

دخلكو تفكر

د افغانستان د اوزبیکانو متلونه او مقولې

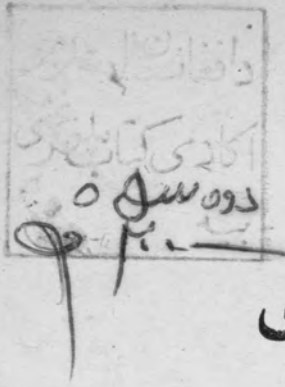
ټولوونکی ، داکتر عارف عثمان

په پښتو او دري اړوونکی : عبدالحمید عاطف

د افغانستان د علومو اکاډمۍ

د پښتو څيړنو پيښور ملي مرکز

کابل - ۱۳۵۹

خلق تفکری

افغانستان اوز بیک لری نیننگ ضرب المثللری
و مقوله لری

تو پلاو چی : داکتر عارف عثمان

پښتو اوډری گه ترجمه قیلووچی: عبدالحمید عاطف

افغانستان علوم اکاډمی سی
پښتو بین المللی تحقیقات مرکزی

مهرتم : عبدالحمید عاطف

کابل - ۱۳۵۹

Rs 42

AFGHANISTAN CENTRE AT KABUL UNIVERSITY

3 ACKU 00002338 1

تفکر خلاق

ضرب المثلها و مقوله های اوزبیکان افغانستان

گردآورنده : داکتر عارف عثمان

مترجم به پښتو و دری : عبدالحمید عاطف

اکادمی علوم افغانستان

مرکز بین المللی تحقیقات پښتو

مبتمم : عبدالحمید عاطف

کابل : ۱۳۵۹

تفکر خلق

«تفکر خلق» په نوم اثر یو فولکلوريك اثر دی ، چې (۲۸۷۴) اوزبیکي متلو نه په کی خای شوی اوبیا په پښتو او دری ژباړل شوی دی .

«تفکر خلق» په نوم اثر کی داوزبیکي متلونو ټولو و نکسی زمونږ ددوست شمالي سترگانوډی هیواد شوروی اتحاد نا متو ختیځ پیژندو نکي دکتور عارف عثمان دی ، په پښتو او دری ژبو ژباړو نکي افغاني ځوان پوه عبدا لحمیدعاطف دی .

«تفکر خلق» په نوم اثر کی اوزبیکي متلو نه یا دپښتو او دری ژبو په متلو نو ژباړل شوی یعنی متلونه په متلونو ژباړل شوی دی یا چی داوزبیکي ژبی متلو نه په پښتو او دری په داسی ډول اړول شوی چی مفا هیم یی په ښه ډول تشریح شوی دی .
د «تفکر خلق» په نوم اثر پښتو ژباړو دری ژبوته د فولکلور په برخه کی سر بیره دخپلی ژبی له فولکلوری پانگی څخه یی دیوی بلی ژبی د فو لکلور دیوی مهمه چی برخی دروازه پرانیږی یعنی زمو ښ دگران هیواد افغانستان داوزبیکانو په فولکلور کی یی دهغوی دمتلو نو سره آشنا کوی .

څر نگه چی متلو نه دزما نو دتجر بو څخه راو تلی قالبی او د خلکو په ژبه خپری دی نو خو سره چی دچا ډیر متلو نه په یادو زدهوی او په خپله خپله موقع کی یی داستعمال څخه کار وا خلی ، په هماغه اندازه یی له یوی خوا خبری اغیز ناکی ، گتوری ، مد للی او په زړه پوری وی . او له بلی خوا ټو لنی ته دمختلفو مسایلو په حل کی په ډیرو مواردو کی یو گتور غړی گڼل کیږی .

«تفکر خلق» ټولو پښتو ژبو ، ټولو دری ژبو او همدارنگه ټولو هغو اشخاصو ته چی په پښتو یادی پوهیږی ، سر بیره دپښتو یا دری ژبو متلو نو څخه داوزبیکي ژبی متلو نه هم په گوتو ور کوی . بیاکولای شی چی دهما غو متلو نومفاهیم په پښتو یا دری وویسی او خپل مطالب ور بانندی په ښه ډول څر گند او واضح کړی .

«تفکر خلق» په نوم اثر کی چی اوزبیکي متلو نه په پښتو او دری ژباړلی شوی ژپو هانو ته داووزبیکي ژبی خپل لو په برخه کی ډیر مواد ورکوی . همدا رنگه هغه خوک چی او زبیکي ژبه زده کوی دغه «تفکر خلق» دهغوی لپاره دیو ډیر لښه مرستیال کتاب په خیر گڼل کیدای شی ، چی داو زبیکي ژبی زده کوو نکو ته په ډیرو برخو کی یو په زړه پوری اثری او مرسته ورسره وکړی .

«تفکر خلق» پښتو او دری ژبو فولکلور یستانو او ادب پو هانو ته یو په زړه پوری اثر گڼل کیږی . په خپلو علمی خپرونو کی بنا یی دغه فولکلوریک اثر ورسره ډیری مرستی وکړی او کومه نیمگړ تیا چی په دغه برخه کی یی در لوده هغه یی ددغه اثر په موجودیت پوره شی .

«تفکر خلق» په نوم اثر دافغانستان میړ نی او لس بیلا بیل وروڼه ملیتو نه سره نژدی کوی . ځکه ژبی یی چی سره نژدی کیږی . نو زړونه یی هم سره نژدی کیږی . یو دبلې دژبی سره ، دکلتور سره یی او دتفکر دطرز سره یی مینه پیدا کوی او هغه آرزو چی دیوه ملت دخلکو څخه کیږی ، چی دیوی کورنی دخوږو غړو په خیر سره په خپل گڼه کور یعنی گران هیواد کی ژو ندو کړی په ښه ډول تر سره کیږی .

زه دغه ډول آثار چی په کی دافغانستان کور نی ژبی یوه په بلی ژباړل شوی وی دتو ل و افغانانو دیوبل سره دزیاتی مینی پیدا کولو او دوروری دمزی ټینگو لوبه برخه کی ډیر اغیز من بو ل م . دغه ډول آثار چی خو مره زیات وی په هماغه اندازه گټور گڼل کیږی اوس دغه «تفکر خلق» نومی اثر د ادبی او ټو لنیز ملحوظ له مخی زه یو ډیر گټور اثر بولم .

خیرندوی دو کتور دولت محمد
لودین دپښتو خپرونو بین المللی
مرکز رئیس

د افغانستان اوزبیکان اود دوی

مستلونه

د افغانستان په دموکراتیک جمهوریت کې ډول ډول ملیتونه او قومونه لکه پښتانه ، تاجیکان ، اوزبیکان ، ترکمنان ، نور ستا نیان پامیریان ، هزاره گان ، بلوڅان ، چارایماکان او څه ناڅه شل نور ملیتونه ژوند کوی .

اوزبیکان د بلخ ، کندز ، بغلان ، شبرغان ، اندخوی ، میمنی ، آقچی ، تالقان او فیض آباد په ښارونو او ددی ښارونو په شاوخوا کې ژوند کوی . دوی د افغانستان د اوزبیکي په مختلفو لهجو خبری کوی .

د افغانستان اوزبیکان تردی وروستیو وختو پوری په لاندی طایفو ویشل کیدل . لکه نیمن ، قطغن ، قوشچی ، قوره مه ، مینگ ، ساری ، برلاس ، قر لوق ، قولتورا ، منغیت ، قیيات ، تیمور ، بیر که ، توبالی ، قبیچاق ، ارغون ، قو تر ، توگول ، یوز ، جلایر ، او ترچی ، مغل ، توغل ، ساری باش اونور .

د اټکی هم دیادونی وردی چی د پورتنیو قبیلو څخه دهغوی د ځینو قبیلو نومونه یوازې د افغانستان په هغو ترکی ژبو خلکو لکه ترکمن ، قرغیز ، قزاق او قره قلیاق کی نشته بلکه دشوروی اتحاد دمنځنی آسیا جمهوریتونو او د قزاقستان دترکی ژبو خلکو په منځ کی هم لیدل کیږی . (۱)

ک . شاه نیازوف . د اوزبیکو خلکو د تاریخی نژاد په مناسبت .
د اوزبیکستان جمهوریت د «فن» مطبعی . ۱۹۷۴ . ۱۳۳ -
۱۴۲ مخونه .

همدا شان ددرنولو ستو نکوپا م دی موضوع ته را اړوو چی دنولسمی پیری په لومړی نیمايي کی داوز بیکوخلکو د (۹۷) قبیلو څخه چی په بخارا کی میشته وی (۲۸) قبیلو دافغانستان په شمالی بر خو کی ژوند کاوه (۱) دایکی دیادو لـوور دی چی که دسو یدنی نامتوترک پیژندو نکي گونار یارینگ ځینی مقالی او رسالی چی په ۳۰ کال کی په لویدیځو هیوادو نو کی خپری شوی دی په نظر کی ونه نیسو په تاسف سره دافغانستان داوز بیکانودفولکلور په ساحه کی نه په ختیځو او نه په لویدیځو هیوادو نو کی جدی څیړنی شوی دی .

اوزبیکي ژبه تر (۱۳۵۷) دثور انقلاب پوری هم دافغانستان په بنوونځیو کی نه و یله کیده او هیڅ یو کتاب ، مجله او ورځپاڼه په داژبه نه خپریدله .

د (۱۳۵۷) دثور (اپریل ۱۹۷۸) پرتمین انقلاب او په خاصه ټوگه دده له نوی تکا ملی پړاو څخه وروسته دافغانستان اوز بیکان هم لکه دپښتنو ، تاجیکانو ، بلوڅو ، نورستانیانو ، پامیریانو ، ترکمنانو او نورو وروڼو قومونو او ملیتو نوپه شان دیو شان حقوقو خاوندان شول .

اوس د هیواد دشمالی ولایا تواوزبیکي ژبو کو چیان په خپله مورني ژبه زده کړه کوی .

په رادیو ، تلویزیون ، مجلو او جرایدو کی او زبیکي مضمونه خپریږی .

دافغانستان دخلک دمو کراتیک گوند او دافغانستان دمو کراتیک جمهوري دولت دخاصی پاملرنی په اثر «دافغانستان داوز بیکو خلکو دفر هنگ کمیته» جوړه شوه .

نوموړی کمیته دافغانستان داوزبیکو خلکو دفر هنگ دپراختیا په برخه کی په جدی او هراړخیزه توگه کوشښمو نه پیل کړی دی .

دلته باید وویل شی چی داوزبیکو داو لسی ادب په برخه کی تر اوسه دومره کار نه دی شوی یوازی دروانی پیری په (۶۰ - ۷۰) کلونو کی په افغانستان او شوروی اتحاد کی دافغانستان داوز بیکوخلکو دفولکلور له ډلی څخه دمتلو نو په باره کی ځینی مقالی او رسالی خپری شوی دی .

(۱) ن . خانیکوف . دبخارادخان نشینی تفصیلات ، پترسبورگ . ۱۸۹۳ ع . ۴۳ - ۵۸ مخونه .

په دی خای کی غواړم د «نمو نه ضرب المثل ها و مقوله های تاجیکان واز بیکان ولایت قطغن افغانستان» (۱) په نامه یوه مجموعه چوسی سعد الله اسدالله یوف د تاجیکستان جمهوریت ددو شنبی بنار ادیب او پوه په دی برخه کی راټول کړی دی یادو نه وکړم. (۱)

س ، اسد الله یوف په (۱۹۵۹ - ۱۹۶۱) کلو نو د افغانستان دهغه وخت د قطغن په ولایت کی هستو گنه کړی ده او ددی سیمی د تاجیکانو او اوزبیکانو د متلو نو او مقولو څخه یی ځینی نمونی راټولی کړی او د شوروی اتحاد د اوزبیکانو او تاجیکانو متلو نو او مقولو سره یی مقایسه کړی دی .

ددغه اثر مؤلف په (۱۹۶۶-۱۹۶۹) کلو نو په افغانستان کی د خپلوسی وظیفی د اجرا کولو په لړ کی د افغانستان په شمالی سیمو یعنی داندخوی ، میمنی ، شبرغان کندوز ، مزار شریف ، بلخ ، هرات په ښارونو کی او سیدلی او دهغه خای د اوزبیکانو د درپوزرونه زیات متلو نو او مقولو په راټول کولو بریالی شوی دی .

په کال ۱۹۷۳ کی د ختیځ پیرندونکی په نږه ویشتم نړیواله کنگره کی په پاریس کی گډون کړی او په هغه وینا کی چی د ترکو لوزی په خانگه دایر کړی و د افغانستان د اوزبیکانو د متلو نو د څیړنی په باره کی یسی یولړ څرگندونی وکړی .

په ۱۹۷۵ کال په هغه مقاله کی چی د «سنترال ایشیتیک جورنال» په مجله کی خپره شوی ده د افغانستان د اوزبیکانو په باره کی یی لنډی څرگندونی کړی دی . (۲)

د افغانستان د اوزبیکانو د متلو نو د څیړنی په لړ کی لومړی ځل دی ټکی زما پام ځانته راجلب کړ چی دا متلو نه او مقولی د شوروی اتحاد د اوزبیکستان د جمهوریت د اوزبیکو خلکو او دمنځنی آسیا نورو جمهوریتو نو د مقولو او متلو نوسره ورته ، نژدی او هم آهنگ دی .

د مثال په توگه په لاندی دو لعمومی او مشترک متلو نه او مقولی «آنه یور تینگ امان بولسه ، رنگ وروینگ سمان بولمس» که مور وطنی هو سا وی مخ به دی زیر نه شی « بلبل چمنی نی سیور ،

(۱) دا اثر په دو شنبه ۱۹۶۳ کی چاپ شوی دی .

(۲) عارف عثمان . د افغانستان د اوزبیکانو په هکله لنډ معلومات (په روسی ژبه) .

انسان وطنی نی» (۱) «بلبل خپل چمن خو بنوی او انسان خپل هیواد» او داسی نور متلو نه ، کولای شو چی مقایسه و کړواو مثال راوړو . په دوهمه مر حله کی دافغانستان داوز بیکو خلکو متلو نه دمضمون او محتوی له نظره له پیرو اړخوڅخه وهغو متلونو سره چی په افغانستان کی شته دی سره ور ته دی .

دپښتنو دا لاندینی متل : «په یوگل نه پسر لی کیږی . داوز بیکو خلکو له خوا هم په او زبیکي ژبه» «بیر گل بیلن بهار بو لمیدی» یعنی په یو گل پسر لی نه کیږی» ویل کیږی .

یاد اوز بیکو خلکو په مینځ کی دانا متو مقولی «ایت تیکن بیلن دریا مردار بو لمس» «دسپی په خوله سیند نه مرداریږی .» د دافغانستان دفارسی ژبو (دری ژبو) خلکو له خوا داسی ویل کیږی . «آئینه به دیدن روی سیاه ، سیاه نمی شود .» «هینداره د تور مخ په لیدو نه تور پری» او لکه «دریا به دهان سگ پلید نمی شود .» (۲) .

افغان پیژندنه و ترک پیژندنه چی دختیځ پیژندنی دوی مهمی خانگی دی په بشپړه تو گه په کسی کار نه دی شوی او نا معلومه پاتی دی او په دی برخه کی تراوسه پوری یولپړا بلمونه دختیځ پیژندو نکی فولکلور یستا نو په مخ کی شته .

په لومړی مر حله کی دهغو اوزبیکانو چی له پخواو زما نو څخه را هیسی دافغانستان په شمالی ولایاتو کی ژوند کوی د فولکلوری موادو دقیق را ټولول او دهغوی مر تب کول او خپرول په داسی حال کی چی دهغوی فونیتیکی خصوصیتو نه وساتل شی او ددغو فولکلوری مواد دفیلولوژۍ له نظره دقیق خپرل ضروری دی .

وروسته له هغه نه دنو مو پی فولکلوری آثارو په اساس دا امکان تر لاسه کیږی چی ددی زیارایستو نکی خلك (دافغانستان اوزبیکان) شفاهی بهای فر هنگ چی دوی ایجاد کړیدی دټولنیږ ندنی ، ټولنیږی - سیاسی ، فلسفی بنکلا پیژندنه ، اخلاقی (ایمیتیک) اونور ترخیږنی لاندی و نیول شی .

(۱) ۱۷ مخ دهغه مجموعه .

(۲) فارسی متلو نه په افغانستان کی تالیق : دکتور محمد

تقی مقتدری . تهران ۱۳۳۸ - ۹ مخ

وروسته دازمینه برابر یېږي چې نو مو ږي فو لکلوری مواد دنورو تر کی ژبو ، پښتو ژبو — وفارسی (دري) ژبو خلکودفو لکلوری موادو سره په مقایسوی ټو گه تحلیل کړی شی او بیا دشوروی اتحاد ددمنځنی آسیا دجمهوریتو — او دقزاقستان جمهوریت دفولکلوری موادو سره چې په هغوی کی ژو راو هر اړخیزی څیړنی شوی دی ، کیدای شی چې په مقایسوی ټو گه تحلیل شی ، چې البته ددی مقایسوی او مقابلی نه گټوری نتیجی به لاس ته راشی .

همدا شان غواړو دهغو تاثیرو نوڅخه چې پښتو او دری متلو نه په او زبیکي متلو نو کړی دی یادونه وکړو . په لومړی مرحله کی لازم دی چې دپښتو او فارسی ژبو — تاثیرو نه چې پر او زبیکي ژبه او دنورو تر کی ژبو خلکو پورته باندي اچول شوی دی په جلا ټو گه په نظر کی و نیسو . ددی ټکی یادول هم لازم دی چې په دی باره کی نه یوازی دختیځ او لویدیځ دترك پیژندو نکو له خوا تر او سه پوری څیړنی نه دی شوی بلکه دافغان پیژندونکو او فیلولوژ یستا نو له خوا هم هیڅ پا ملر نه ور ته نه دی شوی .

دافغانستان داوز بیکان — دمتلونو دڅیړلو په لړ کی دا ټکی مونږ ته جوت شو چې داوز بیکي متلونو په جوړښت کی پښتو ، عربی او دری (فارسی) لغات او عبار تو نه ډیر لیدل کیږی .

دافغانستان په او زبیکي متلونو کی دلاندنی متلو نو په څیړ : «الودی قوزغه سنگ اوچر ، همسایه نی قوزغه سنگ کوچر «یعنی» که اور لړی ، مری او که گاو نی ته آزار ورکړی درو می» زنده گه وطن ، مرده گه کفن» «ژوندی ته وطن او مری ته کفن په کار دی» «دایه کو بیسه بچه نی باشی کچ توغیله دی» «که دایه گان ډیر شی دماشو م سر کوږ راځی» او داسی نور ، ډیری لیدلی کیږی چې په هغوی کی همسایه ، زنده ، مرده ، بچه ، کچ فارسی کلیمی دی .

همدا رنگه په دغو متلو نو کی : «ارسلان دی آغزیدن شکار قیلمه !» «شیر را از پیشرویش شکار مکن!» (زمری مخامخ شکار مه کوه !» «افتینگ قیشیق بو لسه آئینه دن گیله قیلمه !» «اگر صورتت بد نما باشد از آئینه گیله نکن !» « که مخ دی بدرنگه وی دهنداری نه گیله مه کوه !» «ظالم دی رشتۀ اقبالیني مردم دی آهی کیسر» «رشتۀ اقبال ظالم را آه مردمان می گسلاند» «دظالمانو د بخت او طالع رسی دمظلومانو بنیبرا شکوی» ایلان دی پودینه دن یمانی کیله دی اما او اینینی آغز یده اوسه دی» «مار از پودینه بد می برداما پودینه در دهن غار مار سپر

میشود « مار دایلی نه بدوی خویلی دمار په سوړه شین کیری . »
 په لو مری مقوله کی «شکار قیلمه» تر کیب او جوړ بنسټ
 د فارسی د فعل یعنی شکار کردن «آوقیلماق» څخه اخیستل شوی دی
 په دوهمه مقوله د «گیله قیلمه» څخه بولماق ، او پکلماق» تر کیب
 په څر گنده ټو گه لیدل کیری چی د پښتو د فعل یعنی د «گیله کول»
 څخه اخیستل شوی دی .

داو زبیکي ، پښتو او دری متلو نو دخپل منځی تاثیر و نو
 دښودلو په لړ کی یوه بله مو ضوع هم دپا ملر نی وړ ده او هغه دا چی
 یو شمیر او زبیکي متلو نه شته دی چی باید دهغوی اساس په دری او
 پښتو ژبو کی ولټول شی چی دهغوی تر جمه شوی شکل او یا
 پخپله هغه متلو نه پر ته له هر ډول بدلون څخه داوړ بیکو خلکو او نورو
 تر کی ژبو خلکو له خوا استعمالیری . لکه دلاندنی متلو نو په څیر :
 «سکوت رضا لیک علامتی» «چوپتیادرضا نښه ده» «عمل سیز عالم
 ثمره سیز آغاچ» «بی عمله عالم لکه بی میوی و نه ده» «ایز له گن
 تاپر» یا که «اختر گن تاپر» «لټو نکي موندونکی دی» «بیکار لیک - گنده
 کار لیک» «بیکاری - سد کاری دی» «بیپوده حرکت بیلدی سیند یرم دی»
 «بی خایه حرکت ملاماتوی» «وطن دی قولدن بیرمه ، آب بقاوطن ده دور»
 «وطن له لاسه مه ورکوه - آب بقا(دژوند او به) په وطن کی دی»
 «هرکیمسه گه اوز وطنی کشمیر دور» «هر چاته خپل وطن کشمیر دی .»
 «دیوالدی تیچقانی بار تیچقاندی قولاغی بار .» «دیوال موزک لری -
 موزک غوږ لری .» «مفت شرا ب دی قاضی هم ایجر» «مفت شرا ب قاضی
 هم څښی» او نور ډیر متلو نه شته دی چی ددوی اصلی بڼه پښتو
 او دری معادلو نه داوړ بیکانو له خوا استعمالیری .

دافغانستان او زبیکي ، پښتو او دری متلو نو دخپل منځی تاثیر و نو
 دښودلو په لړ کی بل ټکی هم دپاملرنی وړ بولم او هغه داچی یو
 شمیر او زبیکي متلو نه او مقولسی شته دی چی دلر بدلون سره ددری
 او پښتو په مینځ کی لیدل کیری چی داسی مقولی او متلو نه دمعنی له
 نظره یو شی او دشکل له نظره به مختلفو ژبو کی مختلف
 دی .

داسی متلو نه که څه هم دژبنی شکل او جوړ بنسټ له لحاظه
 تو پیر و لری مگر د هیواد(افغانستان) دپو شان ټو لنیز -
 سیاسی او اقتصادی شرا یط و دمو جودیت له امله او همدا شان
 له دی کبله چی دافغانستان تر کی ژبو ، پښتو او فارسی ژبو خلکو
 د اقتصادی ، سیاسی او ټو لنیز شرا یط له حیثه یو بل سره ډیر تو پیر

نه لری نو ددوی متلو نه او مقولې دمحتوی له نظره ډیر سره ور ته او نژدی دی .

ددی مطلب په نظر کی نیو لوسره په خپله په او ز بیکی ژبه دمعالو متلو نو تاثیر او ارتباط او همدا شان دپښتو او فارسی (دری) مترادف متلونو تاثیر او ارتباطهم دژوری پا ملر نی وړدی .

دمثال په تو گه دا متل «بیر گل منن بهار کیلمس» «په یوگل پسرلی نه کیسری» دافغانستان اوزبیکان دخو معالو متلو نو سره استعمالوی . لکه «بیر بو لت منن قیش کیلمس» «په یوه وریخ نه ژمی کیسری» «بیر گل منن یاز کیلمس» «په یوه گل نه دو بی کیسری» دامقوله دپښتو په منځ کی هم شهرت لری . «په یو گل نه پسر لی کیسری .»

داټکی د توجه وړ دی نوموړی مقوله چی دتر کی ژبو او فارسی ژبو خلکو په مینځ کی ډیر شهرت لری دختیځ دنورو هیوادو نو دخلکو دشقاهی ادبیاتو په مینځ کی هم لیدل کیسری .

دمثال په ټو گه دعثمانی تر کانو په مینځ کی دا نامتو مقوله :

(1) "Bir dasla duvar Olmaz"

په یوه تیره بانندی دیوال نه جوړیږی» شته دی .
خر گنده ده چی پور تنی تر کی مقوله که (دبد یعنی او صوری) شکل او جوړ بنسټ له لحاظه د «بیر گل منن بهار کیلمس» «په یوگل نه پسرلی کیسری» متل سره لږ څه توپیر و لری مگر دمضمون له لحاظه ډیر سره ور ته دی .

دافغانستان داوزبیکانو په مینځ کی یو له معنی نه ډکه متل په نامه د «بیر ساعت لیگ حقیقت مینگ ساعت لیگ عبادت دن یخشی دور» «دحقیقت یو ساعت د عبادت دزرو ساعتو نه ښه دی» شته دی .

دافغانستان فولکلور یستان داسی فکر کوی چی دا متل ښایي چی دپښتو ژبی څخه په تر کی ژبو او خاصا دهغوی دجملی نه په

(۱) فریدون فاضل تولنجی . ترک آتیه سوزلری ودیملری (تر کی

متلونو او مقولې) . استانبول . انقره جاده سی ۹۵ مخ .

اوزبیکي ژبه ور دننه شوی وی (۱).

دامتل «ایت تیکن مینن دریا مردار بو لمیدی» دسپی په خو له سیند نه مردلیری . «دافغانستان ناوز بیکانو په مینخ کی پسر شهرت لری . دافغانستان پښتانه نو موړی مقوله د «دسپی په خو له سیند نه مردلیری» په شکل استعمالوی . فارسی ژبو خلکو دامتل «با دهن سگ دریا مردار نمی شود» وایی چی همدا مثل دتر کی ژبو ، پښتو ژبو او دری ژبو په مینخ کی یو عام او مشترک مثل دی او په عین معنی کی په دری وپو ژبو استعمالیری .

داټکی هم دپا ملر نی وړ دی چی پور تنی مقوله دعثماني تر کانو په شفاهی ادبیاتو کی هم شته دی .

اما په تر کی ژبه کی ددی مقولسی خیره یو اندازه بدلون مو ند لسی
"it urmekle deniz mindar Olmaz" 1. دی .

«دسپی په خوله دریا نه مردلیری .»

همدا شان مونی ددی سر یزی په لو مړ یو بر خو داو زبیکسی فارسی او پښتو متلو نو دخپل منخی ژور تاثیرونو او اړیکو په هکله مو لنډه خبره وکړل . زما په نظر داوژ بیکي ، دری او پښتو متلونو سره ور ته والی او تاثیرونوچی دمخه مو په لنډه تو گه وخیل دافغانستان داوژ بیکانو پښتنو ا وتاجیکانو داقتصادی ، سیاسی ټولنیزی او مدنی ټینگو اړیکو اوددوستی او ورور گلوی اړیکی خرگندو په دی چی دکلو نـوکلو نو را هیسی په افغانستان کی یوځای او سیدلی او دخپل ودستپاڼه منو نکی زیار ایستلو سره دمغوی غنا په ایجاد او ابداع کی یی برخی اخیستی دی .

ددی موضوع په نظر کی نیول سره چی دافغانستان داوژ بیکانو دفولکلور او په خاصه تو گه دهغوی دمتلو نو په هکله نه دختیځ او نه دلویدیځ دمتخصصینو او فولکلوریستانو له خوا هر اړخیزی څیړنی شوی دی ، نو په همدی لحاظ ددی مو ضوع اهمیت دنسری دختیځ پیژندنی په یوه مهمه څانگه (ترك پیژندنی) کی ډیر واضیح او خر گنددی .

(۱) «سل کاله دعبادت ، یو خبره دحقیقت» متلو نه ، ټولوو نکی: محمد گل نوری . کابل . افغانستان پښتو ټولنه . ۱۳۲۸ ، ۹۵ - مخ .
(۱) دبلغارستان گاگا وزا نومتلو نه (په روسی ژبه) و . زینچ کوفسکی . کراکوف . ۱۹۶۴ ، ۱۶۳ مخ .

علاوه پردی دافغانستان داوزبیکانو او دنړی او زبیکا نو، قزاقانو، آذربایجانیانو، ترکمنانو، قیرغیزانو، قره قلیا قبا نو، تاتارانو، دترکیبی دجمهوریست عثمانی ترکانو او دنړی نورو ترکی ژبو خلکو متلونو په مینځ کی په مقایسوی توگه خپل او ددوی سره ورته والی او توپیرو نه دغایوی او بدیعی له حیثه او همدا شان دهر اړخیزی خپرنی دفینو لوژیک نلسفی، تو لیزی سیاسی، اخلاقی (ایستیک)، بنکلا پیژندنی (ایستیتیک) د فولکلور پیژندنی مهمو مسئلو څخه شمیرل کیږی .

ددی ټکی په نظر کی نیو لوسره چی دافغانستان داوزبیکا نو په ژبه باندي هر اړخیزی خپرنی نه ده شوی، دهغو ژب پیژندنکی متخصصینو دمرستی په مقصد چی په را تلو نکي کی دژب پیژندنی خپرنی کوی ددی مجموعی متلو نه او مقولی مو داسی و لیکلی چی په کی فونیتیکی، لهجوی او نور ژبني خصوصیتو نه ساتل شوی، په هغه شکل چی تلفظ کیږی پرته له کوم بدلون څخه په مجموعه کی موراوړی دی .

ددی مجموعی ټولو و نکي د خپلی وظیفی داجرا کولو په لړ کی په (۱۹۶۹ - ۱۹۶۶) کلو نو په افغانستان کی ددی مجموعی دمتلونو او دافغانستان داوزبیکانو نور فولکلوری موادو دنمو نی په راټولولو کی دخپل افغانی دوستانو داکتر محمد یعقوب واحدی، محمد امین او چقون، فیض الله ایماق، عبدا لکریم برلاس، محمود الیاسی او همدا شان ددی مجموعی په مینځ ته راتگ او دچاپ په مقصد په چمتو کولو کی دمحترم اکادمیشن واحدزاهدو ف، ختیځ پیژندو نکي پوه مرحوم بهرام ابراهیم، جوره قاری بو ته کوز، جوره بای بالته بایف دگتو ری مشوری څخه په تاشکند کی او خپل کابلی دوستان استاد محمد دین ژواک خپرنوی عبدالله بختانی «خدمتگار» خپرنوی داکتر دولت محمد لودین، عنایت الله شهرانی، خیر محمد ساد، اونورو ملگرو څخه دزړه له کوهی کور ودانی وایی .

دامتلونه دعبدهحمیدعاطف له خوا په پښتو او دری اړول شوی دی، ژباړو نکي دمتلو نو په اړولو کی داسی عمل کړی دی چی داوزبیکی هر یو متل یی په جلا توگه دپښتو او دری متلو نو سره مقابله کړی دی که چیری ددی متلو نو معادل په پښتو او دری ژبو کی موندلی دی که مت یی هغه معادل متل راوړی دی، که چیری معادل متل موندلی شوی نه دی هغه متل یی په تحت اللفظی توگه ژباړلی دی،

او په ځينو مواردو کې چې لا زم گڼلې شوي هم معادل او هم
تحت اللفظ تر جمه راوړي ده .

د ترجمې په لړ کې څه نا څه په سلو کې (۳۰ - ۳۵) معادل متلو نه
راوړل شوي دي .

علاوه پردې ددې دپاره چې در نولوستو نکو ته آسانتياوي پرا بر ي
شوي وي اوز بيکي متلو نه دمتر جم له خوا دالفبي په اساس مردف شوي
دي .

ژباړ وو نکي خپله دنده گڼي چې ددرنو پو هانو او ملگرو و
خير ندوي دکتور دولت محمد لودين، پو هانده جاويد، ډاکتر محمد يعقوب
واحدی ، عنايت الله شهرا نسي ، خير ، محمد صابر ، خير محمد ساد ،
خير ندوي دوست شنواري او خير نيارسوبمن څخه چې ددې کتاب په
ترجمه کې يې مرسته کړې او گټورې مشورې يې ورکړې دي دزړه له
کومي کور وداني ووايي . (۱)

ددې دپاره چې دافغانستان داوزبیکو خلکو دمتلو نو يوه برخه
او نمونه ددوو وروڼو مليتو نو په ژبه (پښتو او دري) ژباړل لو مړ ني
اقدام دي نو په دې اساس دسپوواواشتباه گانو شته والي به دي
مجموعه کې يو طبيعي امر دي ددرنولوستونکو څخه په درناوي هيله
کيري چې زمونږ دغه مشکل له ستر گو و نه غورځوي .

(ډاکتر عارف عثمان)

کابل - ۱۳۵۹

(۱) دمترجم يادونه .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱- آت، آت، ایشک، ایشک .

آس، آس، دي او خر، خر .

اسپ اسپ امت و خر، خراست .

* * *

۲- آت آت مینن تپیشه ر، او رته ده ایشک اوله ر .

آس د آس سره لغتی وهی او خر په منخ کی سری .

اسب با اسپ لکله جنگ می کنند و در بین خر می دیرد . یا : (دو قچ جنگ می کنند

پای دیش می شکنند) .

* * *

۳- آت اریغ لیگک ده به اینه دي ییگیت غریب لیگک ده .

بنه آس د نه نگر توب په وخت کی او بکه ه سری په غریبی کی دهلو میری .

اسب خوب د وقت لا غری معلوم میشود و جوان خوب د وقت غریبی . (یعنی در

سما فرت) .

* * *

۴- آت او ستیده تورا لگن بارتو رالمگن با ر .

سری شته چی په آس د ریدی شی او سری شته چی په آس د ریدی نشی .

پهلوانی است که با لای اسپ سوار شده نمیتواند و پهلوانی است که نمیتواند .

(یعنی برا اسپ سوار شدن کار هر کس نیست) .

۵- آت او لور میدان قالور ییگیت او لورشان ، قالور .

آس سری میدان پاتنی کیری او لخوان سری نوم بی پاتنی کیری .

اسپ سی میرد و میدان سی ماند ، جوان سی میرد و نام و نشانش سی ماند .

۶- آت او لور نعلی قالور ، ییگیت او لور نانی قالور .

آس سری نالونه پاتنی کیری او لخوان سری نوم بی پاتنی کیری .

اسپ سی میرد نعلش سی ماند و جوان سی میرد و نام نشانش سی ماند .

* * *

۷- آت ایله نیمب قالور زغینی تا پدی .

آس گرخی ، گرخی او خپل میخ پیدا کوی .

اسپ گشته ؛ گشته میخش را سی یاد . (منظور از یافتن مسافر وطنش را است که هر قدر گردش کند باز هم بوطن خود سی آید). یا : هر قدر به شاخ ها گردش کنی باز به کنده

برمیگردی)

* * *

۸- آت بولگن ده میدان یوق میدان بولسه آت یوق .

کله چی آس وی میدان نه وی او چی میدان وی آس نه دی .

وقتیکه اسپ است میدان نیست وقتیکه میدان است اسپ نی .

* * *

۹- آت بیه دن تو غیله دی آلپ آنه دن .

اسمه ، آس زیر وی او پهلوان (اتل) بی سور .

اسپ را ما دیان سی زاید و پهلوان را ما در .

* * *

۱۰- آت تو یا غیدن قرییدی بورگوت تیرنا غیدن .

آس د سما نونه او عقاب ، د منگولونه زریری .

اسپ از سمش پیر میشود و عقاب از چنگکش .

* * *

۱۱- آت تی اولیمی ایت لردی بیر سی .

د آسونو سرگ د سپيو چش وى .
سرگ اسپ ها براي سگ ها جشن است .

* * *

۱۲ - آتتى بى بختى عرا به كه قوشيله ر .

كمبخته آس به گادي كشوى .

۱۳ - آت تپكيسينى آت كوته رر ، تاي تپكيسينى تاي .

اسپ بد بخت به گادي بسته ميشود .

د آس لغته آس اخلى او د كرنك لغته كرنك .

لغت اسپ را اسپ مى بردارد و از تاي (اسپ دو ساله) را تاي . يا :

(لغت فيله فيل مى بردارد .)

* * *

۱۴ - آتتى تپمه سديب بيلمه س ، ايتتى قاپمه س ديب بيلمه س .

داسى آس چى لغتى نه وهى او داسى سبى چى دارل نه كوى نه سونده كبرى .

اسبى كه لگه نزنه وسگى كه آدم را نخورد هيچ وجود ندارد .

* * *

۱۵ - آتتى هور كگى يمان ، بيگيت تى ، قور قاغى .

ترنده آس او د ارن محوان بد وى .

اسپ رمنده و جوان ترسو بد است .

* * *

۱۶ - آت دن توشيب ايشك كه منيب دي .

د آس نه بىكته شوى او به خره سپور سوى دى .

از اسپ پائين شده به خر سوار شده است .

* * *

۱۷ - آتش بولمه گن جاي دن تو تون چيقمه س .

چى اور نه وى لوگى نه وى .

جا بىكه آتش نبا شد دود نمى بر آيد .

۱۸ - آتشده قرار بولمه س .

اور قرار نلری .

آتش آرام (قرار) ندارد .

* * *

۱۹ - آتشده آتش بیمن سوندیریب بولمه س .

اور په اور نه سری (یا وینی په ویدونه سینچی کیوی) .

آتش با آتش خاموش کرده نمیشود .

یا : (خون با خون شسته نه می شود ، خون را با آب می شویند .)

* * *

۲۰ - آتشده او غلی ، کولدیر .

ایری داو رزیدنده دی .

خاکستر از آتش زاده می شود .

* * *

۲۱ - آتش ، فیش رو زینی لاله زاری .

په سارو کی اوردکو کیا زوپه خپر دی .

آتش لاله زار روزسردی است . یا : (آتش به زمستان زگل سوری به) .

یا : (از پلو کرده الو خوبتر است .)

* * *

۲۲ - آتش بیمن سیل ، بی زمان دشمن ، خیر بیرس دن کیلور .

اور او سیلاب بی ژ بی دشمنان دی بی خیره راخی .

آتش و سیل دشمن های بی زبان هستند بی خیر می آیند .

* * *

۲۳ - آت کورسگن آت کور دی چا په ، چا په اولدیر دی ، زن کور سگن زن کور دی

اوره ، اوره اولدیر دی .

نادیده ، آس پیدا که او هغه بی په خُغلو لو خُغلو لو سر که ، او نادیده بیخه پیدا

کپه او هغه بی په و هلو و هلو سره کپه . (معادل :) نادیده کلی غل لیدلی نه و چی

و بی لید به مخلولو بی سر کپر) .

اسب نادیده اسپ پیدا کر د آنرادوانده دواند کشت، زن نادیده زن گرفت واور از ده زده کشت.

* * *

۲۴- آتگه اریه ، بیگیت گه پلا و لا زم .

آس ته و ر بشی یه کار دی او نخوان ته پلو . (زلمی ته پیغله به کار ده او پیغلی ته زلمی .)

به اسپ جولا زم است و به جوان پلو .

۲۵- آت گه اوت (خاشاک) بپر ! ایت گه ایت !

آس ته و ابده و ر که او سپی ته غوبده ! یعنی هر چا سره د هغه به خوبه کار و کپه !
به اسپ علف بده ! و به سگک گوشت ! (یعنی با هر کس مطابق علاقه اش رفتار کن !)

* * *

۲۶- آتگه نعل قاقه یا تگن ده قور بقه اما غینی کوتاه ریپ تی .

آسان ئی نالول چو نگهبو هم پشی پور ته کپی .

اسب ر نعل سیکر د ند قور با قه (۱) هم پای خود را بالا کرد که : «سراهم نعل کنید» .

* * *

۳۷- آتایق سینن پیا ده دوست بولمه س .

د سپور او پلی سلگر تیا نه کیری .

سوار و پیا ده دوست نمیشوند . (یعنی سوار و پیاده با هم یکجا یی رفته نمیتوانند

کنایه به دوستی ثروتمندان و فقرا هم است .)

* * *

۳۸- آت سینگن آتیه میگه قوره میدی .

سپور خچل پلا رته نه گوری .

سوار به پدرش نگاه نمی کند .

(۱) بقه

۲۹ - آت هينگن ده آته ميني تا نيمه س .

مپور خپل پلار نه پيژني .

سوار پدريش را نمي شناسد .

۳۰ - آت هينگن ده يول تاني باي بولگن ده قوم تاني !

چي په آس مپور شوي لاره ويژنه چي بله اي شوي خپل قوم !

براسپ موار شدي را هرا بفهم واگر باي (۱) شدي قومت را بشناس !

* * *

۳۱ - آته - آنه ايله افتخار بولمه س .

د پلار او سور په نوم افتخار (و يار نه) نه کيري .

به نام پدر و سوار افتخار نميشود . (آناکه فخر خو يش به اجداد نيکنند - چون سگ به

استخوان دل خود شاد نيکنند .)

گرد نام پدر چاه ميگردي - پدر خو يش شو اگر مردي .

* * *

۳۲ - آته سي او رسگن قونغيږي بجه سي او ر نو نغيږي دي .

پلار يي غوانگي (۲) نه ده و ژلې زوي يي خولک و ژني .

پدريش قا تغوزک را نکشته پسرش خولک را سي کشد .

* * *

۳۳ - آته سي ترب ، آنه سي ، شلغم .

پلار يي سولي او سوري شلغم (۳) دي .

پدريش ترب امت و سادوش شلغم .

* * *

۳۴ - آته ميني تانيمه کن الله هيني تا نيمه س .

خولک چي خپل پلار و نه پيژني خدای هم نه پيژني . يا : خولک چي خپل

مخان و نه پيژني خپل خدای هم نه پيژني .

کسيکه پدريش را نشناسد خدا يش را نمي شناسد .

(۱) ژرو تمند (۲) گونگت (۳) تپهر

۳۵ - آته مهنگه خيري بولمه کن او غیل دي کیمهگه خيري بولور؟

د زوی خیرچی پلار ته ونه ر مپیری نو چاته ر مپیری؟

پسری که خیرش به پدر رسد به که؟ سی رسد؟

* * *

۳۶ - آته له ربویر و غمی عقلدی قویر و غمی .

د پلار شوو ونه د عقل غوری دی .

فرمایند پدر روغن عقل است (یعنی گفتا روپند پدر برای پسر پسیا رسو دینا است .

* * *

۳۷ - آته له رسوزی ، عقلدی کوزی .

د پلار خبره د عقل سترگی دی .

سخن پدر چشم عقل است . یا : (گفتا ر پدر و ما د ر کیمیا ست .)

* * *

۳۸ - آته لرسوز یگه عمل قیل !

د پلار په ویلو کار کوه !

به گفته پدر عمل کن !

* * *

۳۹ - آته نگدن مال قالمه دی ، آته نگدن د ستما یه .

د پلار نه شته پاتی نه شول او د سورنه پاسره (د لاس گپه .)

از پدرت مال نماند و از ما درت د ستما یه (از پدرت یوغ و اسپا نماند و از

ما درت چرخ و دوک .)

* * *

۴۰ - آته نگدی اولد یرگن گه هم یخشیلایک قیل !

چی پلاری د رنه و ژلی وی هم و رسره نیکی کوه . معا دل : (نیت دی بیه کپه

هم په دوست هم په غلیم . یا د سر غلیم سره هم بد نیتی مه کوه .)

به کسیکه پدرت را هم کشته باشد نیکی نکن !

۳۱ - آته نگک کا فر بولسه هم تا سیدن خیزا و رمه !

که پلاردی کافر هم وی د باسه بی تو پسه وهه !

اگر پدرت کا فر هم با شد از با مش خیز نزن !

پدر اگر کا فر هم با شد با زهم پدر است .

* * *

۳۲ - آته نی دعا سی زو رآنه نی آهی .

د پلاردعا او د مور پیره سختی دی .

دعای پدر و آه ما د رسخت است . (مؤراست)

از دعای پدر و آه ما د ربترس .

* * *

۳۳ - آته نی دوستی او غلیگه میراث .

د پلاردوست زوی ته میراث دی .

آشنای پدر میراث پسر است . یا (آشنای پدر کا کامی پسر است) .

یا آشنای پدر ، دوست پسر)

* * *

۳۴ - آتیلکن اوق ، قیتیب کیلمس .

گولی چی فیرمی بیرته نه راخی (ویشتمی سرد کی بیرته نه راخی) .

یا تیرساعت بیرته نه راخی .

تیریکه فیرشود پس نمی گردد . مراد از سخن گفته شده و وقت تیر شده است .

* * *

۳۵ - آتیمیدی اولیشینی بیلگنمیده نیمچه کیچک که ساته را یدیم .

که دآس د مرگه خبر وای نوسبو سوته به می بدل کپی وای .

از درد ناسیم اگر می فهمیدم به کمی سبوس الیشش (عوضش) میگردم .

* * *

۳۶ - آتینگدی چیغه رسا سان خانه ده یات !

نوم و باسه بیبا په کند و کپی کینه !

نامت را بکش ! و در کا هد ان بنشین ! یعنی خود را مشهور رسا زو آرام بنشین .

۳۷ - آ - بیگیت تی یولداشی .

آس ، دخوان سلگری دی .

اسپ ، رفیق جوان است .

* * *

۳۸ - آج ! آچدی یا نیدن قاچ !

وړیه ! وړی خخه و تېسته !

گر سنه ! از پهلوی گر سنه بگریز !

* * *

۳۹ - آج اولگن دن توق اولگن یخشی .

دلوروی مړینه خخه د مړینت مړینه بنده ده . با : (که مرگت هم وی پنه نه خیته

(گیلوه) بنده دی .)

از گر سنه مردن سیر مردن خوب است . (پشت سیر راببین و روی گر سنه رانی .)

* * *

۴۰ - آج ایسنه یدی توق کیکییر یدی .

وړی او سیلی و باس او بورا راجی .

گر سنه فاژه بی کشد و سیرها رق بی زند .

* * *

۴۱ - آج ایشک آت دن اوته ر .

وړی خرد آس نه ، رخ کمی کبری .

خرگر سنه از اسب پیش میشو د . (یعنی در دو یدن مباتت بی جو ید .)

* * *

۴۲ - آج اییق او ینمه س .

وړی ایوره مستی نه کوی .

خرس گر سنه باری نمی کند .

۵۳- آج بچه گردن قلاج بچه غر!

د وړی نه و تېته!

از گر سنه بگر یز!

* * *

۵۴- آج تازی آ و نه یره دس.

وړی تازی بکسار نه شی کولی.

تازی کرسنه شکار کرده نمیتواند.

* * *

۵۵- آج تا ووق تو شید تریغ کور پهلی.

وړی چرگ په خوب کن بدن وینی. یا وایی (لوخ په خوب کنی خمتا وینی

یا: وړی په خوب کنی دپوی تپها راوری.

سرخ گرسنه در خواب ارزن بی بیند. (شتر بیند در خواب بنه دانه) یا: گشنه

چه خراب سینه؟ تخته و ناوه (زیاد) گشنه چپا تی خوا بی بیند.)

* * *

۵۶- آج تو قلدی یوزیگه با ققدن من تو یمه س.

وړی د سوړ دسخ په لید و نه به وړی.

کرسنه به دیدن روی آدم سیر، سیر نمیشود.

* * *

۵۷- آچدی اوزی تو یسه هم، کوزی تو پهلی.

د وړ سولی که خپته به ه شی سترکی ئی نه به یزی.

اکر شکم غلا دوس (۱) میر شود چشمش میر نمشود.

خدا چشم گشنه نکند، شکم گشنه خیر است.

* * *

۵۸- آچدی او یقوس کیلمه س.

وړی ته خوب نه ورھی.

کرسنه را خواب نمی برد.

د رگزیده را خواب سی برد گر سنه را نی.

(۱) حر یص

۵۹ - آچدی ایمانی بولمه س .

و ژی ایمان (باور) نلری .

گرسند ایمان ندا رد . (منظور ازین ضرب الدشل ، سختی گرمنگی است که انسان در وقت گرمنگی هر نوع کارهای خلا مقررات را مرتکب میشود .)

* * *

۶۰ - آچدی حالینی توق بیمه س سررضدی حالینی ساغ بیمه س .

مورد و ژی له حاله خبر نه دی اور و غ د نار و له حاله .

(سیر از حال گشته خبر نه ارد صعت مند از حال سررض .

سیر از دل گشته (گرسنه) نمی آید و سوا را ز دل پیاده .)

* * *

۶۱ - آچدی سوله ت سه ، توقدی تیرت سه !

و ژی په خبر و گولو مه سچوروه او سور سه بنوروه !

گرسنه را سچوریه کپ زدن مکن و سیر را نجنبان !

* * *

۶۲ - آچدی قار نیده نان تور میدی .

په و ژی نس کی و و ژی نه پاتی کیری .

د رشگم گرسنه نان نمی پاید .

* * *

۶۳ - آ قار نیمه تیمنج قولا غیم .

په و ژی نس آرام غورونه .

شکم گرسنه ام گوش آرام (یا خرگوش کم خورده و آرام خواب کرده)

* * *

۶۴ - آچلیک نیمه یدیرمه س ؟ توقلیک نیمه دید یرمه س ؟

خشگی دی چی لوری یی په سری و نه خوری ؟ اوخه شی دی چی سر بیت یی په سری

ونه وایی ؟

چیست که گرسنگی (۱) په آدم نخوراند؟ چیست که سیری به زبان جاری نسا زد .
(یعنی هنگام سیری زبان بسیار تیز می باشد و هرچیز میگوید .)

۶۵ - آچاپک نیمه یدیرمه س ؟ یلانغلاچلیکک نیمه کیدیرمه س ؟
خهشی دی ؟ چی لوزه بی په سری ونه خوری ؟ اوخه شی دی چی برینله تیایی په سری وانه
غوندی ؟

چیست که ؟ گرسنگی به آدم نخوراند ؟ چیست که ؟ برهنگی به آدم نپوشاند یعنی آنکس
که گرسنه و برهنه باشد هر نوع غذا را ولو بسیار خراب باشد بخورد و هر نوع لباس را
ولو بسیار کهنه و مندرس باشد ، می پوشد .

۶۶ - آچ سینن دوست بولمه !

دوری سری سره دوستی مه کوه !

با آدم گرسنه دوست نشو !

۶۷ - آچیلگن سوله ریغنه گن کوله ر .

گل چی وغوریری بیا سراوی کییری او سری چی وژاری بیا خاندی .

یا وایی : (دژر اہسی خنداده) .

گل که باز شود پ سرده می شود انسان که گریه کند به تعقیب آن خنده میکند .

۶۸ - آداب لی بچه همه گه منظور .

با ادبه هلکک دهر چا خوبیری .

بچه باد . را هرکس خوش دارد .

۶۹ - آدم ، آدم دن قورقمیدی ، آره ده یوزو خاطر بار .

سری دسری خخه نه ویریری خوپه منخ کی دسری لحاظ موجودوی .

کس از کس نمی ترسد دربین لحاظ و خاطر است . (یا لحاظ و پاس است) .

(۱) منظور از گرسنگی درینجا ناداری و فقر و منظور از سیری ، ثروتمندی است .

۷۰ - آدم ، آدمی بیردفعه الدهته دي . يا : (کور عصاسیننی بیر دفعه بیتره دی .)
سپی ، سپی یوخل غولوي(پوند یوخل همساوره کوی .)
آدم ، آدم را یکدفعه فریب میدهد . یا گویند : (کور یکدفعه به چاه می افتد) .
یا : (کور یکدفعه عصای خوده گم میکنه)

۷۱ - آدم ، آدم دی شیطانی . آدم ، آدم دي رحمانی .
سپی ، شیطان دسپی دي . سپی ، رحمان دسپی دي .

۷۲ - آدم ، آدم سایه سیده آدم بوله دی .
سپی دسپی په سیوری کی سپی کیبری .
آدم ، درسا یه آدم ، آدم میشود . یا گویند (صحت نپکانت از نیکان کتد ابر گریان
باغ را خندان کند) .

۷۳ - آدم ، آدم دي قدرینی بیله دي ، صراف ، آلتین دي .
دسپی قدر سپی پیژنی او دطلا قدر صراف . (یا دسپی په قدر سپی پوهیبری او دزرو په
قدر زرگر .
قدر آدم را آدم می شناسد و قدر طلا را صراف . یا گویند : (قدر زر گر شناسد قدر جوهر
جوهری . قدر گل بلبل شناسد قدر قمبر را ، علی)

۷۴ - آدم ، آدم د یکن سینن ، آدم بولمیدی .
سپی په رنگ سپی کیبری نه .
بتمام انسان بو دن شرط انسا نیت نیست .

۷۵ - آدم ، آدم گه لازم بوله را یکن .
سپی ، سپی ته په کاروي .
آدم به آدم لازم میشود .
(یا انسان به انسان محتاج شد نی است)

۷۶ - آدم ، احبا بیدن معلوم دور .

سری ددوستا نونه معلوم بیری .

انسان از دوستا نش شناخته میشود .

برادر شه بی ، خواهر شه بگی .

* * *

۷۷ - آدم او غلی ، قصور سیز بولمیدی .

بنی آدم بی عیب نه وی .

بچه آدم بی قصور نمی باشد (یعنی هیچ انسان بی عیب نیست) .

آدم بملک نیست .

* * *

۷۸ - آدم ایش تیپه سیاه معلوم .

سری به کار معلوم بیری .

آدم در بالای کار معلوم میشود . (یعنی خوبی و خرابی هر آدم هنگام اجرای

کاری معلوم و واضح میشود) .

* * *

۷۹ - آدم بولیتگان بچه ، نگا هیدن معلوم .

بند زوی دسترگونه معلوم وی .

بچه که در آینده آدم خوب شود از نگا دش (چشمش) معلوم است .

(یعنی آینده هر طفل از سیمایش معلوم است) .

* * *

۸۰ - آدم ، تا شدن قتیق ، گلدن نازک .

انسان له تیری کملک او دگل نه نازک دی .

آدم از سنگ سخت تر است و از گل نازک تر .

* * *

۸۱ - آدم تیلیدن ایلمنه دی ، هو کوز شاخیدن .

انسان د خیر و او غوین له شکر و خفه نیول کیری .

دم از گفتارش گرفتار میشود و گاو از شاخش .

۸۲ - دم دن بشقه هر نیر سه گه او خشه ر .

د انسان نه پر ته نور هر خه ته ورته دی .

غیر آزاد م بهر چیز شبا هت دارد .

* * *

۸۳ - آدم دی حسنی ، رحمت ده .

پنه والی د انسان دز حمت په گاللو کی دی .

حسن و خوبی آدم در رحمت و زحمت کشی است .

* * *

۸۴ - آدم دی خیر لیبسی همه گه فایده ای .

د خیر رسونکی انسان خیر هر چا ته رسیری .

آدم با خیر فایده اش بهمه می رسد .

* * *

۸۵ - آدم دی عدالت لیبسی عالم دی اصلاح قیله دی .

عادل انسان عالم اصلاح کوی .

آدم عادل ، عالم (جهان) را اصلاح میکنند .

* * *

۸۶ - آدم دی کوزی فقط تو پرا ققه تریه دی .

د انسان سترگی د لحد په خاورو کیری یا : (حر یس ایله په خاورو سورشی .)

چشم انسان فقط از خاک لحد سیر میشود . (یا : گفت چشم تنگ دنیا دارا یا قناعت

پر کند یا خا گور)

* * *

۸۷ - آدم دی لسانی معلوم قیله د یکم او آدمی ؟ یا حیوان نمی ؟

د انسان خبری بیبی چی هغه انسان دی که حیوان ؟ (خاروی)

گفتار آدم معلوم میکنند که او آدم است یا حیوان نیست ؟

* * *

۸۸ - آدم دی بیوه سی - بچه .

د انسان بیوه اولاد دی .

بیوه انسان بچه است (یعنی ثمر انسان اولاد است).

۸۹ - آدم دی یخشیمینی، آدم بیله دی .

بیه انسان ، انسان پیژنی .

آدم خوب را آدم سی شناسد .

* * *

۹۰ - آدم دی یخشی می آلیش بیر شهده بیلهینه دی .

بیه انسان د را کپی اوور کپی په وخت کی معلوم بییری .

آدم خوب هنگام داد و گرفت معلوم سی شود .

* * *

۹۱ - آدم دی یوزی آفتا بدن ایستییق .

دانسان سخ د لمر نه تود وی :

روی آدم از آفتاب گرم تراست .

* * *

۹۲ - آدم دی بیرگه با ققه نیدن ، سوو دی سیس سیز آ ققه نیدن قورق !

(بلا له هغو پاخی چی بی گرنک له پوز و خاخی) .

(ورو او بو او غاو خلکو خخه ویره پکارده) .

از آدم سی که بزمن نگاه میکنند واز آبی که بی صدا جاری میشود ، بترس .

(شوخک ها با م به با م ، خپک ها کار تمام) .

* * *

۹۳ - آدم ، سوره ب ، سوره ب عالم بوله دی .

انسان ، په پو بیتنه پو بیتنه عالم کیری .

آدم ، پرسیده ، پرسیده ، عالم همیشه .

یا : (از پرسان ننگ نیست) .

* * *

۹۴ - آدم ، سوزینی ، آدم مگه ایته دی .

انسان خپله خیره انسان ته کوی .

آدم ، سخنش را به آدم میگوید .

۹۵ - آدم قیمتینی، آدم بیلده دي .

د انسان قدر انسان پیژنی .

قدر و قیمت آدم را آدم می شناسد (یا : قدر زر زرگر شنا سده قدر رقمبر را هلی)

* * *

۹۶ - آدم هم بار، آدم سچه هم بار .

انسان هم شته انسانگی (بی عقل) هم شته .

آدم هم است، آدم سچه (۱) هم است .

* * *

۹۷ - ارتقی ای اغی مینن قول اغینی قشیر .

به وروستی پشه غو بگروی .

با پای پس (پای عقبی) گوشش را میخارد .

* * *

۹۸ - آرزوگه، عیب یوق .

آرزو عیب نلری .

آرزو عیب ندارد .

* * *

۹۹ - اره لرینگده تاغ باره بی ؟

به منخ کی موغردی ؟

در بین تان کوه واقع شده است ؟

* * *

۱۰۰ - آزاوقی ! سازاوقی !

لبر وایه ! شه وایه .

کم بخوان ! خوب بخوان !

(۱) منظور از آدم سچه انسانهای سست عنصر و بی شخصیت است .

۱۰۱ - آ ز ا ی ش د ن ک و پ ا ی ش ت و غ ی ل ه ر .

د ل ی ر ک ا ر خ خ ه د ی ر ک ا ر پ ی د ا ک ی ر ی .
ا ز ک ا ر ک م ک ا ر ز ی ا د ی ی د ا م ی ش و د .
یا (ق ط ر ه ، ق ط ر ه د ر ی ا م ی ش و د) .

* * *

۱۰۲ - آ ز ا ی ش ل ه ! م ا ز ا ی ش ل ه !

ل ی ر ک ا ر ک و ه ! ب ن ه ک ا ر ک و ه !
ک م ک ا ر ک ن ! خ و ب ک ا ر ک ن !

* * *

۱۰۳ - آ ز ب و ل س و ن و س ا ز ب و ل س و ن .

ل ی ر د ی و ی ب ن ه د ی و ی .
ک م ب ا ش د و خ و ب ب ا ش د (یا ک و ی ن د : د ی ر آ ی د د ر س ت آ ی د) .

* * *

۱۰۴ - آ ز د ن آ ز ق ا ل ر ، ک و پ د ن ک و پ .

د ل ی ر و خ خ ه ل ی ر پ ا ت ی ک ی ر ی ا و د د ی ر و خ خ ه د ی ر .
ا ز ک م ، ک م س ی م ا ن د و ا ز ب س ی ا ر ، ب س ی ا ر .

* * *

۱۰۵ - آ ز س و ز ل ر ، س ا ز س و ز ل ر .

ل ی ر و ا ی ی خ و ب ه و ا ی ی . (یا : ل ی ر و ا ی ی ب ن ه و ا ی ی !)
ک م ک م س ی ز ن د و خ و ب ک م س ی ز ن د .

* * *

۱۰۶ - آ ز س و ز ل ه س ن گ ک ، ک و پ ر ا ح ت ک و ر ه س ن گ ک .

چ ی ل ی ر و ا ی ی د ی ر ر ا ح ت و ی ن ی .
ا گ ر ک م ک م ب ز ن ی ر ا ح ت ز ی ا د س ی ب ی ن ی . یا ک و ی ن د : (د ه ن ب س ت ه ه ز ا ر ت م گ ه)
(د ل ز پ ر گ ف ت ن ب م ی ر د د ر ب د ن - گ ر چ ه گ ف ت ا ر ش ب و د د ر ع د ن)

۱۰۷- آژطع ، کوپ بلا کیاتیره دي .

لیره طمع ډیره بلا راوړی (با: حرص او طمع ډیره بلا راوړی)
طمع کم بلای زیاد با رسی آورد (یا: حرص و آژ بلای زیاد با رسی آورد).

* * *

۱۰۸- آژطع کوپ زیان کیاتیره دي .

لیر طمع زیات تاوان راوړی . (یا: حرص او طمع ډیر تاوان راوړی)
طمع کم زیان زیاد رسی آورد (یا: حرص و آژ ضرر زیاد با رسی آورد)
(د ست طمع که پیش کسان میکنی د راز- پل بسته ای که بگذری از آبروی خویش).

* * *

۱۰۹- آژگپیر! کوپ تینگله!

ډیر واوره! لیر وواپه!

کم بگو! بسیار بشنو!

یا: (دوگوش و یک دهانه خدا برای چه داده؟)

* * *

۱۱۰- آژگه قناعت قیلمه گن کوپ که هم قناعت قیلمس .

خوک چی په لیر و قناعت ونه کړی په ډیر و هم نه کوی .

کسیکه به کم قناعت نکند به بسیا رهم قناعت نمیکنند . (کسیکه قدر یک سیم را

ندانند اگر تمام باغ را هم برایش به بخشی قدرش را نمی دانند.)

* * *

۱۱۱- آژگینه آشیم، آغریق سیز با شیم .

لیر خوراک، لیر درد سر .

خوراک کم، درد سر کم . (یا: کم خوری باعث آراسی است) یا گویند:

(خرگوش کم خورده آرام خفته).

* * *

(۱) منتظو ازین ضرب المثل بدی طمع است و لو اندک هم باشد .

۱۱۲ - آژگینه آشیم ، بی غوغا با شیم .

لیر خوراک بی درد سره وی . (خپله شوله خوره او پرده کوه !)
خوراک کم سر بی غوغا (جنجال) . (یعنی اگر به کم قناعت کنم جنجال زندگی ام
کم است .)

* * *

۱۱۳ - آژییب ، کوپ شکر قیل !

لیر خوره ، چیر شکر کوه !

کم بخور ، و بسیا رشکر کن !

* * *

۱۱۴ - آژیلی آت ، خوار بولمس .

آس چی ور بشی خوری نه خوار پیری .

اسپ جو خور خوار نمی شود .

* * *

۱۱۵ - آژیگن کوپ وقت بیر .

چی لیر خوری ، تل خوری (یا : لیر خوره ! تل خوره .)

کسیکه کم کم بخورد ، همیشه میخورد .

* * *

۱۱۶ - آژی یتیه ر ، کوپی کیتیه ر .

لیردی وی کفایت کوی او چیر دلامه و می .

کم باشد کافی است زیادش از دست می رود . (یعنی قناعت داشتن به کم خوبست .)

* * *

۱۱۷ - آسان ایمن او تین تیرساق ، هر لینی قوییب قور و غینی آلماق .

دلر کیو ٲولول آسان نه دی چی وج بی ٲول کپی او لاسده بی پیری دی .

چیدن هیزم آسان نیست که ترش را بمانی و خشکش را بگیری . (یعنی هیچ کاری

ساده نیست) .

یا : (خرکاری دریای علم است .)

۱۱۸ - آسمان او پسته (۱) بیر کوته ره زه ،
آسمان چی و لو بیری باریی همکه چگوی .

آسمان بیفتد ، زمین بر میدارد .

* * *

۱۱۹ - آسمان بلند بیر قتیغ .

آسمان چکک دی ، خدیکه سختیه . (کلمکه) .

آسمان بلند است و زمین سخت .

* * *

۱۲۰ - آسبیل سنگک ، بلند دارگه آسبیل !

که غر غره کبیری نو په چکک دار غر غره شه .

اگر آویخته سی شوی به دار بلند آویخته شو !

* * *

۱۲۱ - آسبیل منگک بلند شاخ گه آسبیل !

که خور نه بیری نو په چکک شاخ خور ند شه !

اگر آویخته سی شوی به شاخ بلند آویخته شو !

* * *

۱۲۲ - آغا چدی ایچیدن کرم بیدی .

دلر کی سنج چینهچی خوری . یا : (چنار له خپله منجه او راخلی) .

چوب را از درو نش کرم بیخورد .

یا : (چنار گفته است اگر دسته تبر از خودم نباشد دراکسی شکسته نمی تواند) .

* * *

۱۲۳ - آغا چدی چرایلی کورسته یکان ، پوراغی .

خا نگه په پازو پنا بسته ده .

زیب و زینت شاخ ، برگ های آنست .

(۱) او بیلسه

۱۲۳ - آغا چدی کرم ییلمی، آدندی درد .
لرگی، چینجی خوری اوسپی، درد .
چوب را کرم بیخورد انسان را درد .
یا: (درد، کوه را کاه می سازد .)

* * *

۱۲۴ - آغا چدی کیسه ننگ تگیگه توشه دی .
بناخ چی پری کی لاندی لویری .
شاخ را قطع کنی به زیرش می افتد .

* * *

۱۲۵ - آغا چدی یوسشا غینی کرم ییلمی .
چینجی پوست لرکی خوری .
چوب نرم را، کرم بیخورد .

* * *

۱۲۶ - آغاچ یا ش لیگیله آییگیله دی .
لرگی په لخوانی کی کویری . یا . لمده لپسته زر کویری .
چوب در وقت جوانی اش کج میشود (چوب در وقت تری اش کج میشود)

* * *

۱۲۷ - آغاچ یهراغی سینن گوزل دیر .
بناخ په پا زو بیا یسته دی .
شاخ با برگش زیننده است (هرگل در بته اش زیب دارد .)

* * *

۱۲۸ - آغیر لیک آلتین لیک .
دروند والی، طلا (سره زر) ده .
سنگینی طلا است (یا گویند : سنگ بجا می خود سنگین است) .

۱۳۰ - آغریق سیز باش، بوش کد و گه او خشه ر.
بی درده سرلکه کدودی.

سربی درده مثل کدواست. یا: (سربی حس مثل کدواست).

* * *

۱۳۱ - آغریق سیز باش بولمس.

همیخ سربی درده نه وی.

همیچ سربی درده نیست.

* * *

۱۳۲ - آغریق سیز باشدی جای گورستان.

د بی درده سرهای قپردی.

جای سربی درده (بی حس)، گورستان است.

* * *

۱۳۳ آغیر تاش جای تاپر.

درنده تیره محای پیدا کوی.

سنگ سنگین (وزمین) جای سی یا بد. یا: (سنگ بجای خود سنگین است).

* * *

۱۳۵ - آغیر قازان، کیچ قیمه ر.

د روند دیگ و روسته جو شیری.

دیگ سنگین، دیرمی جوشد.

* * *

۱۳۶ - آغزی بارتیلی یا ق مظلوم.

مظلوم خوله لری ژبه نه.

مظلوم دهن دارد زبان نی.

* * *

۱۳۷ - آغزدن چیقهن یمان سوزباشگه تیگه ر.

ورانه خیره چی د خولی و زی به سر لگیری.

گپ خراب که ازد هن بر آید به سرسی زنده. یا گویند. (از دها نت بر آید !
به گر بیما نت در آید.)

* * *

۱۳۸ - آغزیدن آتش سا چیلر.

د خولی خچه بی اوراوری.

ازد هنش آتش سی با رد. یا : (ازد هنش آتش فواره میکنند).

* * *

۱۳۹ - آغزیدن بال تا بر.

له خولی نه بی گبینه خاخی.

ازد دها نش غسل سی چکد. یا (ازد دها نش در سی با رد).

* * *

۱۴۰ - آغزیدن چیقنه ن سوز دی قولاغی ایشیت دسی.

د خولی خبره بی غورونه نه اوری.

گپ دها نش را گوشش نمی شنود. (سرا از گپ آدم های است که آهسته حرف میزنند)

* * *

۱۴۱ - آغزیده بلیقلر قوریلله دی.

په خوله کی بی کبان و ریتیری.

درد دها نش دها هیان بریان میشود.

* * *

۱۴۲ - آغزی کو یکن سا ووق سوودی پوف لب ایچه دی.

خوله سوی بستنی پوف کوی بیما بی خوری. (په شید و سوی شیر و سبی هم پوکوی.)

د هن موخته دها مت را پوف کرده میخورد. یا گویند : (سا رگزیده از ریسمان

ابلق سی ترسد.) (یا : سا رگزیده از ریسمان دراز سی ترسد).

* * *

۱۴۳ - آغزی مین قلیچ چا پر.

په خوله بی توره و هی.

باد دها نش شمشیر سی زند.

۱۳۳ - آق آقچه ، قاره روزده یره یدی .

سپینه نقره په توره ورخ په کنا ریری .

نقره سفید په روزسیاه بکاراست . یا (زرسرخ وروزسیاه) .

یا : (سال خوب وروزبد) .

* * *

۱۳۵ - آق ایت قاره ایت ، بیرى بیرا ایت .

سپین سپی او تورسپی دواړه سپیان دی .

سگ سفید هم سگ است ، سگ سیاه هم سگ است ، همه اش سگ است .

* * *

۱۳۶ - آق تیوه کورد ینگمی ؟ یوق .

سپین او بن دی لیدلی ؟ نه .

شتر سفید یدی ؟ نی .

* * *

۱۳۷ - آقچه لی آد مدن تا غله رهم قور قورسپیش .

د پیسه لرونکی سپی نه غرو نه هم ویریری .

از آدم پولدار کوه ها هم سی ترسد .

یا : (پیسه ره سر سنگت پرتی صدا اسپته) .

* * *

۱۳۸ - آقچه نی کیتیشیگه با قمه ! ایشتی بیتشیکه باق !

د پیسو خرخید و ته سه گوره ! د کار کید و ته و گوره !

بمصرف شدن پول نظر نکن ! انجا میافتن کار را ببین !

* * *

۱۳۹ - آقدی قان ، چقدی جان .

وینه تویه شوه ، اوساه وخته .

خون ریخت و جان برآمد .

۱۵۰ - آق شام تو شسه قون ، تا ننگ آتسه قوز غل !

چی سا بنام شو بیکته شه ، چی سبا شو خه ! .

شام رسیده پا یان شو و صبح رسیده حرکت کن .

* * *

۱۵۱ - آقشام دی تا نگی بار .

به شچی پسی ورخ ده .

هر شب سحر دارد . یا : (به تعقیب هر تار یکی روشنی است) .

* * *

۱۵۲ - آقشا سگه یقین کیتسه ! تا ننگه یقین یا تمه !

په سا بنام کی لارسه و هه په گهیخ کی خوب ده کوه !

نزد یک شام سفر نکن و نزد یک سحر خواب نشو !

* * *

۱۵۳ - آقشام سگی ایشتمی تا ننگه قالد یرسه !

دنن کارسبا ته سه پر یرده ! (د بیگا کارسبا ته سه پر یرده .)

کارشام را به صبح نکذ او ! یا : (کارا سرورزا بفر د سگذ ار !)

* * *

۱۵۴ - آق قوی هم او زایا غیدن آسیمار قاره قوی هم .

وزه دخلمی پنبی او سیره دخلم پنبی خورنده وی . (سپین پسه دخلم پنبی او تور

پسه دخلمی پنبی خورنده وی .)

گوسفنده سفید از پای خود آویخته میشود و سیاه از پای خود (پا : بز از پای خود

آویزان است و گوسفند از پای خود .)

* * *

۱۵۵ - آق لباس تیز چرک بولور .

سویقه جا سه زر خیر نیوری .

لباس سفید زود چرک می شود .

۱۵۶- آقر سووسر د ار بولمس .

روانی او به سرداری نه دی .

آب جایی سردار نمی باشد .

x + +

۱۵۷- آقیتگان قان تا مور ده توخته مس .

توئید و نکمی وینه په رگو کی نه د ریبری .

خون ریختنی در رگ نمی ایستد .

* * *

۱۵۸- آلتمش ده تنبور او رگن گن قوبر یده چلور .

خوك چی په شپيته کلتی کی د مبور ه ز ده کپی هغه پی په قبر کی و هی .

کسیکه د رشصت سالگی نواختن تنبور را بیاموز د د ر قوبر ش می نواز د .

* * *

۱۵۹- آلتین آتش ده ، انسان محنت ده بیلینور .

طلا په او رکی معلومیری او سپی په ستو نزه کی .

طلا در آتش معلوم میشود و انسان در وقت محنت و تکلیف .

* * *

۱۶۰- آلتین ایشیک کوموش ایشیک که محتاج بولور .

هغه خوك چی طلائی دروازه لری دنقری دروازه لرونکی ته ار کیبری .

کسیکه دروازه طلائی دارد به کسیکه دروازه نقره ای دارد محتاج می شود .

* * *

۱۶۱- آلتین دن درختیمگ بولسه یو کوموشدن پیراقی - هاقبت کوز ینگدی

تولد یر ربیرها ووج تو پیراقی .

که د طلا و نی لری او پانی د نقری دی آخر مترگی دی یوموتی خاوری کوی .

اگر درخت طلائی داشته باشی و برگش از نقره باشد - عاقبت چشمت را یک مشت

خاک پر میکند .

۱۶۲ - آلتین دی قیمتی آزلیگی دن دور .

د طلا د رنیمت د هغی په لیر والی کی دی .
با ارزش بودن طلا از کم (نادر) بودن آنست .

* * *

۱۶۳ - آلتین قولدی پیچاق کیسمس .

طلائی لاس توره نه پری کوی .

د ست طلائی را شمشیر نمی برد .

* * *

۱۶۴ - آلچاق ده وفا بولمس ، قبیح ده ناموس و عار .

بی حیاسپری و فانیاری او قبیح سپری ناموس او شرم ناری .

آدم سفله وفا ندارد و آدم قبیح ناموس و عار .

* * *

۱۶۵ - آلیشده ارسلان ، بیر شده قرغه .

د اخستوپه وخت کی زسری او دور کپی په وخت کارغه دی .

د روقت گرفتن شیراست و دروقت دادن ، زاغ . (براداز گرفتن و دادن قرض است .)

یا : (قرض قند ، هفته جنگک ، ماه سنکر ، سال قسم .)

* * *

۱۶۶ - آلیش دی او غلی ، بیریش .

ور کپه د اخستوزیر نده ده .

دادن ، بجه گرفتن است .

* * *

۱۶۷ - آلرده کیر رجانیم ، بیررده چپقر جانم .

د اخستوپه وخت کی ژوندی کیرم ، اود و رکپی په وخت سر کیرم .

وقت گرفتن جان د رتیم سی دود ، و وقت دادن جانم از تیم سی بر آید .

(وقت خوردن گوشت بره ، و وقت دادن . . . سی دره .)

۱۶۸ - آیتیهگان آدمی پیره جگی تو گن مس .

داخستونکی ورکول هم زیادوی . یا : (چی دیراخلی دیر و ، کوی .)

کسیکه زیاد بگیر دز یاد پس میدهد .

* * *

۱۶۹ - آند ، آند ننگ کیم؟ یقین همسایه ننگ .

مورا و پلاردی خوک دی؟ نردی گاوندی .

مادروهدرت کوست؟ همسایه نزدیک .

یا : (از صد خویش یک همسایه پیش .)

* * *

۱۷۰ - آند ، اولادیدن کیچمس .

سوردخپل اولاد خوخه نه تیریری .

سارازاولاد خود تیر نمی شود .

* * *

۱۷۱ - آند دن کیمله رتو شلمس ؟

خوک دی چی دسوره نه پیدا کیری ؟

کیست که از مادر پیدا نمیشود ؟

* * *

۱۷۲ - آند راضی ، پیغمبر راضی ، آند راضی خدا راضی .

که مور راضی وی پیغمبر راضی دی که پلار راضی وی خدای راضی دی .

اکرمادر راضی است پیغمبر راضی است اکر پدر راضی است خدا راضی است .

۱۷۳ - آند سو تیم اغز یمگه کیله ی .

دسورهی می خولی ته را غلی .

شیری که از مادر خورده بودم بدهنم آمد . (یاگو یتد شیری که از مادر خورده بودم از دماغم

کشیدی) . یا : (دود از دماغم کشیدی) .

* * *

۱۷۴ - آند می سو یله بسدن قیزی تما سار .

موربی اولو وائی لوربی آخره (هغه لورته وایی چی در سهین متر کئی او بی ادهوی.)
ما در سهون نا گفته دخترش کپ را تمام میکنند .

* * *

۱۷۵ - آند کجی یا ر بولمس ، هرات دیک دیا ر بولمس .
دمورپه شان یا رنشته اودهرات په شان دیار .
ما نند ما دریا ری و ما نند هرات دیاری نیست .

* * *

۱۷۶ - آند ننگ ترب ، آند ننگ شلغم ، سن بولسه ننگ نیشکر سن .
موردی سولی پلاردی شلغم دی اوتد ، گئی .
مادرت ترب است و پدرت شلغم ، تونیشکر هستی .

* * *

۱۷۷ - آند نی حقی توکن سن .
د مورحق نه خلاصیری . یا : د مورحق تما صیری نه .
حق ما در خلاصی ندارد .

* * *

۱۷۸ - آند ، بیگیت تی قلمقا نید ور .
سوردخوان دال وی .
مادر سپر جوان است .

* * *

۱۷۹ - آه ، بیرده قالمس .
آه ، په حکمکه نه پاتی کیری .
آه ، درزهین نمی مانند . (یعنی آه ، بی تا نیر نمی مانند) .

* * *

۱۸۰ - آی توغشیدن معلوم ، انسان یورشیدن .
سپوزسی دراختو شخه معلومه ده او انسان دنگ نه .
ماه ازبر آمدنش معلوم است و انسان از رفتارش .

۱۸۱ - آیدی ایتک سین یا هیمب بولمس .

سهو دی سی په لمن نه پتیری . لمر په دوه کو تونه پتیری .

ماه رانمیشود باد امن پنهان کرد . (یا آفتاب بدوا لکشت پنهان نمی شود .)

۱۸۲ - آیدی سه یوزی بار ، روز دیسه کوزی بار .

که ووا یم سهو دی سی دی مخ لری او که ووا یم لمر دی ستر که لری .

اگر ماه بنام روی دارد و اگر آفتاب بنام چشم دارد .

۱۸۳ - اتیک اوراق ، نا وچه قل .

هما غه تیره لورا وهما غه غبنتلی لو کری .

همان داس تیز و همان دروگر نیر و سندر (یا : همان داس تیز و همان جوان قوی پنجه) .

۱۸۴ - اتفاق بیتر ، نا اتفاق ایتر .

اتفاق کوونکی آبا دیبری او بی اتفاقان بر باد یبری .

کسانیکه در کارها اتفاق میکنند آبا دی شونند و کسانیکه بی اتفاقی میکنند بر باد میشوند .

۱۸۵ - اتفاق ده خطا بولمس اختلافده راحت بولمس .

په اتفاق کی غلطی نشده او په بی اتفاقی کی آسودگی نشده .

در اتفاق اشتباه نیست ، و در بی اتفاقی راحت نیست .

۱۸۶ - اچیق تیل زهرا یلان - تا تلی تیلی که جان قربان .

په ترخه ژبه دسا زهر دی له خو پې ژبی لُخان قربان دی .

به زبان تلخ زهر ما ربه زبان شیرین جان قربان .

۱۸۷ - اچیق تیل زهرا یلان دن یمان .

ترخه ژبه دسا زهر و نه بده ده .

زبان تلخ از زهر سار بد تراست . (زبان تلخ از لیش ما رسخت تراست .)

۱۸۸ - اچیق چوچو کدی تا تگن بیله دی .

د زسانې تر خې او خوړی چی یی لید لی وی پوهیری .
انسا نیکه تلخی و شیرینی روزگار را د یده با شد ، سی لهد .

* * *

۱۸۹ - اچیق دی اچیق کیسه ر .

د بد مرض بده دوا وی .

تلخی را تلخی ازین می برد . یا گویند : (درد بد ، دوا یی بد) .

* * *

۱۹۰ - اچیقینگ کیسه بورنیک دی تیشه !

که قهردی را خی به پوزه دی خوله و لکوه .

اگر قهرت میآید بینی ات را بگرز ! (بدندان بکن !)

* * *

۱۹۱ - احمق اوز دوستیکه هم قیشیق یولدی کورسه ته دی .

احمق خهل دوست ته هم خرا به لار و زبانی .

احمق به دوست خود هم راه خراب را نشان میدهد .

* * *

۱۹۲ - احمق اوزینی مقتر .

احمق پخپله خان ستایی .

احمق خود را سی ستاید .

* * *

۱۹۳ - احمق ایبا غیدن بیتر .

احمق پخپله ور کیری . یا : (احمق پخپله خان ور کوی) .

احمق باهای خود دگم میشود .

یا : (نادان ، خود را خود به چاه سی اندازد)

* * *

۱۹۴ - احمق تو پلپتی ، عقل لی بیستی .

احمق جمع کری او هوبیبا ر خورلی .

احمق جمع کرده و عاقل خورده . (مال موزی خوراک غازی) .

۱۹۵ - احمق ها ریگه نیمنی بیلمس، کوسه قور یگنیمنی .
احمق مانده شده نش را نمی فهمد و کوسه پیر شده نش را .
احمق به ستر بتوب نه پوهیری او کوسه به زور توب .

* * *

۱۹۶ - احمق دوست دن عقللی دشمن یخششی .

دبی عقل دوست نه هوشیا رد بمن بنه دی .

دشمن دانا از دوست نادان بهتر است . یا : (دشمن دنا پلندت میکنند بر زدیعت پی زند
نادان دوست .)

* * *

۱۹۷ - احمق دوست یا ودن یمان .

بی عقله دوست دد بمن نه بد دی .

دوست احمق از دشمن بد تر است .

یا : (دشمن دانا به از نادان دوست .)

۱۹۸ - احمق دی جانی عذاب ده .

احمق تل به عذاب وی .

یا : جان احمق در عذاب است یا : (عقل نباشد جان در عذاب است .)

* * *

۱۹۹ - احمق دی احمقی با ر .

احمق هم احمق لری .

احمق هم احمق دارد . (یعنی احمق احمق ها .) (۱)

* * *

۲۰۰ - احمق دی کته کیچیگی بولمس .

احمق غت او و روکی نه لری .

احمق خورد و کلان ندارد .

* * *

(۱) به اصطلاح روانشناسی کانا ، کالیوو کودن

۲۰۱ - احمق قه ايش بو يور سنگ ايش قالور ، بورك آل ديسنگك باش آلور .
احمق نه چي كار و وایی کما ر پاتی کیری ، که ورته و وایی خولی را وره نو
سر راوری .

احمق را کار بفرمای کار می ساند و اگر برایش بگوئی « کلاه بیاور » سر می آورد .

* * *

۲۰۲ - احمق قه جواب سکوت .

داحمق خواب چو پتیا ده .

جواب احمق سکوت است . یا (جواب جا هلان باشد خموشی) .

* * *

۲۰۳ - اختر گن تا پر .

لتو ونکی پیدا کو ونکی دی . (چی غوتی پسی و هی په لاس به د رشی × چاویل
داچی په دریاب کی گوهر نشته .)

جوینده یا بنده است . (یا : گرگران و گرشتابنده بود - آن که جوینده است یا بنده بود) .

* * *

۲۰۴ - اختر گن ده تا پیلمس ، کیرک بولمسه خوار و زار .

چی لتوی بی پیدا کیری نه ، او که نه بی لتوی سخ ته دی راخی .

وقتی که چیزی را پهای پیدا نمیشود ، و موقعیکه ضرورت نباشد خود بخود پیدا میشود .

* * *

۲۰۵ - اختر گن سنگ محمت ده .

هدف ته رمیدل د زحمت نتیجه ده . (په زحمت پسی راحت دی) .

رمیدان به هدف نتیجه زحمت کشی است .

* * *

۲۰۶ - ادب با زارده ساتیلمس .

ادب په با زار نه خر خیری .

ادب در با زار فروخته نمیشود .

۲۰۷ - ادب دی بی ادب دن اور رگن .

ادب له بی ادب با نو خغه زده کړه .

ادب را از بی ادب بیاموز .

* * *

۲۰۸ - ادب شگن تاش تیرر .

چی له لاری خطا شوی وی تیرې ټولوي .

راه گم سنگت بی چیند .

* * *

۲۰۹ - ادب شگن یولینی تا پمس .

چی له لاری خطا شوی وی لار نه موسی .

راه گم راه خرد را نمی یابد .

* * *

۲۱۰ - ارا به ایزیدن چی قمس .

ارابه په سیخ خط دروسی .

ارابه از خط السیر خود نمی برآید .

* * *

۲۱۱ - ارا به مین قویان اولین مس .

په ارا به باندي د سويانوشکا رنه کیري .

بارا به خرگوش شکا رنمیشود .

* * *

۲۱۲ - ارا به یا غان مه سه یوروس .

ارابه چی غوره نه شی نه گرخی .

ارابه تا چرب نشود گردش نمیکند .

* * *

۲۱۳ - ارا په ایکدیم تر یغ چی قندی .

اوربشی سی و کرلی ټدن راشنه شول .

جو کشت کردم از زن رو ئید .

۲۱۴ - ارپه ایکن بو غدای او رس .

چه اور بشی و کری نو غنم دی و ر شخه نه غواپی .

کسی که جو بکا رد گندم نمی درود .

* * *

۲۱۵ - ارپه ایکنسنگ ارپه آله من - بغدادی ایکنسنگ ، بغدادی .

له اور بشی اور بشی اوله غنم ، غنم شنه کیوی .

جو بکا ری جوسی دروی ، گندم بکا ری گندم .

یا : (از سکا فات عمل غا فل نشو - گندم از گندم بر وید جو ز جو) .

* * *

۲۱۶ - ارپه بغدادی آش ایموش ، آلتین کوموش تاش ایموش .

ار بشی او غنم خورل کیوی ، اوسره او سپین زر نه خورل کیوی . یا : (و ر بشی

او غنم خوارپه دی اوسره او سپین زر ، تیری) .

جو و گندم طعام ، طلا و نقره سنگ است .

* * *

۲۱۷ - ارپه بغدادی بیر روزینگه یره یدی ، صادق د و ستینگ او لگه نینگ چه یره یدی .

اور بشی او غنم دی یوه ورخ په کاریری اور بشینی دوست دی تر سرگه .

جو و گندم دریک روزبه دردت میخورد ، دوست صادق تا وقت سرگ .

* * *

۲۱۸ - ارپه نا نیم ، راحت جا نیم .

یوسری اور بشینه چوچی خوره او خپله آرامی غواپه .

نان جو نیم ، راحت جانم . یا : (نیم نان ، راحت جان) .

* * *

۲۱۹ - ارپه نی اور ، بغدادی دی کور .

اور بشی وریمه او غنم و گوره .

جو را در وکن ، گندم را بین .

۲۲ - ا ر په او نینگ یزق بولسه تا تلی تیلینگک هم یوقمی ؟

که دا ور بشی وره نه لری خو په ژ به ولره .

آرد جو اگر نداری زبان شهرین باید داشته باشی . یا : (نان و پیاز پیشانی واز)

* * *

۲۲۱ - ا ر په بیگن آت منزل بامه دی .

آس چی اور بشی خوړلی وی منزل ته رسیوی .

امپ جو خوربه منزل سی رسد .

* * *

۲۲۲ - ا ر په بیجه گن آت قمچی زوری سینن یو روس .

آس چی اور بشی نه وی خوړلی په متر وکه نه چی .

امپی که جو نخورده باشد به زور قمچین راه نمی رود .

* * *

۲۲۳ - ارزان دی شور بامی تیمس .

ارزان بیجه نور و اوزه نه کوی . یا : (ارزان بی علت نه وی ، گران بی حکمته) .

شور بای ارزان مزه نه میدهد . یا : (شور بای سفت مزه نه میدهد) .

* * *

۲۲۴ - ارزان علت سین بولمس ، قیمت حکمت سین .

ارزان بی علت نه وی ، او قیمت بی حکمت .

ارزان بی علت نیست ، قیمت بی حکمت .

* * *

۲۲۵ - ارسلان ایزیدن قیمت مس .

زسری د خپل تصمیم خخه نه گری . (یعنی د مردانو یوه خیره وی) .

شیراز حمله خرد بر نهیگر دد . یا : (گپ بردان یکی است) .

* * *

۲۲۶ - ارسلان بچه سی ارسلان بوله دی .

دزسری بچی خمری کیری .

چوچه شیر شیر میشود .

۲۲۷ - ارسلان تو غلگن ارسلان او لور .

چی زسری زو کپی وی زسری کپی .

آنکه شیر زاده شد شیر پرورده میشود .

* * *

۲۲۸ - ارسلان تو غلگن ارسلان ندور .

د زسری زوی زسری وی .

چو چه شیر شیر خواهد بود .

* * *

۲۲۹ - ارسلان ندی آلدیدن شکار قیلمه .

زسری سخا سخا مه شکار کوه .

شیر را از پیشرویش شکار نکن .

* * *

۲۳۰ - ارسلان ندی اولیگی ، تیچقا ندی تیر بیگی .

د زسری مری د سوپک ژوندی سره یودی .

سردۀ شیروزنده موش برااست .

* * *

۲۳۱ - ارسلان دی ابنی دن اوله .

زسری په غار کپی شکار کوه .

شیر را در غار شکار کن .

**

۲۳۲ - ارسلان سرد یولور ، قیلان حیلنه کار .

زسری زره وردی او کوپ بل غولونکی .

شیر جوا نمرداست و کفتار حیلنه کار .

**

۲۳۳ - ارقا ندی او زون تشله .

تارا وود و اچوه .

تارا دراز پرتاب کن . یا : (ریسمان را دراز تاله کن .)

۲۳۳ - ارقا ندی او زونی گپ دی قیسقه سی یخشی .

تا را و دینه دی او خبره لئه ه .

تا رد واز و سخن کو تا ه خوب است .

۲۳۵ - ارقه داش مینن هرات گه هم کیتیش ممکن .

دینه سلگری سره ترهرا ته هم منزل کیری .

با هم سفر خوب تا هرات هم ممکن است سفر کرد .

۲۳۶ - ارقه دن دشمن ، یوز یتگدن دوست .

په شاد مین او مغانخ دوست دی .

در پشت سرد دشمن است و در پیشروی دوست .

۲۳۷ - ارقه سی یوردی کورگمی یوق ، یقا سی قولدی .

شایی میخکی ته نه ده ورغلی او گریوان ته یی لاس .

پشتش زمین را ندیده است و یخنش دست را .

۲۳۸ - ارموت (ناك) یقا چی المه بیر مس .

د ناك ونه منی نه نسی .

درخت ناك ثمر سبب نمیدهد .

۲۳۹ - اریدن بال آلماق هر کس دی ایشی ایس .

د سچونه شات تو لول دهر چا کارنه دی .

شهد « عسل » گرفتن از زنبور کار هر کس نیست .

۲۴۰ - اری دن بال آلیش هر کس دی هم قولیدن کیله میدی .

د سچونه شاتو تو لول دهر چا له لاسه نه کیری .

عسل گرفتن از زنبور از دست هر کس پوره نیست .

۲۳۱ - اری زهری نی تا تمه سنگک بال ییمین .

چی د مچیو چیچل ونه ز غمی شات په لاس نه شی راوری .

تا زهر زنبور رانه چشی عسل نمیحوری .

* * *

۲۳۲ - اریق دی سوو بوزه دی ، آدم دی سوز بوزه دی .

اوبه ویاله له منجه وری او خبره سپی .

جوی را آب ویران میکنه ، آدم را گپ . یا : (شیطان آدم ، آدم است .)

* * *

۲۳۳ - اریق هو کوزگه پیچاقی او تمس .

د نگرغوا بی ، چا کونه پری کوی .

گا ولا غر را کا رد نم بر د .

* * *

۲۳۴ - ایستب یلمه کن آش ، یا قارین آغر یتر یا باش .

بی اشتها خوراک یا گیجه په درد وی یامر .

خوراک بی اشتها یا شکم را بدرد سی آورد یامر را .

* * *

۲۳۵ - استگ بولمه سه طعا بگه بزه کیر نس .

چی اشتها نه وی طعام بی سزی بنکا ری . (بی خونده وی) .

بی اشتها طعام خوردن بی لذت است .

* * *

۲۳۶ - اسلامدی شرطی بیش ، آلتیمچیسی حد ینگمی بیلماق .

د مسلمانا نی بنا پنجه دی او شورم بی خپل حد پیژندل دی .

شرط اسلامیت پنجه چیز است ششم آن حد خود را شناختن است .

* * *

۲۳۷ - اسلامدی شرطی بیش ، آلتیمچیسی شجاعت .

د مسلمانا نی بنا پنجه دی شورم بی زره و رتوب دی .

شرط اسلامیت پنجه چیز است ششم شجاعت است .

۲۴۸ - اسمی با رجسی یوق .

نوم لری اوتن نه .

اسم دارد جسم ندارد .

۲۴۹ - وشک ییغله تور، درد سویله تور .

رشک انسان ژروی اود ردانسان په خبر وراولی .

اشک می گر یا ند، درد انسان را سرگپ می آورد .

۲۵۰ - اصلی قرا آقر مس .

تور خر په یر یمخلونه سینه نوری یا : (که سل خوبیونه نور کپی - نویو

به د خهلی مور کپی) (د خهلی سوی بچی که غل نه وی نو تو سند د خو به حتماً وی) .

کایم بهفت کسی را که با فته اند سیا ه - به آب زمزم و کوثر سفید نتوان کرد .

۲۵۱ - اصلی نا اهل پیر اولس که باش بولس .

بد اصله نا اهل انسان د یوقام مشر نشی کید ای .

آدم بد اصل رئیس قوم شده نمیتواند .

۲۵۲ - اصلی نی بولسه نسلی هم شول بولور .

هر خه خیل ذات ته راحی .

چیز یکه اصل باشد نسل هم همانچیز میشود . یا : (عا وقت گرگ زاده

گرگ شود - گرچه با آدمی بز رگ شود) .

۲۵۳ - اصیل اینیمس، اصل سیز دن وفا چیقمس .

اصیل نه بد لیری او کم اصل و فانه لری .

اصیل تغییر نمیخورد و ازنا اصل و فانی خیزد .

(بد ، بد است ارچه ، نیک دان باشد - سگ ، سگ است ارچه پامیان باشد) .

۲۵۴ - افتینک قیشیق بولسه آئینه دن کیله قیلمه .

چی سخ دی بدر ننگوی دهنداری نه کیله سه کوه .

اگر صورت و قیافه ات نامقبول باشد از آئینه گله نکن .

۲۵۵ - افیونندی کیفی نی تر یا کی دن سو ره .

دافیون کیف د تر یا کی نه و پو بته .

کیف افیون را از تر یا کی بهرس .

* * *

۲۵۶ - اقبالینگ یخشی بولسه من اولتیراقبا لینگ ایشله سون .

که بنه بخت لری بی غمه او سه ، بخت دې در ته کار کوی .

بخت خوب اگر داری تو آسوده باش بخت بر ایت کار میکند .

* * *

۲۵۷ - اکم آگونچه، ینگم بیگونچه .

ورور اووریندار ترور کپی پوری ورور اووریندار ده .

برادرم تا گرفتن چیزی از دستم برادر است و زن برادرم تا خوردن آن زن برادر است .

* * *

۲۵۸ - اگر دوزخ دی عذاب بی شوندی بولسه بیزدی امتیدن بیر ته هم کیلمس .

که دوزخ عذاب دارنگه وی دامت شخه به سی یو هم ورنشی .

اگر عذاب دوزخ همین طور باشد از امت ما یکی هم نمی آید .

* * *

۲۵۹ - الپ لرسن او روشمه ، بیگ لرسن توروشمه .

دخمر یا نوسره جگر سه کوه ، اودخا نا نوسره ناسته و لاره .

باشیر ها جنگ نکن ، با بیگ ها (خان ها) نشست و برخواست نکن .

* * *

۲۶۰ - الده تگن الده نور .

چولو نکی پخپله غولیری .

یا : (خاه کن په خاه کی دی) .

فریب کار (چال باز) خود ش فریب میخورد .

یا : (چاه کن در چاه است) : یا : (مرغ زیرک در د و حلقه بندد میشود) .

۲۶۱ - الفت کیلسه کلفت کیتر .

الفت چی رای شی کلفت حی . یا : (مینده بیا یست زده غواری او خوب بالبت نه غواری .)

الفت بیا ید کلفت بی رود . (یعنی وقتیکه بین د و نفر صمیمیت و محبت پیدا شود

هر نوع عیب یکنه یگر را نمی بینند .)

۲۶۲ - الفتینگ کوپ بولسه کلفتینگ کم بولور .

الفت چی زیات وی کلفت کمیری .

الفت زیاد باشد کلفتت (تکلیف و محنت) کم میشود .

۲۶۳ - الفتینگ یخشی صمیمتینگ یخشی .

الفت چی دی بیه وی صحبت دی هم بیه وی .

الفت خوب باشد صحبت هم خوب است .

۲۶۴ - الله آدم گه یا عقل بیرو کن یا دولت .

خدا ای مری ته یا عقل و رکوی یا دولت .

خدا به آدم یا عقل میدهد یا دولت .

۲۶۵ - الله بالم بختیار ، هر نیرسه زی و قتی بار .

ای نیکمرغه ز ویه هر خه ها نته وخت لری .

ای بجه بختیارم ، هر چیز بخود وقت داد .

۲۶۶ - الله بیر سگچ رسول اکرم نیله سون ؟

چی خدای نه و رکوی رسول اکرم خه و کپی به ؟ (چی نه کپی حبیب - خه به

و کپی خوار طیب) .

خدا که نه هد رسول اکرم چه میکنه ؟

۲۶۷- الله بيلر، قلى هم سيزر .

که خدای پو هیبری بنده بی هم حص کوی .
اگر خدا امید اند بنده اش هم حص می کند .

* * *

۲۶۸- الله سینگه سال بیر یمتی یوقشلش گه تیرناق بیر مهتی .

خدای درته سال (شته) در کپی خود بخان دگرید ودها ره بی نوکان نه دی در کپی .
خدا به تودارا بی و ثروت داده ولی به خاریدن بدنت ناخن نداده است .

* * *

۲۶۹- الله صبر لی قلی نی میوه دی .

صا برد خدای خوبش دی .

خدا بنده صا بر را خوش دارد .

* * *

۲۷۰- الله یمدن قورقمگن دن قورق .

دهغه چانه و ویریره چی دخدا یه نه ویریری .

بتر سا ز کسبیکه نترسد از خدا .

* * *

۲۷۱- الله هر کیسه نی کو نگلیگه یره شه بیره دی .

خدای دهر چا د نیت سره سم روزی و رکوی . یا : (هر چا ته بی خدای

له خوله نیته ور کوی .)

خدا او ندبه هر کس مطابق نیت او میدهد .

* * *

۲۷۲- الماس ، ییرده قالماس .

الماس به حمکه نه باقی کیبری .

الماس در زمین نمی ماند .

۲۷۳ - آلمه پیش ، آغزیم گه توش !

سږي پخه شه په خوله کې سی راو لویږه !

ای سږیب پخته شوو بد ها نم بښت !

* * *

۲۷۴ - آلمه یغا چیدن یر اقه تو شمس .

مهه له و نی لیري نه لویږي .

سږیب از درختش دورنمی افتد .

* * *

۲۷۵ - آلودی قوزغه سنگ او چر ، همسایه نی قوزغه سنگ کو چر .

اورچی لږې سږی ، گاونډی چې پوروي دروسی (خی) .

آتش را شور بد هی خا موش میشود ، همسایه را آزار بد هی کوچ سیکند .

* * *

۲۷۶ - آله تا ووق خرمن ساچر ، اوزعیبی نی اوزی آچر .

برگ چرک در مند شندي او خپل سږیب خرگند وي .

سرخ ژاله (۱) گاه خرمن را سی پاشد ، سږیب خود را خود فاش سیکند .

* * *

۲۷۷ - عمل داردن آشنا قیلعه ، دل تنگ لیگ دی ما تیمب آلمه .

سها هی سره آشنا یی مه کوه او خان ته کړ او مه پوره .

با اولدار (۲) آشنا یی مکن و دردسر را بخود نخر .

* * *

۲۷۸ - امام او پیدن آتش چیقمس ، سرده کوزیدن یا ش چیقمس .

د امام له کوره آتش اود سږی سترگونه او پکي نه را وزي .

از خانۀ امامان و از چشم سرده اشک نمی بر آید . یا : (چشم سو رو پای ما روفان

ملاح کم نده ید .)

(۱) ابلق و پلنگی (۲) عسکرو سها هی

۲۷۹ - اما نت پول ، پول بولمس (امانت مال ، مال بولمس) .
اما نتی پیسی پیسی نه دی (اما نتی مال مال نه دی .) پردی کت تر نیمو شهو وی .
پول امانت پول نیست (مال مال امانت مال نیست) .

* * *

۲۸۰ - امید سیزیشب بولمس .
دا امید پرته ژوند نه کیوی . (بی امید ه ژوند نشته) .
بی امید زگانمی نمیشود . (یا : زندگانمی بدون امید مرگ تدریجی است .)

* * *

۲۸۱ - امید قوشی مکه گه بیتکه زه دی .
دا امید سرخی سپی مکی ته رسوی .
مرغ امید ، انسان را به مکه می رساند .

* * *

۲۸۲ - امید یتگدی اوزمه ، کونکاینگدی بوزمه .
امید وار اوسه ، زره دی مه سر وه .
نا امید مشو ، دلت را سرد نساز .

* * *

۲۸۳ - انبارده استقامت یتگن سچقان (۱) آج قالمس .
د کند و مورک و بی نه پاتی کیوی .
موش کند و گرسنه نمی ماند .

* * *

۲۸۴ - انسان اله سی ایچیده ، حیوان اله سی ته شیده .
د انسان تگی او برگی دننه اود حیوان برگی دپاندی وی .
ابلقی (۲) انسان بدرونش است و از حیوان در بیرونش .

(۱) اوزینگک های بدخشان تمشقان یا چشمقان میگورینه .

(۲) دورنگی

۲۸۵ - انسان امید مین زنده .

انسان په امید ژوندی دی .

انسان با امید زنده است .

* * *

۲۸۶ - انسان ، انسان دی آئینه سی .

انسان دا انسان هنداره ده .

انسان آئینه انسان است .

* * *

۲۸۷ - انسان انسان دی رحمانی ، انسان انسان دی شیطان .

انسان دا انسان د پاره هم رحمان او هم شیطان کیدای شی .

انسان هم رحمان انسان است و هم شیطان انسان . (یعنی صحت خوب و بد

انسان تا تیر دیکند) .

* * *

۲۸۸ - انسان انسان که دايم لازم بولور .

دا انسان د پاره تل انسان په کاردی .

انسان همیشه برای انسان لازم است .

* * *

۲۸۹ - انسان انسان که کولکه دور .

انسان انسان ته سیوری وي .

انسان به انسان سایه است .

* * *

۲۹۰ - انسان انسان محبوبی دور .

انسان په انسان گران وي .

انسان محبوب انسان است .

۲۹۱ - انسان انسان سین ، حیوان حیوان سین .
انسان دانسانا نوسره اوخا روی دها رویوسره .
انسان با انسان ، حیوان با حیوان . (یا : کند همجنس با همجنس پرواز - کجوتر
با کجوتر با زبا باز .)

* * *

۲۹۲ - انسان اولیشینی بیلگن ده گورینی اوزی قزیرایدی .
که مری پد خهل سرگت پوه شی نو قهر به لجان ته وکینی .
انسان اگر روز سردن خود راسی فهمید قبرش را خود سی کند .

* * *

۲۹۳ - انسان ایک که نینی اوره دی .
خه چی کری ، هغه به ریپی .
انسان چیزیرا که سی کارد آنرا سی درود .

* * *

۲۹۴ - انسان بشر ، بعضاً شا شر .
د بشر خخه مبهو کیری .
انسان بشر است گاهی مبهو میکند .

* * *

۲۹۵ - انسان بولمکن آدم انسان قد رینی بیلیمس .
چی انسان نه شی دانسان په قدر نه پوهیری .
تا انسان نشوی قدر انسان را نمیدانی . (یا قدر انسان را انسان میداند .)

* * *

۲۹۶ - انسان پیرد فعه اوله دی .
انسان یو وار مری (یا : سرگت یوسرگ دی .)

انسان یکله فعه می میرد .

* * *

۲۹۷ - انسان تا شدن قتیق گلدن نازک .
انسان د تیبری سخت اود گل خخه نازک دی .
انسان از سنگ سخت است و از گل نازک .

۲۹۸ - انسان تور گن جای شرفیله ور .

د محای شرافت په انسانا نووی .
مسکن انسان د ارای شرافت است .
با : (شرافت امکان با لمکین) .
(یا : (شرافت مسکن با انسان است)

* * *

۲۹۹ - انساندی آئینه می افعالیله ور .

د انسان پیژنده نه دهغه د عمل نه کپری .
کردار انسان آینه انسان است .

* * *

۳۰۰ - انسان دی انسان بیله دی .

انسان انسان پیژنی .

انسان را انسان می شتا سد .

* * *

۳۰۱ - انسان دی زمان کپی هیچ قندی معلم تربیه ایته آلمس .

انسان چی زمانه روزلی شی هیچ معلم یی هغسی نه شی روزلی .
هیچ معلمی برای انسان بهتر از وقت و زمان نیست . یا : (انسان را زمان
خوب تربیه می کند) .

* * *

۳۰۲ - انسان دی غم بیقه دی ، دیوار دی نم بیقه دی .

غم انسان اوزیم دیوال له منجه وری .
انسان را غم می کشد و دیوار را نم . (یا انسان از دست غم خراب میشود
و دیوار از دست نم) .

* * *

۳۰۳ - انسان دی کوره سن ، دلی ده گیتی بیلمی سن . (۱ یره گیتی بیلمی سن) .

انسان وینی خو په زله یی نه پوهیری .
انسان را می بینی دلش را نمی فهمی . یا : (انسان را اگر بینی هم از راز دلش
وا قف نمی شوی) .

۳.۴ - انسان دی کو زینی بیر ها وچ تو پراق، توید یره دی .
د انسان ستر کپی یو موقی خاوری مری (پ کوی) .
یا چشم انسان را یک مشت خاک هر میکنند . (گفت چشم تنگ دنیا دار را - یا قناعت پر
کنند یا خاک گور) .

* * *

۳.۵ - انسان دی کوزی ، بیردی قولاغی بار .
انسان ستر کپی ، او محمکه غور و نه لری .
انسان چشم دارد و زمین گوش دارد .

* * *

۳.۶ - انسان دی گوشتی ییلمس ، تیری می کییلمس ، شیرین زبان
کیرک .

دسری غوبنه خورل او پوست بی نه اغومتل کیری یوازی خوږه ژبه په کارده .
(په خوږه ژبه د انسان بیکار کیری)
گوشت انسان خورده نمیشود پوستش پوشیده نمیشود فقط زبان شیرینش بدرده نمیشود .
(یا گوشت انسان خورده نمیشود و پوست انسان پوشیده نمیشود فقط زبان شیرین
او همه چیز است) یا گویند : (خلق خوب خلق را شکار کنند) .

* * *

۳.۷ - انسان دی پوزی ایسیق .
یا د انسان سخ تود دی . (یا د انسان سخ د خدای له نوره دی) یا : (ستر کپی د ستر کونه
شر میری) .

روی انسان گرم است . (یعنی دیدن روی انسان تا ثیر دارد) .
یا : (چشم از چشم می شرمند) .

* * *

۳.۸ - انسان رنگ یله گن مین عالم بولمس .
په برکو کالیا انسان ، نه عالم کیری یا (سری په رنگ نه سری کیری - سری
هغه دی چی خوی د سر ووینه) .
انسان بارنگ کردن خود عالم نمیشود یا : (انسان بالباص رنگارنگ عالم نمی شود .
یا : (په هر رنگی که خواهی جامه می پوش - منا زطرز خراست می شنا مم) .

۳۰۹ - انسان سو زیدن تو تپله دی، هو کوز بو یتیدن .

انسان د خبر و او غو ایله د غا ری نیوه کیری .

انسان به سخنش گرفته میشود و حیوان (گاو) از گردنش .

۳۱۰ - انسان سیو گن نیر مه می حقیقه کوپ گهره دی .

خو بن شوی شی په به با ره کپی پیری خبری کیری .

از چیزیکه خوش انسان بیاید در باره آن بسیار گپ می زند .

* * *

۳۱۱ - انسان شیطانی جن شیطانی دن حیلله کار بوله دی .

د انسان شیطان د پیر یا نود شیطان نه حیلله کروی .

شیطان آدم از شیطان جن محیل تر است . (یا گویند: شیطان آدم ، آدم است .)

* * *

۳۱۲ - انسان قریدی اما کونلگی قریمی دی .

انسان ز پیری خوزره پی نه ز پیری .

انسان پیر میشود اما دلش پیر نه میشود .

* * *

۳۱۳ - انسان قولی تیککن جای ، آباد .

هر محای ته چی د سړی لاس و رسیری هغه آباد پیری .

بجای می که دست انسان برسد ، آباد میشود (یا : بهر کاری که همت بسته گردد - اگر

خاری بود گلدسته گردد) .

* * *

۳۱۴ - انسان قولی ، گل .

د انسان لاس ، گل دی .

دست انسان گل است (۱) .

* * *

۳۱۵ - انسان ویلا مکن ایش ، یوق .

د انسان په سخ کپی نه کید و نکي کار نشته .

کاری که انسان نتواند انجام دهد ، وجود ندارد . یا : (هیچ کاری ناممکن نیست) .

(۱) یعنی بجای آنکه دست انسان برسد آنجای گل و گلزارو آباد میشود .

۳۱۶ - انسان قیامتی نی انسان بیلور .

د انسان قدر انسان پیژنی .

قدر انسان را انسان میداند . یا گویند : (قدر قمبر را علی داند) .

* * *

۳۱۷ - انسان کو ینیب ، یا ینیب عالم بوله دی .

انسان د سوزید و او پخید و وروسته عالم کیبری .

انسان بعد از پختن و سوختن زیاد عالم میشود . یا گویند : (بسیار سقر با ید تا پخته

شود خاصی) .

* * *

۳۱۸ - انسان گه آنه - آنه کچی صادق یار تا پیلمس .

د مور او پلار غوندی ریشتمنی سلگری نه پیدا کیبری .

مثل پدر و مادر رفیق و مونس صادق برای انسان پیدا نمیشود .

* * *

۳۱۹ - انسان گه توغان ، تیوه گه تیکان .

د اویش د پاره زوز ، د انسان د پاره خپل .

شتره خار ، انسان نه خویش یا : (برای شتر خار ، برای انسان خویش و قارب یکار است) .

* * *

۳۲۰ - انسان پشه گن جا ینمی گوزل قیله دی .

انسان خپل د او سید و لهای بشکلی کوی .

انسان مسکن خود را زیبا نمیسازد .

* * *

۳۲۱ - انصاف سری بر که .

انصاف برکت را وری . (یا انصاف د برکت مردی) .

د انصاف برکت موجود است .

یا : (انصاف آغاز برکت است) .

۳۲۲ - انصاف فی یوقدی ایمانی یوق .

خوک چی انصاف نه لری ایمان نه لری .

بی انصاف بی ایمان است .

* * *

۳۲۳ - انگله گن گه چا نیم فدا .

د هوشیا رسپی نه مپی لحان قربان دی .

به آدم دانا و عاقل جانم فدا باد .

* * *

۳۲۴ - انگله مگن ایشگه قول اورمه .

به کوم کارچی نه پوهی ورتنه لاس مه کوه . یا : (ترکانی د ایزو کارنده دی) .

به کاری که وار دنهستی به آن دست نزن .

* * *

۳۲۵ - انه گور، مه نه گور، ایشا نه سستگه باریب کور .

قبر گوره که دپی باورنه کیری ورشه و بی گوره .

انه قبر اونه قبر، اگر باورنده اری پرو بهین .

* * *

۳۲۶ - اوت بیرگن اوتینی آلور، سوو بیرگن سووینی .

چه اورنی و رکپی وی اورا خلی، چه اوبه بی و رکپی وی اوبه .

کسی آتشی داده باشد آتش میگیرد، کسی آب داده باشد آب میگیرد .

(یعنی هر کس نتیجه عمل خود را می بیند) .

یا : (این جهان کوه است و فعل ما صدا - سوی ما آید نه اندرند) .

* * *

۳۲۷ - اوتیکی - اوتگه، سوو د یکی سووگه .

داورنه اورتنه، داو بونه اوبوته .

از آتش به آتش، از آب به آب . یا : (پول آتش به آتش - پول آب به آب) .

۳۲۸ - اوت کوید یره دی ، بیر تویلد یره دی .

اورپی سوزوی ، لمحکه بی سپوی .

آتش می سوزاند وزمین انسان رامیر میکند .

* * *

۳۲۹ - اوت سیز خانه - بخت سیز خانه .

بی اوره کوربی بخته کور (یعنی په هغه کور کبی چی اورنه کیچی په هقی کبی هو سایه نه وی .)

خانه بی آتش خانه بی بخت است . (یعنی درخانه که آتش نمی سوزد در آن خانه سعادت نیست .)

* * *

۳۳۰ - اوتگن ایشکه غم قیامه .

د تیری پسی مه کرخه .

بکارگذشته غم مخور .

* * *

۳۳۱ - اوتگن ایشکه صلوات .

د تیری پسی مه کرخه . یا (چی تیرشو ، هغه هرشو .)

گذشته را صلوات .

* * *

۳۳۲ - اوتگن گپ دن توش یغشی .

د تیری خبری نه خوب لیدل بیه دی .

ازگپ گذشته خواب دین خوبست .

* * *

۳۳۳ - اوتگه توشگن کول بولر ، بیرگه توشگن گل بولر .

چی په اورو کبی لویری ایری کیچی ، چی په لمحکه و لویری گل کیچی .

چییز یکه د رآتش بیفتد خاکستر میشود چییز یکه بزمین بیفتد گل میشود .

(یعنی از آن گل می شگفتد .)

* * *

۳۳۴ - اوتمس پیچاق قول کیسر .

پش چاقولا من پری کوی .

کار د کند دست رامی برد .

۳۳۵ - او تمس پیچاق قولگه او تر .
پش چا قولاس پر یکو لو ته تیره وي .
کا رد کند به بریدن دست تیزاست .

* * *

۳۳۶ - او تمس پیچاق قه آلتین ساپ .
پشې چارې طلا یی تیمکی .
کا رد کهنه را غلاف طلا یی . (کا رد کند را غلاف طلا) .

* * *

۳۳۷ - اوت مین اوینه شمنگک یا نه سن .
چی اورسره لوبی کوی ، سوزی .
با آتش بازی کنی میسوزی .

* * *

۳۳۸ - اوت مین سوو - قیل میزد شمن .
اورا و او به گونگ دشمنان دی .
آب و آتش - دشمنان بی زبان اند .

* * *

۳۳۹ - او تیرکن قیزا ورین تا په دی .
نعلی چه صبر و کړي تخت پیدا کوي . (یعنی سپره پیدا کوي) .
دختری که صبر کند جای خواب مهیا بد . (یعنی شوهر می یا بد) .

* * *

۳۴۰ - او تیزا یککی تیش نینگک ا ره سیدن چیقن گپ او تیزا یککی مرحله که تر قه له دی .
خبره چی د دوه دیر شو غا بنونه را وزي دوه دیر شو کله و کپ خپر یري .
سخنی که از بین می و دود ندان بیرون شود د ر بین می و د مرحله منتشر میشود .

* * *

۳۴۱ - او تینچی نی کوزی چوپ ده .
دلر گیو قولو ونکی سترگی په لرگیو دی .
چشم هیزم چین نه چوب است .

۳۴۲ - او تین دیگن چوب بولور، تیره ور سنگ کوب بولور.
که لرگی و غواری زیات دی، که بی پول کپی چیری.
اگر هیزم بیخواهی چوب پیدا میشود و اگر جمع کنی زیاده میشود.

* * *

۳۴۳ - او تین بیسنگ کول بولور، سمان بیسنگ پول بولور.
چی لرگی پول کی ایری کیری او که وابنه پول کی، پیسی.
هیزم جمع کنی خاکستر میشود، کاه جمع کنی پول می شود.

* * *

۳۴۴ - او چاغی کولسینز قالیب دی.

تنوری بی ابروهای تی دی.

تنورش بی خاکستر مانده است.

* * *

۳۴۵ - او چاغینی ایگر پلیکیکه باقمه، تو تو نینی توغری لیگیکه باق.
د تنور کوپوالی ته سه گوره، د لوگی سوالی ته بی و گوره.
به کچی اچاقش نین، به راستی دوش بین.

* * *

۳۴۶ - او چسنگ ای غینگدن تار ته سن، چو مسنگ قولا غینگدن.
که هواته والوزی د بنودی نیسم، که به نمکه نوزی د شور و دی نیسم.
به هوا پرواز کنی از پلایت کش میکنم به زمین در آبی ازگوشته.

* * *

۳۴۷ - اوچ کیچه لیک آیدی (هلال دی) هر کیم کوره دی.

دی شپینی سیاست هر خوک وینی.

ماه سه شبه را هر کس می بیند.

* * *

۳۴۸ - او چگن قوش محروم قالیس.

سرخی چی والوزی محروم سه نه پاتی کیری. یا: (به حرکت کپی حرکت دی).
پرنده ای که پرواز کند محروم نمی ماند. (یعنی هر کس کاری کند بدون تمرنی ماند).

۳۴۹ - اوچه د یکن چراغ یا نیم اوچه دی .

چراغ چی سړي شعله ور کیری .

چراغ که نزدیک به سړون باشد شعله ور شده نیمه سرد . (خاموش میشود، یا گل میشود).

* * *

۳۵۰ - اوچر قوشمار دی همه می قونمس .

مرغان چی والوزی بیا قول نه کونی .

برند ، ها بیکه پرواز میکنند همه شان دوباره نمی نشینند .

* * *

۳۵۱ - اوچیگشه قیبات کیرک ، علم که طاقت .

الوتوته وزرپه کاردی ، علم ته طاقت وامتقاومت .

به پریدن بال ضرورامت و به طلب علم ثبات وپشتکار .

* * *

۳۵۲ - اوخضمت مسردن اوچرت مس .

د نالایق مری سره چی سماخ نشی بیده .

به انسان نالایق رو بر و نشوی بهترامت .

* * *

۳۵۳ - اوخلب یا تگن کو پککه تیگمه .

دوید : سپی سره غرض ده کوه .

سگ خوابیده را غرض نگیرد . (سگ خوابیده را به لگد زن) .

* * *

۳۵۴ - اود نیاه که کیمگن لردی قیتیب کیلگنیشی کیم کورگن ؟

خولک چی هغی دنیا ته تلمی را تلل بی چا لیدی ؟

آمدن کسانیا که به آن جهان رفته اند که دیده امت ؟

* * *

۳۵۵ - اوراق اورماق - اوینه ساق ، خمیر قارماق - جان بهر ساق .

لوگری ساعت تیری ، اغیرل ماهور کولدی .

در و کردن ساعت تیری کردن امت ، خمیر کردن - جان دادن امت .

۳۵۶ - او را قده یوق ، مشاق ده یوق ، خرمن ده حاضر .
دلوا و ستر یو په وخت کې نه وي ، دریا شې په وخت کې حاضر وي .
دروقت درو و جمع کردن غایب است و در وقت خرمن حاضر .
* * *

۳۵۷ - اورالمس (آدم) تیا قتی کتته میننی کوته ره دی .
خوک چي خوک و هلاي نه شی غټ ټانگک را اخلی . یا (جنگلچی نه کوي ډېره لویه اخلی) .
آدمی که کسی را زده نتواند دانگ کلان را بر میدارد .
هاگو بند : (ترسوا و لتر سشت خود را بلند میکنند) .
* * *

۳۵۸ - اور تا قلیک دن مو ننگ دوست لیک باشله زور .
په سلگر تیا پسی دوستی پیل کیږي .
بعد از رفاهت دوستی شروع میشود .
* * *

۳۵۹ - اور ته ده بورون بولمه مه بو کو ز پو کو ز دی ییډي .
که دستر کو په منخ کې پوزه نه وي بوله بله سره خوري .
اگر بینی در بین نباشد يك چشم چشم دیگر را میخورد .
* * *

۳۶۰ - اور سنگ اچیتیب اور ، بیر سنگ تو ید یر یمب بیر .
چی و هی یې بنه یې و هه ، چی و رکوي یې په ساره نس یې و رکوه .
سبز نی سخت بز ، مید هی شکم میر بده .
* * *

۳۶۱ - اور گن گن کونگول اور تنسه ی قو یمس .
هغه زړه چی سین شوی وي بی مو خید و نه هاتې کیږي .
در دلی که عشق جای گرفته باشد نا موخته نمی ماند .
* * *

۳۶۲ - اور گنیش آسان ، اور گتیش قین .
زده کړه آسانه ده ، پیودل سخت دی .
آموختن آسان است ، آموختاندن مشکل است .

۳۶۳ - اور گنشدی عیبی یوق .

زده کپه عیب نه لري .

آ سوختن عیب ندارد . یا : (پر میدان عیب نیست) .

* * *

۳۶۴ - اوروش بولسه آرام لیک یوق .

چی جگره وي آرامی نه وي .

جنگ با شد آرامی نه سی با شد .

* * *

۳۶۵ - اوروش بولسه ، توروش بوز ولر .

چی جگره وي هوسا ینه خرابی . یا : (په جگره کپی هر وسر وسپی کیری) .

اگر جنگ با شد آرامش و سکونت اخلال میگردد .

* * *

۳۶۶ - اوروش - خانه ویرانگی .

جگره ، کورورانی ده .

جنگ ، خانه ویرانی است .

* * *

۳۶۷ - اوروش خواروزار لیک کیلتیره دی .

جگره خواری او پریشانی را وری .

جنگ خواری و پریشانی با رسی آورد .

* * *

۳۶۸ - اوروشگن ده قولنگدی تارت .

د جنگ په وخت کپی لاس ونیسه .

دروقت جنگ دستت را بگیر .

* * *

۳۶۹ - اوروشما ققه صلحت چی کیرک ایمن .

جگره ته نشا ورپه کارنه دی .

به جنگ کردن مشا و ریکار نیست .

۳۷ - اوروش ییگیت لردی زوالی .

جکړه د لوانا نو د زوال سبب کیږي .

جنگ با عث زوال جوانان است .

* * *

۳۷۱ - اوروغ مییمه سنگ ایکین اوروسین ، هجنت قیلیمه سنگ راحت کوروسین .

چی تخم ونه کری کبیت نه اخلی ، چی زیارونه با سی راحت نه موی .

تا تخم نکاری محصول نمی گیری ، تا هجنت نکشی راحت نمی بینی .

یا : (دهقان پیرچه خوش گفت با پسر - کای جان من بجز از کشته ند روی) .

* * *

۳۷۲ - اوزاق بولسه هم یول یغشی ، یهان بولسه هم ایل یغشی .

سمه لارکه او رده هم وی بنده ده ، که بد هم وی قام بنده دی .

اگر دور هم با شد راه خوب است ، اگر بد هم با شد قوم خوب است .

* * *

۳۷۳ - اوزاقده گمی اینی آغنگدن یقینده گمی همسا ینگ یغشی .

دلری ورورخه نژدی گا ونه ی بنده دی .

از برادر دور همسایه نژدیک خوبتر است .

یا : (از صد خویش ، یک همسایه پیش) .

* * *

۳۷۴ - اوزاقدی بغداد یمدن یقینده ی ارپه سی یغشی .

دلری غنموخه نژدی اورپه سی بی دی .

از گندم دور جو نژدیک خوب است .

یا : (شش نقد به از د نیه نسیمه) یا : (یک گنجشک بدست بهتر از صد گنجشک شاخ است) .

* * *

۳۷۵ - اوزاقدی داندین یقینده ی ما ما نی یغشی .

دلری دانو خه نژدی وای بنده دی .

از دانه دور کاه نژدیک خوبست .

۳۷۶ - اوزا فقه بیر سنگ یقیندن آله سن ،

لری ته چی بی و رکوی د نیردی خغه بی اخلی .

به د ور به هی از نزد یک میگیوی یا : (تو نیکی میکن و درد جله اند از - که ایزد در بیابانت دهد باز) .

* * *

۳۷۷ - اوز اویم - اوز سوزیم .

خپل سی کور - خپله بی خبره .

خانه خود م - کپ خود م .

* * *

۳۷۸ - اوز اویم - بهخال توشگیم .

خپله بی خونه - خپله بی پلا له .

خانه خود م - و توشک بهخالم .

* * *

۳۷۹ - اوز اویم دیم کپیرمه ، تام ارفه میده کیشی باره .

د خیر و په وخت کپی مه وایه چی خپل کور سی دی بنایی د کورهه بام دی خوک و یی .

حین کپ زد ن تصور نکن که خانه خودت است شاید در بهشت بام کسی باشه . یا

: (دیوار موش دارد ، موش گوش دارد) .

* * *

۳۸۰ - اوز حا لینی بیلگه خوا ر بولمس .

خوک چی په خپل حال پوه شی نه خوا ریږی .

کسی که حال خود را بفهمد خوا ر نمی شود . یا : (کسی خود را بشته اسد خوا ر نمی شود) .

* * *

۳۸۱ - اوز د وستیم د یب سرا یتمه ، د وستینگی هم دوستی باره .

خپل دوست ته دی را زمه وایه چی دوست دی هم دوست لری .

را ز د لت رابه دوست خود نکو ، دوست هم از خود دوست دارد .

۳۸۲ - او ز عیبینی بیلمگن سرد .

خوگ چي په خپل عیب پوه شی سپړنی دی .
کسیکه عیب خود را بفهمد سرد است .

* * *

۳۸۳ - او ز قد ریښی بیلمه گن کیشینی قد ریښی بیلمهس .

خوگ چي خپل قد روڼه پیژنی دنورو هم نه پیژنی .
کسی قد و خود را نفهمد ، قد رد یگران را هم نمی فهمد .

* * *

۳۸۴ - او ز کو نگیلمگده یا تمه گن سراو زگه کونگیلمده یا تمس .

را زچی دی په خپل زړه کې پاتې نشی د بل په زړه کې هم نه پاتې کیږي .
رازی که در دل خودت حفظ نشود در دل دیگران هم حفظ نمیشود .

* * *

۳۸۵ - او زگه یورت ده شاه بولگو نچه او ز یورتینگده گدا بول .

د پردی ملک د پاچا کیدونه د خپل ملک گدا کیدل بڼه دی .
تاشاه ملک د یگران شدن گدا ی ملک خودت باش .

* * *

۳۸۶ - او زوم باغده ، باغ تاغده .

انگور په باغ کې دی او باغ (پن) په غره کې دی .
انگور در باغ است و باغ در کوه است .

* * *

۳۸۷ - او زوم بیر بیر یگه قرب قاره په دی .

انگور و انگور ویني او رنگ اخلي . یا : ختکی د ختکی نه رنگ اخلي .
یا : (سیال له خپله میا له شرمیږي .)

خر بوزه خر بوزه را دیده رنگ می کیرد ، همسایه همسایه را دیده ښند .

* * *

۳۸۸ - او زوم چو پسین بولمس .

انگور بی بنا خه نه وي و یا : (هرمیز پ کې لري .)

انگور بی چوب نیست . یا : (انگور بی شاخ نیست .)

یا : (هر کشمش د نیکی دارد .)

* * *

۳۸۹ - اوز و سگه باومه ، یوز و سگه باق .

انگور بی مه کوره میخ بی کوره .

انگور م را نبین ، رویم را ببین .

* * *

۳۹۰ - اوز و مینی بی ، با غینی سوره مه .

انگور دی خور ، باغ بی مه پوئته .

انگورش را بخور ، باغش را نپرس . یا : (خربوزه بخورترا به فالیز چه کار ؟)

* * *

۳۹۱ - اوزون بولسه کاماو ینگ - قولینگک اصلا کویهمن .

که اولر و نکلی لوی وی لاس دی نه سوخی .

اگرالا و شورکت (۱) دراز باشد دستت نمی سوزد .

* * *

۳۹۳ - اوزون یاش دی آخری خوا اولینگک .

اورد عمر آخر خواری را وری .

آخر عمر دراز خواری است .

* * *

۳۹۴ - اوزون یا شتی آخری سرک .

دوازده عمر آخر مرگ دی .

آخر عمر دراز مرگ است .

(۱) چوبیکه با آن آتش تنورا شورسید هند .

۳۹۵ - او زون ياش زهڅښی افسوس که اوليم بار .

اوږد عمر ښه دی خو افسوس چي آخر مرگ دی .

هر دراز خو بخت افسوس که ها قېتش مرگ است .

÷ ÷ ÷

۳۹۶ - او زل (اول) آتلیق تی آل ، پیاده خو بار .

سواره یې ونیسه ، پیاده خو یې شته . یا : (سواره یې لومړی ونیسه بلی تښتیللی نه شي .)

اول سواره را بگر ، پیاده ها خو هست . یا : (پای دار هایش را بخور بی با هایش خواست .)

÷ ÷ ÷

۳۹۷ - اوزی اولکن قوینی قر بان لیکه حساب قلمب بولمس .

مردار شوی په قربا نی نه شمیرل کیږي .

خود مرده را به قر با نی حساب نکن .

(خود مرده به قر بانی حساب نه شود .)

* * *

۳۹۸ - اوزی بی ملال دی سوزی بی ملال .

د چا خهه چی بد نه وړي د خبرې خهه یې هم بد نه وړي .

کسیکه خود ش بی ملال با شد سخنش هم بی ملال است .

* * *

۳۹۹ - اوزی تو غریښی سوزی تو غری .

چی پخپله سم وي خبره یې هم سمه وي .

آنکه خود دن راست با شد سخنش هم راست است .

* * *

۴۰۰ - اوزی تو یمه کن دی مر قیتمی بولمس .

چی پخپله مو رنشي خه به ترې پا تي نه شي .

کسی خود ش میر نکند از و پس خورده نمی ماند .

۳۰۱ - اوزی خان ، اوزی بیگ .

پهغله خان دی ، پهغله بیگ دی .

خودش خان است ، خودش بیگ است .

* * *

۳۰۲ - اوزی خان کولنکه می (سایه) میدان .

پهغله خان دی سیوری بی میدان دی .

خودش خان است و سایه اش میدان است .

* * *

۳۰۳ - اوزیگه یال بولمه کن بیر اوکه دم بولس .

خونک چی لخان ته یال نه شی د بل لکی نشی کید ای .

کسی که بغودش یال نشود بد یگری دم شده نمیتواند .

* * *

۳۰۴ - اوزی قیلگن دی کوزینی اوی .

چی پهغله بی کپی وی سترکی بی و باسه .

کسی که خودش کرده باشد (کار بد را) چشم او را بکش .

* * *

۳۰۵ - اوزیمدی عزت قیلیمسن ، ینگی تو نیمدی عزت قیلیمسن .

ما ته عزت نه را کوی نوپ چهن ته می عزت ور کوی .

خودم را عزت نه میدهی چون نو مرا گرامی میداری .

* * *

۳۰۶ - اوزیم کل کونگاییم نازک .

پهغله پک یم زره می نری دی .

خودم کل هستم دلم نازک است .

* * *

۳۰۷ - اوزینگ اوچون اول یتیم .

لخان د پاره کاروکه .

از خاطر خودت حرکت کن . یا : (برای خودت جا نکنی کن .)

۳۰۸ - اوزینگک اولتیرکن شاخه نی کیسمه .

په سنله چی ناست یی هغه سه پری کوه .

دوشا خه که خودت نشسته ای آنرا قطع نکن .

* * *

۳۰۹ - اوزینگک ایشله ، اوزینگک تاپ .

پخپله کار / کوه ، پخپله پیدا که .

خودت کار کرده و خودت پیدا کن .

* * *

۳۱۰ - اوزینگک پاک بو لینگک حیا تینگک پاک بوله دی .

چی پخپله پاک یی ژوند به دی پاک وی .

خودت پاک باشی زند گیت پاک میشود .

* * *

۳۱۱ - اوزینگک چیقن بلا که ، قه یکه باره من دوا که ؟

بلا چی دی له خانه پیدا کیری دوا به یی چیری و پله یی ؟

بلا یکه از خودت پیدا میشود دوایش را از کجا میجوئی ؟

یا : (خود کرده رانی دود است و نی درمان .)

* * *

۳۱۲ - اوزینگک یوق ، عالمده یوق .

چی پخپله یی نه لری عالم یی نه لری .

خودت نداری عالم ندارد . (یعنی اگر انسان خودش غریب باشد از داشتن

مردم به او سودی نیست .)

* * *

۳۱۳ - اوزینگدی ایر بیلمستگک اوزگنی شیر بیل !

که محان نرگتی نور مریان و گبه !

اگر خودت را نرمیدانی دیگران را شیر بدان !

* * *

۳۱۴ - اوزینگدی بیل ، اوزگه نی قوی .

محان و پیژنه ، نور پریده .

خود را بشناس ، دیگران را بعال خودشان بگذار .

۳۱۵ - اوز ینگدی سات روشنا ئسی آل ، قالگنیگه صا بون آل !
خان خرش کپره زنا بی وا خله ، او په پاتې بی صا بون و پیره !
خودت را بفروش و روشنا بی بگیر ، و به متباقی اش صا بون بفر !

* * *

۳۱۶ - اوز ینگدی یکی اوزه گنگدی اوز ر .
بیخ به دی خپلوان و با می .
د - از خودگی بیخفت را می کشد .

* * *

۳۱۷ - اوز ینگه احتیاط بول ، همسا ینگدی او غری تو تمه .
مال خپل و ساته همسا یه دی غل نه نیسه .
مال خود را احتیاط کن همسا یه ات را دزد نگیر .

* * *

۳۱۸ - اوز ینی بیلمگن کیشی اولکن بولور .
چی خان و پیژنی لو ئیری .
کسی خودش را بشناسد بزرگ میشو د . (یعنی آنکس که ما هیت خود را
بشناسد به بزرگی و مقام می رسد) .

* * *

۳۱۹ - اوز ینی بیلمگن دی عقلی یوق .
چی خان و نه پیژنی عقل نه لری .
کسی که خودش را نشناسد عقل ندارد .

* * *

۳۲۰ - اوز ینی تا نیمه گن خدانی تا نیمس .
چه خان نه پیژنی خدای نه پیژنی .
کسیکه خودش را نشناسد خدا را نمی شناسد .

* * *

۳۲۱ - اوز ینیکی نی بیلمه گن ، اوز گنی کیگه زار بولور .
د خپل مال چی قدر و نه پیژنی د بل مال ته اړ کیږی .
کسی که قدر مال خود را نفهمد به مال بیگانه محتاج میشو د .

۳۲۲ - او زینی مخته گن ، احمق .

چه خان ستا بی - احمق وی .

کسی خود را ستایش کند احمق است . (خود ستا بی همیشه شیطان بود
- هر که خود را کم زنده بر دآن بود) .

* * *

۳۲۳ - او زی یوز میزدی ، کپی توز میزد .

د بی مخته سپری خبره بی نمکه وی . (د بی مخته سپری خبری بلمتگی وی) .

آدم بی روی را مغمش بی نمک است .

* * *

۳۲۴ - او زی یوقدی ، کوزی یوق .

چی دغ نه لری مترگی نه لری یا : (چی سخ نه لری نوسترگی به بی چیری وی ؟)

کسی که روی ندارد چشم ندارد . (یعنی میگویند : آدم بی چشم و روی است) .

* * *

۳۲۵ - او ستا آته نگدن اولوغ .

امتا داز پدرت عزیزتر است .

او ستا ذ د پلا ره گران وی .

* * *

۳۲۶ - او ستا ددعا سینی آلهه گن شاگرد بر خوردار بولمس .

شاگرد چی دامتاز د عا نه وی اخیستی نه بر خوردار پیری .

شاگردی که دای امتا د را نگرفته باشد بر خوردار نمی شود .

* * *

۳۲۷ - او ستا ذ دی هم او ستا ذی باره .

او ستا د هم او ستا ذ لری .

امتا د هم از خود امتا د دارد .

* * *

۳۲۸ - او ستی یلمتیراق ، ایچی قلمتیراق .

د با ندی جل و بل کوی اود ننه ریپردی (و پی گرنخی) . یا : (نوم بی د خان دی

او کوری و ران دی .

بهر و نش جل و بل می کند و در و نش می لرزد .

یا : (در و نش ما را کشت و بیر و نش شما را) .

* * *

۳۲۹ - او سراق کیت که ار په او ن بها نه .

د تیز نی بها نه رو ته ده .

برای گوزک نان جوین بها نه است . یا : (زن) گ (نان جو بها نه است) .

* * *

۳۳۰ - او سیر گن دی با شیده چیا نی با ر .

د تیزن په سر لرم دی .

در سر آدم گوزک گوزم است .

* * *

۳۳۱ - او سیر گن دی کونگلیگه عیان .

تیزن ته مان معلوم وی .

گوزک را بدلش عیان است .

* * *

۳۳۲ - او غری اوزی دن هم شبهه له نه دی .

غل پخمله هم په شک کې وی .

د زد ، به خود هم شبهه می کند .

* * *

۳۳۳ - او غری او غرینی قرانغوده تانیپ تی .

غل غله په تیاره کې پیژندلی دی .

د زدد زد راد رتا ریکی شناخته است .

* * *

۳۳۴ - او غری او ینگدن چیه قنده تشقریدن یا ردم سوره سه .

غل چې د کوره وی د بیرون نه کمک سه غواره .

د زد که از درون خانه ات پیدا شود از بیرون کمک معخواه .

۳۳۵- اوغری بولسنگ انصاف لی بول.

غل اوسه خو په انصاف .

دزد باش به انصاف .

* * *

۳۳۶- اوغری بیرته، گمان دار سیمکته .

غل یووی او گمان په زرو .

دزد یکی، گمان به هزاره . یا: (دزد یکی، اشتباهی هزاره .)

* * *

۳۳۷- اوغری تا قله سیمس .

غل په غره کې نه محاییری .

دزد در کوه جای نمیشود .

* * *

۳۳۸- اوغری قرانغو تو ننگه زاره .

غل توری شپه ته ایدی .

دزد محتاج شب تاریک است .

* * *

۳۳۹- اوغری که او یقو حرام .

په غله خوب حرام دی .

په دزد خواب حرام است .

* * *

۳۴۰- اوغرینی جانی ناراحت .

غل تل ناراحته وی .

جان دزد ناراحت است .

یا: (خا بن خایف است .)

۴۴۱ - اوغری نی عمری عذاب ده .

د غله عمر په عذاب وي .

عمر دزد د عذاب است .

* * *

۴۴۲ - اوغرینی قراچی اوریتهی .

غل داره مار و هلی دی . یا : (د غلونه چی غلا کوی هغه ته په شکنجه ی

وایی .)

دزد رارهزن زده مت . یا : (دزد راقطاع الطریق لچ کرده است .)

* * *

۴۴۳ - اوغرینی قولی تیمنج تورمن .

د غله لاس په قرا رنه پاتی کیری .

د مت دزد آرام نمی ماند .

* * *

۴۴۴ - اوغرینی کیتی بوش .

د غله سلا مسسته وي .

پشت دزد مسست است .

* * *

۴۴۵ - اوغلی با ردی اورنی باره .

چه زوی لری مقام لری .

آنکه پسردارد مقام دارد .

* * *

۴۴۶ - اوغلینگک با قسین - کیلیهینگک ما غسین ه

زوی بی خروی اونا وې بی لوشی .

پسرت نگهبانی کند و عروست بد و شد . (سر داد از نگهبانی وچرانندن سواشی است .)

* * *

۴۴۷ - اوغلینگک بولسه شوخ بولمین، شوخ بولمه مه یوق بولسین .

که زوی لری شوخ دې وی که شوخ نه وی نه دې وی .

اگر پسر داشته باشی پسر شوخ باشد و اگر شوخ نباشد نبود نش
بهتر است. (مقصود از پسر زنده و مرست و خوشحال است).

* * *

۴۴۸ - او غلینگ کتته بولمی قو اینی بیخ، قیز یفگک کتته بولمی تیلینی بیخ!
دزوی لاس دی او دلو ر ژ به دی د غتید و د سخه و نیسه!
د مت پسر ت را و زبان دخترت را قبل از کلانشد نشان بگیر!

* * *

۴۴۹ - او غلی یو قدی اوزی یوق.

خوگک چی زوی نه لری پخبله هم نه وی.
کسی که پسر نداشته باشد خود شرم نیست.

* * *

۴۵۰ - او غیر لیک آش بدن که سیغمس.

د غلا پ و وی نه لگیری.
طعام دزدی شده، بجان نمی نشیند.

* * *

۴۵۱ - او غیر لیک آش معده نی بیر ته دی.

د غلا پ و وی نس خیر وی.
نان دزدی شکم را میدرد.

* * *

۴۵۲ - او غیر لیک قیل انصاف مین قیل!

غلا کوه خوه به انصاف کوه!

د زدی بکن با انصاف بکن!

یا: (دزد باش به انصاف.)

* * *

۴۵۳ - او غیر لیک مال دی بر کتی بولمس.

د غلاما ل برکت نه لری.

مال دزدی برکت ندادرد.

۳۵۵ - او غیر لیکه سینن آش بیستگه ، آخر یده تاش بیهن .

چی به غلا دودی خوری ، آخر وهل کیوی .

اگر نان به دزدی بخوری عاقبت ضربه میخوری .

* * *

۳۵۶ - او غیل آتد که قرب اولغه یهدی ، قیز آنه که قرب .

زوی د پلار به شان لوی بیوی اولور د مور به شان .

بچه مثل پدر بزرگ میشود و دختر مثل مادر .

* * *

۳۵۷ - او غیل قیز سیز خاتین بی نمر درخت که او خشر .

بی اولاده بیخده لکه بی میسوی ونه .

زن بی اولاد مانند درخت بی ثمر است .

* * *

۳۵۸ - او غیل - قیز که دولت کیرک بولسه ، آتد - آنه که عزت کیرک .

که اولاد ته دولت به کاروی ، سورا و پلار ته عزت به کاردی .

اگر اولاد دنیا زمند پول و ثروت باشند ، پدر و مادر دنیا زمنده کرام و قدر شناسی هستند .

* * *

۳۵۹ - او قیش باشقه ، او وقیش باشقه .

لوستل یودی ، پوهیدل یل .

خواندن دیگر است و فهمیدن دیگر .

* * *

۳۶۰ - او قیش دی اهرته - کیچه منی بولمن .

لوستل مینا او یگانه نه لری .

تعمیل علم یگانه و یگانه ندادد .

* * *

۳۶۱ - او قشکن او غیل آتد دن اولوغ .

با سواده زوی د پلار نه معتبر وی . یا : (پوه زوی د پلار نه معتبر وی) .

فرزند دانشمند از پدر و گرامی تر است .

۱۶۱- او قیگن دی عمری او زون .

د عالم عمر زیات وی .

عمر انسان د انشمند د راز است .

* * *

۱۶۲- او قیما قدن عالم ، یورو ما قدن سیاح .

په لوستلو هالم کیری ، په گرزیدلو سیاح کیری .

ازخواندن عالم میشوی ، وازگشتن (۱) سیاح (جهان گرد) .

* * *

۱۶۳- او قیمة سنگ آقسیمن .

ناپوه (بی سواده انسان) گوډ وی .

اگر تحصیل علم نکنی مایندلنگ هستی .

* * *

۱۶۴- او قیمة سنگ پینگ بیس پول .

چی زده کړه ونه کړی قیمت یې یو پول وی .

اگر تحصیل علم نکنی قیمت یک پول است .

* * *

۱۶۵- او کدی آنه نی دردی ، کهنه شو پرگی نی گردوی .

د سیرې درد ، د زړې جار و گردوی .

د رد ما د راندرومانند گردجا روب کهنه است .

* * *

۱۶۶- اول او ریب سونگره ییغلیستی ؟

اوس چی ژوندی یم نه مې غواری - بیاخه فایده چی راپسی ژاړی .

اول میزنی وبعده اگریه میکنی ؟

* * *

۱۶۷- اول اوز عیبونک نی بیل ، سونگره باشقه که کول !

خپل عیب د ولیو منځ دی .

اول عیب خود را بدان ، بعد آدیگران راپه باد تمسخر پکیر !

(۱) سفر کردن .

۳۶۸ - اول عیببنگه باق ، مونگره نغاره قاق !

چی سد ا م د بل عیبوته نظر کړې خدای له خپل عیبه و لې بې خبر کړې ،
که دې خپله کتاهه موره لکه غروي - په حیلو حیلوبه بې ته دسچ وزر کړې ،

اول به عیب خود نظر کن و بعد نغاره بز ن !

* * *

۳۶۹ - اول اوپله ! کین سویله !

دوه خلې فکر یوخلې خبره . (لومړی فکر وکړه بیا خبره وکړه .)

اول فکر کن بعدا کب بز ن ! یا گویند : (بی خلته فیر نکن !)

* * *

۳۷۰ - اول ایلنگن دی بورنی قانیدی .

دخکینی د بیرتنی پل دی . یا : (لومړنی د ورومتهنی پل دی .)

نفر پیشین به نغروا پسین پل است (کسبیکه ایتکا ر اول زانکتند ضرر می بیند .)

(کسبیکه با ری را اول بچا بی میرسانه یعنی اش خون می شود .)

* * *

۳۷۱ - اول ! تیریل ! اما د شمننگ دی تانی !

سپ شه ! ژوندی شه ! خود شمن دی و پیژنه !

بمیر ! زنده شو ! اما د شمتت را بشتاس !

* * *

۳۷۲ - اول جان سونگره جهان .

اول خان دی بیا جهان .

اول جان بعدا جهان .

یا : (من زنده جهان زنده ، من سرده جهان مرده .)

* * *

۳۷۳ - اولدی عزیز بولدی ، شیشدی میهیز بولدی .

چی می شو گران شو ، چی و پر میده غورب (۱) شو .

مرد عزیز شد ، پندید فر به شد .

(۱) چاغ

۳۷۴ - اولد یننگ - بیت د یننگ .

چی پر شوې، پر شوې .

مردی، نابود شدی .

* * *

۳۷۵ - اولرمان هو کوز بالته دن تا یمنی .

غو بی د تبرگی نه خلاصی نه لری .

برزه گا و (۱) سردنی از تبر نجات نه می یا بد .

* * *

۳۷۶ - اول زحمت چیکن کین راحت کور ور .

به زحمت هسی راحت دی .

کسیکه اول زحمت بکشد پسان راحت می بیند .

* * *

۳۷۷ - اولسننگ کور یننگ کیفنگ بولسون .

پ - که مری قبر دی پراخه اوسه .

د - اگر میمیری قبرت فراخ بادا .

* * *

۳۷۸ - اولسننگ مینینگ او چون ، اولمن مینینگ او چون .

که ته زما د پاره مری ، زه به هم ستاد پاره و مرم .

اگر از خاطر من بمیری ، من هم از خاطر تو بمیرم .

* * *

۳۷۹ - اولکن (۲) یورک قریمنی .

لوی زره نه زری بی .

دل کلان بیر نمی شود .

(۱) نرگا و .

(۲) ویو کک

۳۸۰ - اول کوریش ، مو نکره بیلیش .

لومړی لیدل ، بیا پوهیدل . یا : (نه دې وینم هیر به دې کړم .)
اول د یډن ، ثانۍ فهمیدن .

* * *

۳۸۱ - اولگن آتی نعلینۍ اختره منمۍ ؟

د سره شوي اس نعل لتوي ؟

نعل اسپ مرده رامی پالی ؟

* * *

۳۸۲ - اولگن اولدی ، کیتگن کیتتی ، تیر یکلر که قره کین !

مېره سره شول ، تلو نکي لارل ، په ژوند پو هام کوه !

مردنی سرد رفتنی رفت ، متوجه زنده ها باش !

یا : (پشت (۱) آورفته بیل نه (۲) وردار) .

* * *

۳۸۳ - اولگن دی اوستیگه چیغیب تپمه !

سړی په لغتومه وده ! یا : (دسړی ویشتل د مردانو کار نه دی .)

یا : (په پرمبار خوک گوزار نه کوي .)

مردنه را بالگد وزن !

* * *

۳۸۴ - اولگن قوی قربا نلیککه یره من .

مېر شوی پسه قربانی کیږي نه .

گوسفند مرده قربانی نمیشود . یا گویند : (خود مرده رابه قربانی حساب نکن .)

* * *

۳۸۵ - اولگنیم دی زوریدن چا لگه تکیب باره من .

د ناچارۍ نه زورسړی مېره کوم .

از مجبوریت پیر مرد را شوهر میکنم . (۳)

(۱) آب (۲) نه بردار (۳) ازگفتا ود خترها .

۳۸۶ - اولمه ، اوزینگدن قالمه!

سه مره اوشته دې دلاسه مه و باسه!

نمير وازخودت نمان! (يعنى در هر حال مستكى به خود دباش.)

* * *

۳۸۷ - اولمه ايشه گيم! ارهه ييسن .

زماخره! سه سره اور بشې رميريه

نمير خرم! جو سيغوري . (ياگو يند بؤك بؤك نمير كه جو كلفگان (۱) مې رسد .)

* * *

۳۸۸ - اولمه ايشه گيم بهار كيليتي!

زماخره سه سره بسرلى راغى!

نمير خرم كه بهار آمده!

* * *

۳۸۹ - اوامى توريب كفن تو زتمه!

چې سرنه يې كفن خان ته سه جوروه!

نا سرده كفن جور نكن!

* * *

۳۹۰ - او لو غلاموزى بيرده قالمس .

د لويا نو خبرې به محكمه نه لوييري . (د لويا نو خبرې د كا نې كرده ده .)

مسخن بز رگان (د انشمندان) در زهين نهي ما ند .

* * *

۳۹۱ - او لو غلامر قلبى بحر عظيم دور .

د لويا نوزرونه لوى دريا ب دى .

قلب بز رگان بحر عظيم است .

يا : (دل كلا نها دريا ست) .

(۱) كلفگان علاقه دارى ايست مربوط ولايمت تغار . در بعضى مناسبات عوض

جوكلفگان جو نمان ديگو يند .

۴۹۲ - اولوغار قلبی سوم کیمی یوششا ف .

د لویانوزرونه د سوم غوندي پاسته دي .

قلب بزرگان ما نند سوم نرم است .

* * *

۴۹۳ - اولوغمن د یب کیکیکیمه ! اولوغ بولریا شاربایر .

خانتنه به غت و یلوسه مغر و ریره چی کوچیان هم لوییری .

یا : (خدایه لوی به کپی خولوی را نه کپی) .

به کلانی خود مغر و نشو خوردان هم بزرگ شد نی هستند .

* * *

۴۹۴ - اولوغینی تا نیمه کن تینگر یسینی تا نیمس .

چی هم جنس نه پیژنی خدای نه پیژنی . یا : (چی خهل لویان او شمران نه پیژنی

خدای نه پیژنی) .

کسیکه بزرگان خود را نشنا سد خدایش را نمی شنا سد .

یا : (کسیکه بزرگان را به بزرگی نشنا سد خدایش را نمی شنا سد) .

* * *

۴۹۵ - اوله د یکن سین او لکنگه چاره تا پلمس .

د مرگ نه خلاصون نشته .

مرگ چاره ندارد .

* * *

۴۹۶ - اولیک دی او سر یغی کفن دی تیشه دی .

د سړی ... کفن سوری کوی .

... مرده کفن را سوراخ میکنند .

* * *

۴۹۷ - اولیک که اوق آتیلس .

مرده به توپک نه ولی .

مرده تیر زده نمیشود .

۳۹۸ - اوليم بوزرد كانينگدى ، قوتىب قوتىن مكا نينگدى .

مرک دې د کان ، کوراوروزگارورانوي .

مرک د کان ، خانه ووزگاروت را خراب ميکنند .

* * *

۳۹۹ - اوليم نى د مى نى حيله مينن آلينمى .

د سرينې سخه نه نيول كيوي .

جلومرک گرفته نعيشود .

* * *

۵۰۰ - اوليمدن جلاوطن ليک يمان .

پرديسى (پلماتون) دمرک نه بدتر دى .

سماقت ازمرک بدتر است .

* * *

۵۰۱ - اوليمدن قورقمه ، بى حيا ليک دن قورق !

د مرک نه مه ويريره ، د بى حيا بى نه وويريره !

ازمرک ترس ، از بى حيا بى ترس !

* * *

۵۰۲ - اوليمدى کورکن اپنگ آغيرخسته ليک که هم راضى بوله دى .

چې مرک بې ليدلى وي په تبه راضى كيوي . يا : (په مرک بې ونيسه چې

په تبه راضى شى) .

آنکه مرض سوت را د يده با شد به تب راضى مى شود .

يا : (بدمرک بگير که به تب راضى شود !

* * *

۵۰۳ - اوليمدى کورکن مرض دن قورقمس .

چې مرک بې ليدلى وي د ناروغى نه وويريري .

آنکه مرک را د يده با شد از مريضى نمى ترسد .

۵.۵ - اوليم شوندي بير تيوه دور كيم هر كمدى دروازه ميني الد يده بير چو كه دى .

سرگ داسى يواوش دى چې در هر چا په دروازه كې يو حل هملې (۲) .

سرگ آنچنان شتر يست كه دم دروازه هر كس يكجا رزانو ميند .

(* * * * *)

* * *

۵.۶ - اوليك كه افتخار بولمس .

په سره ويارنه نه كيري

به مرده افتخار نميشود .

* * *

* * *

۵.۷ - اول يولداش تنله كمين يولگه چوق !

لو سري د سفر بلكري و پيش نه بياور سره په لاره نه !

اول هم سفر انتخاب اكن او بعد آيه مقرر يوزانسا

* * *

* * *

۵.۸ - اونته ايگنه پيمولسه بيمه تيوانه بولمس .

لص مستي چې يوخاى شي يوه د غواندي مشن نه كيري .

ده تا سوزن يكجاي شونل يكدانه تيمبه (۲) نميشود .

* * *

* * *

۵.۹ - او نينگك باشى حاضر تاشگه تيككن .

اوس يي سر په تيره لگيدلى .

مرا و حالا به سنگ خورده است .

* * *

* * *

۵.۱۰ - اوى ايگه سى مينن عزيز .

كورپه خاوند بلكلى وي . (د كورنيا يست د هغه د خاوند په وجود وي) .

خانه باصا جيش عزيز است . يا : (شرافت المكان با لمكين) .

(۱) چو كيري .

(۲) سوزن جو الدوزى

۵۱ - او ای بوزمه ! او بینگ بوزیلر .

د چا کورمه و رانوه ! چپ کوردی و ران نه شی .
خانه کسی را خراب نکن ! که خانه ات خراب میشود .
یا : (زن در سردمان به انگشت - که زنند در ترا به مشت .)

* * *

۵۱۱ - او ای توله خاتون تو غا تگا نگه زحمت کیلور .
که کوته دیخو و که وی زحمت به هغه بیخه راخی چپ لنگیری .
خانه پر از زن هم باشد زحمت بالای زن زاینده می آید .

* * *

۵۱۲ - او بیچی اوین او یله گو نچه تو کل چی ایشینی ایتریب دی .
فکر کوونکی ترخو فکر کوی په خدای تو کل کوونکی خهل کارهای ته رسوی .
تا انسان و سوامی فکر میکنند انسان متوکل کارش را به انجام می رساند (۱)

* * *

۵۱۳ - او یده آنه - آنه نگه سوین ، کوچه ده دوست لرینگه !
په کور کپی په پلار او مور باور کوه ، او په کوخه کپی په دوستانو !
درخانه به پدر و مادرت اعتماد کن و در کوچه به دوستانت !

* * *

۵۱۴ - او یده خاتین او ای آباد ، او یده خاتین او ای خراب .

چپ بیخه په کور کپی ده کوروران دی ،
چپ بیخه په کور کپی ده کورودان دی .
درخانه زن است خانه آباد است ،
درخانه زن است خانه ویران است .

* * *

۵۱۵ - او یده شیر ، کوچه ده پشک .

په کور کپی زسری دی او په کوخه کپی پیشو . (د کور زسری د باندی کیدر .)
درخانه شیر است و در کوچه پشک . یا : (درخانه شیر است و در کوچه روباه .)

(۱) این ضرب المثل به اعتماد داشتن به نفس تا کید میکند .

۵۱۶ - او یدیه گی حساب بازار گه تو غری کیلمس .

د کور حساب په بازار کې سم نه وي .

حساب خانه در بازار بر ابر نمی آید .

* * *

۵۱۷ - او یدیه گی گپ بازار گه تو غری کیلمس .

د کور خبره په بازار کې سمه نه راځی .

گپ خانه در بازار بر ابر نمی آید .

* * *

۵۱۸ - او یدیه او ی قبلیه تیگان خاتین .

کور چې کور کوي پنځې پې کوي . (کور په پنځه و د انځري .)

خانه رازن خانه میساز د . یا : (خانه رازن آباد میکنه .)

* * *

۵۱۹ - او یدیه زیفتی د ستر خوان .

د کور بنا هست د ستر خوان دی .

زیب خانه د ستر خوان است .

* * *

۵۲۰ - او ی صاحبی - سهمان خد متگار ی .

د کور خاوند د سهلمه خد متگار دی .

صاحب خانه خد متگار سهمان است .

* * *

۵۲۱ - او یقوا رسلا ندی هم یقیتته دی .

خوب زمی هم چپه کوي .

خواب شیر راهم چپه میکنه .

* * *

۵۲۲ - او یقوا اولیمدی ورداشی .

خوب د سرگ سلگری دی .

خواب رفیق سرگ است . (خواب براد د سرگ است) .

۵۲۳ - او یقوا ولیم مین بر ا بر .
 خوب د مرگ سره بر ا بر دی . (ویده او پیر هوشان دی) .
 خواب با مرگ بر ا بر است .
 * * *

۵۲۴ - او یقوا و یقونی کیلتیره دی .
 خوب خواب راوری .
 خواب خواب می آورد .
 * * *

۵۲۵ - او یقوا با لدن تا تلی .
 خوب د شاتو نه خوردی .
 خواب از هسل شیرین تر است .
 * * *

۵۲۶ - او یقوا با لشت تنله مس - محبت شایسته تنله مس .
 خوب چی راشی بالبت نه غواری - سینه چی راشی شایسته نه غواری . (یا : زره چی
 مین شی بیا یست نه غواری) .

خواب که بیاید با لشت نمیخواهد ، عشق که بیاید شایسته (تشنگی) نمیخواهد .
 * * *
 ۵۲۷ - او یقودن پول تا هد ینگ می ؟
 په خوب کی دی رویی موندی کپی .
 در خواب پول یا فتی ؟
 * * *

۵۲۸ - او یقود ده گی ایلان دی قویر و غیمی با سغه !
 دویده مار لکی تر پشو لاندی مه کوه ! (ویدی بلا گانی مه تر او بیسوه !)
 دم مار خوا بیده رازیر پای مکن !
 * * *

۵۲۹ - او یقو مرگ دی برادری .
 خوب د مرگ وروردی .
 خواب براد مرگ است .
 * * *

۳۰ - او ی قیزی پلخمان تاشی او ینب آتمه ! او یلب آت !

د کور نجهلی د مجنو غزی گاتی دی بی فکره بی مه گوزار وه !

د ختر خانه ما نند سنگ پلخمان است بی پروا و بی فکر پو تابی مکن !

(یعنی با سر زوشت د ختر با زی مکن !)

* * *

۳۱ - او یلکه پلاس آدم که لبیا س

کور ته گلیم (تغر) ، او سیری ته کالی په کاردی . (کور په فرش او انسان په کالیو بنگانی دی .)

بخانه پلاس (گلیم) ، وبه آدم لباس لازم است . (خانه با فرش و انسان با لباس زیبا ست .)

* * *

یا : (خانه و پلاس ، آدمی و لبیا س .)

۳۲ - او یلب او یلب جو یك آل سنگ ، او ینب او ینب سو خا ره سن .

که په فکر ویا له و با سې په راحت به پته و کي .

* * *

اگر با تعمق جو یه بکشی به راحت و آرامی آبیاری میکنی .

۳۳ - او یله مکن اتنگ قیلمر .

خوک چې پام ونه کړي پېنجا نیږي .

* * *

کسی که اندیشه نکند افسوس مه خور .

* * *

۳۴ - او یله می بیسنگ ، آغری می اوله سن .

چې بی پامه بی و خوری ، بی له درده مری .

* * *

اگر در خوردن اندیشه نکنی دردناک شیهه میمیری .

* * *

۳۵ - او ینده مگین ارباب سینن ! ارباب او زر ه باب مینن .

د ملک سره رقابتسه کوه ! په هر چال چې وی و هی دی . (خملوی دی) .

همراه ارباب بازی نکن ! (سر پسر نشو) به هر ذریعه ترا می زند . (مغلوب می سازد) .

(۱) این ضرب المثل تا کید میکند که به شوهر دادن دختر تمیق او تا میل زیاد میخواهد .

۵۳۶ - او ینشی که ایشا ننگن عیال ا یرسوز قاله دی .

بچه چی په خپل لوند ا عتما دو کړي بی مېړه پاتې کیري .

زنی که به لونده اش ا عتما د کند بی شو هر می ما ند .

* * *

۵۳۷ - او یننگ تار بولسه هم کو نگلیننگ کیننگ بولسون !

که کور دې تنگ دی زره دې پراخه اوسه ! یا : (زره دې چې تنگ نه وي هیش
لحای تنگ نه دی .)

اگر خانه ات تنگ است دلت فراخ باشد !

* * *

۵۳۸ - او یننگده را حتینگ بولمه سه جا نیننگ جهنم عذابیده .

کور کې چې آسوده نه بی لمان دې دد وزخ په عذاب کې دی .

در خانه راحت نداشته باشی جانت بعد ا ب جهنم است .

* * *

۵۳۹ - او یننگه توشکن آدم او ینه شی کیرک .

چې دنغا میدان ته ورهې پاید و ناخې .

کسیکه به میدان رقص داخل میشود با ید بر قصد .

* * *

۵۴۰ - او یات اولمدن کو چلی .

خجالت د سرگ نه بدتر دی .

خجالتی از سرگ بدتر است .

* * *

۵۴۱ - او یا لگن قیز ا یرکه یا لچیمس .

شرمند و که نجلی د مېړه خوند نه و ینی .

د ختر شر مگین لذت شو هر را نمی بیند .

* * *

۵۴۲ - او یا لگن لرکینن قالر ، سوره کن لر آلدین کیتیر .

شرمند وک (انسانان) بېرته پاتې کیري ، او پوښتني کوونکی مېخ کې هی .

اشخاص خجول عقب می مانند و انسانهای متعجب و با جرأت پیشرفت میکنند .

۵۳۳ - او ییگه ما تم تو شیهتی .

په کور کې یې غم لویدلی .

درخانه اش ما تم افتیده است .

* * *

۵۳۴ - ایا ز ! او تگن روزلر ینگ دی او نو تمه ، کهنه چا رو غینگ دی قور یتمه !

ایا زه خپل حد و پیژنه (حق په تا حق له تا - حق خپل لځای نیسی .)

ایا ز حد خود را بشناس ! اگر نه همورسن و هموداس !

* * *

۵۳۵ - ایامس توردی بولیت بولدی - او تگن کپ لراو نیت بولدی .

پا که هوا پورته شوه و ربخ شوه ، تیرې خپرې هرې شوې .

جای هوای روشن را ابر گرفت و مسخن های گذشته فراموش گردید .

* * *

۵۳۶ - ایا غ آچیق پول یوردیم ، کوزیا شیمگه یوزیودیم .

لوڅې پښې لارم په اوبشکوسې منځ وینهڅه .

پای لچ راه رفتیم ، و به آب دیدام روی شستم .

* * *

۵۳۷ - ایا غی آلتی ، قولی ایتتی .

پښې شهردی اولاسونه یې اوه .

پا بش شش است و د موش هفت .

* * *

۵۳۸ - ایا غی ده چاروغی چارباغ سیل قیلله دی - کیسه سیده پولی یوق قیزکه سیل قیلله دی .

په پښو یې سوکلی دی دچا رباغ سیل کوی - په جیب کې یې پیسې نشته او پیغلې لټوي .

در هایش چاروغ است و چارباغ را سیل میکند - در جیبش پول ندا رد و بدختر سیل میکند .

* * *

۵۳۹ - ایا غی کو یگن ایتد یکک چا په دی .

سوې پښه د موی په خپر لڅغلی .

پای موخته ما نند سگگ می دود .

۷۶۵ - ۱۰۰ - ایا ق کیسه‌تنگ کارهولسه د نیانی کینگ لیکیدن سنگه نیمه نفع ؟؟

راند ه ته شه او ورغ پوشان د ه . یا : (روندشراغ خه کوی ؟) : (چی سچنی دی

تنگی وی د نیارت والی د رته خه کته لری ؟) . ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

اگر کشت تنگ باشد فراخی دنیا بتوجه فایده دارد ؟

۷۶۵ - ۱۰۰ - ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه

۱۰۰ - ایا غی سمن کیملکن گه اولیم یوق . ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

چی په خپلو بهیوراخی مرگ نه لری . ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

آنکه با پای خود باید مرگ ندارد . * * *

۷۶۵ - ۱۰۰ - ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه

۱۰۰ - ایا غی سمن یورو میدی آغزی سمن یوری . ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

په خپلو بهیورنه غی په خپلی خولی خی . ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

با پایش راه نمیرود باز با نش راه میرود . * * *

۷۶۵ - ۱۰۰ - ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه

۱۰۰ - ایا غینگدی بیلیب باس ؟ ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

ترا و بو سغه گاولی مه باسه ! یا : (مهای گوره پیشه دده ؟)

آبنا د یده و سوزه کشیدن خطامت . (بین جای ته (جایت را) بان بایته (جهان با یت را) ؟)

* * *

۷۶۵ - ۱۰۰ - ایا غینگدی کو پنگه که قربا وزات ! ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

پیشی دی د خپلی پرستی سره و غزوه ؟ * * *

یا : (بایت را باند از ق کلمت دراز کن ؟) . ایا یت را به اندازة (حافت دراز کن !)

ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه * * *

۱۰۰ - ایا غینگدی قیشیق با سعه ، بی اماس گپ که قولاغ آسمه ! ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه

پیشه کیره مه دده ، او بی اساسه خبری ته غور مه نومه !

بایت را کچ نمان و کپ بی اماس را گوش نکن !

ایا سینه اینه لندریه اینه لندریه اینه لندریه

(۱) منظورا زانسان های حراف و زبان بازاست .

۵۵۶- ایباغ یوگوریگی آشگه ، تیل یوگوریگی باشگه .
د پشومناه د وچی په لورده ، د ژبی منابه د سر په لورده .
دوش های بطرف طعام است دوش نان بطرف سلامت .

* * *

۵۵۷- ایام عجز آلتی روز قهری کیلسه بیستی روز .
سړی شپې شهر وی او که قهر بی راشی او وه وی .
روز های سرد (خنک وچله) شش روز است اگر قهرش بیاید هفت روز است .

* * *

۵۵۸- ایپ اینگیچگه جای دن اوز یله دی .
تارپه نری خای شکپری .

تاراز جای ناز کی کنده میشود .

* * *

۵۵۹- ایپدی اوزونی یخشی ، گپدی قیسقه می یخشی .
تار اورد به دی ، خیره لوله .

تار ادر ازش خوبست و گپ را کوتاهش .

* * *

۵۶۰- ایپدی یوزالوان سین رنگ ایتسه لر بولمس ایپک .
تارچی هر خوسره رنگ کړی وریشم تری نه جور یری .
تار را هر قدر رنگ کنی ابریشم نمی شود .

* * *

۵۶۱- ایپک چوب بیغه دی ، اغواگر گپ .

وریشم خلی قو لوی اوچو غلگر خبری .

ابریشم خس و خاشاک را به خود جمع میکنند و سفین چون گپ جمع میکنند .

* * *

۵۶۲- ایپک چوب بیغه دی ، یمان گپ بیغه دی .

وریشم خلی قو لوی او بد خبری .

ابریشم خس جمع میکنند و آدم بد گپ .

۵۶۳ - ایوهی گه قرب قنارینی آل! دانه میننی بیب انارینی آل!
جوال چې اخلې تاریې گوره! انار چې اخلې لمړی دانه یې و خوره!
تارش رادیده جوال بیخړ! دانه اش را خورده انا ر بیخړ!

* * *

۵۶۴ - ایت آغزیگه استخوان .
د مهبی په خوله هله وکی .
بد هن مگک استخوان . (یعنی د هن مگک شایسته استخوان است) .

* * *

۵۶۵ - ایت اولسه بوری ایشتمس، بوری اولسه تینگری ایشتمس .
د مهبی د مرگ آواز هلیوه او دلپوه د مرگ آواز خدای نه اوری .
آوازه مرگ مگک را گرگ واز گرگ را خدا نمی شنود .

* * *

۵۶۶ - ایت ایت تی تا نیمیدی ، کو پک مایه میننی .
مهبی مهبی نه پیژنی ، او مهبی خپل مهبی .
مگک مگک را نمی شناسد ، و کو پک (۱) مایه اش را .

* * *

۵۶۷ - ایت ایت تی تا نیمیدی .
مهبی مهبی پیژنی .
مگک مگک را می شناسد .

* * *

۵۶۸ - ایت ایت گه بویو ریپتی ، ایت قویرو غیگه .
مهبی مهبی ته امر کوی ، او مهبی لکی ته .
مگک مگک را فرسوده (کافر فرسوده) و مگک د مش را .

(۱) مگک قوی و تنو بدد .

۵۶۹ - ایت ایتلگن نرسه نی بجه وره .

سهی بهود ل شوی کا را جراکوی .
سگ کا و فرسود ه شده را ا جرا میکند .

* * *

۵۷۰ - ایت ایگه مینی تا نیمیدی .

سهی خهل خبنتن نه پیژ نی . (دا هتل په نه بره گته او گونه کپی ویل کیوی) .
سگ صا حبش را نهی شنا سد . (در سوا قع از دحام و بیرو بارایسن ضرب المثل
گفته میشود .)

* * *

۵۷۱ - ایت ایگه مینی تا نیدی ، پشک حو لیسینی .

سهی خهل خبنتن او پیشی خپله حویلی پیژ نی .
سگ صا حبش را می شنا سد و پشک حویلی اش را .

* * *

۵۷۲ - ایت با شینی سیله سگک تبا غین گه باش سوقر .

چی د سپی سره پیروزو ینه و کپی نومر په کاسه کپی ننه با می .
سگ را نوازش کنی پوزش را به کاسه ات داخل میکنند .

* * *

۵۷۳ - ایت تی ! یر که لت سگک آغز ینگدی یله بدی .

سهی ته چی قدر و رکپی خوله دی ختی .
سگ را ناز بدی د هنت را می لیسد .

* * *

۵۷۴ - ایت تی بجه سی اول هو رگن ده یا ق آنه سیگه او خشب هو ره دی .

کو کری له اوله د خپلی سور په شان غوغو کوی .
چو چه سگ از همان اول ما نند ما درش غوغو میکنند .

* * *

۵۷۵ - ایت تی خوبی ایگه سیگه معلوم .

د سپی عادت بی خبنتن ته معلوم وی .
عادت سگ به صا حبش معلوم است .

۵۷۶ - ایت تیرنا قدن اجر لیس .

نوگ اووری سره نه جلا کیری . (یا او به په چا نگه نه بیامیری .)
گوشت و ناخن از هم جدا نمیشوند .

* * *

۵۷۷ - ایت تیشله گن یره گه ایت گوشتی دن دار و قوی !

په سپی خورلی د سپی غویته و تره ! سعدل (داور سوی به اورر غیري .)
به زخم سگ کندگی از گوشت سگ دارو بمان ! یا : (سگ کنده را گوشت سگ
درمان میکند .)

* * *

۵۷۸ - ایت تی قا پمس دیب بولیس ، آت تی تیمپ مس د یب بولیس .

د اخبره د منلو نه ده چې مپی خورل نه کوی او آس وهل نه کوی .
این گفته حقیقت ندارد که بگویم : (سگ نمی گزد و اسپ لگد نمی زند .) (یعنی
هر قدر سگ آرا مو حلیمه و اسپ رام باشد باز هم از گزیدن و لگدشان بر حذر باید بود .)

* * *

۵۷۹ - ایت تیکن مین دریا سردار بولیس .

سیند د سپی په خوله نه سردار یری .
با نق لق سگ دریا حرام نمی شود . یا : (بالیسیدن سگ آب دریا سردار نمی شود .)

* * *

۵۸۰ - ایت تی یماننی نی هم قلله مه دن امید ی باره .

بیکاره مپی هم د پراقی امید لری .
سگ خراب هم از پراته امید دارد .

* * *

۵۸۱ - ایت چو پانندی قولداشی ، یکله لیک ده یولداشی .

مپی دشپا نه د یوازی توب سلگری دی .
سگ رفیق تنها بی چوپان است .

۵۸۲ - ایت دن استخوان قرضدار، موشو کدن بیزه .
د مپی پری هلوکی پوردی اود پیشو پری پله .
از میگ استخوان قرضدار است و از پشک غده .

* * *

۵۸۳ - ایتر سوزدی ایت! ایتمس سوز دن قیت!
دویلو خبره و کره! چی دویلو نه وی هغه پری رده!
سخن گفتنی را بگو! معنی که قابل گفتن نیست از آن زبان خود را نگهدار!

* * *

* * *

۵۸۴ - ایتسم تپایم کویه دی، ایتسمم د لیم .
که بی وایم ژبه سپی سوزی، که بی نه وایم زره سپی .
اگر بگویم زبانه سوسوزد، و اگر نگویم دلیم .

* * *

۵۸۵ - ایت قانلی بولسون، ایت گیت جانلی بولسون .
غوبه وینه و لری او خون غیبتتیا .
گوشت بدن خون داشته باشد و جوان دلاری و غیرت .

* * *

۵۸۶ - ایت کوچو ککه بویوره دی، کوچو کقویر و غیگه .
سپی کو کری ته امر کوی او کو کری لکی ته .
سگ به چوچه اش میفرماید (کار میفرماید) و چوچه سگ به دمش .

* * *

۵۸۷ - ایتگن جای گه ایرینمه، ایتگن جای گه کورینمه!
که غوبتل شوی بی به تلومستی سه کوه، که غوبتل شوی نه بی خان سه بکاره کوه!
به جا بیکه دعوت شده ای به رفتن تغافل نکن، به جا بیکه دعوت نشده ای
نمایان نشو! یعنی: (مهمان ناخوانده نباش).

۵۸۸ - ایت گه بیر سنگ آشینگی ، ایت لر غییر با شینگدی .
که خوراک دې مپی ته ور کړې بیا دې هم سر ژوي .
اگر خورا کک خودرا په سنگ بله هی با ز هم سرت را میچود .

* * *

۵۸۹ - ایتگینگ بو تسو ناینگده تیوگک تیر !
د لمنې د نویتوب په وخت کې خوشایې قولوه !
دروقت نو بودن د امنت سرگین بچین !

* * *

۵۹۰ - ایتمه آغزیم ! ایشتمه قولاییم !
ژبې مه وایه ! غوره مه بې اوره !
نگوز با نم ! نشنوگو شم !
یا : (زبانت را گنگه کن ، درگوشها یت پنبه بان !)

* * *

۵۹۱ - ایت هورر ، کاروان او تر .
سپی غای ، او کاروان تیر یری .
سنگ سی جغه ، ره کی به ره شمی روه . (یعنی سنگ غوغو می کند و کاروان به راه رفتن
خود ادا مه سید هد .)

* * *

۵۹۲ - ایت یا تیش ، میرزا توریش .
ملاسته یې د سپی ده ، وینیدل یې د میرزا .
خواب شدنش مانند خواب شدن سنگ امنت و از خواب برخاستنش مانند برخاستن میرزا .

* * *

۵۹۳ - ایتیلگن موز ، آتیلگن اوق .
ویل شوې خبره دالوتې گولی غوندې ده .
سخن گفته شده ، مثل تیر فیر شده امنت .

۵۹۴ - ایت یوروسه استخوان تا په دی .

سپې چې وگری ها و کی پید ا کوي .

اگر مسک گرد شو جستجو کند استخوان سی یا بد . یا : (جوینده یا بنده است .)

* * *

۵۹۵ - ایچا لمه سم تو کرسن .

چې وی نه خبیلی شم نو په نه چکه یې تو یوم .

اگر نو شهیده نتوانم بز من سی ریزم .

* * *

۵۹۶ - ایچد یک چای ، پولد یکک بای ، ایچمه گن لر ((های ، های !))

وی خبیل چای ، شومه بلای ، چې یې نه وی خبیلی ((های ، های !))

خوردیم چای ، شدیم بای ، نا خورد هها ((های ، های !))

* * *

۵۹۷ - ایچکی جان قیغومیده ، قصاب یاغ قیغوسیده .

وزه د نمکندن په غم کې ده او قصاب دوازدې .

بز درغم جان کنندن است و قصاب درغم چربو .

* * *

۵۹۸ - ایچکینی اولگیسی کیلسه قصاب دی موزه دی .

دوزی چې سرینه راشی قصاب یې په یا دیری .

مرگ بز که نزد یک شود قصاب را د نمکنند .

یا : (سورچه نزد یک گم شان بال سی کشد .)

* * *

۵۹۹ - ایچکینی شا خیدن قورق ! آنتی تو یاغیدن !

دوزی له بگر ووو بریره اود آس له نوکانو (سما نو) !

از شاخ بز بتیر من وازسم اسپ !

۶۰۰ - ایچکینغی (کک) قوچمیسسه چوپانندی نانیمنی ییئدی .

د وژی (۰۰۰) چپ خا رشت و کی دشپا نه د و پی خوری .

(۰۰۰) بز که بخارد نان چوپان را میخورد .

* * *

۶۰۱ - ایچمه ناسرد قولیدن سوو آب حیات بولسه هم !

د ناسرد د لاسه او به سه چینه که دژ و نده او به هم وی !

آب را از دست ناسرد نخور اگر آب حیات هم باشه !

* * *

۶۰۲ - ایچی باشقه ، ته شی باشقه .

د ننه یوخه ، او بیرون بل .

درونش دیگر است و بیرونش دیگر .

* * *

۶۰۳ - ایچی قاره نی اوزیگه بویورمس .

د سوزی مال د غازی خوراک وی (مال د سوزی خوری به بی غازی) . (بخیل خول

مال نه شی خورلی) .

بخیل مال خود را خورده نمیتواند . (مال سوزی خوراک غازی) . یا : (جمع

کدن سوزی خوردن غازی) .

* * *

۶۰۴ - ایچی منی یا قلدی، ته شی مردم دی .

د ننه بی زه ووژلم ، او بیرون بی خاکک .

درونش مراکشت و بیرونش مردم را .

* * *

۶۰۵ - آیران آش بولمس، نادان باش بولمس .

شولوسپی به طعام نه شی او بی عقل به مشره .

دو غطام شده نمیتواند و نادان ز عیم .

۶۰۶ - آیر انم ایسکی د یکن بولمس .

هیخ بیخه نشته چی خپلی شولو سبې تر وې وینیی . (هیخ بیخه خپلی شو و سبې تر وې نه بولی .)
هیچ زنی نیست که بگوید « دوغ من ترش است » . یا : (تا سمند زمانه د ردوش
است - کس نگوید که دوغ من ترش است .)

* * *

۶۰۷ - آیرانی یوق ایچیشگه ، آتده کیتر تیچیشگه .

د خورائله پاره شو و سبې نه لري ،

کنار آب ته په آس مهورخی .

په خوردن دوغ ندارد ، با اسب به بیت انخلاء می رود .

* * *

۶۰۸ - ایر او غلی ایر .

د خو انمرد زوی خو انمرد دی .

بچه سرد سرد است .

* * *

۶۰۹ - ایر او غلیمن دیب ستمن مه ، ایل او غلیمن دیب ستمن !

د پلار په نوم مه نازیره خود قام په نوم نازیره !

بنام پدر افتخار سکن ، به نام قوم افتخار بکن !

* * *

۶۱۰ - ایر اولور ، آتی قالور .

خو انمرد سپی سړي او نوم یې ها ته کیږي .

جو انمرد می میرد و ناسش می ماند .

* * *

۶۱۱ - ایر ایتیلگن جای ده عزیز .

هوخوان سرد په خپل خای (وطن) کې قدر لري . یا : (هر خوک په خپل وطن

کې پاچا دی .) یا : (چې غو بشل شوی وي هلته قدر من وي .)

جوانمرد د روطن خود عزیز است . یا : (سرد در آنجا که بزرگ شده عزیز
می باشد) . یا : (سرد درجا بیکه دعوت شده باشد عزیز است) . (۱)

۶۱۲ - ایر بوینده قیل ارقان چیده مس .

دخوان په غاره کې پری نه تنگی پری ه

درگردن جوان ریسمان سوئین تاب نه می آورد .

* * *

۶۱۳ - ایرته ایکسنگ خرسان قیله سن ، کیچ ایکسنگ ارمان قیله سن .

چی دوخته بی و کرې بیه حاصل اخلی ، چی وروسته بی و کرې پشیمان پری .

به وقت کشت کنی خرم نیکنی ، نا وقت کشت کنی ارمان نیکنی .

* * *

۶۱۴ - ایرته تورگن دی ایشی بیته دی .

خولک چی سهار دوخته پا خیری ، دهغه کار ژر خلا صیری .

کار آدم مسخر خیز تمام میشود . یا : (کسیکه صبح وقت از خواب بپخیزد کارش

به انجام می رسد) .

* * *

۶۱۵ - ایرته نی سرشته سینی بوروز کور !

د سببا تباری نن و نیسه !

سرشته فردار امر وز بکن ! یا : (غم فردار امر وز بخور !)

* * *

۶۱۶ - ایردی ایشی ایل سینن .

دخوان کارتل د قام سرد وی .

کار جوانمرد همیشه با قوم است .

* * *

۶۱۷ - ایرکین بولمه سنگ او لگینگ افضل .

که واك دې خول نه وي دهغې ژوند نه مرگ بیه دی .

اگر آزادی نداشته باشی از آن زندگی مرگ بهتر است .

(۱) ایتیلگن به فتح الف : « دعوت شده » و به کسره الف « بزرگ شده » معنی میدهد .

۶۱۸ - ایرسان ، مینگ درد گه درسان .

خوانمده مری زر کونو درد و نوتته دوادی .

جوانمده به هزار درد درسان است .

* * *

۶۱۹ - ایر و خاتین او رو شیمیدی، احمق او رته گه توشیمیدی .

ببخشی او میره سره جگره کپ بده او احمق منخ گری توب کپی .

زن و شوهر با هم جنگ کرده اند و احمق در بین وساطت نموده است . (یعنی وساطت

کردن در بین زن و شوهر کار درست نیست) .

* * *

۶۲۰ - ایری ایشیک دن چپقه دی، خاتینی تیشیک دن چپقه دی .

میره له دروازی و زی ، او بیخه له سوری .

شوهر از دروازه می بر آید ، زن از وزن . (۱)

* * *

۶۲۱ - ایگری بولسه هم یول یخشی ، یمان بولسه هم ایل یخشی .

که کیره وی هم لار بنه ده ، او که بدوی هم خپل قام بنه دی .

اگر کج هم باشد راه خوبست ، و اگر بد هم باشد قوم خوبست .

* * *

۶۲۲ - ایگری درخت تو غری بولر ، اما ایگری آدم تو غری بولمس .

کیره و نه مهربری خو کو مری نه مهربری .

درخت کج راست میشود ، مگر آدم کج نه .

* * *

۶۲۳ - ایر یلگندی ایق بیر ، بولیمگن دی بوری بیر .

جلاشوی به یا ایره و خوری یا بوه .

جداشده را خرس میخورد ، بی اتفاق شده را اگرگ میخورد .

(۱) روشنندان یا کلکین خورده

۶۲۴ - ایرین چا قوی ایشتی بیت مس .

د لپ سپی کار نا تما مه با تی کیری .

کا ر آدم تنبل نا تمام می ما ند .

* * *

۶۲۵ - ایرین چاق ایکنکی ایشلار ، سو نگره بر ما غینی تیشلر .

لپ سپی دوه لمپی کار کوی ، او وروسته خپله گوته په غا بنو نیسی .

تنبل کاررادو د فعه میکند ، و آخر انگشتش را می گرد . (یعنی پشیمان می شود) .

* * *

۶۲۶ - ایرینگن که ایش بیت مس ، قوی قیز که تیش بیت مس .

په لپ سپی کار سر ته نه رمیری ، د زری نیجلی غا بنر نه وخی .

با آدم تنبل کار بسر نمی رسد ، د ختر پیر د ند ان نمی کشد .

* * *

۶۲۷ - ایرین مگن آوچی بهر مس خد ادن هم او نه یر ر .

چا لا که او برد با ربکا ری ته بی که خدای هم و رنه کپی خه په لاس را وری .

په شکا رچی چا لاند و با حوصله اگر خدا هم ند هد چیزی شکا ر می کند .

* * *

۶۲۸ - ایرینی میود یم ، ایلینی میود یم .

خوان سپی چپی خوبیری د هغه قام سپی هم خو بهیری .

جوانش را خوش کرد م ، قومش را خوش کرد م .

* * *

۶۲۹ - ایرینگیت اهل غمیده .

خوانمرد دولس په غم کی وی .

جوانمرد در غم قوم میبیا شد . یا : (جوانمرد در فر بهبود قوم می باشد) .

* * *

۶۳۰ - ایرینگیت تی با شیگه نیلر کیلیب نیلر کیت مس ؟

خه شی دی چپی د خوان په سر نه راخی او و ربا ندی نه تیر یری ؟

با لای مرد چیست که نمی آید ؟

۶۳۱ - ایزله گن تا پر .

لئو و ونکی ، موند و نکي دی .

چو ینده ه ، یابنده است . یا : (گرگران و گرشتا بنده بوده - آنکه جوینده هامت یابنده ه بود .

* * *

۶۳۲ - ایسکی پخته بهوز بو لمس ، اصلی دشمن د و مت بو لمس .

زاره با لوج به خمتا نه شی ، اصلی دشمن به د و مت نه شی . (کا نپی به پو مت نه

شی او غلیم به در مت .)

پخته کهنه کر باس نمی شود ، و دشمن د یرینه د و مت نمی شود .

* * *

۶۳۳ - ایسکی چا پاندی ایت قا پر .

زړې چینی والاسپی خوری .

چین کهنه راسک بهیژ رد .

* * *

۶۳۴ - ایسکی حما م ، ایسکی طاس .

زور حما م او زور طاس .

حما م کهنه و طاس کهنه . یاگویند : (با زهمان آش است و همان کامه) .

* * *

۶۳۵ - ایسکی تونیم ، راحت جانیم .

زړه چینه سپی د محان راحت دی .

چین کهنه ام و جان آرامم .

* * *

۶۳۶ - ایسکی د و مت ، ایگرلن گن آت .

پخوانی د و مت لکه زین شوی آس دی . یا : (زړه یاران زین کړی آس دی) .

د و مت قدیم ما نن داسپ زین شده است .

۶۳۷- ایسکی دوستد شمن بولمس .

پهوانی دوست نه د بمن کیږي .

دوست قدیم د شمن نمی شود .

* * *

۶۳۸- ایسکی یتگی بولمس ، یمان یخشی بولمس .

زاره نه نوی کیږي، خراب (انسان) نه ښه کیږي .

کهنه نونهی شود و آدم بد ، خوب نمی شود .

* * *

۶۳۹- ایسیغدی اوزینگه باس ! کو یدیرسه مه بیرا وگه !

سکروته په خان کیر ده که ونه سوی نو بیا بی په بل ږده !

آتش را بجان خود بگیرا گرنسوختا ندت بعد آ بجان دیگری بگذار !

یا : (سوزن به جان خود چوالد وز به جان مردم .)

* * *

۶۴۰- ایسیق جان بی درد بولمس .

تود خان بی درده نهوی .

بدن گرم (داغ) بی درده نه میبا شد .

* * *

۶۴۱- ایش انسان گه راحت بغیشلر .

کارا انسان هوسا کوی ه

کاره انسان آما یش می بغیشد .

یا : (نا برده رنج گنج میسر نه می شود - مزد آن گرفت جان برادر که کار کرد .)

* * *

۶۴۲- ایش اشتها آچر ، ایش یا قمس ایشدن قاچر .

کارا اشتها را وړي ، او تمبل له کاره تمبستی .

کارا اشتها را صاف می کند ، تمبل از کار میگر یزد .

۶۴۳ - ایش اعتقاد گه مر بو ط .

کار به اعتقاد اړه لري .

کار به اعتقاد مربوط است . یا گویند : (اخلاص و خلاص) .

* * *

۶۴۴ - ایشا ندی قارنی بيشدور ، بیری همیشه بو شد و ره .

د شیخا نو نسونه پنځه دی یو یی تل خالی دی .

شیخ ها پنځ شکم دارند که یکی آن همیشه خالی است .

* * *

۶۴۵ - « ایشانیم » : یب ایشمدن قالدیم .

ما ویل شیخ دی له خپله کاره خفه پاتې شوم .

ایشانم « شیخم » گفته از کار خود ما ندیم .

* * *

۶۴۶ - ایش او ستا میدن قورقور .

کار د کار فهم (استاد) نه و بیری .

کار از استادش (خایفه) می ترسد .

یا : (کار پیش کار فهم تف نداد) (۱)

* * *

۶۴۷ - ایش ایشتی آینه می دور .

کار د کار رهنداره ده .

کار آئینه کار است .

* * *

۶۴۸ - ایش ایشتی کورسه ته دی .

کار د کار لار نبود دی .

کار را هنامی کار است .

* * *

(۱) تف نداد ، یعنی هیچ گیر نمی کنند یا تاب نمی آورد .

۶۴۹ - ایش بار بیرده ، آش بار .
چپرې چې کا روی ، هلته ډ وډی وی .
جا بیکه کار است روزی هما نهجاست .

* * *

۶۵۰ - ایش ، با شان کونجه .
هر کار تر شروع کیده و پورې سخت وی .
کار تا آغازش مشکل است .

* * *

۶۵۱ - ایشی بولمه گن دی آشی بولمس .
بې کاره روزی نه لری .
بیکاره روزی ندارد .

* * *

۶۵۲ - ایش بوله دی ، خیر کیله دی . یا (مین دن حرکت ، مین دن برکت .)
کار کیری او خیر راھی . یا : (متا حرکت او زما برکت .)
کار میشود و خیر می آید . یا : (خداوند گفته است : «از تو حرکت از من برکت») .

* * *

۶۵۳ - ایش بیت کچ مصاحبت چی کو په یر .
د کار د بشپړ بدو وروسته مشاواران ډ یر یری .
بعد از ختم کار مشاوار زیاد میشود .

* * *

۶۵۴ - ایشتا نسیمز توشید د ایتتی قری بوز کورر .
لخ په خوب کې خمتا وینی .

بی تنبان در خواش هفت قولاج کر باس می بیند . یا : (گشمنه چه خواب سی بیند ؟
تخته و ناوه .)

یا : (گرمته چها تی خواب سی بیند .)

۶۵۵ - ايشتا نسيز دی ايتتی روز .
د بی پر توگه سپری میل اووه ورځې وي .
(د بی شرمه سپری میل اووه ورځې وي .)
تما شای آدم بی تنبان هفت روزامت .

* * *

۶۵۶ - ايشتا نسيز دی شرمی یوق .
بی پرتو کسپی شرم نه لري .
بی تنبان شرم ندارد .

* * *

۶۵۷ - ايشتا نسيز دی خدی یگی چوب دن .
د بی پر توگه ویره دلرگی نه ، وي .
تشویش آدم بی تنبان از چوب امت .

* * *

۶۵۸ - ايشتا نیتگی اوزون قیلی چا لیشیب بیقول چال ! کویلگیتگی کولته قیلی
شرمنده بولگین چال !
ای بو پا ! پر توگه دی لوی کرم چې ولو یري او کس دی لنگه کرم چې و شرمه یري .
ای پیر سرد تنبان را د راز کنم تا پای پوچ خورده بیما فقی - پیرا هنت را کوتاه
کنم تا شرمنده شوی . (از قول پیر زن ها امت .)

* * *

۶۵۹ - اشترا ب قیلگن دی ایشتا نی پیر تیله دی .
چې عجله کوی پر توگه بی شکری .
کسکه در کار ها عجله کند تنبا نش پاره میشود .

* * *

۶۶۰ - اشترا بگن پشک کور تو غر .
هغه پیشو چې په تلوا رلنگه شی پشکنای بی رانده وي .
پشکی که به عجله بزاید چوچه اش کور تولد میشود .

۶۶۱ - ایشیت کن دن کورکن بهشی، اوزینک کوروب بیلکن بهشی .
له اورد و عظه لیدل به دی، بنده چی بهلمه بی و کورې او و ربا ندې بوه شی .
د بدن از شنیدن بهتر است . یا گویند : (محمد دیده و موسی شنیده - شنیده کی
بود ما اند دیده .)

* * *

۶۶۲ - ایشتی اوزینی بیلگونجه کوزینی بیل !
له دې چی دکا ره سخ و بو هیروې د کار به تل خان بوه کپه ! (دکاود کید و
ترقیب زده که !)
طریق اجرای درست کار را بیا سوز !

* * *

۶۶۳ - ایشتی ایشمت قیلر ، لافدی تاشمت اوزر .
کار ایشمت (ایش محمد) کوی اولاف بی تاشمت (تاش محمد) و هی .
کار ایشمت مهکنه اولاف راتاشمت می ژند .

* * *

۶۶۴ - ایشتی لیانگن کرنای چی ، بلاکه قبالگن سورنا یچی .
کننه کرنای کپی ، به بدو که بی سرناچی باتی دی .
کنا ، را کرنای چی کرده است در بلا سورنا چی مانده است .

* * *

۶۶۵ - ایشتی کاوله سنگ ایش چینه دی ،
کارچی لجوی کار پیدا کیروی .
کار را دوام بدهی کار دیگری ازو پیدا میشود .

* * *

۶۶۶ - ایش قبالکن که قاب - قاب ، قیلکن که بوش قاب .
دکار یگر دپاره جوال - جوال او دیکاره دپاره نیم جوال .
به کار یگر جوال - جوال ، به دیکاره نیم جوال .

۶۶۷ - ایشک آت بولمس ؛ چگر ایت بولمس .
خرنه آس کیری او مگر غوبه .
خراسپ نمیشود و چگر گوشت نمیشود .

* * *

۶۶۸ - ایشک آت که بولامس یوله اش ، یو قسول بای که بولامس قرداش .
خر له آس سره مل کید ای نشی ، او بی وزلی سری د بای سره .
خر با اصپ همراه شده نمیتواند و آدم مخر یسب با آدم نروتمند بر ابری کرد .
نمیتواند .

* * *

۶۶۹ - ایشک اوز یه ز نیکی یوه تو قیمی باشته .
خر هماغه خردی خوکنه بی بد له ده .
خر هوو خر است خو بالانش تبدیل شده است . یا : (خر کو خر خود ما نمت مگر بالانش
از سرد م است .)

* * *

۶۷۰ - ایشک او علی ، خوتوک .
دخره زوی ، کوتی دی .
چوچه خر ، خا تکک است .

* * *

۶۷۱ - ایشک دن قالسه قولا غینی کسه دی .
خر ، چی له خره غغه باقی شی غور و نه بی دیری کیدودی .
خر که از خر هس مانند گوشش از بدن است .

* * *

۶۷۲ - ایشک دن یه قلمبه یهنگه تک دیر تیلد یعنی ؟
له خره ولویدی چی لسقونی دی غیرې شوی دی ؟
از خر غلته یه آستیتت ها وه شد ؟

۶۷۳ - ایشگدی استعدادی او نینگ هنگره شی .

د خره استعداد د ده هر یدل (۱) دی .

کمال (استعداد) خر هر من (۲) او امت .

* * *

۶۷۴ - ایشگدی او لیمی، ایت لردی جشنی .

د خره سر ینه د سوییو اختر دی .

مرگ خرها جشن سگ ها مت .

* * *

۶۷۵ - ایشگدی تربیت قیاسنگ آخورگه فضلہ تشار .

که د خره روزنه و کپی په آخور کپی خوشا ئی کوی :

خر را تر بیه کنی در آخور پا رو می کند .

* * *

۶۷۶ - ایشگدی ته نلگنی شوره .

خر شوره (یو و ل و ابه دی) پیژنی .

شناختگی خر شوره امت .

یا : (قیل به نمک چه می فهمد ؟)

* * *

۶۷۷ - ایشگدی جانی آغر یسه آت دن تیز یور .

د خره چی خان و خود یری له آس خغه به سیخ کپی شی . (خرچی خودشی د آس نه

میگکی کبری .)

خر که افگا رشود ازا مپ تیز ترمی دو د .

* * *

۶۷۸ - ایشگدی قولاشی که تنبور چیرت سه !

د خره په غو و کپی تنبور سه و هه ! یا : (او بن ته ربا ت سه و هه !)

به گوش خر تنبور وزن ! یا : (پیش کله خر یا مین خواند ن .)

(۱) غر (۲) صدای مخصوص خر .

۶۷۹ - ایشگی دی کلمته سی ایپ دی اوژر،

لناو خر پری پری کوی .

خر کو تاه ریسمان را سی کنه .

* * *

۶۸۰ - ایشگی یو کی بولسه هتگره میله .

د خره په سر که با روی نه هریری . (دغ نه کوی .)

خر که با ردا شته یا شد هر س نمیکند .

* * *

۶۸۱ - ایشگی یو کی بینگیل بولسه یا تاغان بولور .

د خره بار که سپک وی هغه لپیری . (په هر خای کی پری وزی .)

با رخر که سبک با شد تنبل میشود .

* * *

۶۸۲ - ایش که چولاق ، آش که قوناق .

د کار شوی او د خوراک پهلوان کت سبت .

په کار چولاق و به خوراک سمان . یا : (به کار بی ایمان به خوردن سمان .)

یا : (به کار کردن بیمه راست و به خوردن چالاک) .

* * *

۶۸۳ - ایشک که توقیم ، آدم که لباس .

خره ته کته او انسان ته کالی (جاسی) په کاردی .

خر را پالان و آدم را لباس در کار است . یا : (زیبا بی خرابی پالان و ازانسان

پا لباس است) . یا گویند : (چوب به لباس است) .

* * *

۶۸۴ - ایشک که تقه قا و قنده قوربقه یا غینی کوته ره دی .

آسان بی نالول چو نگیسوهم پینی پورته کچی .

اسپ زانعل میگردند بقه هم پای خود را بلند کرد .

۶۸۵ - ایشک مکه گه باریب کیلسه هم حلال بولمیدی .

که خرمکی ته هم لا رشی او بیرته را شی هم نه حلا لیری . (هغه مرد ارخروی .
خراگر بمکه هم برود حلال نمیشود . یا : (خرهسی گرش بمکه برند - چون بیا بد
هنو زخرها شد .)

* * *

۶۸۶ - ایشک سینگن دی ایا غی تینس ، قوش خا تین لیک دی قولای غی تینس .

خوک چی په خره سورش پچی بی آراسی نه وی او که خوک دوه بچی کسوی
خوړونه بی آرامه نه وی .

کسی که بر خرسوا رشود پهاها یش آرام نیست وکسی که دوزن بگیردکوش هاپش .

* * *

۶۸۷ - ایشک سینیب یقین دی کو زلمه ! تیوه سینیب اوزا قلدی کو زله !

په خره مه سپریره او نیردی مه گوره ! په او بن سپور شه اولدی گوره !

بر خرسو ار نشو و نزدیک رانین ! بر شترسوار شودوروا بوین ! (۱)

* * *

۶۸۸ - ایشکی بیر تنگه ، توشا وی سینگ تنگه .

د خره بیه یوه تنگه ده او دکتی بیه زرتنگی . یا : (دغیران بیرونه وه او دد و و
روپو زنجیری یو وړه .)

قیمت خریک تنگه ، پالانش هزار تنگه . یا : (یکه پوله شادی ده پوله زنجیر .)

* * *

۶۸۹ - ایشکیدن توشا وی قیمت .

له خره خطه بی کته گرانه ده .

ازخر کرده پالانش قیمت است .

* * *

۶۹۰ - ایشکیکه پره شه توشا وی .

د خره پره بی کته سمه ده .

مطابق خر پالانش .

(۱) این ضرب المثل به دوراندیشی تا کید میکند .

۶۹۱- ايشله تاب گن دی نانی لذ یذ .

به تنها کولا سوید ا شوی د و پی خور وی . یا : (د ور هوی تنها که

سر غلره ده) . یا : (به تنگسه گتلی دیره خوړه وی .)

نانی که به آبله کف د صت هیدا شده با صدبسیا ر لذ یذ است .

* * *

۶۹۲- ايشله کن تیشلیدی ، ايشله مکن کیشنیدی .

خوک چي کار کوي خوری بی او چي کار نه کوي فر یا د کوي .

کسیکه کار کند میخورد و کسیکه کار نکند زگر سته گی فر یا د میکشد .

یا : (کسیکه کار کند میخورد ، اگر کار نکند می خورد .)

* * *

۶۹۳- ايشله گن خوار بولمن .

چي کار کوي نه خوار یری .

کسیکه کار کند خوار نمیشود . یا : (محنت کش خوار نمی شود .)

یا : (کار یگرد و ست خدا و رسول است) (الکامع و حبيب الله .)

* * *

۶۹۴- ايشله مه کن تيشله من .

چي کار نکړي روزی بدنه خوري .

تا کار نکنی چیزی نمیشود . (نا برد و نچ ، گنج میسر نمیشود - مزد آن

گرفت جان برادر که کار کرد .)

* * *

۶۹۵- ايش وقتیکه عیاره آش و وقتیکه تیاره .

کارته نا جور ، او خوراک ته جور .

وقت کار کردن بیا ، وقت خوردن تیاره .

* * *

۶۹۶- ايشيك آچيق بولسه هم مورب کير !

که د رواز ه خلاصه هم وی بی بوختی مه ورخه !

اگر د رواز ه باز هم با صد بی پرسان داخل نشو !

۶۹۷ - ایشینگ دن آققن سوودی قدری یوق .

و یا له چې دد روا زې سره بهیروي قدر نه لري . یا : (هغه چې مکې ته نژدې وي

حج یې نه وی کړی) . یا : (د دې بوې لاندې تیا وه وي .)

آبی که ازپیش د روازه بگذرد قدر نندارد . یا گویند : (د ختر د رخانه خلمینی .)

یا : (د ختر همسا یه خلمی است .)

* * *

۶۹۸ - ایشینگ دن تا پسننگ تورگه او تمه !

که دد روازې خنده مطلب لاس ته راوړې وړاندې مه تیر پیره !

اگر مطلب خود را از دم دروازه یا قتی به صحن خانه تیر نشو !

* * *

۶۹۹ - ایشینگ شیطان اره له شپیدی .

په کار کې یې شیطان گپ شوی دی .

بکا رش شیطان مېدا خله کرده است . یا : (بکا رش شیطان گد شده است .)

* * *

۷۰۰ - ایشیم بیتدی ، ایشه گیم لایدن او تدی .

کار مې و شوخرمې له ختوووت .

کارم اجرا شد ، خرم از گل گذشت .

* * *

۷۰۱ - ایشیمدی آله سنگ آل ، کله پوشیمگه تیگمه !

که لاس مې دکار نه باسی و یې باسه خو خولی مې سه اخله !

کارم رامی گیری بگیر ، به کلاهم دست نزن !

* * *

۷۰۲ - ایشینگ ایتگو نچه بار .

کار دې د کولودی .

کلمت قایل انجام دادن است .

۷.۳- ایشینی انجامیدن بویور بولکن کیشی چاره میز قالور.

خولک چی دکار دنتیچی نه بی خبره وی هغه بیچاره پاتی کیری.

آنکه از عاقبت کارش بی خبر باشد بیچاره میماند.

* * *

۷.۴- ایش یا قمن که ایت با قمنس.

تنبیل ته سبی هم نه گوری.

تنبیل را سنگ هم نظر نمیکنند.

* * *

۷.۵- ایش یا قمنس که ایش بویور سنگ سنگه عقل اورکه تور.

تنبیل ته چی دکار وویل نود پلارغو ندی نصیحت کوی.

تنبیل را کار بفرمایید نصیحت پدرانه میکنند.

* * *

۷.۶- ایشی یوقدی رزقی یوق.

بیکاره روزی له لری.

بیکاره روزی ندارد.

* * *

۷.۷- ایکسنگ، اوره من.

چی بی کری، نوبه بی ریبی. یا: (خه چی کری هغه به ریبی.)

اگر کشت کنی می دروی. یا: (د هقان پیرچه خوش گفت با پسر - کای جان من

بجز از کشته ندروی.)

* * *

۷.۸- ایککه له یا غینگدی بیرا تیک که تقیب قالب سن.

دواره بیبی دی په یوه سوزه کی ننه ایستلی.

دوهای را دریک موزه انداخته ای. یا: (هر دوهایت را دریک موزه نیندا ز!)

* * *

۷.۹- ایککه له سی بیر کیشی، ارا به نی تیر کیشی.

خرسوی دلیوه مل دی. (مورسوی دلیوه مل دی.)

هردوی شان کل های یک باغ استند. یا به شکلی تقبیح گویند: (سنگ زرد، برادوشغال.)

۷۱۰ - ايككه له قولينكدي پور نيشكه تقيب قالمه !

دواړه لاسونه په پزه سه نجا سه !

هردود ست را به بيني ات داخل نكن !

* * *

۷۱۱ - ايككى ات بير قازيق قه با غلن مس .

دوه آسونه په يوه سوري نه تړل كيږي .

په يك سيخ دوا سپ بسته نميشود . چنانچه كوينده (دوهار د شاه دريك سلك چور نهى آينده .)

يا : (دوهار چادر يك تخت چور نهى آيند .)

* * *

۷۱۲ - ايككى ات تيبشر ، اور ته د ه ايشك اولر .

د دوه هندانو جنگك شو خوار خصمى په كې سپله شو .

يا : (دو قچ جنگك مى كند ه اى مېش مى شكند .)

* * *

۷۱۳ - ايككى ارسلان بير پوست كه ميغمس .

دوه زريان په يوه پوست كې نه خا ئيزي .

دوشير دريك پوست جاى نميشود .

يا : (دو ابق دريك دسترخوان جاى نميشوند .)

* * *

۷۱۴ - ايككى ازن بېش ، بهراز نتهز .

دوه پنجه لس ديرش كيږي . دامتل په پو كې هم (دوهار زده ويك مى) ويل كيږي .

دوهار زده ويك مى .

* * *

۷۱۵ - ايككى او يدي كو پگيگه او خشر .

دود روا زوسپيو غوندي دى .

سگك دودره وارى است . يا گو يند (سگك دودره وارى هستى !)

۷۱۶- ایکیگی ایشیگ که قره گن ایت آج قالور.

شور و این مپی و بی باتی کیری. (دو وه بنجو خا و ند زیاتر هده همکه ویده کیری.)
سگک دودره گشنه می سا ند. (یعنی سگک د و حویلی گرسنه می سا ند.)
یا: (گوسا له د و ما دره از بی شیر می میرد.)

* * *

۷۱۷- ایکی ایگریدن بیر توغری چیمس.
د دو و کیر و خخه یومم نه پیدای کیری.
از دو کج یک راست بیر ونه میاید.

* * *

۷۱۸- ایکی تر بوز بیر قولیق قه سیغمس. (ایکی تر بوز بیر قولیق آلیم بولس.)
دوه هندوانی په تخرگک کی نه کاییری. (دوه هندوانی په یوه لاس کی نه نیولی کیری.)
دو تر بوز در یک بغل جای نمیشود. (دو تر بوز به یک دست گرفته نمیشود.)

* * *

۷۱۹- ایکی هاد شاه بیر تخت که او تیرا لیس.
دوه پا جهان په یو تخت کیشینا متلی نه شی.
دو هاد شاه در یک تخت نشسته نمیتواند.

* * *

۷۲۱- ایکی تینگله، بیر موزله!
دوه واری بی واوره، یوه واری بی وکپه! (خبری وکپه!)
دو بار بشنو، یکبار بگو! (دو تا بشنو یکتا بگو!)

* * *

۷۲۲- ایکی خاتونایک دی روزی کم.
دوه بیخی لرم هه غم لرم؟ (ته خود غونلهی وی زه دی هم د غونلهی کم.) (۱)
حال آدم دوزنه خراب است. یا: (آدم دوزنه، دم خوش نمی زنه.)

* * *

۷۲۳- ایکی دار باز بیرار قانده اوینه مس، ایکی کلهه بیر قزانده قینه مس.
دوه داربازان په یوه رمی لو بی نه کوی، دوه مرونه په یوه دیگک کی نه

(۱) یوه کیسه لری.

دو دارباز به يکک ريسمان دا ربا زي نميگنند ، و دو کلمه در يکک د يکک نيميچو شد .

* * *

۷۲۳ - ا يککي دنيا کيرک بولسه علم آل !

که دوا ره جها نه غواړې هلم زد ، که !

اگر دو دنيا را بخواهي علم بيا موز !

* * *

۷۲۵ - ا يککي روز بير بير يکه او خشه مس .

دوه ورځې يوه بلې ته ورته نه وي .

دو روز با هم مسا به نيست .

* * *

۷۲۶ - ا يککي لاچين تاشسه بير قرغه که بيم توشر .

دوه بلزان چې سره ونېلي د غوښې توتنه يې کارغه ته رالويږي .

دو باز جنګک کتنند نکه گوشت به زاغ مې افتند .

* * *

۷۲۷ - ا يککي محبت بير کونگيل که سينس .

به يوه زړه کې دوه سينې نه لھا ښيري .

محبت د وکس در يکک قلب نمي گنجد . (يک دل و دو لير ممکن نيست) .

* * *

۷۲۸ - ا يککي مسجد اړه بيله هقا لکن بي نما زکه او خشر .

د د و وجو سا تو تر منځ بيلما زه غونډې دی .

ما ننله بي نما ز بين دو مسجد امت .

* * *

۷۲۹ - ا يککي قايقی دی با شيني تو تگن غرق بوله دی .

چې دوه جالي ونيسي نو ډو بيري .

کسيکه د و قايقی را محکم بگير د غرق ميشود .

۷۳۰ - ایکنگی قبده که سیغینگن آدم ده دین بولمس ،

خوک چي دوه قبلي لری دین نه لری .

انسان دو قبله ای دین ندارد . یا : (کسی که به دو قبله معتقد باشد بی دین است) .

* * *

۷۳۱ - ایکنگی قولیچ بیر قین که سیغمس .

دوه تورې په یوه تیکی کې نه لجا نیوی .

دوشمشیر دریکه خلاف جای نمیشود .

* * *

۷۳۲ - ایکنی قوچقا راوریشر ، سا ولیق دی بوتی (ایا غی) سینر .

د دو وهندا نوجنگک شو ، خوار خصمی په کې میده شو .

دولچ جنگک سیکندهای میش می شکند .

* * *

۷۳۳ - ایکنگی قولاق بیر تیل او چون ایکنگی تینگلکه بیر سوزله !

خنکله چي دې یوه خوله او دوه غور و نه دی نو دوه واوره او یوه و که ! (خبرې و که !)

چون دو کوش است و یکی دهان ، دو تا بشنو یکی بگو !

(یعنی دو سخن بشنو و یک سخن بگو !)

* * *

۷۳۴ - ایکنگی قول بیر باش او چون دور .

دوه لاسونه د یوه سرد پاره دی .

دو دست از خاطر یک مر است .

* * *

۷۳۵ - ایکنگی قولدی سیسی بار ، بیر ته قولدی نیسی بار ؟

غر دد و لاسونه خیری ، یولاس تک نه لری . (تک له یوه لاسه نه خیری) .

دو دست صدا دارد ، یک دست چه دارد ؟ (صدا از یک دست بر نمی آید) . (۱)

* * *

۷۳۶ - ایکنگی قولی قانده دور .

دو اراه لاسونه یی په وینوکې دی .

هر دو دستش آغشته بهفون است .

(۱) منظور از لزوم همکاری متقابل است .

۷۳۷ - ا یککی قویان بیر دن اولن سن ه

دوه سو یان په یوخل نه پکار کیری .

د و خرگوش یکدم شکار نمیشود .

* * *

۷۳۸ - ا یککی کو چگن بیر تلنگن .

دوه کرته کوچ کشی داسی وی لکه چی دسری کوریو ارغلا شوی وی .

دوبار کوچ کرده ، مانند یکبار زد برده است .

* * *

۷۳۹ - ا یککی کورشیچی دن بیری بیقیلر .

چی دوه په غیر ورشی یو خملی .

دو په لوان که باهم کشتی بگیرند حتماً یکی از آنها سی افتد . (مغلوب می شود .)

* * *

۷۴۰ - ا یککی کوزی چار طرفه الهه کیسهک تیره دی .

دواره سترگی بی منی تولوی . (ددی سطاب د سترگو خرو ل دی .)

د و چشمش میب سی چیند . (منظور از چشم چرانی است .)

* * *

۷۴۱ - ا یککی یرم ، بیر یوتون .

دوه نیمې ، یوه پوره کیری .

ازدوتا نیم ، یکتا پوره نمیشود .

* * *

۷۴۲ - ا یککی یوزلی آدم منافع دور .

دوه منخی مری منافع دی .

آدم دوروی منافع است .

* * *

۷۴۳ - ا یکین دی الهه گن اوزی الهه نور .

خولک چی کیمت غولوی لمان غولوی .

کسی کی کشت را فریب دهد خود را فریب میدهد .

۷۳۴ - ایگری میز آت که یولک آرتیلمس .

د لوخ آس په سر بارنه باریری .

برامپ بی زین بارنمی شود .

* * *

۷۳۵ - ایگری آدم دی سایه می هم ایگری .

د کورسری میوری هم کوروی .

آدم کچ را سایه اش هم کچ است .

* * *

۷۳۶ - ایگری اولتیر و توغری کپور !

کور کپنه او سمه خبره و کپه !

کچ بنشین ، راست گپ بزنی !

* * *

۷۳۷ - ایگری بیت گن دی ایل توغری قیلار .

قام بدسری په لار اولی .

آدم کچ (بد) را قوم راست (خوب) میکنند .

* * *

۷۳۸ - ایگری تیل باش یارر ، توغری نیل تاش یارر .

خرابه ژبه سرما توی اوپه ژبه تیری .

زبان کچ سرسی شکندو زبان راست ، سنگک .

* * *

۷۳۹ - ایگری نهال توغری او سمس .

کور دنیا لگی سم نه لوییری .

نهال کچ راست نمی روید .

* * *

۷۴۰ - ایگری کلنک که ، ایگری تو قماق .

کور دوانک ته کور کور ز . (کوری توری ته کور تیکی په کاردی .)

دوانک (سوته) کچ را کور ز کچ . یا کوریند : (بی پیره بد بد هب .)

یا : (سزای بی بهره بد مذ هب سینه .)

یا : (سزای قروت سلامت آب گرم .)

* * *

۷۵۱ - ایگری نگاره لی کیشیدن تو غری چینهس .

دبد نیته سړي خطه بده والی نه رالمی .

از آدم کج نظر راستی نمی آید .

* * *

۷۵۲ - ایگه سینی حرمت ایت سنگ ایتگه کیسک آتمیسن .

چی شپتن ته بی درناوی و کپی نوی بی به لوتونه و ای .

اگر صاحبش را قد رکنی سگش را با سنگ نمی زنی .

* * *

۷۵۳ - ایگه سینی سیله کن ایتگه استخوان تشایدی .

شوک چی دچاه سره زره سوی لری سپی ته بی هم هلو کی اجوی .

کسیکه صاحب سگ را نوازش کند ، به سگ استخوان می اندازد .

* * *

۷۵۴ - ایگیلمگن با شتی قلیچ کیسمیدی .

نرمه غا ره توره نه پرې کوي . یا : (کوړ او رسیو توره هم نه غوڅوي .)

گردن نرم را شمشیر نمی برد .

* * *

۷۵۵ - ایگیلمگن درخت که سوخته مه ! سن هم ایگیله سن .

کری و نی نه تکیه مه کوه چی ته هم و رسره کی یوی .

به درخت کج تکیه نکن ! تو هم کج می شوی .

(بادیه نشینی ماه شوی - با دیک نشینی میا شوی .)

* * *

۷۵۶ - ایگیلمگن با شتی ایا غیمنی اوپ !

دباغیرته سړی پېښې دسچولودی .

پای انسان باغیرت را بیوس !

۷۵ - ایل آتگن تاش اوزا ققه توشه دی .

دولس تیره لرې لویری .

سنگت قوم دورسی غلند . یا : (سنگی را که قوم پرتاب کند دور سرود .)

* * *

۷۵۸ - ایل آتیگه مینسنگ منزل گه تیز ییته من .

چی دولس په آس سپورشی ژرمزل ته رسیری .

اگر برامپ قوم سوار شوی زودیه منزل می رسی .

* * *

۷۵۹ - ایل آغزیگه ایلیک توتیب بولمس .

دولس خولې نه شی نیولی (پتولی) . (دخلکو خولې نه نیولې کیری .)

دهن سردم با ایلیک (۱) بسته بند) نمیشود .

* * *

۷۶۰ - ایل اسان - من اسان .

دولس او قام سلامتتی متا سلامتتی ده .

قوم درامان باشد تو درامان هستی .

* * *

۷۶۱ - ایلان آغو سیز بو لمس .

مازان بی زهروندوی .

ساربی زهر نهیباشد .

* * *

۷۶۲ - ایلان ایگیلر ، بو کیلر ، اینی نی توغری تاہر .

سار کوری کوری اوری اوخهل کور پیدا کوی . یا : (مارچی هرغو ، ره کوو لا روشی .

سورې ته سمیری .)

مارپیچ وتاب خورده وخانه اش رامی یابد .

(۱) غربال (آرد بیز) .

۷۶۳ - ایلان توغریلن مگونجه اینی که کیرالمس .
مارتر خوشم نهشی بهسوزه نوتلای نهشی .
مار تاوامت نشود به غار خود نمیتواند داخل شود .

* * *

۷۶۴ - ایلان چقق (۱) اله ارغمچیدن قورقه دی .
مار خورلی دهری غهغه ویریری .
مارگزیده از ریسمان ابلق می ترسد . یا : (مارگزیده از ریسمان دراز می ترسد) .

* * *

۷۶۵ - ایلان دن ایلان ، چیان دن چیان .
دسارنه مار او دلرم نه لرم پیدا کییری .
ازمار مارو ارگزدم گزدم پیدا میشود .

* * *

۷۶۶ - ایلان دی اولد برکن آدم کومه دی .
خو که چی مارو ژنی بهغوی هم .
کسیکه مارو ابکشده دفتش هم می کند .

* * *

۷۶۷ - ایلان دی بجهسی ایلان ، چیان دی بجهسی چیان .
دساروی مارو دلرم زوی لرم وی . یا وایی : (دساره مار بچی زیری) .
چوچه مارو چوچه ، گزدم گزدم است . یا کویند : (هابت کرکه زاده کرکه شود) .
کرچه با آدمی بزرگ شود .

* * *

۷۶۸ - ایلان دی بود ینه دن یمانی کیله دی اما و او وینی آغزیده او مه دی .
مار دایلی غهغه بد وری خویلی بی به غار کپی شین کییری .
مار از بود ینه بدش می آید و بود ینه د رنزد یک خانه مار سبز میشود .

(۱) چاقن هم گفته میشود .

۷۶۹ - ایلانندی من توتده من و کوزینی سن قور یسن می ؟

ما رزه نیسم او مترگو نه بی ته کور ی ؟

ما ررا من می گیرم و چشمش را تومی بینی ؟

* * *

۷۷۰ - ایلان دی میده می هم ایلان کته می هم ایلان .

و پرو کی ما رهم ما ردی او غت ما رهم ما ردی .

ما ر کلان هم ما راست و چوچه اش هم ما راست .

* * *

۷۷۱ - ایلانندی یو مشاق دیب قول او رده !

ما ر پوست مه کنه اولاس پر ی مه وده !

ما ررا نرم دیده دمت نزن !

* * *

۷۷۲ - ایلان قووله مه شو دگا رکه قاچ ، تیوه قوولسه جرکه قاچ !

که ما ر دی خغلو ی نوشو دیار ی ته نخه ، که او بن دی خغلو لی نوجرته تیبته !

اگر ما ر بد و اندت به شد یا ر بگریز و اگر شتر بد و اندت به جر بگریز !

* * *

۷۷۳ - ایلان کبی یورر ، عقرب کبی چقر .

گر زیدل بی دمار او چیچل بی دلرم دی .

مثل ما رگردش میکند و مثل کوزدم نیش می زند .

* * *

۷۷۴ - ایلان سین اوینه شیب بولمس .

د ما ر سره لو بی نه کییری .

ها ما ر بازی نمیشود .

* * *

۷۷۵ - ایلان ییگن سینن حکیم (طیب) بولیش قیین .

د ما ر په خور لوسری نه طبیب کییری . یا : (د بوزی په تورولو شوک نه بن کییری .)

باخوردن ما ر طبیب شدن مشکل است . یا : (آنکه بینی میاه کند آهنگر نه میشود .)

یا : (هر آنکه آئینه ساخت سکند ر نمیشود .)

۷۷۶- ایل او چون چاه (۱) قز بسنگ اینگک اول او زینگ بیقله سن .
خو کک چپ قام ته شاه کینی بهوله بکپی لو بیری . یا : (شاه کن به شاه کپی دی) .
اگر برای قوم چاه بکنی خودت در آن س افتی . یا : (چاه کن در چاه است) .

* * *

۷۷۷- ایل ایشیگه ایرین مه !
د قام له کاره مه تینته ! یا : (د ولسی کار و نو خطه مه تینته !)
از کار قوم نگرین . یا : (در کار قوسی غفلت نکن !)

* * *

۷۷۸- ایل با رجا یده سوز بار .
چپرې چپ قام وی هلته آرام وی .
جا بیگه قوم است همانجا زندگی است .

* * *

۷۷۹- ایل بار ، عاز بار .
قام شته پت شته . یا : (هر قام لها زنده پت لری) .
قوم است ننگک است یا : (هر قوم بخود ننگک و نا موس دارد) .

* * *

۷۸۰- ایلچی که اولیم یوق .
قاصد ته سرینه نشته . (یعنی هیثولک قاصد نه وژ نی) . (ایلچی ته بند اوز ندان نشته) .
به ایلچی (قاصد) سرگ نیست . یا : (ایلچی را کسی نمی کشد) .
یا : (به ایلچی بند و زندان نیست) .

* * *

۷۸۱- ایلچی که زوال یوق .
قاصد ته زوال نشته .
به ایلچی زوال نیست .

(۱) قدوق یا قدوغ .

۷۸۲ - ایلدن ایریلیب بولمس .

د قام (قولنی) غغنه بیل ژوند نه کیری . یا : (د قام غغنه جلا کیدل نشی .)

جدایی از قوم ممکن نیست .

* * *

۷۸۳ - ایلده باری ، سنده باری .

غده چي قام سره وي هغه تا سره دی .

چیزی که قوم داشته باشد ، تو هم آنرا داری .

* * *

۷۸۴ - ایلدی میورکن ، تیلانی هم میور .

چی قام خوبوی ، ژبه بی هم خوبوی .

کسیکه قومی را دوست داشته باشد ز با نش را هم دوست دارد .

* * *

۷۸۵ - ایلدی کوزی تاشدی یوریتز .

د قام مترکمی تیره ما توی . (ذوب کوی) .

چشم قوم سنگ را ذوب می کند .

* * *

۷۸۶ - ایلدی نظردن قالمه !

د قام له نظره به لویره ! یا : (چی له قامه ولوید ، له هاسه ولوید) .

از نظر قوم نمان ! (یعنی آبر و عزت خود را در بین قوم حفظ کن !)

* * *

۷۸۷ - ایل راضی والده ننگ راضی ، والده ننگ راضی ، ایل راضی .

د قام خوچی د سوراو پلار خوچی ده ، د سوراو پلار خوچی د قام خوینی ده .

رضا نیت والدین در رضایت قوم است و رضا نیت قوم در رضایت والدین است .

* * *

۷۸۸ - ایل روزیم بولمه سه آی ووزیم توغمه سین .

د سوزی ژوند به تولنه کی نیکمغده دی .

زندگی انسان با قوم آرام میشود . یا : (سعادت انسان با جامعه و مردم تکمیل میشود) .

۷۸۹- ایل منی محنت ده کورسین .

ولس دی تا په کار کې وویښی .

قوم ترا در بالای کاربښند . یا: (قوم ترا در بالای کار بهیا زما ید .)

* * *

۷۹۰- ایل سوزی، توغری سوز .

دولس خیره و ښتیا خیره ده .

سخن قوم سخن را امت است .

* * *

۷۹۱- ایل سوزی، دل سوزی .

دولس خیره، د زړه خیره ده .

سخن قوم، سخن دل است .

* * *

۷۹۲- ایل میوکن دی یا رسوور .

دولس خوښول د یار خوښول دی .

چیز یکه مورد پسند قوم باشد . مورد پسند یا رهم است .

* * *

۷۹۳- ایل هارف دور تیز انگلر .

ولس (ټولنه) پوهه لري، ژر پوهیږي .

جامعه دانش دارد زود درک میکند .

* * *

۷۹۴- ایل قد رینی ایر بیلسه، ایر قد رینی ایل بیلر .

خوک چې دولس په قد رپوه شی، ولس به هم د هغه قد (درناوی) وکړي .

جوانی که قد رقوم را بدانند قوم هم قد راو راسی داند .

* * *

۷۹۵- ایل قد رینی بیلیمیدی ایل کورسگن نا دانلر، یر قدر رینی بیلیمیدی یر ایکمگن دهانلر .

خوک چې قام نه لري د قام په قد ونه پوهیږي، چا چې ځمکه کر لې نه وي د ځمکې

په قد ونه پوهیږي .

کسیکه بی قوم باشد قد و قوم را نمی فهمد، دهقانیکه به کشت و کسار مهارت
نداشته باشد، قد و زمین را نمی فهمد.

* * *

۷۹۶- ایلک آتیلکن تاش اول توشر.

لومری اچول شوپ تیره دسخه لویری.

سنگی که اول پرتاب شود اول فرود می آید.

* * *

۷۹۷- ایلک بازار بازار دور.

اوله سودانه پیدا کیری.

سودا، سودای اول است. یا: (زسودای اول بوی مشک می آید.)

* * *

۷۹۸- ایلکه بارکن خاتین دی، ایللیک آغیزکهی بار.

به غلبیلو پسی تلمی پتخوس خبری لری.

زنی که پشت ایلک رفته باشد پنجاه دهن گپ دارد. (پنجاه گپ می زند.)

* * *

۷۹۹- ایلکه باقن خوار بولمس.

شوکت چی خیل قام سره بده کوی نه خوار پیری.

کسی که با قوم خود رعایت و سدا را کند خوار نمیشود.

* * *

۸۰۰- ایلکه بیر سنگ آشینگدی، ایرلر سیلر با شینگدی.

چی قام ته دودی و رکری سیرونه به دپی درنا وی و کری.

اگر برای قوم نان بدهی مردها نوازت میکنند.

* * *

۸۰۱- ایلکه قوشیلسنگ ایل بوله سن، ایلدن اجرل سنگ، بیر بوله سن.

چی قام سره یوشی هوسا به شی، چی له قامه خعه جلا شی خاوری به شی.

اگر با قوم بیوندی آرام می شوی، اگر از قوم جدا شوی خاک (نیست و نابود) می شوی.

۸۰۲ - ایلگه قوشیلکن دی کونگلی توق ، ایلدن اجر لکن دی «ب» یوق .

خوک چی قام سره وی نس به یی موروی ، خوک چی قام خخه بیایی هغه به
هیخ خیز نه لری .

کسیکه با قوم با شد شکمش میرامت ، کسیکه از قوم جدا شود هیچ چیز ندارد .

* * *

۸۰۳ - ایلگه کیلگن قضا نوی .

د یا را نو سره سرینه ، جشن دی . یا : (د قام سره محنت خوبی ده .)

سرگک با یا را ن جشن است .

* * *

۸۰۴ - ایلگه کیلگن قیغوییرم .

د قام په منخ کپی غم جشن دی .

غم با یا را ن جشن است . یا : (مصیبت با قوم جشن است .)

* * *

۸۰۵ - ایلگه معقول ، سینگه معقول .

خه چی قام ته معقول وی تا ته هم معقول دی .

چیز یکه به قوم معقول با شد بتو هم معقول است .

* * *

۸۰۶ - ایل محنتی ، ییر قوتی .

د قام (ولس) زحمت (زیار) ، د لحمکی قوت دی .

زحمت قوم ، قوت زمین است .

* * *

۸۰۷ - ایل نی بولسه ؟ سن هم شول .

خه چی ولس وی هغه به ته یی .

چیز یکه قومت با شد تو هم همان چیز هستی .

* * *

۸۰۸ - ایل ویور تیم توکن سن بهتیم .

زسا قام او ولس زسا بخت اوطال دی .

قوم و قبیله ام بخت و طالعم است .

۸۰۹ - ایل و یور تنیگ امان بولسه، رنگ ورو ینگ سمان بولمس .
قام اوولس که دې هوسا وی ستا رنگ نه ژیریری .
اگر قوم و قبیله ات در امان باشد رنگ و رویت زرد نمی شود .

* * *

۸۱۰ - ایمان لی قل ده تملق بولمس .
ایمانداره انسان چا پلوسی نه کوی .
بندۀ با ایمان چا پلوسی نمیکند .

* * *

۸۱۱ - اینا غنک اولسه اولسون ، جان کو بر ینگ اولمه سون .
ورودی می شه ، او زره خوړی دې نه .
برادرت می میرد بدر د لسوزت نمیرد .

* * *

۸۱۲ - ایشا نمه کین دوستیگه ! سمان تیقر پوستیگه .
چی پوست دې دو پتو د کوی نو په هغه دوست اعتماد مکوه !
پدوست اعتماد نکن که در پوست کا، پر میکند . (یعنی که در اعتماد کردن محتاط
باش !) .

* * *

۸۱۳ - اینک که آذوقه بیر یلمه سه موت آیین مس .
چی غواته خواره ورنه کوی شی شو دې نه کوی .
به کا و تا خوراک ندهی شیر نمیگیری . یا گویند : (شیر گاو ، دند ان گاو .)

* * *

۸۱۴ - اینکیگن که انکیگن باشینگ بیر که تیکو نچه ، کیکیگن که کیکیگین ، باشینگ
کو ککه یتگو نچه !

خولک چی تو اض کوی ته هم ورنه سواض اوسه ! او خولا چی مغرور (کبرجن)
اوسی ته هم د هغه نه مغروره اوسه ! یا : (د کبرجن سره کبر صواب لری .)
کسی که بتو تواض کرد سرت را تا زمین برایش خم کن ! آنکه غرور کرد سرت
را تا آسمان بلند کن !

۸۱۵ - اینک مونگ کولگن بیخشی کولر .
خوک چپ وروسته خاندي به خاندي .
کسی که در آخر بخندد خوب می خندد .

* * *

۸۱۶ - اینه آتسنگ بیرگه توشمس . دیوې مستی خای هم نه ؤ .
سوزن بیاندازی بز سین نه می غلطد . یا : (سوزن پرتافتنی جای زیست) (منظور از
ازدحام زیاد است .)

* * *

۸۱۷ - اینه چیننی بیسنگ او رگه نی ، تیمیر چیننی بیر او رگه نی .
دیتره گرسل تکه ، د آهنگریو تکه . (سل تکه د زرگریو د آهنگر .)
صد زدن سوزن گر ، یک زدن آهنگر .

* * *

۸۱۸ - اینه دیک تیشیک دن تبوه دیک ساووق کبرر .
دیوې مستی به ستوسی یو جوال با دراتیریری .
از نفال (۱) سوزن یک جوال شمال می آید . (از سوراخی مثل سوراخ سوزن یک
جوال سردی بیخانه می در آید .)

* * *

۸۱۹ - اینه مینن قدوق قزیسن سی ؟

به متن شاه کنی ؟

با سوزن چاه میکنی ؟ یا گویند : (با سطل حوض را پر میکنی ؟)

* * *

۸۲۰ - اینه نی او زینگ گه قده ! آخر همه به بیر او گه .
دکنه لوستن پر خپل خان چوخ که ! بیاد غوندی ستن بهیل .
سوزن را بیجان خود بخلان ! جوال دوزرا بیجان مردم .

(۱) سوراخ سوزن .

۸۲۱ - اینه پو تنگن ایت دی چار طرف که ا غنه یدئی .

دستن خورلی سپی غونده ریغری .

مثل سگی که سوزن خورد ه با شد به هر طرف غات سی زند . (یعنی از این بهلو به
آن بهلوسی افتد .)

* * *

۸۲۲ - اینی بولسی دیننگ اوچینه گدی بیر ایله دیننگ، پیغمبر بولسیله دیننگ استینگدی . که غواوی

خوسی به دی خور، او که پیغمبر وای است .

اگر گاومی بودی گوماله ات را میخوردی و اگر پیغمبر سی بودی استت را .

* * *

۸۲۳ - ایبق آتیلمسدن ، پوستی ساتیلمس .

چی خرس بکا رشوی نه وی ، پوستکی بی نه خر خیری . (دیده یا دکمید رد پوستکی

بیه نه کیری .)

پوست خرس شکا رنا شده ه فروخته نمیشود .

* * *

۸۲۴ - ایبق دن آدم تو غیلمس .

د خرس شخه سپی نه پیدا کیری . (نه زیری .)

از خرس آدم زاده نمیشود .

* * *

۸۲۵ - ایبق همیز اورسان بولمس .

خننگل بی ایوی نه وی . یا : (خننگل بی زه ریه نه وی .)

خننگل بی خرم نیست . یا : (از پیشه گمان مبر که خالی است - شا ید که پلانگی

خفته باشد .)

رباعی مکمل اینطور است :-

تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باشد

از پیشه گمان مبر که خالیست شا ید که پلانگی خفته باشد .

۸۲۶ - ایزق متن سیحون ، دور بیر یگه او یغون .

ایره او بیز و سره دوست او همر ازوی .

خرس وشادی با هم مونس و همراز هستند . یا گویند: (سنگ زد ، برادرشغال .)

* * *

۸۲۷ - باتوردن سرگک هم قاچر .

داتل عیخه مرگک هم تبتی .

از قهرمان مرگک هم سی گر یزد .

* * *

۸۲۸ - باجه باجه نی کوردی ، ایت کلمه باجه نی .

باجه چی د باجه سیلمه شی غوا بی به حویلی کبی ویریری .

باجه باجه را سی شناسد ، گاو کنجاره را . یا : (باجه باجه را دیدو سنگ کلمه و باجه را .)

* * *

۸۲۹ - باربار بیجه ، یوق حال بیجه .

به ای دخیلو شتو به اندازه ، او نیستن دخیل قدوت به اندازه مصرف کوی .

دارنده مطابق داشته اش و نادار مطابق احوالش خرج میکنند .

* * *

۸۳۰ - بار بولسه آشینگک ، راحت ده باشینگک ، یوق بولسه آشینگک ، عذابده باشینگک .

چی غور نگولی لری ، آموده بی ، او که بی نه لری نو به عذاب بی .

اگر آش (قتیح) داشته باشی در راحت هستی - و اگر آش نداشته باشی در عذاب هستی

* * *

۸۳۱ - بار تبا غیم کیل تباغیم - بار سه سنگ او رته یولده سین تباغیم !

چی کاسه داد به منخ کبی نه وی کاسه دی ما ته شی .

اگر کاسه های ما بمانه همدیگر رفت و آمد نداشته باشد آن کاسه هاشمکسته باد .

* * *

۸۳۲ - بار دی اوغلی بار بولور ، یوقدی اوغلی یوق بولور .

دبای زوی به ای او دبی و زله زوی بی و زله کیری .

پسر نر و تمند نر و تمند میشود و پسر غریب غریب .

۸۳۴ - باردی اویبی گرم اوی - یوقلدی اویبی الم اوی .

د بای کورد گرم کوردی - اودبی وزلی کورد غم کوردی .
خانه نروتمند خانه گرم و بخشش است و خانه نغریب خانه مصیبت و غم .

* * *

۸۳۵ - باردی قولن تیتره مس .

د بای لاس په ورکړه نه ریردی .

دست های هنگام سخاوت نمی لرزد .

* * *

۸۳۶ - باردی یوزی یا روغ ، یوقلدی یوزی چاروغ .

د دولت مند سپری سخ تا زه اود غریب سپری مخ گونجی وی .

روی آدم نروتمند روشن است و روی آدم غریب مانند چاروغ چمک می باشد .

* * *

۸۳۷ - بارگه بار کیلور ، یوقته یوق کیلور .

د بای کر بای اود بی وزله کره بی وزله ورخی . (هغه سرخان سره یوخای الوخی

چی بته بی سره ورته وی) .

نروتمند خانه نروتمند سی رود ، غریب بخانه غریب .

* * *

۸۳۸ - بار سقتمسه تا پیلور ، یوق سقتمسه چا پیلور .

که بای لای ووهی هرشی پیدا کیبری ، اوکه بی وزله لای ووهی ضرورینی .

اگر نروتمند لای بزنده هر چیز پیدا میشود و اگر غریب لای بزنده ضروری پیدا .

* * *

۸۳۹ - بارسی پولینگ ، هر کس قولینگ ، یوقمی پولینگ ، تا ردور پولینگ .

تسه لاسه ! د بمن می ته بی .

اگر پول داری هر کس غلام توست و اگر پول نداری راهت تنگ است . (پول

را بخود داری ، آبرو را به سردم .)

۸۳۹ - با روت سینن آتش بیر جا یده توخته مسه

اور او با روت دیوهای کید ونه دي .

با روت و آتش پهلووی یکدیگر قرار گرفته نمیتوانند .

* * *

۸۴۰ - با ریده تیهه تیهه ، یوقیده سیهه سیهه .

چی کند و دک وي ، لایلا - لایلا ، چی کند و په خلاصی وي ، بسم الله ، بسم الله .

هنگام ثروتمند بودن زیاد خرج کن ! و موقع نداشتن کم کم .

* * *

۸۴۱ - با زارگه با ریب بختیگدی کور ، او یگه کیلیب تختیگدی کور !

چی با زارته ولا ری بخت دی گوره ، چی کورته را غلی بخت دی !

به با زار رفته بختت را بین ! بخانه آمدی بختت را !

* * *

۸۴۲ - با زارینگدی اوزینگ قیل ، تیگیر ما نینگدی اوزینگ تارت !

دبا زار سودا دی پخپله اخله ، او اوره دی په ژرنده کی پخپله کوه !

سودای با زارت را خودت بخر ، و غله ات را در آمیا خودت آرد کن !

* * *

۸۴۳ - با زبازمینن غازغازه بینن ، کل تا ووق تو پال خورا زمینن .

هر جنس دخپل جنس سره الوخی ، لکه با زدها ز او کوتری دکوتر و سره سیل جوروی .

باز همراه با ز پرواز میکنده قاز همراه قازو با کیان کل همراه خروس تپل . (کند همجنس ،

با همجنس پرواز کپوتر با کپوتر با زبا با زه .)

* * *

۸۴۴ - باش آجیق ، یله نگه ایاغ .

په سرخولی اوپه پینو خهایی نه لری .

سرلیج ، پای لیج است .

* * *

۸۴۵ - باش امان بولسه بورک تا پیله دی .

چی سروی - خولی بی دیری دی .

سرجور باشد کلاه بسیار است . یا : (سر زنده باشد تا قین (۱) بسیار است) .

* * *

۸۳۶ - باش ، دل مین تاوتیله دی .

چیرته چی زره نه حی ، هلمته پینې هم نه حی .

جایی که دل نرود پای هم نمی رود .

* * *

۸۳۷ - باشده بیر اولوم بولگیچ قورقوش نیمه که لازم ؟

سپینه چی یوخل ده نوویره خه لازمه ده ؟

وقتیکه مرگ یکبار آمدنی است پس ترس چه لازم است ؟

* * *

۸۳۸ - باشقه که اولیم نیله گونچه اوزینگه عمر تیله !

بل ته دسپینې غوشتنی نه خان ته دهمر اوږدوالی وغواره !

تا بدیگری سرگ خواستن - به خودت عمر دراز بخواه !

* * *

۸۳۹ - باشقه لرایکیدی بیز میوه سینی ییدیک - بیزهم ایکی ایکک باشقه لریسین .

نورو نیالگی کینول مونر بی میوه و خورخه ، مونر به نیالگی کینول چی نورپی میوه و خوری .

دیگران نهال شانند ساسیوه ای را خو دیم ، ساهم می شانیم تا دیگران میوه اش را بخورند .

* * *

۸۴۰ - باشقه نی سالینی اوزینگچه کور ،

اوزینگچه کورمه سنگ کوزینگچه کور !

دبل چا سال ته په دامی سترکه کوره ، لکه خپل مال ته چی گورپی .

مال دیگران را به آن چشم بین که مال خود را می بینی .

* * *

۸۴۱ - باشقه نی سن قازانیدن او زیمدی تیمیرقازانیم یخشی .

: پردی زوی نه خبله لورینه ده . او یا : (دبل تراطلسه خبله خمتابه ده) .

(۱) دری زبانهای بدخشان یکنوع کلاه گلدوزی شده را تاوین میگویند .

یا: (خپل ډنگر د پردوله چاغ نه بڼه دی .)
ډنگ سسی خودم از ډنگ آهنی دیگران بهتر است .

* * *

۸۵۲ - باشکه توشگن بلاکه ، ډه یگه باری دواکه ؟
دپښې نه ، تیبسته نشته .

بلائیکه به سرانسان بیاید دایش را از کجا میتوان جستجو کرد ؟

* * *

۸۵۳ - باشکه توشگندی کوز کورز .
دچاپه سرچې کوسه بلا نازل شی نو هغه به سترگو هم وینی .
بلایی که به سرکسی نازل شود به چشمش هم سی بوند .

* * *

۸۵۴ - باشکه قلیچ کیگه نده هم تو غری کور!
که سردې خی هم در واغ مه وایه!
اگر شمشیر هم با لای سرت باشد رامت بگو!

* * *

۸۵۵ - باش یارلسه بو رک ا یچیده قول سینسه یینگک ا یچیده .
سر په خولی کې مات شی ، او لاس په لستو زی کې .
سر بشکنه ده تا قین - دس بشکنه ، ده آستین . (سر بشکنه در تا قین سدست بشکنه
در آستین .)

* * *

۸۵۶ - باشی باشقه نی ، عقلی باشقه .
چې سر بی خپل نه وي عقل بی هم خپل نه وي . (یعنی هغه خولک چې د نورو په
سکوره او عقل کارونه کوي .)
کسی را که سرش از خودش نباشد عقلش هم از خودش نیست . (منظور از انسان
های مست و منحصر و بی اراده است .)

۸۵۷ - با شی تا شگه تیگدی .

سر یی په تییره ولگید .

سرش به سنگ خور د . یا : (به مشکلی مواجه شد .)

* * *

۸۵۸ - با شی کته بیگ بولور ، ایا غی کته چو پان .

د اصل سر غت وی او د کم اصل پیپی . یا : (اصل کوتی ور ، کم اصل خور ور .)

سر کته دولتی ، پای کته مبحثی .

* * *

۸۵۹ - با شیگه آفتاب تو غیددی .

د نیکمر غی لمر پری را غلی دی . یا : (د نیکمر غی لمر پری را ختمی دی .)

آفتاب سعادتش طلوع کرده است .

* * *

۸۶۰ - با شیگه تیگیر مان تا ش یو رتسنگ هم پروا شیگه کیامس .

چی په سر یی د ژرندی پل وگرخی پروایی نه لری .

اگر به سرش آساستنگ را بگردانی هم پروا نمیکند .

* * *

۸۶۱ - با شیگه دولت قوشی قونیددی .

د نیکبختی سر غه یی په سرناست دی .

همای سعادت به سرش فرو د آمده است .

یاگو یند : (سایه هما بالایش افتیده است .)

* * *

۸۶۲ - با شیگه قرغه لراو چیبیدی .

په سر یی قارغان الوتی دی .

به سرش زاغها پریده است .

۸۶۳- با شینگه قینا ق مو و تو کایید ی .

په سر یې مری او به توی شوی دی .

به سرش آب داغ ریخته است .

* * *

۸۶۴- با شیم کل اما دلیم نازک .

که به سر کنجی یم ، په زړه پاک یم .

سرم کل است ، اما دلیم نازک است .

* * *

۸۶۵- باشی سینن کیتگن ، کیلمس - ایا غی سینن کیتگن کیلمر .

چی په سر تلمی وی هغه بیر ته نشی را تلای - چی په پښو تلمی وی هغه راخی .

کسی که با سر خود رفته باشد پس نمی آید ، و کسیکه با پا یش رفته باشد پس می

آید . (۱)

* * *

۸۶۶- با شینگه ن بلند سکره ی آلمی سن .

د خپلې پرستی سره دې پښې غځوه !

پای خود را به اندازه گلیمت دراز کن !

* * *

۸۶۷- با شینگه تو شمه گو نچه بیلمی سن .

موردی له حاله څه خپر دی ؟

تا مصیبتی با لایت واقع نه شود نمی فهمی .

یا: (میر از دل گشنه چی خبر داود ؟ و سوار از دل پیا ده .) (قدو عافیت کسی دا ند

که به مصیبتی گر فتا رآید .)

(۱) مقصد از رفتن با سر ، رفتن سرده و جنازه است که هنگام انتقال بهت سرش

را پیش می برند .

۸۶۸ - با شینی او رته گه قویدی .

خول سر پي په مینځ کې کینود .

سرش را درین باند .

* * *

۸۶۹ - با شینی تا شدن تا شگه او ریب قابیدی .

خول سر په یوه تیره او بله تیره و هی .

سرش را ازیکه منگک به د یگر منگک سی زند .

* * *

۸۷۰ - با شینی کینوسنگک هم سوزیدن قیمت مس .

که سر پي پرې کړي د خپلې خبرې خپله نه اوړي .

اگر سرش را هم بیری از سخن خود نمی گردد .

* * *

۸۷۱ - با غبان هر گل او چون سینگک مرتبه خدمت کار بوله دی .

بنوال د یو ککل د پاره زړه خدمت کوي .

با غبان از خاطر یک گل هزار مرتبه خدمت می کند .

* * *

۸۷۲ - با غده ایز ینگک بولسون ، او زوم پیشگه یوز ینگک بولسون !

که په باغ کې دې دکارد پاره یو پل هم ایسی وي - دانگورود خور لوبحق لري .

اگر اثرها یت در باغ موجود باشد حق خوردن انگور را داری . (۱)

* * *

۸۷۳ - باغ د یبلی که باقی سینگه ! باقده من سینگه .

پن وایی : « ته ماروزه ! زه به تاروزم » .

باغ گفته است : « تو پرو و رش کن سرا ، من پرورش میکنم ترا . »

(۱) منظور از زحمت کشیدن و کار کردن است .

۸۷۴ - با غانگن دشمن دی هر کیم ارلدیره دی .

تپل شوی دشمن هر خو ک وژلی شی .

دشمن بسته شده را هر کس کشته می تواند .

* * *

۸۷۵ - باغلیق ارسلان که قویانار هم حمله دیله دی .

به تپل شوی زمیری سویان هم یرغل کوی . یا : (به مپسار هر خو ک گوزار کوی .)

به شیر بسته شده خرگوش ها هم حمله می کنند .

* * *

۸۷۶ - باغینگده کور! تا کیننگه آس !

چی به باغ کپی دپی گیر که، به تا ک پوری پی و تپه !

در باغت گیر کردی به تا کت بسته کن !

* * *

۸۷۷ - باقسنگ باغ بوله دی ، با قومه سنگ تاغ بوله دی .

که دی وساته باغ کییری . که دی ونه ساته راغ کییری .

اگر پرورش کنی باغ می شود ، و اگر پرورش نکنی راغ می شود .

* * *

۸۷۸ - بال - بال - یگن مین آغیزتا تلی بولمس .

به حلوا - حلوا و یلوسره خوله نه خو پییری . یا لکه چی وایی : (گورده - گورده ، وایه

خوله به دی خوده شی .)

به عسل عسل گفتن دهن شیرین نمی شود . یا : (به حلوا گفتن دهن شیرین نمیشود .)

یا : (گر گفتن و دهن شیرین کردن .)

* * *

۸۷۹ - بال بیرمس ازی کپی بی ثمر .

لکه بی شا تو میچی بی گتپی دی .

سانند زنبور بی عسل بی ثمر است . یا میگویند : (خواجه بی خیر است .)

یا : (مزار بی شفا است .)

۸۸۰- بالته اور سه سنگت او تين بولمس ه
ترخو تير ونه و هي، لرگي نه کيږي .
تا تير نزي هي زم نهي شوه . يا: (تاجان نبري به وصل جانان نرسي.)

* * *

۸۸۱- بالته تو شگو نچه ، کنده دم آله دی .
ترخو چي تير کو ندي ته رسيري کونده دسه کوي .
تا تير پانين شدن کنده دم راستي سي کنده .

* * *

۸۸۲- بالچيني قيزي بالدن هم شيرين .
دگينه پلورو نکي لورد گينه خيخه هم خو په ده .
دختر غسل فروش از غسل هم شيرين تراست .

* * *

۸۸۳- بالدي برساي او زون آدم يمه يدي - قسمتي بولگن آدم ييدي .
دنيا په مند و په لاس نه راخي ، بلکه په قسمت خوړله کيږي .
يا: (دنيا په منډه نه ده په تنډه (طالع) ده .)
غسل را آدمي که انگشتمش دراز با شد نهي خورد بلکه کسی نه خورد که در
تقله پر قسمتمش با شد .

* * *

۸۸۴- بالسينز قو وانه اري تو رس .
په کند و کي چي شات نه وي مچي هم پکښي نه اوسي .
در کند وي بي غسل زنبور نهي بايد .

* * *

۸۸۵- بال هم بال ، بها سي هم بال .
گينه خو گينه دي ، قيمت يي هم گينه دي . (خواړه دي) .
غسل هم غسل است ، بها يي هم غسل است . (شيرين است) .

۸۸۶ - با یا غی-با یا غی، بای خواجه نی تیا غی .

دا همه شی دی بل شوی نه دی .

همان کجکول و همان درویش . یا : (همورسن و هموداس) .

* * *

۸۸۷ - بای با یگه با قر ، سو و سا یگه آقر .

بای دبا ای لحاظ کوی ، لکه خنگه چی اوبه په شیلو به پری . (غوری په غوروتوییری) .

ئرو تمند از ئرو تمند پشتیبانی میکنند مثلی که آب به دره سی ریزد . یا : (دولت

طرف دولت میرود) .

* * *

۸۸۸ - بایدی کیلینی بولگو نه چه کمبغل دی قیزی بول !

بهتره ده ، چی د غریب لور اوسې نه د بای نا وې .

دختر غریب باش ، هروس ئرو تمند نه .

* * *

۸۸۹ - با یقوش ویرانه مینی گلستان که آیشمس .

گونگ خپله کنه و اله په گلستان نه بد لوی . یا : (هر چا ته خپل وطن کشمیر دی .)

جغد ویرانه اش را به گلستان عوض نمی کنند .

یا : (برای هر کس وطن خودش فرخار است) .

* * *

۸۹۰ - بای کیسه مبارک بولسون ! کمبغل کیسه نیردن تا بد ینگک ؟

دولتمند چی نوې جامه و اغوندي هر خوک سبا رکوی ،

او غریب بی چی و اغوندي ورته وایی چی دادې د کومه کپه !

اگر ئرو تمند لباس نو بپوشد همگی او را مبارکباد میگویند و اگر غریب لباس نو

بپوشد با تمسخر می پرمنند که اینرا از کجا کردی ؟

* * *

۸۹۱ - با یلیک قولدی کیری .

دولت دلاس خیری (چرک) دی .

ئروت چرک دست است .

۸۹۲ - بچه با قسنکک بیشیک که ، خاتون میو منگک تو شکک که .

زوی په زانگو کپی روزه ! پشخی ته په تو شکک ناز و رکوه !
اگر بچه تر بیه میکنی درگهواره تر بیه کن و اگر زن را دوست میداری در بالی
تو شکک بنشان !

* * *

۸۹۳ - بچه بهانه ، دیدار غنیمت .

زوی بی بهانه ده ، مطلب بی دیدار دی . یا : (اوربها نه مطلب بی دیدن دی .)
بچه بهانه است ، مطلب دیدار است .

* * *

۸۹۴ - بچه عزیز ، آدابی او ندن عزیز .

زوی گران وی خواد بناک زوی دیر گران وی .
بچه عزیز است ، ادبش از آن عزیز تر است .

* * *

۸۹۵ - بچه لیکک اوی خندان ، بچه میز اوی - زندان .

په کوم کور کپی ما شوم شسته خوشحالی ده ، په کوم کور کپی ما شوم
نشسته زندان دی .

خانه طفل دار خندان است ، خانه بی طفل زندان است .

* * *

۸۹۶ - بچه لیکک او ید ه غیبت یا تمس .

په کوم کور کپی ما شوم وی هلته غیبت نه وی .
در خانه ایکه طفل باشد در آن خانه غیبت نیست .

* * *

۸۹۷ - بچه لیکک ، پا چا لیکک .

ما شوم توب پا چا هی ده .

دووه طفلی ما نند پادشاهی است .

یا : (طفلی و داسان مادر خوش بهشتی بوده است - تا بهای خود روان گشتیم

سرگردان شدیم .)

۸۹۸ - بچه نی اور گه نی ، خدا نی بیر گه نی .
دما شوم وهل د خدای ور کپ ه ده .
زدن طفل داد خدا است (۱)

* * *

۸۹۹ - بچه نی ایشگه بو یور ، کیتیدن اوز ینگک یو گور !
زوی ته دی کارواید ، خو خوله ورهسی لار شه !
بچه را کار بفر ما ! خودت به عقبش بد و !

* * *

۹۰۰ - بچه نی یا شیدن احتیاط قیل ! خا توندی با شیدن .
اولاد سره دکوچنی والی خغه ، شیخی سره داوول نه هام کپه !
بچه را از خوردی احتیاط کن ! زن را از اول .

* * *

۹۰۱ - بچه ییغله مسه آنه می سوت بیر مس .

ماشوم چپ ونه ژاری سوری پی شیدی نه ور کوی .
تا بچه نه گریده سادرش شیر نمیدهد .

* * *

۹۰۲ - بخت صندوقده ، کلیدی آسمان ده .

بخت په صندوق کپی دی ، کلپی یی په آسمان کپی ده .
بخت در صندوق است ، کلیدش در آسمان است .

* * *

۹۰۳ - بختیگک بولگنده با شینگک کل بولمس ایدی .

که بخت دی در لودای سر به دی پکک نه وای .
اگر بخت و طالع می داشتی سرت کل نمی بود .

(۱) دو خانۀ که طفل گا هی بز رکان را بز ندهاضای فامیل آنرا فال نیگک میگیرند

۹.۴ - بخشش قیامتکن آنتی تیشیکه قورلمس .

د بهخیل شوی آس غا بیونه نه لیدل کیری .

اسپ بهخششی راهد ندانها پش نمی بینند .

* * *

۹.۵ - بهخیل آدم همیشه ذلیل بولور . (بهخیل آدم ذلیل پشه یدی .)

بهخیل انسان تل ذلیل او خواروی . او یا : (بهخیل انسان تل ذلیل اوسیری .)

آدم بهخیل همیشه با ذلت و خواری زندگی می کند .

* * *

۹.۶ - بهخیل آفتاب بولگنده کیمسه که نورساجمن ایدی .

که بهخیل لمرشی ، خولپ ورا نگپ به چا وانه چوی .

اگر بهخیل آفتاب می بود به کسی نور نمی افکند .

یا : (گر بهجای ذاش اندوسفره بودی آفتاب تا قیامت روز روشن کس ندیدی درجهان .)

* * *

۹.۷ - بهخیل احسان دن قاچر ، خسیمس بهما ندن .

بهخیل احسان نه تبنتی ، خسیمس دمیلمه نه .

بهخیل از احسان سیکریزد و خسیمس از بهمان .

* * *

۹.۸ - بهخیل جنت که کیرمس ، کیرسه هم راحت کورمس .

بهخیل جنت ته نه لچی ، که لاشی هم راحت به نه وینی .

بهخیل به بهشت داخل نمیشود ، اگر داخل هم شود راحت نمی بیند .

* * *

۹.۹ - بهخیل جنت که کیرمس اگر اولیا بولسه هم .

بهخیل جنت ته نه لچی ، که شه هم زاهدوی .

بهخیل به جنت داخل نمیشود اگر زاهد هم شود .

۹۱۰ - بهخيل دن پول چي قمس ، پتير دن قيل چي قمس .

د بهخيل نه پيسې لاس ته نه راخي اود فتيري نه ، و پسته .
از بهخيل پول حاصل نميشود و از فتير ، موی .

* * *

۹۱۱ - بهخيلدی با غی کو کرس .

د بهخيل بن نه شين کيري .

باغ بهخيل سپز نمی شود .

یا : (پوخ بد با ريك امت) .

* * *

۹۱۲ - بهخيلدی یکی دایم «یوق» ، سخی یوق بولسه هم یوق .

بهخيل تل نپستمن وي ، سخی که نپستمن هم وي موردي .

بهخيل دایم نا داراست ، سخی اگر نادارهم با شد ميراست .

* * *

۹۱۳ - بهعقل که دور تيگسه تمام پيرگه اوت يا قر .

که د بي عقل دوران شی - تولو خايوته به اورواچوي .

اگردوران به بي عقل برسد تمام جای را آتش می زند .

* * *

۹۱۴ - برادر - برادر ، حساب بولسون برادر .

وروری به کوو ، حساب تر سخته .

برادر - برادر ، حساب با شد برادر .

* * *

۹۱۵ - برادرینی کور! سينگلی (۱) میني آل !

وروری کوره! خوربي غواره!

برادرش را بين! خواهش را بگير!

(۱) ايگه چي هم گفته ميشود .

۹۱۶ - برکت حرکت ده دوز.

برکت په حرکت کې پروت دی.

برکت در حرکت است.

یا: (از تو حرکت، از من برکت.)

* * *

۹۱۷ - برکت کو پچیلک ده دور.

برکت په ډیروالی کې دی. یا: (برکت په ټولنه کې دی.)

برکت در جمعیت است.

* * *

۹۱۸ - بروقت ټولینګن حرکت، حاصل که بیرو و برکت.

که د معده حرکت و کړې کښت دې برکت کوي.

اگر بیشتر اقدام کنی حاصلت با برکت ترمی شود.

* * *

۹۱۹ - بشره ننگ هنوک بولسه آئینه ده نی عیب؟

چې پخپله بد رنگه یې د هندارې څه عیب؟

اگر چهره ات بد نما با شد عیب آئینه چیست؟

* * *

۹۲۰ - بعضاً دانالردن هم خطا اوته دی.

مخینی وختونه دپوها نوخطه هم خطا وې کېږي.

بعضی اوقات از داناشمند ان هم خطا سر بیژند.

* * *

۹۲۱ - بغر یکه تاش با سیپتی منګین دل.

زړه یې دکا یې دی.

په مینه اش منګک بسته است.

یا: (دلش از سنگ است.)

۹۲۲ - بغری یا نبقی ارمانی باره .

سوی زره - ارمان لری .

قلب داغدار و اسوخت است .

* * *

۹۲۳ - بلا سی نی من چیکدم ، صفا سینی سن سورد ینکک .

تورې لالا وهی ، مری عبداله وهی . او یا : (کار د با با ، خوراک د لالا .)

بلا یش را من کشیدم با صفا یش توزیستی .

* * *

۹۲۴ - بلا قیر که ؟ ایا ق آستیگه .

بلا چیر ته ده ؟ د بیولا ندې ده . یا : (جغ په شاهه اوجغ حواره !)

بلا کهجا مت ؟ د رزیر پای است .

* * *

۹۲۵ - بلا که صبر کیوک .

د بلا له پاره صبر په کار دی .

د رمقا بل بلا صبر لازم است .

* * *

۹۲۶ - بلا نی صبر لی کیشی د فع قیله دی .

صبر ناک انسان بلا د فع کوی .

بلا را انسان هبور د فع میکند .

* * *

۹۲۷ - بلبل چمنینی میور - انسان وطنیتی .

بلبل د چمن سره مینه لری ، انسان د وطن سره .

بلبل چمنش را دوست داورد و انسان وطنش را .

* * *

۹۲۸ - بلبل دی آلتین قفس که سالسه لر «آه وطنیم !» د به فر یا د قیله دی .

بلبل چې په طلا هی قفس کې واچوی هم د وطن په یاد ژاړی .

بلبل را اگر د ر قفس طلا بی هم پیندا ز ند «آه وطنم !» گفته فر یا د می کشند .

۹۲۹- بلبیل که آلتین قفس زندان دوره ،
د سرو زرو پنجره بلبیل ته بندی خانه ده ،
قفس طلا بی برای بلبیل زندان است .

* * *

۹۳۰- بلند لیک یقل مسه پسلیک تولمس .
جگک لُخای که ونه لویری ژورخای نه کیری .
تابلندی نه غلطد چقری پر نمی شود .

* * *

۹۳۱- بلند که قرب فکر قیل ! هست که قرب شکر قیل ! (بر یوگه قرب فکر قیل ، بر یوگه
قرب شکر قیل !)
د لُخانه پورته گوره فکر آوه د لُخانه شکته گوره شکر کوه ! او یا : (پور
ته گوره فکر کوه ، کبسته گوره شکر کوه !)
از خود بلند را دیده فکر کن ! از خود پایین را دیده شکر کن ! یا : (یکی را
دیده فکر کن ، یکی را دیده شکر کن !)

* * *

۹۳۲- بلیق امته گن آدم کونگلینی سورو که قویه دی .
خوک چی کبان لوتوی زره او بوته سپا ری .
آنکه سیل به ما هی د ارد دل را به آب می سپارد .
یا : (ما هی کیر دل را به دریامی زند .)

* * *

۹۳۳- بلیق باشی تماندن آوله نه دی .
ما هی د سرله خوانبول کیری .
ما هی از طرف سرشکا رمی شود .

* * *

۹۳۴- بلیق باشیدن چیریدی .
ما هی د سرله خواخرا بییری .
ما هی از طرف سرگنده می شود .

۹۳۵ - بلیق بلیقندی یوت بگنده بلیق د ینگیزدی توتر دی .
که یوماهی بل ماهی ونه خوری ، ما هیان به قول سمندر ونیسی .
اگر ماهی - ماهی رانه خورد ، تمام بحر را ماهی بیگر فت .

* * *

۹۳۶ - بلیق بولمکن جای ده بقه هم بلیق .
کوم خای کی چپ ماهی نه وی چونگینه هم د ماهی حیثیت لری .
د رجا بیکه ماهی نیا شد - بقه هم ماهی است .

* * *

۹۳۷ - بلیق دن ایرلسنگ هم - خالق دن ایرلمه !
که د ماهی نه جلا کیوی د خالق نه مه جلا کییره !
از ماهی جدا میشوی از خالق جدا شو !

* * *

۹۳۸ - بلیق دی تیریک! بگی سو و منن ، دهقانندی تیریک لیگی بیر منن .
د کب ژوند به او بو پوری تپلی دی ، د بزگر ژوند به لحمکی پوری تپلی دی .
زندگی ماهی با آب است ، زندگی دهقان با زمین .

* * *

۹۳۹ - بلیق کبی بیر ته سی - بیر ته سیمنی میدی .
لکه کبان یوبل سره خوری .
مثل ماهی یکی دیگرش را میخورد .

* * *

۹۴۰ - بنده گه پیشی لیق قیل ، اجر ینگدی خدا دن سوره !
بنده سره بنه و کره ! اجر بی د خدای خخه و اخده ! یا : (بده و کره په سیند کی بی واچوه !)
با بنده خوبی کن ! اجرش را از خدا بخواه !
یا : (تو نیکی میکن و درد جله انداز - که ایز د د رپیا بانت د هد با زه .)

* * *

۹۴۱ - بوا یسکی نغمه (ایسکی گپ) .
د اهماغه زری بیو لالی دی .
این همان نغمه کهنه (همان گپ کهنه) است .

۹۴۲- بوايشكه تا غديك يورك كيرك .

ددي كار كول دزوري زره غوا پي .

به اين كار دلي ما نند كوه بكارا است . يا : (اين كار جگر شير ميخواهد) .

* * *

۹۴۳- بوجي كيملي ، بوجي كيملي ، چنگيز منن جوجي كيملي .

چپ شه چي توتورا غي .

بوجي آمد ، بوجي آمد ، همراه چنگيز جوجي آمد .

* * *

۹۴۴- بود نه ني اويي باق ، قيرگه بارمه « بيت پيل ديق » .

سبز كورنه لري هرچيري چي لارشي دغه « چر ورت - چر ورت » وايي .

بود نه خانه ندارد هرچاي پرو د « پته لقي ، پته ليق » ميگويد .

* * *

۹۴۵- بود نه ني « وبيت » ديگه ني ، قاج كه ني .

لا هوك سبز د « وبيت » ويلوسره تيشي .

بود نه را وبيت گفتنش همان وگر بختش همان .

* * *

۹۴۶- بود نيا تيمگير مان تا شرد وركيم بير كون اون قليب سيده لر بيز ني .

داد نيا د ژرندي د پله بهخير ده كومه و رخ به دا ورو بهشان سونو سيده كوي .

اين د نيا ما نند سنگ آسياب است حتماً روزي ما را ما نند آرد سيده ، خواهد كرد .

* * *

۹۴۷- بود نيا كاروان سراي دور ، قونگن البته كيتور .

داد نيا د كاروان سراي به شان ده چي خوك ورتنه راغي نوحتماً ترې وخیه

اين دنيا ما نند كاروان سراي است كسي كه در آن داخل شه حتماً از آن بيرون سي شود .

* * *

۹۴۸- بورچسيز يا لغيز تينگري .

(۱) جوجي نام يكي از پسران چنگيز است .

یوازي خدا نه پور وړی کيږي .
تنها خدا (ج) مقروض نمیشود .

* * *

۹۳۹ - پورچی باردی تیلی قهسقه .

د پور وړی انسان ژبه لنده وي .
زبان آن دم مقروض کوتاه سيښاند .

* * *

۹۵۰ - پورچ دهگیت تی قمچیسی .

اړتیا د محلمی سترو که ده .

احتیاج قمچون جوان امت .

* * *

۹۵۱ - پور کیم ایسکی ، سوزیم او تمس .

خولی می زړه ده ، په خبره می څوک باور نه کوي .

کلاهم کهنه است سختم بی ارز تر .

* * *

۹۵۲ - پورگه که اچیق قلبی کور پنګدی کوید یرمه !

د یوې سپری لپاره پوستین ته اورمه اچوه !

از خاطر کیک پوستین را نسوزان !

* * *

۹۵۳ - پورگه نی کیته نی کورگن .

دا هغه سپری دی چې دوری شایې هم لیدلې ده .

این انسانې امت که پشت کیک رادیده امت .

یاسیگو یند (چهل شهر بی د روزه رازده امت (۱) .)

* * *

۹۵۴ - پورنیدن تو تسنگ جانی چیر .

چې له پزې یې ونیسی ماه یې وخی .

از بینې اش بگیری جانش می برآید . (به آدم های ضعیف ولاغر گفته میشود .)

(۱) کنا په به انسان های چالا که است .

۹۵۵ - بور زینتی هرا یشیککه مو قر .

په هره د روازه سر نهبامی . (داووژر نده و سپیری ده) .
پوزش رابه هر د روازده اخل میکنده .

* * *

۹۵۶ - ورنینی ییلی خرمن سا و ره دی .

د پزې سوری بی در مندونه باد وی .
شمال بینی اش خرمن باد میکنده .

* * *

۹۵۷ - بوروزا و غلیتمگدی اورسه ، ایرته گه سینی اوره دی !

نن دې زوی مه و هه سبا به تاووهی !

اسروزیسرت را نزن که فردا ترا سی زند !

* * *

۹۵۸ - بوروز بولسه هم شول اولیم ، ایرته بولسه هم شول ولیم .

نن وی که سبا هم هغه یو سرک دی . (هراخوشت یوه ورخ سړی ، هره ورخ نه سړی) .

اسروزیبا شد یا فردا سرگ همین یلک سرگ است .

* * *

۹۵۹ - بوروزدی او یله مه ، ایرته نی او یله !

د نن فکر مه کوه ، د سبا په فکر اوسه !

فکر اسروز را نکن ، فکر فردا را بکن !

* * *

۹۶۰ - بوروزگی تا ووق ایرتنگی غازدن افضل .

نننی چرگ دېلې ورخی بپېنه سبه دی . یا : (آرساته ، په لاس ماته) یا : (آس دې وی په

لاس دې وی) .

سرخ اسروزازقا ز فردا بهتر است . یا : (شش نقد به از د نجه نسبه) .

* * *

۹۶۱ - بوروزگی جهل دی ایره گه قالد یر - بوروزگی ایشتی ایرته گه قالد یرسه !

د نن نا پوهی سبا ته پر یرده خود نن کاسمبا ته مه پر یرده !

جهل اسروز را بفردا بگذار ، کاسرا اسروز را نه .

۹۶۲- بورو ندی سسیغ دیب کیسیب بولمس .

ورانه پزه نه پری کیری .

بینی را به علت بوی بد آن نمی برند .

* * *

۹۶۳- بوری آغزیدن قوزی آلنمس .

دیوه دخولی نه وری نه ژغورل کیری .

بره نه هان گرگ رها نیده نمی شود .

* * *

۹۶۴- بوری اوز جایده آوقیلمس .

لیوه په خپله سیمه کی بیکار نه کوی .

گرگ در بیش خود شکار نمی کند .

* * *

۹۶۵- بوریدن قورقن دروازه مینی کینگ آچمس .

لیوه ویرولی دروازه زغرده نه بیرته کوی . یا : (مار خورلی د پری نه ویریری .)

آنکه زگرگ ترسیده باشد دروازه ان را کلان باز نمی کند .

* * *

۹۶۶- بوریدن قورقن توقی گ، کیرمس .

دیوه نه ویریدلی بیکاه ته نه شی .

آنکه زگرگ ترسیده باشد به جنگل نمی رود .

* * *

۹۶۷- بوری قرا نغی توندی سپوه دی .

لیوه له خدا یه تپه تیاره غواری .

گرگ آرزوی شب تاریک رادارد .

* * *

۹۶۸- بوری که قوی سرو مینی ایشا نیچی .

سیره دی په لیوه و سهارله .

گرگ را چوپان ساخته است .

۹۶۹ - بوری همسایه سیگه تیگمس .
لیوه دگا و نهی موره غرض نه لری .
گرگ همسایه اش را غرض ندارد .

* * *

۹۷۰ - بوری میسن ؟ تولکی میسن ؟

زسری را غلی که گیدر ؟

شیر آمدی ؟ یا روباه ؟

* * *

۹۷۱ - بوری میهن قوی اصلا دوست بولمس .

لیوه او میره سره دوست کید و نکمی نه دی .

گرگ و میش اصلا دوست شدنی نیستند . یا : (میش و گرگ بیک کاسه آب نمی خورند) .

* * *

۹۷۲ - بورینی آغزی پیسه هم قا نلیغ یمه سه هم .

لیوه بیکار کبری وی او که نه خوله بی سره وی .

دهن گرگ اگر شکار کند یا نکند خون آلود است .

* * *

۹۷۳ - بورینی آوله سنگک ، یا نینگک د ، کو پگینگ بولسون !

دلیوه د بیکار کولود پاره بیکاری مپی به کاردی .

به شکار کردن گرگ سنگ شکاری بکار است .

* * *

۹۷۴ - بورینی اینی بی استخوان بولمس .

دزسری غا ربی هلو کی نه وی . یا : (دشغال کور بی چرگه نه وی) .

خانۀ گرگ بی استخوان نیست . یا : (خانۀ کفتار بی استخوان نیست) .

* * *

۹۷۵ - بورینی با سماق او چون بورید یک ایت کیرک .

دلیوه د نیولود پاره دلیوه به خرسپی به کاردی .

برای شکار گرگ مانند گرگ سنگ به کاردی .

۹۸۲ - بوش ایتتی منزل بو لعی .

کو خه پ ب سپی کور نه لری . با : (کو خه پ ب سپی بی خا و ند ه وی) .

سگ دیدو (۱) خا نه ند ا رد .

* * *

۹۸۳ - بوش ایشک تیز کیتر .

تش خر چا پک حئی .

خر بی بار تیز میرود .

* * *

۹۸۴ - بوش تور به گه آت تور مس .

په تش تو بره آس نه در یوی .

به تو بره خالی اسپ نمی ایستد .

* * *

۹۸۵ - بوش قاپ تیک تور مس .

تش غوندی نه در یوی .

جوال خالی ایستاد نیشود .

* * *

۹۸۶ - بوغدای نا نینگ بو لعه مه بوغدای موز ینگ بولسون .

پیا ز دې وې - په نیاز (نا ز) دې وی .

اگر نان کندم ند اوی گپ شیرین داشته باش .

نان و پیا ز ، پیا نی و از (باز) .

* * *

۹۸۷ - بوغدای یا نیده مسیغ علف هم سووا یچر .

د غنموله بر کته جوز هم او به کیوی .

از پشت شمالی کر مک ها آ و خورد . یا میگویند : (از برکت کر م کد و آخورد .)

* * *

۹۸۸ - بو قلمون کبی بیر رنگدن باشقه سیگه اوتره .

د بو قلمون غوندی دیور نک نه بل ته ا و ری .

مانند بو قلمون از یک رنگ به دیگر رنگ تغییر میخورد .

(۱) سگ بی صاحب و هر جای گرد .

۹۸۹ - بوگوینگدن گپ بولمس - ایچکی تیر یسبدن دپ بولمس .
ستا د دی خبری نه شه نه جوریری - لکه دوزی د پوست نه چی داریا (دی) نه جوریری .
ازین گپ توگی ساخته نمیشود ، منلی که از پوست بز دی جور نمیشود .

* * *

۹۹۰ - بول دنیا کیرک بولسه تجارت قیل - اول دنیا کیرک بولسه مناجات قیل !
که د نیادی په کاروی تجارت کوه - که آخرت دی په کاروی عبادت !
اگر دنیا کار داری تجارت کن و اگر عقبی کار داری عبادت !

* * *

۹۹۱ - بولسه کورالمیدی ، بولمه سه بیرالمیدی .
بهای لیدای نه شی ، غریب ته ورکولای نه شی .
داشته رادید ، نمیتواند ونا داشته راداده .

* * *

۹۹۲ - بولمه کن که بولشمه !
دی تربی انسان نه و تیبته !
از انسان بی تربیت بگریز !

* * *

۹۹۳ - بوله دیگن بولستگ قا زیق بولمه توقماقی بول !
که کید ونکی بی گرز شه سووی سه کیره !
اگر شد نی هستی سیخ چو بی نشو بلکه گرز آهنین شو ! (یعنی در هر کاری اقدام
کردی در آن کار خود را استاد بساز !)

* * *

۹۹۴ - بولمتکن دی بوری بیر .
یوازی شوی لیوه خوری . یا وایی چی : (خان خانی ، خپاه خواری) . یا : (سیره
چی لهر سی بیلمه شی ، دیوه سیلمه کیری) .
جدا شده را اگرگک سیخورد . یا : (میش که از ربه جدا شو دهمان کرگک میشود) .

۹۹۵ - بو مسجد که شو نماز هم کافی.

دا جومات او د المونج. یا: (خنګه چې جومات هسی یې پزی.) (لکه ابا، هغسی
یې قبا.) یا: (لکه د بیت هغسی کبیت.)

بهمین مسجد، همین نماز کافی است. یا: (همین آتش و همین کاسه.)

* * *

۹۹۶ - بو یمد یک بوی تا پد یم - کو نگامد یک کو نگیل تا پمد یم.

د قد سره سم یې پمد اک - مگر همرازمی پیدانه که.

هم قد خود راپا فتم، هم دل خود رانه یافتم.

* * *

۹۹۷ - بویوک با شتی آغریغی هم بویوک بولور.

د غت سرد رد هم غت (دی) وي.

سرکلان راد ردش هم کلان است.

* * *

۹۹۸ - بویوک سو زلمه - با شینگه بلا بولور.

د کیر کاسه نسکور بیری. یا: (خپله خوله هم کلا ده هم بلا.)

گپ کلان به سرت بلا می شود. یا: (بان سرخ مرسپز سید هد بر باد.)

* * *

۹۹۹ - بویو کلر حضوریه آرسوزله، تیز سلجی!

د لویا نوپه وړاندې لروایه او زرخه!

در حضور بز رگان کم حرف بز و زود برو! یا: (نزد بز رگان سخن د رازنکن!)

* * *

۱۰۰۰ - بویو کلر ده سوز بیته بوله دی.

د لویا نویوه خبره ده.

گپ بز رگان یکی است. یا میگویند: (از مردان یک گپ است.)

* * *

۱۰۰۱ - بویو کلر دی عزت اینگن سعادت لوی بولور.

د لویا نو خدمت نیکبختی را وری.

خدمت بز رگان موجب نیکبختی است.

۱۰۰۲ - بو یو کلمه سو زی آلتین دور - بیرده قالمس - بیر او آلمه سه بیرا و آور .
د لو یانو خبری سر زردی په خه که به هاتی کیری که یو بی و انه خلی بل بی اخلی .
سخن بز رگان طلا است ، بز سین نمی مانند یکی نگرفت د یگری می گیر د .

* * *

۱۰۰۳ - بو یو کلیک یا لغو ز تنگریگه یره شور .

لو بی یو خدای لره بیا بی .
کبر یائی تنها زینده خداوند است .
یا : (کبر نکن ، کبر یا خداست) .

* * *

۱۰۰۴ - بو یزیدن با غلنگن ایت آ و گه یره مس .

سهی چی په غاره تپل شوی وی شکار تهنه په کاریری .
سگی که از گردن بسته شده باشد به شکار بلرد نمیخورد .

* * *

۱۰۰۵ - بو یزیده علتی باردی ایا غی قلیتیره یدی .

د خت عات د پشو دلرز هدو میب کیری .
عات (زخم) گردن سبب لرزش های میشود .

* * *

۱۰۰۶ - بو یزینگه قرب تون پیچ !

د خیل قله مره سم خان ته چین و کنده !
چهنم را به تناست قلدت بدوز !

* * *

۱۰۰۷ - بهار گه بیغملیک ، کو زگه پشیمانلیک .

په پسرلی کشی بی غمی ، په منوی کپی پشیمانی لری .
بیغمی در بهار سبب پشیمانی در خزان است .

* * *

۱۰۰۸ - بهارگی حرکت ، کو زگی برکت .

په پسرلی کې هر کت په منی کې برکت لري .
هر کت بهار ، برکت تیرماه است .

* * *

۱۰۰۹ - بهشت او بیم چول بولدی ، یخشی روزم کول بولدی .
د جنت غونډې کورمې بیا بان شو ، بڼه ورځ مې خاورې ایری شوه .
خاڼه بهشتم بیا بان شد ، روز خوشم خا کسترگرد ید .

* * *

۱۰۱۰ - بی بلا با شمډی بلا میز قوی !
زما بې درده سر په دردمه را وړه !
سربې درده سرا به درد نیا وړ !

* * *

۱۰۱۱ - بیمه گن ایش بولمس .
نه کید وټکی کار نشته .
کار تمام نا شده نی نیست . یا : (هیچ کاری ناممکن نیست .)

* * *

۱۰۱۲ - بی تمیز تو زیتی بیرمس .
بې تمیزه په خپل کور کې د سیلمه نه جگک کینی .
انسان بې تمیز درخا فته خود از سهمان با لا تر می نشیند .

* * *

۱۰۱۳ - بیچاق اوزسا پینمی کیسمس .
توره خپل لاستې نه غوڅوي .
شمشیر د سته خود را نمی برد .

* * *

۱۰۱۴ - بیچاق یرامی پوتر ، تیل یرامی بیتمس .
د تورې پرهار جور پیری د ژبې پرهار نه . یا : (زخم د نیزې بڼه دی چې به جور
شی - جور خوبه نه شی د تیری ژبې زخمونه .)
زخم شمشیر جور سېشود - زخم زبان نی . یا : (زخم زبان از زخم شمشیر ید تراست .)

۱۰۱۵ - بی دولتتی او غلی او تیز یگه یا ش بولور ، دولت مند دی او غلی اون بیشیکه
باش بولور .

د خوار سړي زوی پسه د پسرش کلمنی کې هم مسا شوم وي ، د بدای زوی
په پنځلس کلمنی کې مشروي .
فرزند بی دولت د رسی ما لگی هم طفل بی با شد ، فرزند دولت مند د رپا نژده
ما لگی سر کرده می شود .

* * *

۱۰۱۶ - بی دولتتی او بی یوق .
خوار کورنه لري .
بی دولت خانه ندارد .

* * *

۱۰۱۷ - بیر آنده با ربولگن نرسه ، بیر آنده یوق بولور .
هرشی چې په یوه شیبه پیدا شی ، په یوه شیبه ور کیږي .
چیز یکه در یک لحظه پیدا شود در یک لحظه نا بود میگردد .

* * *

۱۰۱۸ - بیر آته توقیز او غلیگه باش بولور ، توقیز او غیل بیر آته گه باش بولالاس
سل دې و سره ، د سلو مردې مه سره !
یک پدر نه پسر را سر پرستی کرده نمیتواند لیکن نه پسر یک پدر را سر پرستی کرده نمیتواند .

* * *

۱۰۱۹ - بیر آ خوردن آت هم یم دیدی ایشک هم .
دیوه آخورنه بی آس هم خوري او خر هم .
از یک آخورا سپ هم میخورد خر هم .

* * *

۱۰۲۰ - بیر آرزو او چون میتگ آلتین فدا بولسون .
دیوې آرزوله پاره دې زرطلا وې قربان وي .
به خاطر یک آرزو هزار طلا قربان شود .

۱۰۲۱ - بیر آغزی بیر ده بیر آغزی کو کده .

یوه خوله بی په حمکه بله بی په آسمان کپی ده .
یک د همتش د رزمین و د یگرش د آسمان است . (۱)

* * *

۱۰۲۲ - بیر آقن اریقی ینه آقر .

یه وچو ویا لو کپی هم اوبه بیما راخی .
د رجوی بی که آب رفته باز هم میرود .

* * *

۱۰۲۳ - بیرا یاغ اوستیده میتنگ یا لغان سوز لر .

په یوه پنبه دریدلی زرد رواغه وایی .
سریک پای ایستاده هزارد روغ بیگوید .

* * *

۱۰۲۴ - بیرا یاغی چو قورده ، (بیرا یاغی گورده) .

یو پنبه بی په کنده کپی ده .
(یو پنبه بی په گور کپی ده) یا : (د گور به غاره ولا ردی) .
یک پایش د رچقوری امت . (یک پایش د رگور امت) .

* * *

۱۰۲۵ - بیر آیدی یرمی یا غد و بو لسه ، یرمی قارا نغو .

که د میاشتی نیمه و بیانه وی نیمه خو بی تیاره ده . یا : (په هرې تورې پسی ز ناشته) .
نیم ماه روشن با شد نیمش تاریک امت .
یا : (بعد از هر تاریکی روشنی است) .

* * *

۱۰۲۶ - بیرا لدن گن ینه الدن سس .

غولید لی بیانه غولیری . یا : (روند یوخل امسا و رکوی) .

(۱) منظور از لاف و گزاف است .

کسیکه یکدفعه فریب بخورد بار دیگر فریب نمیخورد .

یا : (کور یکدفعه در چاه می افتد .)

* * *

۱۰۲۷ - بیر انسانی تا نیما قچی بولسنگ او سنن بیر که سفر که چیق !

که غوازی یوانسان و پیژ نی د هغه سره سفر و کره !

اگر بیخو ا هسی انسانی را بشناسی با او سفر کن !

* * *

۱۰۲۸ - بیژ او اولی دیسه ، بیر او کولی دیدی .

یو بی زندان ته بیوه او بل و رته وایی چپی «ساته پای شواری او ره !»

یا : (سپر ه بی و ژ لو ته بیوه ساینی بی و رته ویل : «ساته د کلبدن کمیس را و ره» !)

بز درغم جانکندن ، قصاب درغم چردو . یا : (یکی در حال سردن است و دیگری در حال خندیدن .)

* * *

۱۰۲۹ - بیر اودی اله ار غمچ سیدن او تمه کن آدم .

بیری بی هم تر پشپی لاندی آرشوی نه دی .

انسانی است که از ویسمان ابلق کسی تیر نشده است . یا : (دو رچه زیر پایش آزار

ندیده است .)

* * *

۱۰۳۰ - بیر اودی قرغه سنگ او زینگه اورر .

د خولی دی وخی ، په کرویوان دی ننوخی !

از دهانت بر آید در گریبان درید !

* * *

۱۰۳۱ - بیر اورگن سنن تیوه بیقلمس .

په یوه وارو هلو او بن نه لویری .

شتر به یکک ضر به نمی غلطد .

* * *

۱۰۳۲ - بیر . . . سینگ طهارت تی بوزه دی .

یوو... زراود سونه ما توی .

یکک... هزارو ضورامی شکند .

* * *

۱۰۳۳ - بیراوق منن ا یکی قوش آتیللمس .

به یوه غشی دوه مرغان نه و یشتل کیری .

با یکک تیرد و پرنده شکار نمیشود .

* * *

۱۰۳۴ - بیرا و گه چاه فز بسنگک ، اوزینگک بیقله سن .

خاه کن به شاه کپی دی .

چاه کن درچاه است .

* * *

۱۰۳۵ - بیرا ویده ا یکمته قیز ، بیری بگیز بیری جوالد یز .

به کور کپی دوی پیملی دی یوه رینه ده بله ستن .

دوخانه دود ختر است یکی درفش (۱) و د بگرش جوالد و زاست .

* * *

۱۰۳۶ - بیرا ویده ا یککی خوراز بولسه تا نکدی آتیشی مشکل بولور .

به ب بروقصا با نو کپی غوامر داریری .

قصا ب بسیا رشود ، گا و سرد ا رسمی شود .

* * *

۱۰۳۷ - بیرا یتگک دی تو تگن مقصد که بیتر .

که شوکک د یوتن لمن ونیسی مقصد ته رسیری .

ا گر کسی د امن یکنفر را بگیرد به مقصد میرسد .

* * *

۱۰۳۸ - بیرایش باشانمه گونچه تو کنهس .

هر کار ترخوچی پیل نهشی نه خلا صیری .

هر کاری تا آغازنگردد به انجام نمیرسد .

(۱) آله ایست که با آن موجی هابوت و پاپوش ها را می دوزند .

۱۰۳۹ - بېرا يېشدى با شله گند ن ا لد ين ا و نى ا نجا منى بليش لازم .
د هر كار د پېل نه سخكې د هغه په نتيجې پوهيدل لازم دى .
قبل از آغاز كاري درك عواقب آن لازم است .

* * *

۱۰۴۰ - بېر با شگه بېر او لېم .
يوسر ته يوسرگ دى .
په يك سر يك سرگ است .
يا : (سردن يكد فعه است) .

* * *

۱۰۴۱ - بېر با ش هر بېرگه صغير .
يوسر هر چير ته صغير دى .
يك سر در هر جاى صغير است .

* * *

۱۰۴۲ - بېر با اته گه ساپ بولا لمېلى .
(نه دد ين شو نه د سا د ين (پيد يا) .
په يكد تېرد سته شله نميتوا ند . يا : (نه سرد د نيا شله نه زن آخرت) .

* * *

۱۰۴۳ - بېر بولوت ستن قيش بولمس . (بېر گل ستن بهار بولمس) .
په يوې وړيخ نه ژ سى كېري . (په يو گل نه پسر لى كېري) .
با يكد ا بر ز سستان نميشود . (با يكد گل بهار نى آيد) .

* * *

۱۰۴۴ - بېر پنجه ستن آفتا بدى يا شير يب بولمس .
په يوه گوته لمرنه پتېري .
آفتاب په يكد (۱) انگشت پت نميشود .

(۱) د ريكه ضرب المثل د رى ديگو يند : (آفتاب په دو انگشت پت نميشود) .

۱۰۴۵- بیر پیسه او چون یولدوز گه کمان تشار.

دیوی پیسی لهاره ستوری ته کمند اچوی. او یا: (دیوی پیسی لها رسر کو نه الی وی.)

بخا طر یک پیسه به ستاره کمانسی انداز د. یا: (بخا طر یک پیسه صد سلاق میخورد.)

* * *

۱۰۴۶- بیر تاش منن دیوار قورلمس.

په یوه تیپره دیوال نه جور یری. یا: (په یوه کارغه نه ژمی کیږی.)

با یک سنگ دیوار بر سر نمی رسد. یا: (با یک زاغ زمستان نمیشود.)

* * *

۱۰۴۷- بیر نا و ققه هم دان وسو ولا زم.

دیوی چرگی له پاره هم او به اودا نه په کار دی.

برای یک مرغ هم دانه و آب بکا راست.

* * *

۱۰۴۸- بیر تخت گه یککی شاه اولتیر مس.

په یوه تخت با ندېد وه پا چایان نه کینی.

بر یک تخت د و پا د شاه نمی نشینند.

* * *

۱۰۴۹- بیر ته - بیر ته، مینگ بولور - تاهه - تاهه کول بولور.

سیند له ها خکو خا خکو خخه جور یری.

یکتا - یکتا، هزار میشود - قطره قطره حوض میگر دد. یا: (قطره - قطره جمع شو ددر یا شود.)

* * *

۱۰۵۰- بیر ته بیر ته نی گور یکه کیر مس.

هیخو ک د بل په قبر کې نه خملې.

کسی به گور کسی نمی در آید. یا میگویند: (بز از پای خود آویز ان است، گوسفند از پای خود.)

* * *

۱۰۵۱- بیر ته نی او یکه با قمه، بی وقت دیوار زه مینی قاقمه!

دچا د کور په لوری مه گوره، او بی وخته دچا دیوار زه سه تکه!

بها نه کسی نگاه مکن و بی وقت د روزه کسی را نک تک زن ! یا میگویند :
(زن در مردمان به انگشت، تا زنند و ترا به سشت !)

* * *

۱۰۵۲ - بیر تو پ ناکه ایکسه ننگ بیر تو پ تال هم ایک !
که یو بو تهی تان کپی ، نو یونیا لگی و له هم و کره !
اگر یک نهال ناسه میشانی ، یک نهال بیله هم بشان !

* * *

۱۰۵۳ - بیر چو پلیکده ایکیکی خوراز توخته مس .
په یوه خا نکه دوه چرگان نه کبیه می .
دریک شاخچه د و خروس نمی نشیند .

* * *

۱۰۵۴ - بیر دروازه که ایکیکی گدای توخته مس .
یو پی دروازه ته دوه سوال گرنه دریری .
دو گدا به یک دروازه نمی ایستند .

* * *

۱۰۵۵ - بیر دفعه کورساق ، میتنگ دفعه ایشت ساق دن افضل .
یو محل لیدل د زروارو او رید لو بنه دی .
یک بار دیدن از هزار بار شنیدن بهتر است . یا : (مکن با و رسخن های شنیده ه
شنیده کی بودنا زند دیده .)

* * *

۱۰۵۶ - بیر دفعه بیگین ، میتنگ دفعه شکر قیلگین !
یو محل و خوره ، سل محلی شکر و کره !
یک سر تبه بخور ، صد سر تبه شکر کن !

* * *

۱۰۵۷ - بیر دوستم - بیر دوستیم .
یوسی دوست - یوسی دوست .
یک دوستم - یک دوستم .

۱۰۵۸ - بیردوست دی سینگ دشمن چه قیری بولور .
یودوست دز رود بیهنو په اند از قهر لری .
یک دوست برابر هزار دشمن قهر دارد .

* * *

۱۰۵۹ - بیردوست قیرق ییلده قازانله دی .
یودوست په خلو بیت کالو کپی پیژندل کیری .
یک دوست در چهل سال شناخته می شود .

* * *

۱۰۶۰ - بیرده لحاظ ، ایکنی ده لحاظ ، اوچده پیاز .
یووار لحاظ ، دوه واره لحاظ په دریم وار پیازه (یعنی په دریم وار لحاظ نشته دی) .
ملخک یک جستی ، دو جستی ، آخر بد مستی . (۱)

* * *

۱۰۶۱ - بیردی بیر سنگ سینگه ، سینگ دی پیوه سن سینگه .
که یوه ساته را کپی زربه تانه در کم .
اگر یکی بد می بمن ، هزار سید هم بشو . یا سینگوینه : (یکی بد هزار بگیر!) .

* * *

۱۰۶۲ - بیردی کبس سنگ اوندی ایک !
یوه ونه چپی دی وو هله لس یی هر خای کینوه !
یکی را بریدی ، ده تارا بشان ! (۲)

* * *

۱۰۶۳ - بیردینه تورسی .
په یوه دین نهدی .
به یکدین نیست . یا : (الاچه مند هب است) .

(۱) یک قصه دارد (۲) منظور از بریدن درخت و شانیدن نهال است .

۱۰۶۴ - بیر روز توز ییگن جا یگه قیرق روز سلام بیر!

که یوه ورخ د چا ما اگه خوری خلو یسبت ورخ یی سلام کوه!
یک روزاگر درجا یی نمک خور دی چهل روز به آنجا سلام بده!
(یعنی پاس نان ونمک را داشته باش .)

* * *

۱۰۶۵ - بیر روز که هوا کیز اولمس ، ینه گی روزگه ایگه سی بیر مس .

به یوه ورخ غوی بی نه سري ، دو همه ورخ یی خاوند نه ورکوي .
به یک روزکا ونمی سیرد ، پروزد یگر صا حبش نمی دهد .

* * *

۱۰۶۶ - بیر روز سینک روز بولمس .

یوه ورخ زوررخ کیری نه .
یک روز هزار روز نمیشود .

* * *

۱۰۶۷ - بیر روز یشه سنگ هم باتور د یک یشه!

که یو ورخ هم ژوند کوی با تور اومه!
اگر یک روز هم زندگی سیکنی قهر ما نانه زندگی کن!

* * *

۱۰۶۸ - بیر سا عتایک حقیقت سینک ما عتایک عبادت دن یخشید ور .

سل کاله دهبادت یوه خبره د حقیقت .

یک ساعت حقیقت از هزار ساعت عبادت بهتر است .

یا: (یک سخن حقیقت از هزار ساعت عبادت بهتر است .)

* * *

۱۰۶۹ - بیر سرو وگه بیر بوری کافی .

دیوی رسی لهاره یولیه کافی دی .
برای یک رسمه یک گریک کافی ست .

۱۰۷۰ - بیر سر و وگه بیر چو پان .

دیوی ره پی له پاره یوشون په کار دی .

برای یك رسه یك چو پان بکارا ست .

* * *

۱۰۷۱ - بیر مستک آله سن ، ایکسنگک اوره سن .

که یی و رکړې نو و ابه یی خلی ، که یی و کرې نو و به یی ریپی .

اگر بد هن بیگیری و اگر بکاری سی دروی .

* * *

۱۰۷۲ - بیر سوزله ایکنی ایشته !

یوه خبره کوه دوه خبرې اوره !

د و سخن بشنو یك سخن بگو !

* * *

۱۰۷۳ - بیر شهر ده ایکنی حاکم تورالمس .

په یوه مبارکې دوه حاکمان حکومت نه شی کولای .

د ریک شهر دو حاکم حکومت کرده نمیتوانند .

* * *

۱۰۷۴ - بیر عقل ، یازگه سی ؟ قیشگه سی ؟

عقل یو عقل دی که په اوړی کې وي او با په ژمی .

عقل یك عقل است ، چه در تا بستان باشد چه در زمستان .

* * *

۱۰۷۵ - بیر غان قولیم آلاغان .

لاس چې و رکړې بیر ته یی اخلی .

دست دهنده ، گیرنده است .

* * *

۱۰۷۶ - بیر غلاف گه ایکنی شمشیر سیغمس .

دوه توری په یوه تیکنی کې نه خا ییوی .

دو شمشیر در یك غلاف جای نمی شود .

۱۰۷۷ - بیر قورقانی بیر اردونی بوزنه دی .

یو پاران انسان یو اردو خرابوی .

یکک انسان تر سو یکک اردو خراب میکنند .

* * *

۱۰۷۸ - بیر قورلتوم سو وگه ساته دی .

دیوه غرپ او بوله پاره خرخوی .

به یک جرعه آب میفروشد .

* * *

۱۰۷۹ - بیر قورلقه ایکیکی تر بوز میغمس .

دو هندوانی په یوه تشرگ کی نه نیولی کبری .

دو تر بوز دریک بغل جای نمیشود .

* * *

۱۰۸۰ - بیر قولدن میس چقمس .

دیوه لاس نه تک نه خیزی .

ازیک دست صدا بر نمی آید .

* * *

۱۰۸۱ - بیر قولدی نیسی بار؟ ایکیکی قولدی میسی بار .

یو لاس خه شی لری؟ دوه لاسو نه خر لری .

یک دست چه دارد؟ دود دست صدا دارد .

* * *

۱۰۸۲ - بیر قولی یا غده ، بیر قولی بالنده .

یو لاسی په غورپو کی او بل په شاتو کی دی .

یکک دستش دروغن است و دست دیگرش در عمل .

* * *

۱۰۸۳ - بیر قولدن ایکیکی پوستین چقمس .

دیوه میبری د پوستکی نه دوه پوستینو نه نه جور بری .

از پوست یکک گوسفند او پوستین ما خته نمیشود .

۱۰۸۴ - بیر قویگه هم مینگ قویگه هم چوپان لازم .

دیوه پسه لپاره هم شپون بکار دی او دزرو پسونولپاره هم .

برای یکک گو سفند هم چوپان لازم است و برای هزارگو سفند هم .

* * *

۱۰۸۵ - بیر قویز ، بیر اوغلانده ور .

دیوه بیه نعلی ، هلکک مره برابره ده .

یکک دختر خوب با پسر برابری میکند .

* * *

۱۰۸۶ - بیر کتته نی گپیگه کیر ، بیر کیچیکادی .

چی دزرو خبری اورپی نو کله دما شو ما نوهم اوره !

سخن بزرگان را میشنوی بعضاً سخن خوردان را هم بشنو !

* * *

۱۰۸۷ - بیر کورگن آشنا ، ایککی کورگن قرین داش .

به دیوه لیدلو آشنا به دیوه لیدلو خپلوان .

به یکک دیدن آشنابه دودیدن خوشا و نده .

* * *

۱۰۸۸ - بیر کوز یننگ ینغله سه ، بیر کوز یننگ کولر .

که دیوه مترگه دی و ژاری بل بی خاندی .

یکک چشمت بگرد ، چشم دیگر ت میشند .

* * *

۱۰۸۹ - بیر کونالدین ما چمننگ ، هفته الدین اوره سن .

که دیوه ورخ بی دمه و کرپی ، دیوه اوونی دمه به بی ورپی .

یکروز پیشتر بهاشی ، یک هفته پیش تر د روسی کنی .

* * *

۱۰۹۰ - بیر کونلیک یولگه چیقسننگ بیر هفته لیک آذوقه آل !

که دیوی ورخی له پاره سفرته حی ، دیوی اوونی توینه دمره اخله !

اگر به سفر یکروزه بیروی آذوقه یک هفته را بگیر !

۱۰۹۱ - بیر کیمسک منن ا یککی قرغه نی اوره دی .

په یوه غشی دوه سرغان ولی .

با یک کلوخ دوزاغ راسی زند .

یا : (یک تیرود وفاخته می کنده)

* * *

۱۰۹۲ - بیر گل او چون سینگ تیکا نگه قول اوریلر .

د یوه گل له پاره زرواغز یوته لاس اچول کیری .

بغا طر یک گل به هزار خارد ست زده می شود .

* * *

۱۰۹۳ - بیر کلمدی اوستیکه هم دوست اولتیر هم دشمن .

په یوه تیغ با ندی هم دوست کینی او هم دشمن .

د ربا لای یک کلام هم دوست می نشیند و هم دشمن .

* * *

۱۰۹۴ - بیر گن آلر، آنگن بزر .

چی ور کپی وی اخلی - چی اخیستی وی ور کوی بی .

کسی چیزی را داده باشد میگیرد و اگر گرفته باشد ، میدهد .

* * *

۱۰۹۵ - بیر گن الله گه هم یا قدهتی .

ور کپه خدای ته هم منظوره ده .

سخاوت را خدا هم خوش دارد .

* * *

۱۰۹۶ - بیر گن بیر که نی بوزر .

رشوت ور کونکې بیر که (۱) هم ورا نوی .

رشوت دهند بیر که را هم ویران میکنند .

۱ - بیر که دا وزیکا نو یوقوم دی چی په قیصا رکې اوسی .

۱۰۹۷ - بیرگن بیک که یا قره بیرمه گن کیمگه یا قر؟

په سخاوت پاچا هم خوشالیری، په مسمکی خوک خو شالیری؟
از سخاوت بیک خوش میشو د، از مساک که خوش میشو د؟

* * *

۱۰۹۸ - بیرگن دن آل! اورگن دن قاچ!

خوک بی چی در کوی وا خله بی، خوک چی دی وهی ورخه تپسته!
از کسیمکه سی دهد بگر، از کسیمکه سی زنده بگر یز!

* * *

۱۰۹۹ - بیرگن دی بینگه قره مه!

خوک بی چی در کوی مخ ته بی مه گوره (وا خله)!
کسیمکه میدهد به رویش استاده نشو. (بگر)!

* * *

۱۱۰۰ - بیرگن گه ایکی - ایکی، بیرمه گن که ایشک دی تو کی.

چا ته بی چی خدای ورکوی دوه - دوه رهیری، چا ته بی چی نه ورکوی دخره
و دپسته رهیری.

په کسیمکه خدا (ج) سی دهد دوتا - دوتا میرسد، په کسیمکه خدا (ج) نمی دهد
برایش سوی خرسی رسد.

* * *

۱۱۰۱ - بیرگن قول آلگن قولدن او ستوند ور.

ورکوونکی لاس تراخیستونکی لاس جگک وی.

دست دهنده از دست گیرنده بالا تراست.

* * *

۱۱۰۲ - بیرگن قول بر که تا پر.

ورکوونکی لاس برکت لری.

دست دهنده برکت سی یا بد.

یا گویند: (دست مسخی نمی شکند).

۱۱۰۳ - بیرگن قول درد کورمیس .

ورکونکی لاس درد نه وینی . یا : (دسخی لاس درد نه وینی) .
دست دهنده درد نمی بیند . یا : (دست سخی درد نمی بیند) .

* * *

۱۱۰۴ - بیرگن قولدی کیمسه کیمسه .

ورکونکی لاس شوک نه پری کوی .
دست دهنده را کسی نمی برد .

* * *

۱۱۰۵ - بیرلک پولینگ بولگو نجه ،

بیر یخشی دوستینگ بولسین .

دیولک رو پیونه دیوه مبه دوست لرل بیه دی .

ازداستن یک لک رو پیوه داشتن یک دوست صمیمی بهتر است .

* * *

۱۱۰۶ - بیرلشگن اوزر ، بیرلشگن توزر .

هرخوک په اتفاق مره مطلب ته رسیری (یا پر هختک کوی) او په بی اتفاق مره
ورکیری (له مینجه خی) .

کسانیکه اتفاق میکنند به مقصد می رسند و کسانیکه بی اتفاق می کنند ازین میروند .

* * *

۱۱۰۷ - بیرماق کریم آدم ایشید ور .

سخاوت دسخی انسان کاردی .

سخاوت کارانسان سخی است .

* * *

۱۱۰۸ - بیرماق منن مال توگن مس .

په ورکره مال نه خلا صیری .

مال به دادن خلاص نمیشود .

یا : (ثروت به سخاوت خلاص نمی شود) .

۱۱۰۹ - بیرم اوت گج خینه نی کیینهنگه قوی!

اختر چپ تیر شو نو نکر یخپ به دیوال و تبه!

عید که گذشت خینه را در پشتت بهان!

یا: (خینه بعد از عید را به دیوار بمال!)

* * *

۱۱۱۰ - بیرم دی آشی پیشس هم ، پیشسه هم قازانندن کوشس .

دبخیل آس نه پخیری، که پوخ شی هم له دیگه نه وخی .

آس بخیل پخته نمیشود اگر پخته هم شود از دیکک بیرون نمیگردد .

* * *

۱۱۱۱ - بیرم سگن دی بیر یب اوید لیتر .

خولک چپ سرسته نه کوی ته بی ورمه و کره چپ و شرمیری .

مسکک را با مسخاوت بشرسان!

* * *

۱۱۱۲ - بیرم نفس هم غنیمت .

یوه شیبه هم غنیمت ده . او یا: (یو دم هم غنیمت دی .)

یک لحظه هم غنیمت است . یا: (یک دم غنیمت است .)

* * *

۱۱۱۳ - بیرها ووج آلتینهنگ بولگو نچه بیرها ووج تو پراغینگ بولسون .

دیوه موتی طلا نه یوسوتی خاوره ببه ده .

داشتن یک مسخت خاک از داشتن یک مسخت طلا بهتر است .

* * *

۱۱۱۴ - بیرم هنر سنده قیرق بیلمده پیدا بوله دی .

یوه هنر سنده به خلو بیبتو کنو کی پیدا کییری .

یک هنر سنده در چهل سال پیدا میشود . یا: (صد سال سفر باید تا پخته شود خا می .)

* * *

۱۱۱۵ - بیرم اولمه گو نچه بیرم تیر یلمس .

چپ یوسر نه شی بل به مور نه شی .

تا کس نهره کسی بجا بی نرسه .

۱۱۱۶ - بیری تا غدن کیلمسه ، بیری با غدن کیلمه دی .
که یود غره نه راشی بل له بن نه راخی .
اگر یکی اش از کوه بیاید د یگرش از باغ می آید .

* * *

۱۱۱۷ - بیری پشیمان بولگون دن بیری پشیمان بولگن پخشی .
د هفی و رکری نه چی انسان پرې پشیماننه شی ، نه ورکپه بینه ده .
اگر چیزی را بکسی بدای و پشیمان شوی بهتر است که ناداده پشیمان شوی .

* * *

۱۱۱۸ - بیری پشیمان یما ندی قیتمه مینه مه !

آزما یلی بیامه آزما یه !

آزوده را آزودن خطاست .

* * *

۱۱۱۹ - بیری کیتمسه ، بیری بار .

که بولا رشی بل یی شته .

اگر یکی اش برود د یگرش است .

* * *

۱۱۲۰ - بیری یما یکی بولمه دی ، بوزه کیم ایتمی بولمه دی .

هر خه چی می و کپل یوه می دوه نه شول .

یکتای من د و تانشد و گوسا له ام گا و نشد .

* * *

۱۱۲۱ - بیری یماچی با لشدن قویمه سون .

لو سیری بخت یما نه پید ا کیچی .

با لین اول را خدا ز آدم نگیرد . (سرا داز همسر اول است .)

* * *

۱۱۲۲ - بیری یماچی سوزی ایکی یماچی سیگه او خشه من .

د روغین حا فظه نه لری .

سخن اولش باد و مش مشابعت ندارد .
یا: (درو شکوی حافظه ندارد .)

* * *

۱۱۲۳ - بیرینی آلیب بیر یگه اوره دی .

یو بی اخیستی بل بری و هی .

یکی را گرفته بهد یگرش میزند .

یا: (از ریشش بگیر ، ده بر و تش پیوند کن !)

* * *

۱۱۲۴ - بیر یگیت قیرق ییلده سیدانگه کیله دی .

یو و ان بهد خلو پشتو کا لو کی سیدان ته راحی .

یک جوان در چهل سال به شهر میرسد .

* * *

۱۱۲۵ - بیر یگیت که قیرق هنرم آز .

دیوه خوان لها ره خلو بیت هنره هم لیر دی .

برای یک جوان چهل هنر هم کم است .

* * *

۱۱۲۶ - بیر ییل تولکی بولگندن بر روز شیر بولیب یشه !

یو کال دگیدر غوندی سه اومه یو ورخ و او سه ده ، خودزیری غوندی وندو کره !

یکسال میل رو باه زندگی نکن ، یکر وز زنده باش و مثل شیر زندگی کن !

* * *

۱۱۲۷ - بیزات بیز گیتی هم بینگیتی .

د سینه مترکی انسان نه سلا ر یا هم ویریری .

از آدم چشم سلید سلا ر یا هم سیرسد .

* * *

۱۱۲۸ - بیزدی تاسیگه هم آفتاب توشیب قار .

به و جو و یا لو کی هم کله کله او بوراخی .

به با م ما هم آفتاب خواهد تا بعد .

۱۱۲۹ - بیز دی کیلینی بیز دن قا چر، با شقه لر که یوزینی آچر .
از سو نیر نا وی سو ر نه سخ پتوی خو پر دیو ته بی سیکاره کوی .
عروس مان از ما روی میگردد و به دیگران روی خود را بازمیکند .

* * *

۱۱۳۰ - بی مهب ایا ققه تیکان کیر من .
بی مهبه به پینو کی اغزی نه بی .
بی مهب درهای خار نمی خلد .

* * *

۱۱۳۱ - بیش بر ما غیم معشرد ه هم یقا نگده .
به معشر کی زما لاس اوستا گروان وی .
روز قیامت دامت سن و دامن توست .

* * *

۱۱۳۲ - بیش بر ما غ اینی - آغها ما برا بر اینی .
پنجه کوتی سره خویند بی دی خوسره بر اهری نه دی .
پنج انگشت براد رامت اما برا در نیست .

* * *

۱۱۳۳ - بیش بر ما ق اهر خیل بوا میدی .
پنجه کوتی پوشان نه دی .
پنج انگشت یکک قسم نیست .

* * *

۱۱۳۴ - بیش پنجهنگدی بیز دن آغز پنجه تپمه !
پنجه واره کوتی دی یو دم به خوله سه منله !
پنج انگشت را یکدم به دهن خود داخل نکن !

* * *

۱۱۳۵ - بی عمل علم باردل دور .
بی عمله علم دزره بار دی .

علم بی عمل با و دل است . یا : (علم اگر بر سر زنده‌داری بود - علم اگر بر دل زنده‌داری بود.)
(یا : علم بی عمل ، درخت بی ثمر .)

* * *

۱۱۳۶ - بیکار تو رگو آنچه بیکار ایشله !

تر بیکاری نه بیکاری به دی .

از بیکاری - بیکاری خو بهست .

* * *

۱۱۳۷ - بیکار دن خدا بیزار .

له بیکاره خدای بیزاره .

از بیکار و خدا بیزار است .

* * *

۱۱۳۸ - بیکاردی ما اینی ایت یددی ، یقاسینی «ب» یددی .

دی بیکاره مال سهی خوری ، غازه بی (س) خوری .

مال بیکار را سنگ می خورد ، پیشش را (ش) می خورد .

* * *

۱۱۳۹ - بیکار لیک کیمی غم بولمس جهان نده .

دی بیکاری نه لوی غم به جهان کپی نشته .

ما نده بیکاری غمی در جهان نیست .

* * *

۱۱۴۰ - بیکار لیک ، گنده کار لیک .

بی کاری ، خراب کاری .

بیکاری ، گنده کاری .

* * *

۱۱۴۱ - بیکار لیک ، مسخره لیک .

بیکاری - مسخره کمی ده .

بیکاری ، مسخره کمی است .

۱۱۳۲ - بیکلر چشمه سیدن سو و ایچمه !

دخا نا نوله چینی اوبه مه شینه !

از چشمه بیکلر ها آب نه نوش !

* * *

۱۱۳۳ - بیکلر لردی بو یرو غی ، بو قسو لردی قان بیغله تور .

دخا نانو امر او فرمان دیبو زلودستر گونه وینی شخوی .

اوردو فرمان خان ها از چشم غریبان خون می چکاند .

* * *

۱۱۳۴ - بیکلر که ایشانمه ، آفر سو و گه ته ییمه !

ظالم باندی اعتماد مه کوه - به روانو او بوداده مه اومه !

به ظالم اعتماد نکن ، به آب روان سطن نباش !

* * *

۱۱۳۵ - بیکلر همیشه قان خور .

ظالمان قتل وینی شینی .

ظالمان همیشه خونخوار هستند .

* * *

۱۱۳۶ - بیگانه دو مت بولمس ، شکمبه گوشت بولمس .

پردی نه خپلیری ، لری نه غو بنه کییری .

بیگانه نه دو مت نمیشود ، شکمبه گوشت نمیشود .

* * *

۱۱۳۷ - بیگانه نه متن قویان آومه !

دپردی سره د سوی بیکلر ره کوه !

با بیکلر نه خر گوش شکار مکن !

* * *

۱۱۳۸ - بیگانه بیگونه چه ، او زیمدی یکی او لگو نه چه .

پردی تر خور لو پوری ، خملوان تر سر که پوری .

بیگانه تا خود ردنش ، از خود گی تا مرد نشی .

۱۱۳۹ - بولمگن سو يله مس ، سو يله گن بيلمس .

خوك چي ديزر پو هيري لير كيرى ، هغه چي ديزر كيرى نه پو هيري .
دانا (زياد) كپ نمى زند و كسيكه زياد كپ سى زند چيزى را نمى داند .

* * *

۱۱۴۰ - بولمه گن ايشگه اور ونمه ، اور ديمب تو زاقه ايلنمه !

به خه چي نه پو هيري دخالت پكې سه كړه ، كه دخالت و كړې به دام كې سه نيمه !
به چيزى كه نمى فهمى دخالت نكن ، دخالت كړدى به داسه نيفت !

* * *

۱۱۴۱ - بولمگن عيب ، سورش عيب ايس .

نه پو هيدل عيب دى ، پو پتغه كول عيب نه دى .

نادانى عيب است ، پر سيدان عيب نيست .

* * *

۱۱۴۲ - بولمه گن سوره !

به خه شى چي نه پو هيري پو شتمه و كړه !

چوزى را كه نه سى فهمى پرس !

* * *

۱۱۴۳ - بولمب ايشله گن الدنمس .

خوك چي به پو هه كار و كړى نه غول كړي .

آنكه آگا ها نه كار كند و ريب نه غورود .

* * *

۱۱۴۴ - بولم بولميش كته ليك د د بولگنده ، فيل پادشا ، روى زمين بولرايدى .

كه پو هه به غتوالى و اى پيل به د مڅكې د سڅ پا چاواى .

اگر علم و دانش به كلانى سى بولد فيل پادشاه روى زمين ميشد .

* * *

۱۱۴۵ - بولم - دولت دن افضل .

پو هه ، د دولت نه بيه ده .

دانش از دولت بهتر است .

۱۱۵۶ - بيلم ميژ دوست دن بهلدم لي دشمن پيخشي .

دناپوهه دوست نهپوه د بيمن بيه دي .

ازدوست نادان دشمن دانا بهتراست . (دشمن دانا بلندت سيکنند - ارزومت مي زند نادان دوست) .

* * *

۱۱۵۷ - بيماردي تو زلگيسي کيلسه طبييب او زياغي منن کيله دي .

د ناروغ رغيدل چې نژدې شي طبييب په خپلو پښو ورخي .

اگر بيمار رو به شقا يا فتن شود طبييب با پای خود سي آيد .

* * *

۱۱۵۸ - بي وقت اوليدن نا حق تهمت يمان .

د بي وخته مرگ نه نا حقه تهمت بد دي .

از مرگ سفاجا تهمت نا حق بد است .

* * *

۱۱۵۹ - بي وقت قيچيرکن خورازدي با شوي کوسر لر .

چرک چې بي وخته ازان کوي مريې پرې کيږي .

خرو من که بي وقت بانگ د هد سرش را سي برند .

* * *

۱۱۶۰ - بي هنردی روزی قرا .

د بي هنره انسان ورخ توره ده .

روزانسان بي هنر ميا ه است .

* * *

۱۱۶۱ - يهوده حرکت بيلدي ميتد ره دي .

بي کايه زور سلا ساتوی .

حرکت يهوده کمر را سي شکنند .

* * *

۱۱۶۲ - پاده دن اول چنگک چيقرمه !

د پادي د مخه گر دمه کوه !

پهش از پاده خا کبا دنکن !

۱۱۶۳ - پاده وانگه کیرک بولمه سه هم ، پاده ایگه سیگه کیرک .
که د پاده وان په کار نه وی د پادی خاوند ته په کارده .
اگر به پاده وان بکار نباشد به صاحب پاده بکار است .

* * *

۱۱۶۴ - بتیر دن قیل چیتوس ، بتخیل دن پول چیتوس .
بتیر خخه و بینه نهوزی او د بتخیل نه پیسه .
ازفتیر سوی نمی بر آید و از بتخیل پول .

* * *

۱۱۶۵ - پخته نی پاده ییگن ، ملامت نداد بولگن .
پنبه پاده خورلی او ملامت نداد شوی .
پخته راهاده خورده و ملامت نداد شده .

* * *

۱۱۶۶ - پد ر خطا بولسنگ بولگین ، ماد ر خطا بولمه !
که پلار خطا وی با کک نشسته خود موردي خطا نه وی .
پد ر خطا باشی ، ماد ر خطا نی .

* * *

۱۱۶۷ - پد ریم خاتون آلدی پد ر اذر بولدی .
پلار سی پنه و کیه - پلند رشوه یا : (مورچی مهره شی - پلار پلند رو)

پد ر مزن گرفت پد ر اندر شد .

یا : (ماد ر که سرد ، پد و پیتند ر می شود .)

* * *

۱۱۶۸ - پرچه لنگن کونگل دی ییغیب بولمس .

زره ما تپ نهشی جوریدی . یا : (زره پدی جوریدی نهشی .)

دل شکسته جور نمی شود . شاعری درینمورد گوید :

(از شکست شیشه صا جلدان ایمن مباحش - شیشه را اگر بشکنی هر ذره او خنجر است .)

۱۱۶۹ - پست دروازه دن اینکه ییب اوت!
دقیقه دروازه نه دې سر تیه که او تیر شه!
از دروازه پست سرت را خم کرده بگذر!

* * *

* * *

۱۱۷۰ - پست لب او چسه تورنه لر - ایلمده تو وچیلک بولر.

زانی چی تهی الوزی، کمال آباد راخی.

اگر کلنگ ها پست پرواز کنند سال میری می آید.

* * *

۱۱۷۱ - پشک دی صوفی می بولمس.

پیشی شیخه نه وی.

پشک صوفی ندرد.

* * *

۱۱۷۲ - پشکدی قاچگه نی سما نغا نه که چه.

د پیشی توپ تر تا قچی پورې وی. یا: (دجولا سنه تر مو زی پورې وی.)

خیز پشک تا در کا هدان امت.

* * *

۱۱۷۳ - پشک که یاغ دی تا پشیریب بولمس.

پشی ته غوری نه سپارل کپیری. یا: (غوبه به پیشونه ساتله کپیری.)

روغن به پشک تسلیم کرده نهیشود.

* * *

۱۱۷۴ - پیشگن حلوانی هر کیم ییدی.

پغه شوی حلوا هر شوک خوری.

حلوا ای پخته شده را هر کس میخورد.

* * *

۱۱۷۵ - پیشگن بیوه تیز تو کیلار.

پخته شوی میوه زر لوی پیری ،

میوه پخته زود می ریزد .

* * *

۱۱۷۶ - پشه دن فیل یسه مه !

د سا شی خخه پیل مه جو روه !

از پشه فیل نسا ز !

* * *

۱۱۷۷ - فقیر اوزی پناه ده ، پوستیمی سما ن خانه ده .

پخوله فقیر په اسن کپی دی ، خو پوستین بی په خاله (۱) کپی دی .

خود فقیر در پناه است و پوستینش در کا هدان است .

* * *

۱۱۷۸ - پنجشنبه لیک نان مین استخوا نینگ قا تگن می ؟

د پنج شنبی دورخی په پودی لوی شوی بی ؟

با نان پنجشنبه بزرگ شده ای ؟

* * *

۱۱۷۹ - پنجشنبه نینگ کیلشی ، چها رشنبه دن معلوم .

د پنجشنبه را تگد چار شنبی نه معلوم دی .

آمدن پنجشنبه از روی چار رشنبه معلوم است .

* * *

۱۱۸۰ - پوشال کیگن مردم پسند - آشک یگن اوزینگ پسند .

کالی د خلکو په طبعه اغوند او پوی په خپل زره خوره !

لباس پیوش مردم پسند ، نان بخور خود پسند !

* * *

۱۱۸۱ - پول بولدی ، کول بولدی .

نغد پی پیمی پخه پوی ده .

پول شد ، خاکستر شد . یا : (پول نقد نان پخته است .)

۱ - خاله - کا هدان ، پس خانه .

۱۱۸۲ - پول بيزنس سرکه نی بوزر .

خوښک چې پیسې نه ورکوي غونډه خرابوي .

آنکس که پول نمیدهد مجلس را خراب میکند .

* * *

۱۱۸۳ - پول ، هولد ی تا پر .

پیسې ، پیسې پیدا کوي . یا : (دولت د دولت په لورځی .) یا : (پیسې په پیسو

پیسې ځی .)

پول ، پول را پیدا میکند . یا : (دولت طرف دولت می رود .)

* * *

۱۱۸۴ - پول تا شدی هم نرم ایلار .

پیسې تیره هم نرموي . یا : (پیسې وچ کانی ما توي .)

پول سنگ را هم نرم می کند .

* * *

۱۱۸۵ - پول جنده گه ، کپ کند ه گه .

پیسې د پوندی کالیوله اغوستونکی سره وي او خرابه خیره دخراب انسان سره .

پول د رنزد ژنده پوش است و کپ خراب د رد هان انسان کند ه است .

* * *

۱۱۸۶ - پولدار با تور ، بی پول یا تور .

شته من قهرمان دی ، بی پیسو مغلوب او خوب وری .

پول دار قهرمان است ، بی پول مغلوب و خواب برده است .

* * *

۱۱۸۷ - پولسيز ليك كيشيگه هر نيرمه قيلم يره دی .

بی پیسهگی په انسان هرڅه کوي . یا : (نیستی کم میالی ده .)

بی پولی هر کار را بالای انسان میکند : (یعنی از احتیاج انسان مجبور به اجرای

هر نوع کاری میشود .)

۱۱۸۸ - پولیك دی پولی نی آل ، پولسیز دی د عامیٹی .

د بلی ای نه پیسی واخله ، د خوار نه دعا .

از پولد ار پولش را بگیروا ز بی پول د عایش را .

* * *

۱۱۸۹ - پولی با ردی آغزی اوینر ، پولی یوقدی کوزی اوینر .

د شته من انسان خوله گپیری اود بی پیسو سترگی .

پول دارا دهنش با زی می کند ، و بی پول را چشمش .

* * *

۱۱۹۰ - پولی باردی یوزی هار .

شته من رسوخ لری .

پولدار رسوخ دارد .

* * *

۱۱۹۱ - پیتا ورویه ده قارتورس .

په پیتا وی کپی واوره نه هاتی کیری .

در پیتا ورویه برف نمی پاید .

* * *

۱۱۹۲ - پیچا غدی اوز ینگه اور ، آغریمه مه پیرا وکه .

په چاره خهل خان وو هه ، که درد بی نه د لود بیا پری بل وو هه !

کار د را بجان خود بزنی اگر موزش نداشت بجان د بگران بزنی !

* * *

۱۱۹۳ - پیچی قیریلمب کیتکن .

زورشا جها نی دی (۱) .

کهنه پیخامت () .

(۱) مطلب تری زور تجر به کارا نسان دی . (۲) مراد از آدم تجر به کار است .

(۳) پیس یا برص ، یکنوع مرض است که جلد مریض متیلا به آن سفید میشود .

۱۱۹۴ - پیرا وزی او چمیدی ، اوئی سر بد لری او چیره ذنی .

خپله پیرنه الوزی بلکه سریدان بی الوزی .

پیر خود ش نمی پرد ، او را مریدانش می پرانند .

* * *

۱۱۹۵ - پیس پیس تی تا پر ، سوو پستی ،

پیس پیس پیدا کوی او او به جو رخ .

پیس پیس را پیدا میکنند - و آب جای پست را .

* * *

۱۱۹۶ - پیس پیس تی قرانغو ده تا په دی .

پیس په تیاره کپی پیس پیدا کوی .

پیس پیس را درتا ریکی پیدا می کند .

* * *

۱۱۹۷ - پیس پیس آدم هر قندی پست کشلیک که قا در .

غلی انسان هر چه ول غیبت کولی شی .

انسان خپک هر نوع پس گوئی (غیبت) را کرده نمیتواند .

* * *

۱۱۹۸ - پیسه دارگه کباب بی پیسه گه دود کباب .

شته من ته کباب ، خوارته لوگی د کباب .

پولداره کباب ، بی بوله دود کباب .

* * *

۱۱۹۹ - پیسه سنگه ایگه بولمه مون ، من پیسه گه ایگه بول !

پیسی دې د خان خاوند کوه مه ، ته د پیسو خاوند شه !

بول را صاحب خود نساز ، خودت صاحب بول شو !

* * *

۱۲۰۰ - پیسه می عزیز آدم دی او ی ذلیل بوله دی .

په چا چې پیسی گرانې وي ، خپله ذلیل کیږي .

انسانی که پولش عزیز باشد خودش ذلیل میشود .

۱۲۰۱ - پیسه سی کوپ، عقلو آز .

پیسه بی پی پی دی، عقل بی لره .
پولش زیاد است، عقلش کم است .

* * *

۱۲۰۲ - پیسنک بولسه جنگل ده شور با .

پیسه چی لری به جنگله کی بنو روا پیدا کی ری .
پول داشته باشی در جنگل شور با پیدا بی شود .

* * *

۱۲۰۳ - پیشکش آتی تیشبگه با قیلنس .

د بهتیل شوی آس غابن خولنه گوری .
امبی که تحفه داده شود دندانش را نمی بینند .

* * *

۱۲۰۴ - پیلبان مین آشنا بولسنک پیاخانه نوزت .

که د فیل بان مره آشنا بی کپی نواول د فیل کوته جو ره کپه .
اگر با فیلبان آشنا بی کردی اول فیل خانه بساز! حافظ شیرازی درینمورد گوید:
(یا سکن با فیلبانان دوستی - یا بنا کن خانه ای درخور پیل .)

* * *

۱۲۰۵ - تا بچه بیغله مه سه آنه ایچک پورس .

ما شومچی ونه ژاری مور تی نه ور کوی .
تا طفل نگرید مادرش شیر نمیدهد .

* * *

۱۲۰۶ - تا تسیز شور با که توز کا وا یله مس ، احمق کله گه سوز کا وا یله مس .

دا احمق مر ته خبره او بی مزې پورواته مالکله په کار نه ده .
به شور با ی بی مزه نمک و به کله احمق کپ بکا رنجست .

یا : (هیش کله خریا سین خواندن .)

۱۲۰۷ - تا تلی تیل جان آ لر .
خوړه خبره د زړو بشکار کوي .
زبان شیرین مردم را گرویده میسازد . یا : (خلق خوب خلق را شکا رکند .)

* * *

۱۲۰۸ - تا تلی سوز دوست کیلتیر ، اچیق سوز دشمن .
خوړه خبره دوست پیدا کوي او ترخه خبره د بېمن .
سرخ شیرین دوست کما یی میکنند و سرخ تلخ دشمن .

* * *

۱۲۰۹ - تا تلی صحبت لجا نکه تیگم .
خور مجلس انسان نه ستوانه کوي .
صحبت شیرین انسان را خسته نمی ما زد .

* * *

۱۲۱۰ - تا تلی طعام یی ، تا تلی سوز سوز له !
خونده و رطعام خوره ، او خوره خبره کوه !
طعام لذ یذ بخور ، سرخ شیرین بگو !
÷ * *

۱۲۱۱ - تا ج را وز سشتیری مینی کوز یدن بیله دی .
مودا گر خپل سشتیری له مترگو پیژنی .
تا جر سشتیری خود را از چشمها نش می شنا مد .

* * *

۱۲۱۲ - تا رتیشمه گن بیر لشمس (ا یر یشمس) .
خوک چپ راکش نه کی در سره نه یوخی کیری .
تا کسی راجنب نکنی باتو نمی پیوند د .

* * *

۱۲۱۳ - تا رجا یده تما شا بولمس .
په تنگ خا کی سیل نه کیری .
در جای ضیق تما شا نمی شود .

۱۲۱۳ - تا زیدرده آش بیگن دن، کیننگ ییرده شست بیگن یخشی.

به‌هرا خه‌لخای کپی سوکان خورل بیه دی نه به تنگ لخای کپی دو پی خورل .

هشت خوردن درجای فراخ بهتر است از نان خوردن درجای ضیق .

* * *

۱۲۱۵ - تازه لیک، ماغ لیق دی گراوی .

تازه گی دروغتیا ضامنه ده .

تازه گی ضامن تندرستی است .

* * *

۱۲۱۶ - تازی سیز آوکه چیه سنگ او لجه میز او یگه قیته سن .

که له تازی پرتیه بیکارته وخی ، بی بیکاره کورته راخی .

اگر بی تازی به شکا وهر آیی، بی شکا ربخانه باز میگر دی .

* * *

۱۲۱۷ - تازی لرشکا رقیله دی، آوچی لر شما رقیله دی .

تازیان بیکار کوی، شکا ربان شما رکوی .

تازی ها شکا رمی کفند، شکا ری ها شما رمی کنند .

* * *

۱۲۱۸ - تاش توشگن جا یدله قاله دی .

تیره چه چیرته و لویده هملته پاتی کیری . یا : (تیره هغه درنده چه پهل

لخای پرتیه وی .)

سنگ بهجا بیکه افتید هما نجا می ماند . یا : (سنگ بهجای خود دمنگین است .)

* * *

۱۲۱۹ - تاش قتیق - تاش قتیق ، تاشدن کوره باش قتیق .

تیره سوخته ده - تیره سوخته ده ، خوله تیری نه سر سوخت دی .

سنگ سوخت است ، سنگ سوخت است ، نسبت به سنگ سر سوخت است .

* * *

۱۲۲۰ - تاشقین لیک دی عا قیتی شاشقین لیک .

دافراط نتیجه و ا رخطا بی ده .

عاقبت افراط و ا رخطا بی است .

۱۲۲۱ - تاغ پور یسینز بولمس، توقی ارسلانسیز .

غر بی لیوه نه وی اوخنگل بی زسری .

کوه بی گرگ نیست، و جنگل بی شیر .

* * *

۱۲۲۲ - تاغ تاغ سینن قا ووشمن - انسان انسان سینن قا ووشر .

غر په غره نه ورخی، انسان په انسان ورخی .

کوه به کوه نمی رسد، آدم به آدم سی رسد .

* * *

۱۲۲۳ - تاغدی باشی تو بن میز بولمس .

د غره سر بی اورو (وریخ) نه وی . یا: (مپین غر بی واورونه وی .)

سرکوه بی دسه نیست . یا: (قله کوه بی ابر نیست .)

* * *

۱۲۲۴ - تاغدی کورکی تاش سینن - آدمدی کورکی باش سینن .

د غره پول په تیر واوردانسان پول په سروي . یا: (تیری د غره پسول دی .)

زیفت کوه با منگ امت و زیت انسان با سر .

* * *

۱۲۲۵ - تاغ قوشی تاغده گوزل، باغ قوشی باغده .

د غره مرغی په غره کپی شکلی ده، او د باغ په باغ کپی .

پرنده کوه د کوه زیباست و پرنده باغ د باغ .

* * *

۱۲۲۶ - تاغ هر قیچیه بویولک بولسون تیپه میدن پول اوته دی .

غر که هر خوسره جگ وی بیاهم په سربې لار ده . یا: (د غره په سر لار ده .)

کوه هر قدر بلند باشد رسر خود راه دارد .

* * *

۱۲۲۷ - تاغیگه کوره قاری بار، تاغیگه کوره بهاری .

چی واوره بی د غره غوندی وی پسرلی بی هم د غره غوندی وی . یا: (خنک غره

هسی بی خنا ور .)

برف و بهارش به تناسب کوهش است .

۱۲۲۸ - تاغ بیقیلمه سه دره تولمس.

چی غرونه لویری ، دره نه کیبری .

تاکوه نیفتد دره پر نمی شود . یا : (مییل برده را مییل پر میکنند .)

* * *

۱۲۲۹ - ناق قولدن میس چیقمس .

دیولاس شخه تک نه خیری .

ازیک دست صدا بر نمی آید .

* * *

۱۲۳۰ - تالدن تیاغینگ بولمه سون ، یماندن همرا هینگک !

دولپ دانگ اود بد (انسان) ملگر تیا مه خوبوه !

از یید تیاق (چوب دست) واز (انسان) بد همراه نداشته باش !

* * *

۱۲۳۱ - تامچی تامه - تامه تاشدی تیشه دی .

شاخکی شاخکی چی په تیره لویری ، تیره آخر سوری کوی .

قطرات (آب) چکیده چکیده سنگ را سوراخ می کنند .

* * *

۱۲۳۲ - تامچیدن قاچیب ترنا وگه تو نیلدیم .

له بارانه و تینه تیده دنا وی لاندی بی شبهه شوه .

از چکک گر یختم و به زیرنا وه بند ما ند م . یا : (از زیر باران به زیرنا وه .)

* * *

۱۲۳۳ - تامچه نی او قلنگنی بیر کیشینی قورقیتنه دی ، او قلنمه گنی مینگک کیشینی .

دکه تما نچه یو داروی او تشه زرتنه .

تفنگچه پر یکنفر را می ترساند و تفنگچه خالی هزار نفر را .

* * *

۱۲۳۴ - تامه - تامه کول بولور - آقه - آقه مییل بولور .

شاخکی - شاخکی دریا ب کیبری ، اوویاله ویا له میلاب .

قطره - قطره دریا می شود و ریخته - ریخته مییل .

۱۲۳۵ - تا و وشما نکه «قاج !» دیدی ، تازی گه «باس» دیدی ،
سوی ته و ایی «تینه !» تازی ته و ایی «نیسه !» یا : (کور به ته و ایی «خیر دار» او غله ته
و ایی «شا باس» .)

خرگوش را میگویند «بگریز !» تازی را میگویند «بگیر !»

* * *

۱۲۳۶ - تا و قتی توشیگه تر یغ کیر یچتی .

چرکک په خوب کپی بدن وینی .

مرغ درخو ایش از زن می بیند .

* * *

۱۲۳۷ - تا و قتی توشیگه دان کیره دی .

چرکک په خوب کپی دانه وینی . یا : (غو ایی په خوب کپی کو نهجا ره وینی .)

یا : (او بن په خوب کپی پنجه وینی .)

* * *

۱۲۳۸ - تا و و قتی بیسننگ بیر بیسن ، غله سینی بیسننگ بیسننگ بیسن .

چرکک یوه ورخ خوری ، هگی هر ه ورخ .

مرغ میخور ی یک روز ، تخم میخور ی هر روز .

* * *

۱۲۳۹ - تا و وق سیمر سه ، کیتی تا و به دی .

چرککه چی خر بیری (. . .) بی تنگی بیری .

مرغ چاق شود (. . .) تنگ می شود .

* * *

۱۲۴۰ - تا و وق «غاز بوله بن» د یسه بوتی بیر تیله دی .

چرکک د زر کپی تنگ زده کا و ه خپل بی هیر شو .

زاغ تقاید رفتار کبک را نمود ، رفتار خود را هم فراسوش کود .

* * *

۱۲۴۱ - تا یلر یوتیشمه سه آتلر کمه به دی .

بیان چی ونه روزل شی د آسونو نسل کم بیری .

کره های اسمپ پر ورش نشوند ، نسل اسمپ ها کم میشود .

۱۲۴۲ - «تخم قویه من» د یکن تا فوق کوپ «قه قه» لیدی .

هغه چرکه چې هگی ا چوي ککې یې ډیرې وي .
سرغ قبل از تخم دادن بسیار «قه قه» میکنند .

* * *

۱۲۴۳ - تر یخ دی ییکن چو مچوق - بلا که قالیکن بود نه .

پودن مرغی و خورل ، په بلا کې مړزها تی شو .
ارزن را کنجشک خورده ، در بلا بود نه مانده .

* * *

۱۲۴۴ - تسبیح بی سرکش بو لمس .

تسبیح بی مهر ا به نه وي .

تسبیح بی مهر اب نمی باشد .

* * *

۱۲۴۵ - تقدیر و قسمت ازلی قور داش - او لگو نچه قدر انسان که یولد اش .

قسمت او تقدیر ازلی سلگری دي - د سرک تر وخته دا نسان سره یو لهای دی .

قسمت و تقدیر رفیق ازلی است تا وقت مرگ با انسان همرا ه است .

* * *

۱۲۴۶ - تقدیر ینگه تن بیر !

تقدیر ته تسلیم شه ! یا : (تقدیر تد بیر ته زشته .)

به تقدیرت تن بده ! یا : (تقدیرتد بیر نمی شود .)

* * *

۱۲۴۷ - تکه بولسون ، سوتی بولسون .

وزگړی دې وي خو میله دې و کړي .

تکه (بزئ) باشد خو شیر بد هد . یا : (نر باشد و شیر بد هد .)

* * *

۱۲۴۸ - تگی دشمن دو مت بولمس .

خبیث دوستی نه لري .

انسان بد مرشت دوست نمیشود .

۱۲۴۹ - تلشکن گه تا ر دنیا، کینگشکن گه کینگ د نیا .

جنگیرک انسان ته زری تنگه ده او سوله دوست ته پراخه ده .
به آدم جنگره جهان تنگ است و به انسان صلح دوست ، فراخ .

* * *

۱۲۵۰ - تماغینگه نان اوچسه (تیقاسه) مووگه بار ، سوو اوچسه کورگه بار !
چې دوی دې په ستونی بنده شوه او به خنبه ، که او به دې بندې شوې نو قورانه !
اگر درگلویت نان بنده بماند آب بنوش ، اگر آب بنده بماند بطرف قور برو !

* * *

۱۲۵۱ - تنبل گه ایش بو یو ر سنگ سنگه عقل اورگه تور .

لپ ته چې دکا روا یې درته نصیحت کوي .
تنبل را کار بفرمای نصیحت پدرا نه میکنه .

* * *

۱۲۵۲ - تنبل گه هر روز جشن .

دلپ د پاره هره ورځ د جشن ورځ ده .
برای تنبل هر روز جشن است .

* * *

۱۲۵۳ - تنبل همیشه ((قوتیم یوق)) د یدی .

لپ تل وایې « ستره نه لرم » .

تنبل همیشه بیگو ید ((قوت ندا لرم)) .

* * *

۱۲۵۴ - تنه می با شقه د رن بیللمس .

دل انسان د وجود درد نه حس کیږي .

وجود بیگانه درد را حس نمیکنه .

* * *

۱۲۵۵ - تو پراق همه میزدی آنه میز .

وطن دتولو سورده .

وطن ما در همه ما است .

۱۲۵۶ - تو توندن قا چیب آ تشگه تو تولد یم .

دلوكی نه ونبه تیلدیم به اور کپی بند پاتی شوم . یا : (له هزارانه ونبه تیلدیم ناوی ته کبینه ستم .)
از دود گر بختیم ، در آتش بنده ما ند م .

* * *

۱۲۵۷ - تو تون دی ا چیغی سور یگه معلوم .

دلوكی تر یخوالی سوری ته معلوم دی .
تلخی دود به سوری (دود رو) معلوم امت .

* * *

۱۲۵۸ - توت یهر اغیلدن عجا یب ایهنگ بهتر .

د توت د پا نو خخه دور یبمو عجه غوزه پیرا کیری .
از برگ توت عجب پیله (ا بر یشم) پیدا میشود .

* * *

۱۲۵۹ - توده دن اجر لگن دی بوری یهر .

سیره چی له زسی جلاشی لیوه بی خوری . یا : (دور کپی سیری خاوند لپوه دی .)
کسی که از جمعیت جدا شود او را گرک میخورد .
یا : (نبیسی که از ربه جدا شود او را گرک میخورد .)

* * *

۱۲۶۰ - توده سیدن اجر لگن تو رگه توشره .

د سیه چی جلاشی به دام کپی نیلمی .
آنکه از خیلش جدا شود به دام سی افتد .

* * *

۱۲۶۱ - تور تته او غلیم بولگو نچه او میراث چا لیم بولسون .

د خوروزانو خخه یوزور میره سینه دی .
یک شوهر پیرا زچار پسر بهتر امت . (از قول پیر زنها مت)

* * *

۱۲۶۲ - ترب ایکسم شلغم چیه دی .

ملي چي و کرم تهور شنه کيڙي .
اگر من ترب بکا رم شلمم مير و يد .

* * *

۱۲۶۳ - تور منگ موزينگده - آبر وازينگده .

که په خپله خبره و د ريري، پتمن (آبر و سندن) کيڙي .

اگر به سخن خود با يستی آبر و سندن ميشوی . يا : (منگ بجای خود منگن امت .)

* * *

۱۲۶۴ - تر کستان ده قوی بير موم ، کيله - کيله اون بير موم .

په تر کستان کې پسه يو موم ؤ خو په آخر کې يولس موده شوه .

در تر کستان گو سفند يک موم بود و سرانجام يا زده موم شد .

* * *

۱۲۶۵ - تو زدن لڼد يده نيمه با ر؟ سو و دن عزيز نيمه با ر؟

د مالگې نه خونند و رخه شی دی؟ او دا و پونه گران (قدر سن) .

از نمک لڼد تر و از آب عزيز تر چيست؟

* * *

۱۲۶۶ - تو زميز خمير تمور ده تور سن .

بې مالگې او ره (خمير) په تناره پورې کيږي نه .

خمير بې نمک در تمور نمی ايستد .

* * *

۱۲۶۷ - تو زميز شور با کبي گي بې مزه .

خبره بې لکه بې مالگې بيور و ا بې خوننده ده .

سختش ما نند شور با ي بې نمک بې مزه امت .

* * *

۱۲۶۸ - تو ز ينگن جا ينگده ه تو ز غلجه گه تو فله مه !

چې ما لکه دي و خور له په لو بڼی کې بې لارې مه تو کو ه !

در چا يکه نمک خور دي در نمکدانش تف نکن ! يا : (نمک خور دی نمکدان را نشکن !)

۱۲۶۹ - توش او یقوسی ، قوش او یقوسی .

دغرمی خوب ، دمر غی د خوب غوندي وي .

خواب چاشت ما نند خواب پرند هامت .

* * *

۱۲۷۰ - توشگه نملر کیر میدی ؟ دشمن نیلرد ی میدی ؟

خه شی دی چې انسان ته په خوب کې نه ورخی ؟ خه شی دی چې دانسا ن دشمن یې نه وایی ؟

چېست که در خواب انسان نمی آید ؟ چېست که دشمن به انسا ن نمیگو ید ؟

* * *

۱۲۷۱ - توشینگی سو و که ایت !

خوب دی او بوته وایه !

خوابت را به آب بگو !

* * *

۱۲۷۲ - تو غری آدم آخر غالب کیله دی .

رشتهیا و یونکی انسان آخر غالب کیږي .

انسان را مستگوی آخر غالب میشود .

یا : (راستی موجب رضای خدا است)

* * *

۱۲۷۳ - تو غری (آدم) او سیب گل بولور ، ایگری تو زیب کول بولور .

رشتهینی انسان و ده کسوي او گل کیږي ، ټگک انسان خاوري کیږي .

انسان راست نمو و گل می کند ، و آدم کج موخته و خا کستر میگر دد .

* * *

۱۲۷۴ - تو غری آدم قا قیلرا ما یقیلیمس .

رشتهینی انسان ټکول کیږي خونه لویږي .

انسان راست کو بیده میشود اما مقوط نمیکنند .

* * *

۱۲۷۵ - تو غری تیل تا شتی یا ر ، ایگری تیل با شتی .

رشتهیا خبره تیر سا توي او ورائی خبری ، مر .

مسخن را مست منگک راستی تر قاند و مسخن د روغ مر را .

۱۲۷۶ - توغری سوز آدم دی بیرا یاغی دایم اوزنگی ده بولسون .

در بیتیمنی انسان یوه پشه تل په رکاب وی .

یکپای آدم حق گوی (راستک) همیشه در رکاب با شد .

* * *

۱۲۷۷ - توغری سوز آدم که جا نیتگدی فدا اقیلمستک ارزیر .

که په ر بیتیمنی انسان بسا ندی دې خان فدا کړې ارزي .

به انسان راستگوی اگر جانت را فدا کنی می ارز د .

* * *

۱۲۷۸ - توغری سوز ، توفهنگه یا قوس .

ر بیتیما ویل دې ، دا ولدهم نه خو پیری .

کپ راست خوش اولاد ت هم نمی آید .

* * *

۱۲۷۹ - توغری سوز کیشیمی یورت دن قورلر .

ر بیتیما ویونکی انسان د کلی نه شرل کیری .

حقگوی را ازده می کشند .

* * *

۱۲۸۰ - توغری سوز که آقر سو ولر توختر .

په ر بیتیما خبره بهید و نکلی او په دریری .

به معنن راست آب جاری می ایستد .

* * *

۱۲۸۱ - توغری سوز لکن که اولیم یوق !

ر بیتیمنی انسان سرک نه لری .

به انسان راستگوی سرک نیست .

* * *

۱۲۸۲ - توغری سوز له ، آرام اوخله !

ر بیتیما واید ، او بی غمده ویده کیری ه !

راست بگو ، آرام خواب شو !

۱۲۸۳ - توغری لر گه زوال بولمس چیکسه لر هم مینگ جفا .

ر بیتیا زوال نه لری که هر خومر ه ظلم و جفا هم پری را شی .
را متگو یان را زوال نیست اگر هزا ر ظلم و جفا بکشند .

* * *

۱۲۸۳ - توغری لیک که او لیم یوق .

ر بیتیا سرگ نه لری .

راستی سرگ ندارد . یا: (راستی زوال ندارد) .

شا هری گوید : (راستی کن که راستان رستند - د ر جهان ر استان قوی دستند) .

* * *

۱۲۸۵ - توغری لیک واقع لیک دروازه سیدور .

ر بیتیا دوا قعیت دروازه ده .

راستی دروازه دوا قعیت است .

* * *

۱۲۸۶ - توغری یی یا ری تیگری .

د ر بیتینی انسان ساگری خدای دی .

یا رانسان راست گوی خد اوئند است . یا : (خد اوئند هاسی صا دقان است) .

* * *

۱۲۸۷ - توغری یورو قا قیلیمسن - توغری مو یله چا پیلیمسن .

مم مخه نه تکول کیری ، ر بیتیا وایه تکلیف نه وینی .

راست پرو کو بیده ه نمیشوی ، راست بگو تکلیف نمی بینی .

* * *

۱۲۸۸ - توغری لکن جایدن ایاق او زیلسه او زیله دی ، اما کسونگیل او زیلسمیدی .

د اصلی وطن نه پینی جدا کیری خوزره نه . یا: (له خپله وطنه پینی شی خوزره نه) .

از وطن اصلی های کنده ه میشود اما دل کتمه ه نمیشود ه

۱۲۸۹ - تو غیلگن جا ینگه کوزیتنگه اوت دېک کورینه دی .
د خا پور و خای پیر خودی : یا : (هرچا ته خپل وطن کشمیر دی .
وطن اصلی بسیا وشورین امت . یا : (برای هرکس وطن خود ش فرخا راست .)

* * *

۱۲۹۰ - تو غیلگن بچه گه قا غدیك پیشیک .

نه ز پیریدی لې زوی ته زانگو لکه غر .
به بچه تولد نشده گهواره مثل کوه .

* * *

۱۲۹۱ - توق آج دی حالینی بیلمس .

سورد وړې په حال شه خبردی ؟
سیر حال گوسنه رانمی فهمد . یا : (سیر از دل گشته چه خبردارد ؟)

* * *

۱۲۹۲ - توقتی تیر تمه ، آچتی ایشلت مه !

سورمه شوروه او په وړې کارمه کوه !
سیر رانچینان ، سرگر مننه کارنکن !

* * *

۱۲۹۳ - توقدی آچان خبری بولمس .

سورد وړې له حاله خبرنه دی .
سیر از دل گشته خبرندارد .

* * *

۱۲۹۴ - توقلیک- توقلیک دن چه قر شو خلیک .

د سربت نه مستی پیدا کیری .
از سیری مستی پیدا میشود .

* * *

۱۲۹۵ - توقی گه اوت کیتسه هول وقوروق برابریا نر .

خنکلی چی اوزوا خلی وچ اولامده یورنگک سوخی .
در جنگل آتش بیفتد تر و خشک یکسان میسوزد .

۱۲۹۶ - تولکی که بوش کپلستنگ سما نھا نده اوت وور ،
کید ری ته چی لارور کپې منا ته او را چوي .
به رو به روی خوش نشان بد هی کاھدان را آتش سی زند .

* * *

۱۲۹۷ - تولکی که « قاج » دیدی ، تازی که « آل » دیدی .
کید ری ته وایی « تیشته » اوتازی ته وایی « ونیسه » !
رو به راه رامی گوید « بگریز » تازی رامی گوید « بگریز » !
یا : (به زد میگوید دزدی کن ، به صاحب خانه میگوید هو شیار باش !)

* * *

۱۲۹۸ - تولکی نی توبه سیکه ایشا نمده ! عیار دی ییغیسیگه .
د کید ری په توبه اود تک په ژ را باورسه کوه !
به توبه رو به و به گریه عیار (۱) اهما دنکن !

* * *

۱۲۹۹ - تولکی نی یتا غیده ارسلان یا تمس .
د کید ری داوده کید و په لهای کپی زمیری نه اوده کیری .
در خو ابگاه رو به شیر نمیزوا بد .

* * *

۱۳۰۰ - تولکی یوز مثل بیله دی ، تو لسان توقیزی تا ووق با ره سیده .
د کید ری سل متلونه زده دی چی نه نوي بی د چرک په با ره کپی دی .
رو به صد مثل سی داند ، نودونه آن در با ره مرغ است .

* * *

۱۳۰۱ - تونسیز روز بولمس دا غسیز لاله بولمس .
ورغ بی شېی نشته ، او غا قول بی دا غه .
روز بی شېی نیست - ولاله بی دا غه .

(۱) در اینجا به معنی بکار است .

۱۳.۲ - تو نغیز دن بیر تولک .

د خولک نه یو وینهته .

از خولک یک موی .

* * *

۱۳.۳ - تو نغیز دن تو نغیز تو غیله دی - آهو دن ، آهو (کیلیک) .

دخولک نه خولک پیدا کیبری ، د غرخه نه غرخه . یا : (د ساره ما ربچی زیبری) .

از خولک ، خولک زائیده میشود و از آهو ، آهو .

* * *

۱۳.۴ - تو نغیز گوشتی گوشت بو لمس ، ایسکی د شمن دوست بو لمس .

د خولک غوبه نه غوبه کیبری ، او پخوا نی د شمن نه دوست کیبری .

گوشت خولک گوشت نمی شود ، د شمن د یرینه دوست نمی شود .

* * *

۱۳.۵ - تو نغیز نبردن بیلسون گوهر قیمتی نی ؟

خولک د سر غار و په قدر شه پو هیبری ؟ یا : (او پس په رباب شه پو هیبری ؟)

خولک قدر گوهر را از کجا بفهمد ؟

* * *

۱۳.۶ - توی تینگری نی خزینه سی .

واده د خدای خزانه ده .

توی خزانه خداست .

* * *

۱۳.۷ - توی دن کین نغاره .

له واده نه وروسته دول وهل .

بعد از توی نغاره زدن .

* * *

۱۳.۸ - توی دی باشی باشانگو نیچه .

واده تر شروع کیدووی .

توی تا شروع شدن است .

۱۳۰۹ - توی دی بو ایشیدن بوله دی بوله دی می قز یق .

د واده له و رانه بی آوازه توده ده .

از توی کرده آوازه اش گرم است .

* * *

۱۳۱۰ - تویگه بار سنگ توییب بار . یما نلیگینگ دی قویب بار !

چی واده ته خچی اول دی نس سر وه او بدی دی پریر ده یما خه !

اگر توی میروی شکم خود را میر کرده و بدی های خود را مانده برو !

* * *

۱۳۱۱ - توی گیله میرز او تمس .

واده بی گیلپی نه وی .

توی بی گیله تیر نمیشود .

* * *

۱۳۱۲ - تویمه دیم آشینگه ، قبا غینگ باشینگه .

چی په دو پی دی سورنه شوم نو کاسه دی په سرو هم .

از نانت سیر نشدم کاسه ات را به سرت می زخم .

* * *

۱۳۱۳ - توینگ بولسه تما شا چی تا پیلر .

چی واده لری تماشا چیان بی پیدا ا کیری .

اگر توی داشته باشی تماشا چی پیدا میشود .

* * *

۱۳۱۴ - ته شی باشقه لردی یاق دی ، ایچی مینی .

دبانندی بی نور و سو زول او دننه بی زه یا : (د بانندی بی قهو و ژلی او دننه بی زه) .

بیر و نش د یگر اذرا موخت و درو نش سرا . یا : (بیر و نش ترا کشت و درو نش سرا) .

* * *

۱۳۱۵ - ته شی سردمدی اولدیر دی ، ایچی مینی .

دبانندی بی خلك سره کپل او دننه بی زه .

بیر و نش مردم را کشت و درو نش سرا .

۱۳۱۶ - تهمت اولیمن دیمان .

تهمت (تور) د سر یخې نه بددی .

تهمت از سرگ بد تر است .

* * *

۱۳۱۷ - تهمت تاش یاره دی ، قاش یار سه مه باش یاره دی .

تهمت تییره چوي ، که تییره و نه چوي نوسر چوي .

تهمت سنگراسی تر قانده ، اگر سنگ را نتر قانده سرراسی تر قانده .

* * *

۱۳۱۸ - تهمت تی عمری قیسقه .

د تهمت عمر لدم دی .

عمر تهمت کوتاه است .

* * *

۱۳۱۹ - تهمت ناحق دن اوزی امره سون .

د ناحقه تهمت خنجه دې خدای و ساته .

از تهمت ناحق خدا نگاه کند .

* * *

۱۳۲۰ - تیار آشگه با کاول ، یتیم قیز که بسا ول .

د پخې چوپی سرخان دی او د یتیمی نجلی واکوال .

به نان تیار با کاول (توزیح کفنده) است و بدختر یتیم اختیار دار .

* * *

۱۳۲۱ - تیر تو کمگن ایر بولمس .

چې خولی تو بی نه کپری سیر نی نه دی .

کسی که عرق نه ویز د مرد نیست .

* * *

۱۳۲۲ - تیر سکلی تیشلب بولمس .

خنکله نه په غا بییری .

آرنج به دندان کزیده نه میشود .

۱۳۲۳ - تیرآه با تسنگ ، راحت گه با ته من .

که به خوبویی او ندشی به راحت بی د و بی ری .

اگر در عرق ترشوی ، در راحت غوطه میخوری .

* * *

تیر لگنینه گجه ایشله ، تو یگنینه گجه بی !

۱۳۲۴ - ترخولې کید و پوری کار کوه ، ترسید و پوری خوراک .

تا عرق کردن کار کن ، و تا میرشدن بخور !

* * *

۱۳۲۵ - تیر ناغلن ایتتی جد اقلیب بولمیدی .

نولک و وری نه بیلمیری .

گوشت و ناخن از هم جدا نمیشوند .

* * *

۱۳۲۶ - تیر ناغی بولمه مه یولبرس هم عاجز .

نوکان (سنگولی) چې ونه لری زسری هم عاجز دی .

اگر ناخن (چنگال) نداشته باشد شیر هم عاجز است .

* * *

۱۳۲۷ - تیر لشگن ، تاغ آشور .

لاروی غرونه تر پیولا ندی کوی .

راه رو کوه ، هاراسی پیما ید .

* * *

۱۳۲۸ - تیز کیلگن دولت ، تیز کیتر .

دولت چې ژر پیدا شی ، ژر زهر ته شی .

ثروتی که زود پیدا شود زود از دست می رود .

* * *

۱۳۲۹ - تیز یا نگان (اوت) ، تیز او چر .

اورچی به لمبو و سوزی زسری .

آتش که تیز بسوزد زود خاموش میشود .

۱۳۳۰ - تیش آغریقی دوا سی انبور .

د غابن د درد دوا انبور دی . (که فرزند بیهوی دستر ککو تور دی - دستر ککو تور دی د زړه سرور دی .

فرزند که بدوی غابن دې رنجور دی - غابن دې رنجور دی نور دانبور دی .)
دوا ی درد د ندان انبور است . یا : (درد د ندان باهد کنلن .)

* * *

۱۳۳۱ - تیش قنچه لیک گوزل بولمه سین آغریکچ انبور سین سو غیر یلمس .

غابن که هر خورمه بد قوا ره وی تر خرابیه و پورې په انبور ونه و یستل کیږي .
دندان هر قدر بد نما هم با شد تا وقتیکه درد نکند با انبور نمی کشند .

* * *

۱۳۳۲ - تیشیک قو لاق ایشیتیکن .

سوزی غور هر و سرواوری .
گوش سوراخ حتماً می شود .

* * *

۱۳۳۳ - تیشیکه قره مه ، ایشیکه قره !

غابن یې مه گوره ، کای یې گوره !
دندانش را نبین ، کارش را ببین !

* * *

۱۳۳۴ - تیغ یرا سی توزه لر ، قیل یرا سی توز لیس .

د توری پر هارر غیری اود ژبې پر هارنه ر غیری .
زخم شمشیر جو رمی شود ، زخم زبان نی .

* * *

۱۳۳۵ - تیکان بولیب ایا ققه قه لگو نچه ، گل بولیب کور ککه سنجیل .

داغزی کید و اود خلکو په پشوکی چو خید ونه دمینود بنا یسته کید و گل شه .
تا خا رنده و در پای سرد م خایدن ، گل زیب مینه ها شو .

* * *

۱۳۳۶ - تیکان گل بیتر ، گلدن تیکان .

داغزی نه گل اود گل نه اغزی پیدا کیږي . یا : (گل داغزی او ابراهیم دآذر خخه دی .)

از خا رگل سی روید ، واز گل خار . یا : (گل از خار راست و ابراهیم از آذر.)

* * *

۱۳۳۷ - تیکانندی ضربتی تا رنگن آدم یا غیمنی بملیب با سه دی .
چا چپی دا غزی تکلیف لید لی وی ، پسته په احتیاط په مخکه ږدی .
کسی که ونج خار را کشیده باشد پای خود را احتیاطا نه بزمین سی ماند .

* * *

۱۳۳۸ - تیکان زهری اوچیده ، دشمن زهری ایچیده .
دا غزی زهر په خو که کپی او د دشمن زهر په زره کپی دی .
زهر خار در نوکش و زهر دشمن در دلش سی باشد .

* * *

۱۳۳۹ - تیکان نسوز گل بولمس ، بقصا نسوز یار بولمس .
گل بی اغزی نه وی او یا ربی عیبه .
گل بی خار نیست و یا ربی عیب .

* * *

۱۳۴۰ - تیکین دی منتی کوپ ، محنت تی لذتی کوپ .
د مفتو مننت ډیروی او د محنت لذت .
مفت مننت زیاد د ارد محنت ، لذت زیاد د ارد .

* * *

۱۳۴۱ - تیکیلگن قزان قینه مس .
دا منتظار کتوه زرنه خو تکیری .
دیگ انتظار زود نمی جوشد .

* * *

۱۳۴۲ - تیگمگن که تیگمه !

خوک چپی دی نه رپر وی ته بی هم مه رپروه !
کسیکه مزاحم تو نمیشود ، تو هم مزاحمش نشو !

۱۳۳۳ - تیگیرمان ایکی تا شدن ، بحبت ایکی با شدن .
ژرنده دد ووتیر وده ، اویند دد وار وخواوو .
آمیازدومنگک ساخته بشود ، بحبت از دو طرف بو جود سی آید .

* * *

۱۳۳۴ - تیگیرمان نوبتی من .
ژرنده که د پلارده هم په وارده .
آمیازد نوبت است . یا : (آمیای پدر کار به نوبت .)

* * *

۱۳۳۵ - تیلجه هم اوزا بشیگه پخته .
لیونی هم په خپل کار کې هوشیاردی .
دیوانه به کار خود هوشیاراست .

* * *

۱۳۳۶ - تیل تا یسه توزاس ، ایاق تا یسه توزه لر .
د پشمی شوید و چاره کیری ، د ژبی شوید و نه .
لغزش پای جیره میشود ، لغزش زبان نی .

* * *

۱۳۳۷ - تیلدی اوزونی با شگه توقماق .
په ژبه دانسان په سر لکه گرزدی .
زبان دراز به سرانسان مثل گرز است . یا : (زبان سرخ سر سبز میلهد برها د .)

* * *

۱۳۳۸ - تیلدی اوزونی دلال گه کیرک .
تیزه ژبه دلال ته په کارده .
زبان دراز په دلال بکا راست .

* * *

۱۳۳۹ - تیلدی بیلمتنگک د لدی بیلمه من .
په ژبه چې پوه شی په زړه پوهیږی .
اگر زبان کسی را بدانی ، از دلش واقف می شوی .

۱۳۵۰ - تیل عقلمدی سیزانی.

ز به د عقل تنه ده.

زبان سیزان عقل است.

* * *

۱۳۵۱ - تیل قایچ دن او تکیر.

د ژبی زخم د تورې د زخم نه بد دی.

زخم زبان از زخم شمشیر بد تر است.

* * *

۱۳۵۲ - تیلگه اعتبار، ایلگه اعتبار.

د ژبی اعتبار د قوم اعتبار دی.

اعتبار زبان اعتبار قوم است.

* * *

۱۳۵۳ - تیلگه خدمت، ایلگه خدمت.

ژبی ته خدمت، قوم ته خدمت دی.

خدمت به زبان، خدمت به قوم است.

* * *

۱۳۵۴ - تیلب آلینگن نیرسه قارین توید یرمس.

د سوال په د ووی نس نه سپیری.

په نان گدا بی شکم میر نمی شود.

* * *

۱۳۵۵ - تیلچی نی تور به می تولمس.

د سوال گری تو بره نه د کبیری. یا: (سوال گری خزانه ده خو برکت نه لری.)

تو بره گدا پر نمی شود. یا: (گدا بی گنج است، برکت نداد.)

* * *

۱۳۵۶ - تیلی او چون بلبل قفس گه تو شر.

(۱) تیلگه اختیار سیز، ایلگه اعتبار سیز. (محبوب القلوب نو ای)

د خوږی ژبې په واسطه بلبل پنجرې ته بیول کیږي .
بلبل ازخا طرز بان شیر ینش به وفس سی افتد .

* * *

۱۳۵۷ - تیلی اوزون دی عقلی ویسقه بوله دی .
خوک چې ا وړده ژبه لري عقل یې لڼه دی .
کسیکه زبان دراز دارد عقلش کوتاه است .

* * *

۱۳۵۸ - تیلی زهر دی اوزی زهر .
چې زهر جنه ژبه لری پهغوله زهرجن دی .
کسیکه زبان زهر آلوده دارد خودش زهر آلوده است .

* * *

۱۳۵۹ - تیلیتک، هم د وستیتک هم د شمنیتک .
خوله ژبه هم کلاده هم بلا .
زبانته هم دوست است و هم دشمنیت .

* * *

۱۳۶۰ - تیلینی تو تگن دی با شنی امان .
خوک چې ژبه ساتی، لغان یې په اسن کې دی .
کسیکه زبانش را کنترول میکنند جانش در امان است .

* * *

۱۳۶۱ - تیل یورکلدی کلیدی .
ژبه د زړه کونجی ده .
زبان کلید دل است .

* * *

۱۳۶۲ - تیهیر تا بیده بو کیله دی .

ا و سپنه په خپل وخت تا ویري . یا : (وسپنه چې ترخو تو د یري ، سمیږي .)
آهن بموقعش تاب میخورد .

۱۳۶۳ - تیمیر چی تیمیر دی ضعیف جا ینی بیله دی .

پن داوسهنی کمزوری خوا هیژ نی .

آهنگر پهلولی ضعیف آهن رامی شنا سد .

* * *

۱۳۶۴ - تیمیر دی قز یغیده اور !

اوسپنه چی سره شی ، تکوه یی !

آهن را حین داغ بود نش بکوب !

* * *

۱۳۶۵ - تیمتک تیمتک دی سیوه دی ، دانشمند دانشمند دی .

د لیونی لیونی خوبین وی او د هو بیار ، هو بنیا ر .

دیوانه دیوانه را خوش دارد ، دانشمند دانشمند را .

* * *

۱۳۶۶ - تیمتک دی یوره کی آغزیده دور (تلمید ، دور) .

د لیونی ژبه اوزره یودی . (سپهنی خبری یا زورور کوی یا لیونی) .

دل و زبان دیوانه یکی است .

* * *

۱۳۶۷ - تیمتک قیز ، تیمتک کیلین بولور .

د لیونی نهجلی نه ، لیونی ناوی جو لیری .

د ختر دیوانه ، عروس دیوانه میشود .

* * *

۱۳۶۸ - تیمتک که تیل بیر ، قولیگه بیل بیر ! یا : (تیلوه که تیل بیر ، قولیگه بیل بیر !)

لیونی په غیرت راوله او بیل په لاس ورکه .

دیوانه را سر غیرت بیار و بد معش بیل بده !

* * *

۱۳۶۹ - تیمتک تیمگی میغن ، تیمتک قاپی میغن .

جنس په جنس او جوال په خپلر غوشیو په شکار ی .

هر جنس با جنسش و هر جوال با سرگیتش زیب دارد .

۱۳۷۰ - تینگری اور گن تیوه نی و بس ا لقرن نیله مون ؟

اوش چی خدای و هلی وی و بس اقرن شه و کپی ؟

شتری را که خدا زده باشد و بس اقرن چی کند ؟

* * *

۱۳۷۱ - تینگری اور گن دی تیگیر ما نچی هم اورر .

خدای و هلی ژرنده گپی هم و هی .

خدا زده را آمیا بان هم می زنده .

* * *

۱۳۷۲ - تینگری یعنی ما لیگه شیطان قیز غنیمت تی .

د خدای به مال شیطان بخیلی کوی .

به مال خدا شیطان بخیلی می کند .

* * *

۱۳۷۳ - تینگک میز میزن تینگک بولمه !

د خول جنس نه پرنه د بل جنس سره سه جوره کیره !

با غیر جنس خود جوره نشو !

* * *

۱۳۷۴ - تینگینی تا پسننگک تیکین بیر .

که همز ولی دی پندا کپهفت یی ور کپه !

جوره اش را یا فتی سفت بده !

* * *

۱۳۷۵ - تیوه آج قالسه جو غاز یگه یا پیشر .

اوش چی وزی شی خپل کوپان خوری .

شتر گرسنه شود کوها نش را میخورد .

* * *

۱۳۷۶ - تیوه چی میزن دوست بولگن دروازه مینی بلند قوره دی .

که پیل ساتی دروازه دی ډنگه جوروه !

کسی که با ما ربان دوستی کند دروازه اش را بلند میسازد . یا : (یا مکن با

پیل بانان دوستی - یا بنا کن خانه یی د رخور پیل .)

۱۳۷۷ - تیوه دن بویو لک نی با و؟ فیل با و .

داو بن نه لوی خه شی دی؟ فیل دی .

از شتر کلا نتر چیست؟ فیل است .

* * *

۱۳۷۸ - تیوه دن مور هتی لر « بوینگک نیگه ایگری؟ » اول دیهتی که « منی قیسی بجایم

توغری؟ »

او بن ته بی و ویل چپ « غاره دی کوره ده » و بی ویل « کوم خای می سم دی

چپ غاره می کوره ده .

شتر را گفتند « گرد نت کج است » گفت « کجا یم راست است که گرد نم کج باشد .

* * *

۱۳۷۹ - تیوه ده سدا ر بولمه سه ویس القرن نیله سون؟

او بن چپ زور و نه لری نو ویس القرن خه و کپی؟

اگر شتر قوت نداشته باشد ویس القرن (۱) چه کند؟

* * *

۱۳۸۰ - تیوه دیک کینه آلمه !

داو بن غوندی کینه زری سه اوسه !

بشل شتر کینه نگیر ! یا : (شتر کین نباش !)

* * *

۱۳۸۱ - تیوه می دن قو نغرا شی قیمت .

داو بن نه بی جرنگانی قیمت دی .

از شتر کرده زنگوله اش قیمت تراست .

* * *

۱۳۸۲ - تیوه و نچه کته بولسه یغیری هم شو نچه کته بولر .

او بن چپ خومره غت وی زخم (پرها ر) بی هم په هغه اندازه لوی وی .

شتر هر قد و کلان باشد زخمش هم بهمان اندازه کلان است .

(۱) او ویس قرنی یکی از مشایخ بزرگ بود که در تصوف مقامی عالی داشت .

۱۳۸۳ - تيوه قوشگه « يوا کو تر ! » ديسنگ قوش من « د پتی . « اوچ » ديسنگ « تيوه من » د پتی .

شتر مرغ ته چې ووايي « بار يو مسه ! وایي » چرگ يم « که ورته ووايي چې « والو ه ! وایي » او بن يم .
شتر مرغ رااگر بگويي « بار بېر ! » بگويد « مرغ هستم » واکر بگويي « پروا زکن » بگويد « شتر هستم » .

* * *

۱۳۸۴ - تيوه كعبه كه با رگن سينن حا جی بولس .
او بن كېي ته په ورتلو نه حا جی كيوي .
شتر به روتن كعبه حا جی نيشود .

* * *

۱۳۸۵ - تيوه كور د ينگ می ؟ يوق .
له سلو « هو » نه يو ه « نه » بنه د .
يك نه وصد آسانی .

* * *

۱۳۸۶ - تيوه گه سيب جو غا ز يگه بو ټه منمی ؟
په او بن مچر يري او په کوپ كې پتيري ؟
برشتر سوار شده و به كو ها نش پنهان می شوی ؟

* * *

۱۳۸۷ - تيوه گه سيب قویان آوله به !
په او بن سپور شوی د سوی سبکا رسه كوه !
برشتر سوار شده خرگوش شكرا رسكن !

* * *

۱۳۸۸ - تيوه نی آزی يخشی ، قويدی کو بی يخشی .
او بنان لراوېسو نه ډير بنه دی .
شتر کم با شد خوب است وگو سفند بمبار .

۱۳۸۹ - تیوه نی تیوی شی ، قو پا لدی او پدشی .

داو بن لغته ، اود پ بنگک مچه .

لگد شتر ، بوسه آدم د بنگک .

* * *

۱۳۹۰ - تیوه نی تیوکیسی یوه شاق ، اماجا نری چیه ره .

داو بن لغته پسته ده خود انسان مائه باسی .

لگد شتر نرم است اماجان انسان را می کشد .

* * *

۱۳۹۱ - تیوه نی تیلینی ساربان بیله دی .

داو بن په ژبه او بن وال (ساربان) پوهیږي .

زبان شتر را ساربان می فهمد .

یا : (زبان گنگه را گنگه می فهمد .)

* * *

۱۳۹۲ - تیوه نی چو مچ سینن تو یه یریب بولمس .

او بن په خمشی نه او بیږي .

شتر با چه مبراب نه می شود .

* * *

۱۳۹۳ - تیوه نی خاسی (پوست، تیری) ایشککه یوک .

داو بن پوستکی د خره باردی .

پوست شتر یک با رخر است .

* * *

۱۳۹۴ - تیوه نی شمال او چیرگنده ایچکینی آسمانده کور !

که او بن با دیوسی نوزه په آسمان کی کوره !

شتر را که با دیرد بزار آسمان بپین !

* * *

۱۳۹۵ - تیوه هم یخشی گپ که چو که دی .

او بن هم په بنه خبره شملي .

شتر هم په سخن خوب زانومیزند .

۱۳۹۶ - جامع نینگک دروازه سیدن بی خیر کیشی ، صوفی لیکک د عوا سید .
د جو مات دروازه نه پیژ نی ، او د شیخی د عوی کوی .
انسانی که بد روار ه مسجد بلد نیست د عوای شیخی (صوفی گری) میکنند .

* * *

۱۳۹۷ - جان اورمه مننگ جانان گه یتیشمی سن .
چی زحمت و نه گالی هدک ته نه رهیری .
تاجان نبری به وصل جانان نرسی .

* * *

۱۳۹۸ - جان جان دی یو لداشی دور .
خان د خان سلگری دی .
جان رفیق جان است .

* * *

۱۳۹۹ - جان جانگه کویه دی ، سیخ کباب گه کویه دی .
خان په خان سوزی ، او میخ په کباب .
جان به جان سوزد ، میخ به کباب می سوزد .

* * *

۱۴۰۰ - جان جمله جهان ندن عزیز .
خان د تول جهان نه خور دی .
جان از تمام جهان عزیز تر است .

* * *

۱۴۰۱ - - جان چیمه گو نچه امید کیتمس (اوز یلمس) .
چی ساه نه وی تللی امید نه ئی . یا : (چی ساه په تن کپی وی هیله تانده وی) .
تا باقی بودن یکک نفس امید هست .
یا : (تاریشه در آباست امید ثمری است) .

* * *

۱۴۰۲ - جان چیقیر ، اما خوی چیمس .
ماه ئی ، مگر بد خوی نه ئی .

جان می بر آید اما عادت نه می رود . یا : (خوبی که نشست در گهواره - هرگز
نرود ز سر دو وار ، (دوباره) .

* * *

۱۳۰۳ - جانان کیچمی جانانه قه یده ؟ تا ققه چیقمی دو لانه قه یده ؟

چی دسره تیر نه شی مطلب ته نهر میبری ، چی غره ته ونه خیری دو لانه به په لاس
را نه وری .

تا از جان نگذری جانانه کیچاست ؟ تا بکوه بالا نشوی دو لانه کیچاست ؟
یا : (های تا در راه نهی کی شود منزل بسر - ونج تا بر تمت نهی کی شود جان
جفت ناز ؟)

* * *

۱۳۰۴ - جان کو یدیر مه سنگک ایش بیتمس .

چی زیار ونه کالی کار ونه سر ته نه ره میبری .
تا زحمت نکشی کار تمام نمیشود .

* * *

۱۳۰۵ - جان ، مال (دنیا) دن نات لید وری .

جان دسال خخته خور وی . یا : (مال له میره بخار - میر له نا موسه .)
جان از مال (دنیا) شیرین تر است .
یا : (مال صدقه میر - میر صدقه نا موس .)

* * *

۱۳۰۶ - جانی بار دی امید یار .

ساه لرو نکی امید لری . یا : (ترخوا نسان ژوندی وی امید هم وی .)
تا نفس هست امید است . یا : (از جان نابر آمده امید برده می شود .)
یا : (تاریشه در آب است امید ثمری است .)

* * *

۱۳۰۷ - جانی بار دی غمی بار .

چی دم دی غم دی .
تا دم هست غم هست .

۱۳۰۸ - جا نی کو یکن ایشک آت دن تیز چا پر .

ژوبل شوی خرد آس خخه تیزھی .

خر که افگا رشودا زامپ تیز ترسی دود .

* * *

۱۳۰۹ - جا نیم حلقو میمگه کیلدی .

د مکنندن وخت می دی . یا : (ساره می پوزی ته رار میید لی ده .)

جانم به حلقو موم میید ه . یا : (جانم بلمب میید ه .)

* * *

۱۳۱۰ - جا هل آدم بی وقت قیچقیرکن خورا زگه او خشر .

دنا پوه انسان خیره لکه دچرک د بی وخته اذان غوندی ده .

میخن انسان جا هل سا نندا اذان بی موقع خرو سامت .

* * *

۱۳۱۱ - جا هل آدم «شا د لئه من» دیب دایم الم چیکه دی .

نا پوه د بیا دی به طمع تل غمجن وی .

جا هل به امید شادی همیشه رنج می کشد .

* * *

۱۳۱۲ - جا هل آدم ، میوه میز درخت .

نا پوه انسان لکه بی میوی ونه ده .

انسان جا هل سا نندا درخت بی ثمر امت .

* * *

۱۳۱۳ - جا هل اوزیگه دشمن بولگیچ ، بشقه لرگه نیچو ک دوست بولسون ؟

نا پوه چی دحان دشمن دی نو دنور وختیگه دوست کیلای شی ؟

جا هل که بیخود دشمن امت ، بد یگران چگونده دوست شده میتواند ؟

* * *

۱۳۱۴ - جا هل بیر روز ده یوز کونگیلدی آغر یتر ، عالم ایسه یوزکو نگیلدی کوته ره .

نا پوه په یوه ورخ میل زرونه بد وی ، او پوه سل زرونه په لاس راوری .

آدم جاهل در يك روز صد دل را می رنجاند و انسان دانشمند صد دل رنجید و امر هم
گذاری میکند .

* * *

۱۳۱۵ - جاهل دوست ستینگ بولگو آنچه عالم دشمنینگ بولسون .

دناپوه دوست خخته پوه دشمن بیه دی .

دشمن دانا بهتر است از دوست نادان . یا: (دوست نادان بلای جان .) یا: (دشمن دانا

بلندت می کند - بر زمینت می زند نادان دوست .)

* * *

۱۳۱۶ - جاهل دی سوزیگه پروا قیلمه !

دجاهل په خبر و پروا مکوه !

به کپ جاهل اعتنا نکن ! یا: (جواب جاهلان باشد خموشی .)

* * *

۱۳۱۷ - جاهل صوفی ، شیطان ندی مسخره می .

ناپوه شیخ د شیطان دستگیری آله ده . یا: (چی بی علمه شیخی کوی

همدا کفر بی بس دی .)

صوفی جاهل ، مسخره شیطان است . یا: (صوفی جاهل مضحکه شیطان است .)

* * *

۱۳۱۸ - جاهل عالم قر شیسیده تیز معلوم بوله دی .

ناپوه د پوه عالم په مقابل کې زرمعلو میری .

جاهل نزد عالم زود افشا میشود .

* * *

۱۳۱۹ - جاهل که کپ انگلت مانق ، تیوه نی خند ق دن مسکر تماق دن قین .

دجاهل پوهول د خند که خخته د او بن در ایستونه سخت وی .

فهماندن کپ به جاهل از بیرون کشیدن شتر از خندق مشکاتر است .

* * *

۱۳۲۰ - جاهل که یاند اشگن جاهل بولور .

خوک چی ناپوه سره کشیدنی ناپوهه کبری . یا: (چیرته چی و می - په خوی به دهغوسپ .)

کسیکه با جا هل نشست و بر خاست کند جا هل میشود .
یا : (یا ما ه نشینی ماه شوی - با د یگنک نشینی سیاه شوی .)

* * *

۱۳۲۱ - جای بیرگن که جای بیر ، جان بیرگن که جان بیر !
خای د ر کپی ته خای ور کره ، سر در کپی ته سر ور کره !
جای داده را جای بده ، جان داده را جان بده !

* * *

۱۳۲۲ - جا بنگک تا ر بولسه هم کو نگلینگک کینگک بولسون !
چی زبه پراخه وی خای نه تنگیبری . یا : (چی زه تنگک نه وی خای نه تنگیبری .)
اگر جای تنگک است دلت فراخ با شد . یا : (اگر دل وسیع باشد جای تنگک نیست .)

* * *

۱۳۲۳ - جفا چکمه گن عا شق ، صفا قد رینی بیلمس .
کپ او نا لیده لی عا شق ، د معشوقی دوصل په قد ر نه پوهیبری .
عا شقی که رنج نکشیده با شد قدر وصل معشوق را نمیداند .

* * *

۱۳۲۴ - جمال کیتیر ، اما کمال انسان سینن قالر .
دا نسان بنگلا له سینه می ، خو کمال تل ور سره پاتپ وی .
جمال انسان سی رود و کمال او باقی سی ما ند . یا : (جمال قانی است و کمال باقی .)

* * *

۱۳۲۵ - جنت دروازه سیننی جو سردار آچر .
د جنت دروازه نحو انمردان خلا صوی . یا : (خو انمردی د جنت کلمی ده .)
دروازه بهشت را جو انمردان با زسی کند . یا : (جو انمردی کلید جنت است .)

* * *

۱۳۲۶ - جو هر قدر رینی جو هر چی بیلمه دی .
دز روبه قد ر زگر پوهیبری او د جو هر و په قد ر جو هر ی .
قد ر زرز رگر شنا سد ، قدر جوهر جو هر ی - قد ر گل بلبل شنا سد ، قدر قمبر را علی .

۱۳۲۷ - جو مرد آته نی، خسیس او غلی .

د هغسی خوا نمر د پلار، د هغسی خسیس زوی .

از آن بد رجوا نمر د این پسر خسیس .

* * *

۱۳۲۸ - جو مرد آته نی، فاکس او غلی .

هغه خوا نمر د پلار، او دغه نا کس زوی .

از آن بد رجوا نمر د، این پسر نا کس .

* * *

۱۳۲۹ - جهان بیر طرف، اول اوزی بیر طرف .

جهان یو خوا، او دی بل خوا .

جهان بکطرف است و او خود یکطرف .

* * *

۱۳۳۰ - جها نده بیر درد سیز تا پیلیمس .

په توله د نیا کپی یو بی غمه انسان نه پیدا ا کیری . یا : (هر خای اوریل دی او

گر کی پرې سپری دی .)

درین د نیا کسی بی غم نیا شد - اگر باشد بنی آدم نیا شد .

* * *

۱۳۳۱ - جهل چیقنده عقل کیته دی .

د قهر په وخت کپی د انسان نه عقل دروسی .

هنگام غلبه خشم عقل انسان زایل میگردد .

* * *

۱۳۳۲ - جهنم که کیرسه یوزی قیز رسیدی .

که په دوزخ کپی هم ننوزی سخ بی نه تو د پری .

اگر بد و زخ هم داخل شود رویش سرخ نمیگردد . یا : (نا سو ده کیچا رود؟ که آمده شود.)

* * *

۱۳۳۳ - چا پقیر آت، او تکیر پیچا ق .

تیز آس ، تیز چا کو .

اسپ دونه ، کارد برنده .

* * *

۱۳۳ - چاره سیز درد که لقمان هم عاجز بود .

هغه رنخ چې درمل بی نه کیږي ، لقمان هم ورته بی وسه دی .

به درد بی درمان لقمان هم عاجز میشود .

* * *

۱۳۴ - چاروتکه لرا بکین بیر ، ایکمهی تیکمهی تیکین بیر .

چرچر کان غلې او دانې ناشیند لې او نا کر لې مفتې خوري .

چرچر که ها حیوانات و غله جات را نا پا شیده و کشت نکرده بفت بیخو رند .

* * *

۱۳۵ - چاه کن دی چاهی لیدیده .

خاه کن په شاه کې دی .

چاه کن را چاه د رپیش است .

* * *

۱۳۶ - چراغ او زنگینی کورس .

د چراغ لاندې هغه نه لېدل کیږي . یا : (د د یوې لاندې تیاره وي .)

چراغ زیر خود را نمی بیند . یا : (زیر چراغ تاریک می باشد .)

* * *

۱۳۷ - چراغ کوردی او ییده بی قدر بوله دی .

دوانده په کور کې خراغ قدر نه لري .

دوخانده کورچراغ قدر نلارد .

* * *

۱۳۸ - چقور د ریاسیکین آقر .

ژو در ریاب بی زوړه بهیږي .

دریای چقر بی صداسی رود .

۱۳۳۰ - چقیر گن جای دی او زاغی بولمس .

هغه خای ته چې خولک غو ببتل شوی وی لری والی نه لری .
به جای که نسان د عوت شسده باشد د وری نسا ارد .

* * *

۱۳۳۱ - چقیر یلگن جای که ایر ینمه ، چقیر یلمگن جای که کورین مه !

چیر ته چې غو ببتل شوی بی غفلت مه کوه ، چې غو ببتل شوی نه بی محان مه بشکاره کوه !
بجا ییکه د عوت شده ای بدر فتن غفلت نکن ، به جاییکه د عوت نشده ای نمایان نشو !

* * *

۱۳۳۲ - چکک شیر دلنی نی هم سو و قیلر .

خشو بی د ز مری زره هم ویلې کوی .

چکک دل شیر را هم آب می کند .

* * *

۱۳۳۳ - چیله گی چله گی نی کوریب چوسک او ره دی .

ختیکی له ختیکی نه رنگ ا خلی .

خر بوزه خر بوزه را د ینده رنگ میگیرد .

* * *

۱۳۳۴ - چیلیم دی کیفی ها شده ، او سمه نی ایزی قاشده .

د چلم کیف په سر کپی دی او دوسمې داغ په ور یشو .

کیف چلم د رسرامت ، داغ و سمه در ابر و .

* * *

۱۳۳۵ - چمچوقدن قور ققن تر یغ ایکمس .

چې د مرغیونه ویریری بدن نه کری .

کسیکه از گنجشک بتر سدا رزن نمی کار ده یا : (نداری «لذ» کاری - چرا اوزن سی کاری؟)

* * *

۱۳۳۶ - چمچوق سو یسه هم قضا ب سو یسون .

که مرغی حلالوی هم قضا ب دی حلاله کری .

اگر گنجشک را حلال می کند هم قضا ب حلال کند .

۱۳۳۷ - چنقه ققه بیر تا سچی هم مد د .

تیری ته یو خاشکی هم سرسته ده .

به تشنه یکه قطر ه (آب) هم مد د است .

* * *

۱۳۳۸ - چنقه کن که سرا ب سو و بولیب کورینور .

تیری ته سرا ب هم او به معلو بییری . یا : (دو پی تر غوره د و یو تپهاروی .)

به چشم تشنه سرا ب آب معلوم بی شود .

* * *

۱۳۳۹ - چو پا نسیر قو یدی بوری یور .

بی شپا نه پسه لیوه خو ری .

گو سفند بی چو پان را گرگ بیخو رد . یا : (وسه بی چو پان را گرگ بیخو رد .)

* * *

۱۳۴۰ - چو پان کو پسه قوی حرام اولر .

چی شپا نه زیات شی ، پسه نه حرام شی .

اگر چو پان زیاد شود ، گو سفند حرام میشود . یا : (قصاب زیاد شود دگا و سر دار میشود .)

* * *

۱۳۴۱ - چو پا نگه تما شد حرام دور .

به شپا نه با ندی میل حرام وی .

برای چو پان تماشا حرام است . (یعنی چو پانان از هر نوع میل و تماشا و حرام می باشند .)

* * *

۱۳۴۲ - چول بور بسیز بولمن ، یورت او غر بسیز .

د بسته بی لیوه او کلی بی غله نه وی .

صحرا بی گرگ نیست و محله (ده و قریه) بی د زد .

* * *

۱۳۴۳ - چیا ندی زهری کیتیر ، تیلدی زهری کیتیمی .

دلپم زهری دژ بی نه .

زهر کژدم می رود ، زهر زبان نی .

۱۳۵۳ - چيکمه کن جان دن امید .

چي سا ، هي وتلی نه وي امیدو رته وي ،
از جان نا بر آمده امید است .

* * *

۱۳۵۵ - چيکه ده ايشله ، اویده نيشله (بی) !

د با ندې بي کته ، په کور کي بي خته !
د بيرون کار کن ، درخا نه بخور !

* * *

۱۳۵۶ - چين دوست ، تو غشگه ننگدن افضل .

په دوست دورور نه به دی .

دوست صميمی ازېرا د ر بهتراست .

* * *

۱۳۵۷ - حاجی ، حاجی نی مکه ده تا نیدی .

حاجی په مکه کي حاجی پیژني .

حاجی ، حاجی را د ر مکه سی شتا سد .

* * *

۱۳۵۸ - حال دن انگله کن که جان فدا بولسون .

چي د بل د زره حال اخلی د هغه جا رشم .

جانم فداي آنکم شوی که از حال دل سردم آگاه است .

* * *

۱۳۵۹ - حرامدن نا هیلکن مال حرام که کیته دی .

شته چي په حرامو پیدا شوي وي په حراموخی .

مالیکه از حرام پیدا شده با شد په حرام میروده :! (پول آوبه آو) .

* * *

۱۳۶۰ - حرامزاده ایل بوزره ، حلال زاده ایل توزره .

حرامزاده قوم خرابوي ، حلال زاده قوم آبا د وي .

حرامزاده قوم را خراب میکند ، حلال زاده قوم را آبا د میکند .

۱۳۶۱ - حرکت ، حرکت دن برکت .

د حرکت نه برکت پیدا کیږي .

از حرکت برکت پیدا می‌شود . خدا اوڼد گفته است : (از تو حرکت ، از من برکت .)

* * *

۱۳۶۲ - حرکتی زور دی برکتی زور .

د قوی حرکت ، قوی برکت وي .

کسیکه حرکت قوی داشته باشد برکت قوی (زیاد) دارد .

* * *

۱۳۶۳ - حرمت ایستگ ، حرمت کوره سن .

دبل عزت کول ، د لځان عزت کول دی .

اگر مردم را عزت کنی ، خودت هم عزت می بینی .

* * *

۱۳۶۴ - حساب نه بی‌لکه سنگ همیا نینګده سزه قالمیدی .

چې په حساب نه پوهیږي په همیا نی به دې هم څه سزه نه وي .

اگر حساب را ندانی در همیا نی (خریطه پول) ات سزه نمی ماند .

* * *

۱۳۶۵ - حساب لیک دوست ایر لیس .

حسابی دوست نه بیلېږي . (هغه دوستان چې حسابی وي یوله بله نه بیلېږي .)

یا : (وروزی به کوو ، حساب تر منځه .)

د دوست حسابی جدا یی نډارد .

* * *

۱۳۶۶ - حسن تو یده کیرک ، محبت هر روز کیرک .

بنا نیست د واده په وخت کې بکا و دی ، محبت هر وخت .

حسن د توی بکا راست و محبت هر روز بکا راست .

* * *

۱۳۶۷ - حقدی ایستگ او ورار ، خوش آمدګه میور لار .

چې حق وایې وهی دې، که چا پلوسی کوی منی دې. .
اگر حق را بگو یی سی ز نمدت، و اگر خوش آمد (چا پلوسی) بگو یی، سی بند یرندت .

* * *

۱۳۶۸ - حقیقت الاوده یا نمس، دریا ده چو کمس .
حقیقت په اوړنه سوخی، او په او بوکې نه وو بیړی .
حقیقت د راتش نمی سوزد، د درد ریا غرق نهیشود .

* * *

۱۳۶۹ - حقیقت که زوال یوق .
رښتیا له نهجه نه ئی .
حقیقت زوال ندارد .
یا: (راستی زوال ندارد .)

* * *

۱۳۷۰ - حکیم حکیم ایمس، با شیدان کیچرگن حکیم .
حکیم حکیم نه دی، تجرب به لرونکی حکیم دی .
حکیم حکیم نیست، کارا فتاده حکیم است . یا گویند: (پدش طریب چه می روی
پیش کارا فتاده پرو!)

* * *

۱۳۷۱ - حلال ایش، لذت لی یمیش .
حلال کار - خوند ورخو راک .
کار حلال - خوراک با سزه .

* * *

۱۳۷۲ - حلوا پز حلوا یمس .
حلوا پخو و نکى، پخپه حلوانه خوری .
حلوا پز، حلوانه بخورد .

* * *

۱۳۷۳ - حلوانی حاکم یر، کلتک دی یتهم یر .

حلوا حاکم خوری، کو تک مزد و ر خوری .
حلوا را حاکم میخورد و سوته را یتیم (مزدور) .

* * *

۱۳۴۴ - «حلوا- حلوا» دیگن بهین آغیز شیرین بولمن .
به « حلوا - حلوا » و یلو خوله نه خورد یوی .
با « حلوا - حلوا » - گفتن دهن شیرین نمیشود .

* * *

۱۳۷۵ - حمامینک ایسیخ ایکن، تیوه مدی هم کیلتهری .
حمام دی توددی، خهل او بن هم را ونم .
حمامت گرم بوده امت، شتر خود را هم بیارم .

* * *

۱۳۷۶ - حمل کیلدی - حمل کیلدی .
حمل راغی - عمل راغی .
حمل آمد، عمل آمد .

* * *

۱۳۷۷ - حویلی آلمه، همسا به آل!
حویلی مه نیسه، کا و نهی و نیسه!
حویلی نگیر، همسا به بگیر!

* * *

۱۳۷۸ - حیت تی اوزیدن کیله دی کیله دی سی قیزیق .
داختر د راتلو هنگامه داختر نه توده ده .
آوازه آمد - آمد عید از خود عید گرم تراست .
با: (صدای دهل از دور خوش است) .

* * *

۱۳۷۹ - حیله قیلگن دن کیله قیل!
دچا لبا زنه کیله کوه!
از حیله گر کیله کن!

۱۳۸۰ - حیله کا ردی کوز لری همیشه یا شلی .

د چا لبا زستر گی تل دا و بشکو پ کپی وی .

چشم حیله کا ره همیشه پر آب است .

* * *

۱۳۸۱ - حیله سین یسه گن ، عذاب سین جان بیرر .

چی په حیله او مکر بی ژوند کپی وی ، په عذاب مری .

کسی که با حیله و نیرنگ زیسته باشد با سختی و عذاب میمیرد .

* * *

۱۳۸۲ - حیوان اولر ثمری قالر ، انسان اولر اثری قالر .

حیوان سری ثمر بی پا تی کیری - انسان دری اثر بی پا تی کیری .

حیوان میمیرد ثمرش با قی می ماند - انسان می میرد اثرش با قی میماند .

* * *

۱۳۸۳ - حیوان ندی اله می ته شیده ، انسان د یکی ایچیده .

د حیوان دوه رنگی د با ندی او دانسان دنه وی .

دورنگی (ابلقی) حیوان در ظا هر اوست و از انسان در باطنش .

* * *

۱۳۸۴ - حیواندی جرگه قولت گن - بیر قوتتم اوت .

خا روی چی په جرگه لویدلی سبب بی یوه کوده وابنه دی .

حیوان که از جرا فتاده سببش یک قوده علف است .

* * *

۱۳۸۵ - حیوان لر هید لشیب تا پیشر ، انسان لر سوز لشیب .

خا روی بی په بوی موسی او انسان بی په خبره .

حیوانات یکدی یگر را با بوی می یا بند ، انسان ها با سخن و مقنا همه .

* * *

۱۳۸۶ - خاتین با راوی توزر ، خاتین با راوی بوزر .

په کورک پی بنجه ده چی کورود انوی - په کورک پی بنجه ده چی کور و رانوی .

در خانه زن است که خانه را آباد میکند ، در خانه زن است که خانه را ویران میکند .

۱۳۸۷ - خاتین دی بیر ته می اعلی ، ا یکی ته می بلا .

یوه بنجه اعلی ده او دوه بی بلا .

یک زن اعلی است ، دوزن بلا .

* * *

۱۳۸۸ - خاتین دی غریبیمی آل ، آتی اریغینی آل !

که بنجه کوی غریبه و کپه ، که آس اخلی بی نگر آس وا خله !

زن غریب بگیر و اسپ لاغر !

* * *

۱۳۸۹ - خاتین سزاوی اوی ایمس .

بی بنجه کور کور نه وی . یا (کور بی بنجه دوزخ دی .)

خاننه بی زن خانه نیست . یا : (خاننه بی زن دوزخ امت .)

* * *

۱۳۹۰ - خاتین سیر سنگ تو شککه ، بچه با قسنگ بیشیک که .

د بنجه سره که سینه لری په بستره کپ ورمه سینه کوه ، زوی چپ ر وزی په

خا نگو کپ بی روزه !

اگر زن رادومت داری برتوشک بشان . اگر بچه تر بیه بیکنی در گهواره

تر بیه کن !

* * *

۱۳۹۱ - خاتین عمر یولد شی .

بنجه د ژوند ملگری ده .

زن همسفر زندگی است .

* * *

۱۳۹۲ - خاتین قلبی ، مرحمت بو لاغی .

د بنجه زره د بهر با نی چینه ده .

قلب زن چشمه عطوفت است .

۱۳۹۳ - خاتین گه سر ینگدی ایتمه!

خیل راز خپلی پخچی ته مه وایه!

راز خود را به زنت نگو!

* * *

۱۳۹۴ - خاین آدم قورقاق بولور.

خاین دارن وی.

خاین، خایف است.

* * *

۱۳۹۵ - خاین خاین گه یاردم بیرسه، صادق صادق قه یاردم بیره دی.

که خاین د خاین سره مرسته وکپی، صادق صادق سره مرسته کوی.

اگر خاین به خاین کمک کند، صادق به صادق کمک میکند.

* * *

۱۳۹۶ - خاین دی عمری قیسقه.

د خاین عمر لند وی.

عمر خاین کوتاه میباشه.

* * *

۱۳۹۷ - خدا اورگن توزه لر، ارواح اورگن تو زلمس.

خدای وهلی جور ییری، ارواح وهلی نه جور ییری.

خدا زده جور می شود، ارواح زده نی. باگو یند: (خدا زده باش، ارواح زده نی.)

* * *

۱۳۹۸ - خدا اورگن دی، تیگیر ما نچی هم اورر.

خدای وهلی، ژرنده گپی هم وهی.

خدا زده را آسیا بان هم می زند.

* * *

۱۳۹۹ - خدا اولا قتی یره تیپتی، بیر بته شپا قتی.

خدای چپی ورغومی پیلد ا کپی، بوتقی بی هم ورته پیلد ا کپی دی.

خدا که بزغاله را خلق کرده بته را نیز برایش خلق کرده است .
یا : (خدا که دندان را داده روزی اش را هم میدهد .)

* * *

۱۵۰۰ - خدا بلیب ایشک که شاخ بیرمپتی .
خدا ای پوهیده چې خره ته یې بیکر زه دی و رکړی . یا : (که خره بیکر لرلای نو ټول
حیوانات به یې وژلی وای .)
خدا فهمیده به خر شاخ نداده امت .

* * *

۱۵۰۱ - خدا بلیب پشک که پر بیرمپتی .
خدا ای پوهیده چې بیسی ته یې و زرنه دی و رکړی . (که پیشو و زر لرلای نو دځمکې
په دځ به یې سرغی پریشې نه وای .)
خدا وند فهمیده به پشک پر نداده امت .
یا : (گر بڼه بیچاره گر پر داشتی - تخم کنه پشک از زمین برداشتی .)

* * *

۱۵۰۲ - خدا بلیب تیوه که قنات بیرمپتی .
خدا ای پوهیده چې او بش ته یې و زرنه دی و رکړی .
خدا فهمیده به شتر بال نداده است .

* * *

۱۵۰۳ - خدا بیرگن قولیگه ، ایلمتیب قویر یولیگه ، خدا بیر مگن قولیگه ، تا پالمیدی پولیگه .
خدا ای یې چې در کوی دلار په سر یې ږدی ، خدای یې چې نه در کوی په پيسو یې هم
موندلی نه شی .

اگر خدا به کسی بد هد در سرا هس می گذار د ، اگر خدا ندهد به پولش هم یا فته نمیتواند .

* * *

۱۵۰۴ - خدا دن قورق ، بنده دن شرم ایت !
له خدا یه وویر ییره اوله بنده یې وشر مییره !
از خدا بترس و از بنده شرم کن !

۱۵۰۵ - خدادن قور قومه گن دن قورق !

له هغه چا وویریره چې له خدا په نه ویریري!

بترس از کسبیکه نترسد از خدا .

یا : (کسبیکه از خدا نترسد از بنده هم شرم ندارد .)

* * *

۱۵۰۶ - خدمت گه ، تهمت .

خدمت کول ، تهمت دی .

خدمت تهمت است . یا : (خدمت کرده ، گناه لازم .)

* * *

۱۵۰۷ - خرابه جا یده خزینه بار ، خزینه او مستیده از دها بار .

خزانه په کنده والو کې وي ، په خزانه باندې بنا مبار پروت وي .

دو خرابه خزینه است و با لای خزینه از دها است . یا : (گنج در ویرانه است .)

* * *

۱۵۰۸ - خمیس دی قولی همیشه کولته .

د خمیس لاس تل لندې وي .

د مت خمیس همیشه کوتاه است .

* * *

۱۵۰۹ - خمیس که گور هم تار لیک ځیله دی .

د خمیس دپاره قبر هم تنگیږي .

برای خمیس قبر هم تنگی ښکند .

* * *

۱۵۱۰ - خمیس مهما ندن قاچر ، بخیل احساند .

خمیس د سلیمه نه تینتی او بخیل د احسان نه .

خمیس از مهما ن سی گریز دو بخیل از احسان .

۱۵۱۱ - خطا سیزانسان بولمس .

بی عیبہ انسان نشته .

انسان بی عیب نیست .

* * *

۱۵۱۲ - خلا یقنی ما لینی بیگن ، حلقو میدن تو تیلر .

چی د خلکو مال بی خو لری وی دستوئی نه بی راو زی .

کسیکه مال ، مردم را خورده باشد از حلقو مش گرفته میشود .

* * *

۱۵۱۳ - خلق پوفله سه بحران کو تر یلر .

خلک چی پوکی و کپی طوفان لگیری .

اگر خلق پوکی کنند بحران بر پا میشود .

* * *

۱۵۱۴ - خلق نسی تو زینمی بیب تو ز غلجه میگه تو فله مه !

د خلکو ما لگه چی و خوری د مالگی به لو بشی کی بی لاری مه تو کوه !

نمک خلق را خورد ، در نمکد انش تف نکن !

یا : (نمک را خوردی نمکدان را نشکن !)

* * *

۱۵۱۵ - خلاق دی خواهشیگه باق ، سوودی آقشیگه !

د خلکو غو بختنو ته او داو بو بهیر ته گوره !

به خواهش خلق و جریان آب نظر کن !

* * *

۱۵۱۶ - خمیر او چیدن ، پتیر .

د خمیری ترختنگه ، پتیری جور ییری .

از پهلوی خمیر پتیر جور میشود .

* * *

۱۵۱۷ - خواجه نی خیرا تینی کوریب بولمس ، ایلا ندی ایاغینی .

د خواجه خیرات او د مار پښې نه لیدل کیږي .

خیرات خواجه و پای مار دید ، نمیشود .

* * *

۱۵۱۸ - خو جین بیرگن دی خو ر جین گه سال !

خو جین ورکړی په خو رجینه کې و اچوه !

چیزی را که خو جین داده است د ر خو ر جین بگذا ر !

* * *

۱۵۱۹ - خود بین آدم شهرت د یب اوزینی رسوا قیله دی .

په خپل لمان مین انسان د شهرت په غوښتنه لمان رسوا کوي .

آدم خود خواه با شهرت طلبی خود را رسوا میکند .

* * *

۱۵۲۰ - خورا زسین تا ووق - چو پا نسین سو رو .

بې چرگه چرگې لکه بې شونه رسته ده .

ما کیان بې خروس مثل رسته بې چوپان است .

* * *

۱۵۲۱ - خورا زسین تا ووق یشه مس .

بې چرگه چرگې ژوند نه شی کولی .

ما کیان بې خروس زندگي کرده نمیتواند .

* * *

۱۵۲۲ - خورا زقیچه یرمه مه هم تا نگک آتر .

بې چرگه هم سبا کیږي .

بې یا نگک خروس هم صبح نیلده .

* * *

۱۵۲۳ - خو ینی بیلمگن آتنی ارقه سیدن او تمه !

د آس په عادت چې نه پوهیږي د شا یې مه تیر یږه !

امیبی را که عادتش را نمی فهمی از عقبتش تیر نشو !

۱۵۲۳ - خیرا نسا ندن ، شر شیطان ندن .

خیرا نسا ندن ، شر د شیطان .

خیرا زانسان است ، شر از شیطان .

* * *

۱۵۲۵ - خیرلی ایشتی تیزی یخشی ، شرلی ایشتی کیچی .

د خیر په کار کی تیزی بنده او په شر کی خنله . یا: (په بهوتلو ار په بد وخنله) .

د رکار خیر عجله خوب است و در کار شر در نگ و معطی .

* * *

۱۵۲۶ - خیرلی ایشتی کیچی بولمس .

بنده کار خنله نه لری .

کار خیر دیری ندارد .

* * *

۱۵۲۷ - دار باز داردن اولر ، مار باز ماردن .

دار بازله داره سری ، پار و گر له ماره .

دار باز از دارمی میرد ، مار باز از مار .

* * *

۱۵۲۸ - دانانی کوز لر بدن معلوم .

هو بیبار دستر گونه معلوم میری .

انسان دانشمند از میهایش شناخته میشود .

* * *

۱۵۲۹ - دانانی یوکی نادان سر بلیکه سیده .

دهو بیبارا نو پیتی دنا دانانو په او پروت وی .

بار اشخاص دانا به شانه نادان ها است .

* * *

۱۵۳۰ - دولدی سیسی او زا قدن خوش کیلور .

دول آواز دلهری نه بنده راخی .

آواز دول از دور خوش است .

۱۵۳۱ - دایه کو پیسه بچه نی باشی کچ تو غله دی .

که قصابان چیرشی ، غوا سردار یرری .

قصاب که زیاد شود ، گاومردا ر میشود .

* * *

۱۵۳۲ - در آمد گه یره شه بر آمد .

خومره گتیه هما غومره لگبیت .

بر آمد به اندازه در آمد است .

* * *

۱۵۳۳ - دروازه آچیق بولسه هم تق تق له تیب کیر ؟

که ور بیر ته هموی تکوه یی اوور ننوخه !

اگر دروازه باز هم باشد تک تک کرده داخل شو !

* * *

۱۵۳۴ - درخت بیر جا یده کو کره دی .

ونه په یوه خای کی شنه کیری .

درخت دریک جای سبزی شود .

* * *

۱۵۳۵ - درخت تی بو شینی قورت یدی .

وجه و نه چینجی خوری .

درخت خشک را گرم میخورد .

* * *

۱۵۳۶ - درخت دن سیوه آله من دیسنگک نهالدی پرورش قیل !

د کومی و نی خخه چی میوه غوا ری دنیا لگی یی روزنه و کره !

اگر بخواهی از درخت سیوه بگیردی نهالش را پرورش کن !

* * *

۱۵۳۷ - درد او متیگه ، چقان .

درد په سر یی تپ . یا : (دیودرد په سر بل درد) .

بالای درد ، زخم . یا : (بالای دردورم) . (پندیده گی) . یا گو یند : (بالای سوخته

نمک آو) .

۱۵۳۸ - درد باشقه ، اجل باشقه .

درد بهل او اجل بهل دی .

درد دیگر است و اجل دیگر .

* * *

۱۵۳۹ - درد ، دردی آچر .

درد ، درد را و بیبوی .

درد ، درد بارسی آورد .

* * *

۱۵۴۰ - درد درد که او خشه مس .

درد یی درد ته و رته نه دی .

درد به درد مانند نیست .

* * *

۱۵۴۱ - درد دی چیککندن سوره !

درد له درد لیدی نه و پوینته !

درد را از درد مسد پرسیان کن ! یا : (درد را از سر پرسیان کن !)

* * *

۱۵۴۲ - درد دی پیشور سنگ حرارتی آشکارا هته دی .

که درد دی پت کړې حرارت یی بنکاره کوی .

درد را پنهان کنی حرارتش آشکار می سازد .

* * *

۱۵۴۳ - درد سیز با شیگندی درد که سالمه !

چی سردی نه خو پیری داغ یی مه زده !

سربی درد خود را به درد نیتداز !

* * *

۱۵۴۴ - درد سیز دی الده یده «باشیم» دیمه !

دی درد و په وړاندې مه وایه چی «سرسی خو پیری» !

پدش یی درد «سرم درد سی کند» نگو !

۱۵۳۵ - درد فیلمدی پشه قیلله دی .

دردله فیلمد خوخه هم ماشی چور وی .

درد فیلمد را هم پشه می سازد .

* * *

۱۵۳۶ - دردی بار ، درمان اخته رور .

چی درد من بی درمل پسې گریخی .

بیما ر درمان میجوید .

* * *

۱۵۳۷ - دردی بیرگن درما نینی هم بیر ز .

آنکه درد داده ، درمانش را هم می دهد .

یا : (هر دو دی درمانی دارد) .

* * *

۱۵۳۸ - در دیم با درد کشیم یوق ، غمیم با ر غمکشیم یوق .

درد او غم شته خو غم خور نشته .

دردو غم دارم مگر غمخو ر ندارم .

* * *

۱۵۳۹ - درد یتک بولسه بولسون ، قر ضیتک بولسه بولسون .

پورور توب درنجوری نه هم بد دی .

درد داشته باشی با شد مگر قرض دار نباشی .

* * *

۱۵۴۰ - درویشتی فکری نی بولسه ، ذکری هم شول .

خه چی دفقیر به فکر کپی وی هغه بی به خوله کپی هم وی .

چیز بکه در فکر فقیر است در زبا نش هم همان است .

* * *

۱۵۴۱ - درویش تکه ده ، حاجی مکه ده .

ملنگک په انگر کپی او حاجی په مکه کپی گوره !

ملنگک را درخا نقاه و حاجی را در مکه بین !

۱۵۵۲ - دریا ایت تیککن مینن سردار بولمس .

سیند د سپی په خوله نه سردار یری .

دریا به د هن سگ سردار نمیشود .

یا : (به لق لق سگ دریا سردار نمی شود .)

* * *

۱۵۵۳ - دریا سووینی بها رتا شیرر ، انسان قدرینی رحمت آشیرر .

پسر لی د سیند او به زیاتوی ، او زیارا یستل د انسان .

آب دریا را موسم بهار زیاد می سازد و قدر انسان را رحمت و زحمت کشی .

* * *

۱۵۵۴ - دریا که کیسک قویب او تر .

په او بو کپی لوته ردی او پرې تیر یری .

به دریا کلوخ سانه میگذرد .

* * *

۱۵۵۵ - دریا نی سووی ، خانمادی خو بی (فعلی) .

د میرمنې خوی د سیند دا و بوغو ندې دی .

هادت و خوی خانم مثل آب دریا است .

* * *

۱۵۵۶ - دستاریمیز هم یوق غمیز هم یوق .

لنگوتی نه لرو ، دو هلو غم بی هم نه لرو . یا : (یوبه اول ، یو بی کچکول .)

ما هیچ ند ا ریم غم هیچ ند ا ریم - دستارند ا ریم غم هیچ ند ا ریم .

یا : (بهلول دیوا نه چه داری ؟ یک فوته و یک سوته (دانگ) .)

* * *

۱۵۵۷ - دسترخوانی آچیق ، دروازه سی سیند انده .

د سخی انسان دروازه په دیدان کپی وی او دسترخوان بی واز دی .

دروازه آدم سخی درمیدان است دسترخوانش با ز .

۱۵۵۸ - دل آدم دی بیان ایته دی .

زره انسان بیانوی .

دل آدم را بیان می کند .

* * *

۱۵۵۹ - دل آزاردن خدا بیزار .

له زره آزاره خدای بیزاره .

از دل آزار خدا بیزار است .

* * *

۱۵۶۰ - دل - دل گه یول تا پر .

زره ، زره ته لاره لری .

دل ، به دل راه دارد .

* * *

۱۵۶۱ - دلده بولسه ، تیگه کیلر .

خه چی به زره وی هغه به خوله وی .

آنچه در دل باشد به زبان می آید .

* * *

۱۵۶۲ - دل شوندی بیرد متر خوا نکیم او نی هر کیسه ایدیده هم آچیب بولمیس .

زره داسی د متر خوان دی چی هر چا ته نه غور پیری .

دل آنچنان د متر خوان است که نمیتوان آنرا به نزد دهر کس هموار کرد .

* * *

۱۵۶۳ - دلگه دل آئینه .

زره ، د زره هنداره ده .

دل ، به دل آئینه است .

* * *

۱۵۶۴ - دلی بوشتی ، تیلی بوشی .

د چا زره که مست وی ژ به بی هم مسته وی .

دل کسیکه مست باشد ، زبانش هم مست است .

۱۰۶۵ - دم - بودم .

بودم هم غنیمت دی .

دم همین دم است . یا : (دم غنیمت است .)

* * *

۱۰۶۶ - سد بینگ با ریده پول تانی ، نایننگ با ریده ایل تانی .

دوسی په وخت کیشی لاره و پیژنه ، چې دودی خاوند شی خلك و پیژنه !

د روقت دم راستی راه را بشتناس ، د روقت نان دا شتن سردم را .

* * *

۱۰۶۷ - دنیا ده دوست کبی عزیز ، انسان کبی لذیذ نیر سه بولمس .

په دنیا کبی د دوست غوندې گران او د انسان غوندی خوړشی نه پیدا کیری .

در دنیا مثل دوست عزیز و مثل انسان چیز لذیذ پیدا نمی شود .

* * *

۱۰۶۸ - دوران ، سورگند یکی .

ژوند هغه چادی چې ترې نه کارا خلی .

دوران از آنکس است که از دورانش استفاده کرده است .

* * *

۱۰۶۹ - دولت ، دولت دن کیلر .

هسی هسی هسی هسی .

دولت از دولت می آید . یا : (دولت طرف دولت می رود .)

* * *

۱۰۷۰ - دولت قوشی با شگه بیرد فعه قونه دی .

د نیکمرغی هتقایو حل په سر کیشی .

همای سعادت یک مرتبه به سرانسان می نشیند .

* * *

۱۰۷۱ - دولت مند چوب پیغه دی ، بی دولت کپ پیغه دی .

دولتمند لرگی قولوی ، بی دولته خبرې .

دولت مند چوب جمع می کند ، بی دولت کپ جمع می کند .

۱۵۷۲ - دولتینگ - آته - آنه ننگ .

دولت ، سور او پلاردی .

پدر و مادر برایت دولت است .

* * *

۱۵۷۳ - دهقان بولستنگ شد کار قیل ، ملا بولستنگ تکرار قیل !

که بزگر بی شود یاره و کپه ، که ملا بی تکرار و کپه !

دهقان باشی شد یار کن ، ملا باشی تکرار کن !

* * *

۱۵۷۴ - دهقان قارده تیز، چوپان کورده .

د بزگر دمه دو اورې به وخت ده اود شمانه په کور کې .

دهقان در موسم برف و یخبندان دم راستی میکنند چوپان در کور .

* * *

۱۵۷۵ - دهقان ندی خزیشه سی ، بیر .

د بزگر خزانه حُمکه ده .

کنج دهقان زمین است .

* * *

۱۵۷۶ - دهقان ندی فانی کیسک اوستیگه .

د بزگر چ و چی د لوتی په مرده .

نان دهقان در سر کلوخ است . (۱)

* * *

۱۵۷۷ - دهقانگه «هارمه» د یسنگ او لگه نچه مین دن خوش بولور .

که بزگرته «ستری ششی» و وای تر مرگه پورې به در غخه خو بن وی .

دهقان را «مانده آه باشی» بگوئی تا دم مرگ از تو خوش سی باشد .

* * *

۱۵۷۸ - دینگیز دن بیرها و وچ سوو .

د سمندر غخه یوه لپه او به .

از بحر يك مشت آب .

(۱) یعنی رزق، دهقان به زمین وابسته است .

۱۵۷۹ - دیواری تگیده گپورمه ! دیوارده هم قولاغ بار .

دیوال ترخنکه خپرې مه کوه ! دیوال هم غوږ لري .

در پای دیوار گپ نزن ! دیوار هم گوش دارد .

* * *

۱۵۸۰ - دیواری تیچقانی بار، تیچقاندی قولاغی بار .

دیوالونه مورږ لري، سوږك غوږونه لري .

دیوار موش دار، موش گوش دارد .

* * *

۱۵۸۱ - دیواری قولاغی بار په نی - کیسگی .

دیوال غوږ لري ، اور بشی لوقی لري .

دیوار گوش دارد ، چو کلوخ دارد .

* * *

۱۵۸۲ - دیوانه او زایشیگه هو بیار دور .

لیونی په خپل کار کې هو بیار دی .

دیوانه به کار خود هو شمار است .

* * *

۱۵۸۳ - دیوانه نی دیوانه بیله دی . (تانیدی) .

لیونی ، لیونی پیژنی .

دیوانه را ، دیوانه می شناسد .

* * *

۱۵۸۴ - دیوانه که یکی دنیا برابر .

لیونی ته دواړه دنیاوی یوشان دی .

به دیوانه هر دو دنیا یک برابر است .

* * *

۱۵۸۵ - دیوانه که نی دانه بیر نی د که .

لیونی ته دانه هم مه ور کوه او د که هم .

دیوانه را نه دانه بده نه د که .

۱۵۸۶ - دیوانه نی عقلی تو شدن سو نگره کیر یهتی .

د ایونی عقل پس له غرمی پیدا کیوری .

عقل دیوانه بعد از چاشت آمده است .

* * *

۱۵۸۷ - راحت تو شگده جان بیر یشدن، دشمن تو غر یسید ه شهید بو لکن یهتشی .

دپر ستنی له مرگ خهه، ددبندن په مقابل کې شهید کېدل بده دی .

از مردن زیر لجاج، شهید شدن بمقابل دشمن خوبست .

* * *

۱۵۸۸ - راست سو ز توقه نیتکه هم یا قوس .

ریتیا خبره دې په اولاد هم مومه نه لگیری .

سخن راست به مر اولادت هم خوش نمیخورد .

* * *

۱۵۸۹ - راست سو ز لب ضررتا پستگ، آخری فایده تا پر سن .

د ریتیا نه که اول ضررو وینې په آخر کې فایده وینې .

از راست گفتن اگر اول ضرر بیهنی، در آخر فایده می بیهنی .

* * *

۱۵۹۰ - راست گپ اچیق دور .

سمه خبره تر خه وی .

سخن راست تلخ است .

* * *

۱۵۹۱ - راست گپدی سر دلرا یته دی .

ریتیا! ویل د نیرا نو خا صه ده .

راست گفتن خا صه مردان است .

* * *

۱۵۹۲ - راست گپ که زوال بولمس .

راستی زوال نه لری . (ریتیا خبری ته زوال نهشته .)

گپ راست زوال ندارد .

یا: (راستی زوال ندارد .)

۱۵۹۳ - راست کپ واقع لیک او ستیله توختیدی .

راستی په واقعیت ولاړه ده .

راستی بالای واقعیت استوار است . یا : (واقعیت پښتواند راستی است .)

* * *

۱۵۹۴ - راست کپیر دیم بلا گه قالدیم .

رښتیا سپی وو یل په بلا واو وبتیم .

راست گفتم ودر بلا ماند م .

* * *

۱۵۹۵ - راست لیک ، درست لیک .

مموالی په رښتیا کپی دی .

راستی ، درستی است .

* * *

۱۵۹۶ - راستلیک که اولیم یوق .

رښتیا مرگه نه لری .

راستی مرگه ندارد .

* * *

۱۵۹۷ - راست گویدی پولی همیشه اچیق .

درښتیا ویونکی بیسپی تل ترخې وی .

پول راست گوی همیشه تلخ است .

* * *

۱۵۹۸ - رخصت سیز ایشیک آچمه ، چقیر سه ایشدن قاچمه !

له اجازی پرته دچا دروازه سه پرانیزه ، دکا رپه غر مه تښته !

هی اجازه دروازه کسی را بازمکن ، اگر بکار صدایت کنند نگرین !

* * *

۱۵۹۹ - رذالت لی فایده دن نفاست لی ضرر یخشلی .

درذالت له گتې نه په شرافت کې ضرر ښه دی .

از فایده که با رذالت باشد ضرر دین با شرافت خوب است .

۱۶۰۰ - رمچی نینگک رمی دن اوزیم دی خام خیا لیم یخشی .

دفا لیم د فال نه سی خپل خام خیال بیه دی .

ازفال فال لیم خیال خام خودم خوب است .

* * *

۱۶۰۱ - رنگ کور، حال سورا

رنگ بی گوره، حال بی یوبته !

رنگ بیهن، حال بهرس ! ها : (رنگ بیهن وحال بهرس ! (یعنی چگو نگی قیافه انسان

ترجمان حال اوست .)

* * *

۱۶۰۲ - ریا کار دوست دن راست گوی دشمن یخشی .

د ریا کار دوست نه ربهستونی د بیهن بیه دی .

ازدوست ریا کار دشمن راست کار خوبست .

* * *

۱۶۰۳ - ریش میندن، اختیا ری میندن .

بریره زما ده اوواک بی د تا . یا : (بریره زما ده اوواک بی د نورو .)

ریش ازمن است و اختیا رش ازتو .

یا : (ریش ازمن وواکش ازدیگران .)

* * *

۱۶۰۴ - زبان د رازلیک قیلمه، بیرده هم قولاق بار .

و رویی وایه چپ د یوا لونه هم غو پونه لری .

آهسته گوی که د یوا رهم گوش دارد . یا : (د یوا رموش دارد، موش گوش دارد .)

* * *

۱۶۰۵ - زحمت چیکمه سنگ، راحت تا همیسن .

چپ زحمت ونه با سی راحت نه موسی . یا : (گتیه بی ستر یا نه کیوری .)

به راحتی نرسد، آنکه سحمتی نکشد .

یا : (تا جان نبیری به وصل جانان نرسی .)

* * *

۱۶۰۶ - زرقد رینی زرگر بیله، سن قد وینی مسگر بیله .

د زرو په قدر زگر په هیږي ، او د مسو په قدر مسگر .
قدر زرو را زگرسی داند و قدر مس را مسگر .

* * *

۱۶۰۷ - زگر قیلگن کو میراد ا بولمیدی ، خدا قو شکن تقدیر جدا بولمیدی .
د زگر مکاره د خلا صید او تقدیر د بد لید ونه دی .
ذغالی را که زگر خودش ساخته است د یرد و ا م میکند ، عروص و د ا م
دی را که تقدیر به هم پیوند کرده باشد از هم جدا نمیشوند .

* * *

۱۶۰۸ - زلزله کورگن حریقته راضی بولور .
زلزله پارکری د اور په سوزید و راضی وي .
آنکه آسیب زلزله را دیده باشد به آسیب حریق راضی میشود .

* * *

۱۶۰۹ - زمان انسان که هر نیرمه نی او رگه تور .
د وخت په تیرید و انسان هو بیما ریږي .
وقت و زمان به انسان هر چیز اسی آموزد .

* * *

۱۶۱۰ - زمان ، زمان که او خسته سی .
یو وخت د بل وخت په شان نه دی .
یک زمان به زمان دیگر مشابه نیست .

* * *

۱۶۱۱ - زمان ، زمان ساتیرور .
روزگار انسان هر شی ته ارباسی .
روزگار آئینه را محتاج خاطر کند .

* * *

۱۶۱۲ - زمان سینگه با قمه مه ، سین زمان که باقی !
چپ وخت دوسره برابر نه شوته لمان ورسره برابر که !
زمانه با تونسا زد ، تو با زمانه بسا ز !

۱۶۱۳ - زنجك اوزینی باغ ایلر ، تپه اوزینی تاغ ایلر .
زنجك (۱) خپل خان باغ ، غونبوی خپل خان غرگنی .
زنجك خود را باغ می داند ، تپه خود را کوه می داند .

* * *

۱۶۱۴ - زنده گه وطن ، مرده گه کفن .
ساکبش ته وطن ، مری ته کفن به کار دی .
زنده را وطن و مرده را کفن لازم است .
یا : (زنده را چین و مرد را کفن به کار است .)

* * *

۱۶۱۵ - زور ، اویمندی بوزر .
زور ، لوبی رنگوی .
زور ، بازی را خرا ب میکند .

* * *

۱۶۱۶ - زوردن زور تاپیله دی .
لاس دپاسه لاس دی . یا : (دهر سر دپاسه سرشته .)
زور بالای زور است . (دست بالای دست است .)

* * *

۱۶۱۷ - زوردیکی تیگیر ممان یوریتر .
دزورور او به په پیچو می خیری .
هیبت زور آور آسیا می گرداند . یا : (آب زورسربالا می رود .)
یا : (زور قالب ندارد .)

* * *

۱۶۱۸ - زور زور دی کورسه ، بوینینی قیسر .
زور ور چی دخان نه زوررووینی ورمیر یی مات شی .
زور مندی چون ببیند زورمند - خم کند گردن گریزد چون
سمند .

* * *

۱۶۱۹ - روز زور دیکی ، تماشا کوردیکی .
ورخ دزورور ، سیل درانده .
روز از زور است و تما شاز کور .

* * *

(۱) زنجك دبیدیا یو چو ل بوتهی دی .

۱۶۲۰ - زور لیک ایله صحبت بولمس .
مجلس په زور نه کیری . (خینسی په خوښی .)
صحبت با زور نمیشود . یا : (خویشی به خوشی ، سودا به
رضا .)

* * *

۱۶۲۱ - زور لیک بیلن کوپک آو گه یره مس .
سپی په زور نه ښکار ی کیری .
سگ به زور شکا زی نمیشود .

* * *

۱۶۲۲ - زور لیک مینن محبت بولمس .
محبت دزور کار نهدی .
با زور محبت نمیشود .

* * *

۱۶۲۳ - زهر دی زهر کیسه دی .
وسپنه و سپنه پری کوی .
زهر را زهر خنثی میسازد . یا : (درد بد ، دواى بد .)

* * *

۱۶۲۴ - زیاده خوراک یا قارین دی آغریتر یا باشدی .
ډیر خوراک نس یا سر په درد کوی .
پر خوری یا شکم را به درد می آورد یا سر را .

* * *

۱۶۲۵ - زیاده ناز عشق دی اولدیره دی .
دمعشوقی ډیر نازونه عاشق وژنی .
ناز زیاده از حد معشوق ، عاشق را می کشد .

* * *

۱۶۲۶ - ساپسینز بالته میدا نگه آتیلر .
بی لاستی تبر په میدا ن کی غورزیری .
تبر بی دسته به میدا ن پرتاب می شود .

* * *

۱۶۲۷ - سازگه ساز ایله جوا ب بیر ، سوزگه سوزایله !
سازنده ته په ساز اوسوزوونکی ته په سوزیدو خواب
ورکړه !
به سازنده با ساز جوابده ، و به سوزنده باسوز .

۱۶۲۸ - سازيگه بلبيل قوئر .

ساز ته يي بلبيل تسخير کيږي .
به سازش بلبيل تسخيرمي شود .

* * *

۱۶۲۹ - ساغ آدم دي ايشمي توگنمس .

دروغ انسان کار خلاصون نه لري .
کار آدم سالم خلاصی ندارد . يا : (تاجان در تن است، جان
بکن است .)

* * *

۱۶۳۰ - ساغار او چون عادي روزلرهم بير م .

روغو انسانانو ته عادي ورخي هم جشن دي . يا : (روغ
صورت تل اختروي .)
برای انسان های صحت مند روز های عادی هم جشن است .

* * *

۱۶۳۱ - ساغلم باش با لشيست ايسته مس .

روغ سر با لبنت نه غوازي .
سر سالم بالشت نميخواهد .

* * *

۱۶۳۲ - ساغليغينگ - بايلغيغينگ .

دصحت لرل دثروت لرل دي .
صحت مندي ، ثروتمندي است .

* * *

۱۶۳۳ - ساغليق اوزاق عمر دي گرويي .

روغتيا داوږ ده عمرضامنه ده .
تندرستي ضامن عمر درازاست .

* * *

۱۶۳۴ - ساغليق بارليق دن افضل .

دصحت لرل دولت دالر لوخه بنه دي .
صحت مندي از ثروتمندي بهتر است .

* * *

۱۶۳۵ - سخن چين بولمه گنده بوري لر بيلن قوي لر بيرگه يشريديلر .

و ماته وایي دستيا عیبو نه و تاته وایي زما عیبونه - دسخن
چينو مخونه تورشه - په مخ ثنا کاترشا عیبونه .

یا : که چغلگر په منځ کسی نه وای ، لیوانو او میرو به سره گاه
ژوند کاوه .
اگر سخن چین در بیسن نمی بود گرگها و میش ها یکجا ی
می زیستند .

* * *

۱۶۳۶ - سخنی تاپسه سا چیبیر - بخیل تاپسه باسیب بیر .
سخنی چی خه پیدا کسری په سخاوت یی خوری ، بخیل چی خه
پیدا کپی په سختی یی خوری .
سخنی بیا بد کریمانہ می خورد ، بخیل بیا بد لئیمانہ میخورد .

* * *

۱۶۳۷ - سخنی دی قو لسی قلتیره مس .
دسخنی غوندی یی لاسو نانه ریپردی .
مانند سخنی دستش نمی لرزد .

* * *

۱۶۳۸ - سریمدی دشمن بیلمه سین دیسنگ دوستینگه هم سرایتمه .
که دی غوینتی وی چی به رازدی دینمن پوه نه شی ، راز دی دوست
ته هم مه وایه !
اگر خواسته باشی دشمن به رازت آگاه نشود رازت را به
دوستت هم نگو !

* * *

۱۶۳۹ - سریمساق نی کیان و کیاویتی ، قیرق روز ایسی چیمپتی .
هوره ناوی او زوم خوړلی ، خلوینبت ورخی کپری چی بوی یی
نه دی وتلی .
سیر را عروس و داماد خوردند تا چهل روز بویش نبرآمده
است .

* * *

۱۶۴۰ - سریمساق ییکنم یوق ، ایسی دن هم قورق میمن .
نه می هوره خوړلی نه یی دبوی نه ویرین م .
نه سیر خورده ام نه ازبویش می ترسم .

* * *

۱۶۴۱ - سرینگدی سیرتگه ایتمه !
(رازدی شاته مه وایه) !
رازت را به دوستت نگو! یا: (رازت رابه عقبیت نگو !)

۱۶۴۲ - سقال بولسه ، تــــراق تاپیلر .
بیره چی وی زمنخ پید کیری .
اگر ریش باشد شا نه پیدا میشود .

* * *

۱۶۴۳ - سقیمز جای دن لای بولمس، اصلی نادان بای بولمس .
دسختی مڅکی نه ختیه نه کیری ، اوبی عقل نه بهای کیری .
از زمین سخت ، گل جور نمی شود ونادان بای نمی شود .

* * *

۱۶۴۴ - سکسانده بیتمه گن یا یایک نوقسانده هم بیتمس .
څوک چی په اتیا کلنی کسی بای نه شی په نوی کلنی کی هم نه
بای کیری .
کسیکه تا هشتاد سا لگی بای نشود در نود سالگی هم بای
نمی شود .

* * *

۱۶۴۵ - سکسانده تنبور اورگن گن، قیامت ده چلور .
څوک چی په اتیا کلنی کی ددنبوری وهل زده کری ، په قیامت
کی به بی وهی .
کسیکه در هشتاد سا لگی نواختن تنبور را بیا موزد ، در
قیامت می نوازد.

* * *

۱۶۴۶ - سکوت راضی لیک علامتی .
چپتیا درضا نبتیه ده .
سکوت علامت رضاست .

* * *

۱۶۴۷ - سلام بیردیم ، بلاگه قالدیم .
سلام می ور که په بلاکی پاتی شوم .
سلام داد م ، به بلاها ند م .

* * *

۱۶۴۸ - سلامت لیک ایسته سنگ تیلینگی تیی !
که سلامتی غواری ژ به وساته !
اگر سلامتی میخوا هی زبانت را نگاه کن !

* * *

۱۶۴۹ - سلامت لیک بیر آلتین - امانت لیک مینک آلتین .

سلامتی یوه طلا ده او روغ پاتی کیدل زر طلا وی .
سلامتی يك طلا سبت ، درامان بودن هزار طلا .

* * *

۱۶۵۰ - سلامت ليك وحدت ده دور .

سلامتی په اتفاق کی ده .
سلامتی در اتفاق است .

* * *

۱۶۵۱ - سلمانی آئینه سی کبی ، ایکی یوزلی آدم .
دنایی دهندا ری په شا ندوه مخی انسان دی .
مانند آئینه سلما نی آدم دوروی است .

* * *

۱۶۵۲ - سله دیسنگ ، کله کیلثیره دی .

چی پتکی یی وغواپی سربیی راوپی .
سله (لنگی) بگویی ، کله می آورد .

* * *

۱۶۵۳ - سلیمان اولدی - دیو لرازدبولدی (قوتولدی) .

سلیمان می شو پیریان آزاد شول .
سلیمان مرد ، دیوها آزادشدند .

* * *

۱۶۵۴ - سمان بیراودیکی بو لسه هم سمانخانه اوزیم دیکی .

که وابنه دنورودی منا می خپله ده . یا : (که پودی . پردی ده ، نس می
خپل دی .)
اگر گاه از دیگران با شد کاهدان از خود م است . یا : (اگر نان
از مردم است شکم از خود م است .)

* * *

۱۶۵۵ - سمن آت دیک ده ولی بار .

آوازه یی دسمنند آس غوندی دی .
آوازه اش مثل آوازه اسپ سمنند است .

* * *

۱۶۵۶ - سین اوزینگدی مقته مه ، بیراوسینی مقته سین !

ته دی خان مه ستایه ، پز پرده چی نوردی وستایی .
تو خود را توصیف نکن ، دیگران ترا بستایند .
یا : (مشک آنست که خود بوید ، نه که عطار گوید .)

۱۶۵۷ - سن ایشگه کونگل قویمه سنگ ، ایش سنگه کونگل قو یمس .
ته چی دکارسره مینه ونه لری ، کار به دتاسره مینه بیدانه کپری .
اگر تو به کار علاقه نگیری ، کار به تو علاقه نمی گیرد .

* * *

۱۶۵۸ - سن تاپکن تاووق تی پتی یولینکن .
ستا دموندلی چرگ وزرونه ویستل شوی دی .
مرغی راکه تو یافته ای پروبالش کنده شده است .

* * *

۱۶۵۹ - سن دن حرکت ، من دن برکت .
له تانه حرکت ، له ما نه برکت .
از تو حرکت ، از من برکت .

* * *

۱۶۶۰ - سندن کوره دولت لی را ق بولگن گه قیز بیرمه !
لور دی دخانه دولت مند ته مه ورکوه !
دخترت را به ئرو تمند تراز خود مده !

* * *

۱۶۶۱ - سن دوست آرتدین ، دشمن اوزی تا پيله دی .
ته دوست پیدا که ، دشمن بخیله پیدا کپری .
تو دوست پیدا کن دشمن خودش پیدا میشود .

* * *

۱۶۶۲ - سنه مسدن سکیز دیمه !
له شمیر لو پرته اته مه وایه !
نا شمردده هشت نگو !

* * *

۱۶۶۳ - سنی سوزینگ او لگونچه شیطانندی بوینی سینسون .
ستا خبره چی په مخکله لویری له دی نه بنه دی چی دشيطان
ورمیر مات شی . یا : (مرغله دی ماته شی ، خبره نه .)
تا سخن توبه زمین افتیدن ، گردن شیطان بشکنند . یا گو یند :
(دربشکنند ، سخن نی .) درین مورد از سلطان محمود غزنوی
و غلامش ایاز حکا یتي وجود دارد .

* * *

۱۶۶۴ - سوت بیرمس اینی کو پ موریدی .
هغه غوا چی شیدی نه کوی ډیری رمباری وهی .
گاو بی شیر بسیار صدا میکشد .

۱۶۶۵ - سوت سیزاینی سوزا غا ن چیققر .
هغه غوا چی شیدی نه کوی وهل کوی .
گاوبی شیر جنگره (لگد زن وشاخ زن) میشود .

* * *

۱۶۶۶ - سوت مینن کیرگن ، جان مینن چیققر .
هغه چی له شیدو سره ننوزی دسناه (لهوتو) سره وزی .
آنچه با شیر اندرون شه دبا جان بدر شود .

* * *

۱۶۶۷ - سوره گن دی عیبی یوق .
پوښتنه عیب نه لری .
پرسیدن عیب نیست .

* * *

۱۶۶۸ - سوزدن سوزدی فر قی بار، زردن قیمت نرخی بار .
خبره تر خبری تو پیر لری، دښی خبری ارزښت دسرو زرو نه
زیات دی . یا : (ښه خبره کیمیا ده) .
از سخن تا سخن فرق است سخن خوب از طلا با ارزش تر
است . یا : (سخن خوب کیمیا است) .

* * *

۱۶۶۹ - سوز سویکدن اوتر ، تیاق ایندن .
کوتک غو ښه خوږ وی ، اوبده خبره هډ وکی .
تیاق (چو بدست) گوشت را افکار میکند، گپ استخوان را .

* * *

۱۶۷۰ - سوزلش کو مو ش ، تینگ لش آلتین .
خبره کول لکه سپین زر او خبره اوریدل لکه سره زردی .
سخن گفتن نقره است و سخن شنیدن طلا .

* * *

۱۶۷۱ - سوزله گن گه باقمه، سوزلت گن گه باق !
خبر لوخ ته مه گوره ، هغه ته چی خبره اوری و گوره !
به سخنکوی (لفاظ و حراف) نبین به سخن شنو ببین !

* * *

۱۶۷۲ - سوزی سوزگه او خشه مس ، آغزی لافدن بوشه مس .
خبره یی دخبری په خیر نه ده ، خو له یی دلاپوهلو نه نه
وزگار پیری .

سخنش مانند سخن نیست، دهنش از لاف زدن فارغ نمی شود.

* * *

۱۶۷۳ - سوزی عملی گه او خشامس .
ویل یی دکولو سره سم نادی . یا : (ویل یی یوخه او کول
یی بل خه دی .)
گفتارش به کردارش مانند نیست . یا : (گفتارش چیززی و
کردارش چیزدیگری است .)

* * *

۱۶۷۴ - سوو اوزچشمه سینی بیادی .
او به خپله چینه پیژنی .
آب چشمه خود را می شناسد .

* * *

۱۶۷۵ - سوو اوزیکه یول تاپر .
او به خانته لاره پیدا کوی .
آب به خود راه پیدا میکند . یا : (آب مجرای خود را می یابد .)

* * *

۱۶۷۶ - سوودی سیکین آققه نیدن قورق ، آدم دی بیرگه باققه نیدن .
له هغو او بو خخه چی بیغره بهییری او دهغه انسان خخه چی
مخکی ته گوری وویریزره ! (له مرو او بو اوغلیو کسانو خخه
وویریزه !)
از آبی که بی صدا جاری میشود و از آدمی که به زمین نظر
می کند بترس !

* * *

۱۶۷۷ - سوودی کوریب موزه چیقر .
او به گوره گاولی باسه ! یا : (له او بو مخکی گاولی موزه
وباسه !)
آب را دیده موزه بکش ! یا : (آب نادیده و موزه کشیدن
خطاست .)

* * *

۱۶۷۸ - سوودی لایقه له تیب بلیق توتر .
او به خروی ماهیان (کبان) نیسی .
آب را خیت (گل آلود) کرده ماهی می گیرد .

* * *

۱۶۷۹ - سوو سیز حیات بولمس ، محنت سیز راحت .

بی او بو ژوند نه کیږی ، اوبی زحمته راحت .
بی آب زندگی نمی شود و بی زحمت آسودگی نیست . یا :
(زندگی با آب است .)

* * *

۱۶۸۰ - سوو قتیق جای ده توختر .
او به په سخت خای کی دریری .
آب در جای سخت می ایستد . یا : (آب در زمین سخت دند
میشود .)

* * *

۱۶۸۱ - سوو کیتیر تاش قار ، اوسمه کیتیر قاش قار .
او به درومی تیری پا تی کیږی ، وسمه خی وروخی پاتی کیږی .
آب می رود سنگ می ماند ، وسمه می رود ابرو می ماند .

* * *

۱۶۸۲ - سوو کیلتیر کن خواروزار ، کوزه سیند یرگن عزیز .
چاچی اوبه راوهی خوروزاردی ، او چاچی کوزه (منگی) ماته
کپی قدرمن دی .
کسی که آب آورده خوار و زار است ، و آنکه کوزه را شکست
نده عزیز است .

* * *

۱۶۸۳ - سوو گه تو شگن قورو قچیمس ، گورگه تو شگن تیریـک
چیمس .
خوک چی په او بو کسی ولویزی وچ نه راوزی ، خوک چی په
قبر کی بنخ شی ژوند ی نه راوخی .
کسی که در آب بیفتد خشک نمی بر آید ، و کسیکه به قبر دفن
شود زنده نمی بر آید .

* * *

۱۶۸۴ - سوو هر نیر سه نی پا کلی آلسه هم یوز قرا سینی پاک
لی آلمس .
اوبه هر خه پاکوی ، مگرتور مخ نه شی پاکولی .
آب هر چیز را پاک کند روی سیاه را پاک کرده نمیتواند .

* * *

۱۶۸۵ - سیومه گن گه سوو ی کن مه !
خوک چی دتا سره مینه نه لری ورسره ناسته ولاپه مه کوه !
کسیکه ترا دوست ندارد ، با او مراوده مکن !

۱۶۸۶ - سسیگن آغیز دن پیر یکن سوزچیر .
له ورستی خو لی نه خوشاخبری وخی .
از دهن پو سیده ، سخن گنیده می بر آید .

* * *

۱۶۸۷ - سهوایله نقصان انسانا اوچوندور .
سهو او خطا دانسان خاصاده .
سهو و خطا خاصه انساناست .

* * *

۱۶۸۸ - سیاح او چون دنیا کینک .
گرزند ته دنیا پرا خهده .
به جهانگرد دنیا فراخ است .

* * *

۱۶۸۹ - سیال گه سیر بیرمه ، سپال گه سوو ایجه !
سیال ته دی رازمه وایه ، او به کودی کی او به مه خینه !
به سیال رازت رانگو و به سقال آب ننوش !

* * *

۱۶۹۰ - سیچقاندی او لگی سسی کیلسه بشک مینن اوینه شر .
دموزک اجل چی راشی پیشوسره لوبی کوی .
اجل (مرگ) موش که برسد باپشک بازی می کند .

* * *

۱۶۹۱ - سیچقاندی او یی مینگ تنگه .
دموزک کور زر تنگی .
خانه موش هزار تنگه .

* * *

۱۶۹۲ - سیچقان سیغمس اینسی گه ، غلبور بیار دمیگه .
موزک په خپله په سوپه نوتلای نه شی په خان پوری یسی
چچ و تاپه .
موش درغار خود جای نمی شود غلبیل رایه دم خود بستسه
می کند .

* * *

۱۶۹۳ - سیچقانگه اولیم ، بشک که توی .
دموزک مرگ ، دپیشو اختردی .
مرگ موش برای بشک توی است .

- ۱۶۹۴ - سیخ هم کویمه سین، کباب هم .
 نه سیخ سوی نه کباب .
 نه سیخ بسوزد ، نه کباب .

* * *

- ۱۶۹۵ - سیر بیر یب سیر بیر مه گن ، سرور دور .
 خوک چی بخشش کوی او منت نه کوی سرور دی .
 کسیکه بخشش کند و منت نگذارد سرور است .

* * *

- ۱۶۹۶ - سیر جنجال اویده بر کابولمس .
 په جنجالی کور کی بر کت نه وی .
 در خانه بر جنجال بر کت نمیشد .

* * *

- ۱۶۹۷ - سیر هم سیل ، سرگردانی هم سیل .
 سیل هم سیل دی او سرگردانی هم سیل دی .
 سیر هم سیل است و سرگردانی هم سیل است .

* * *

- ۱۶۹۸ - سیل او تر ، قم قالر .
 سیلاب تیریزی او شکه پاتی کیری .
 سیل می گذرد و ریگ می ماند .

* * *

- ۱۶۹۹ - سیما اخلاق تی آئینه سی دور .
 شیره داخلاقو هنداره ده .
 سیما آئینه اخلاق است .

* * *

- ۱۷۰۰ - سیمیز قوی دی عمری قیسقه بوله دی .
 دتیار پسه عمر لندوی .
 عمر گو سفند چاق کو تا می باشد .

* * *

- ۱۷۰۱ - سیمیز لیک دی قوی کو تهره دی .
 دخریدو طاقت پسه لری .
 طاقت چاقی را گو سفند دارد .

۱۷۰۲ - سینگن بو یندی قلیچ کیسمس .
بسته غاره - توره نه پری کوی .
گردن پت (خم) را شمشیر نمی برد .

* * *

۱۷۰۳ - سینلگن کیشی نی ، سینامه !
آزمایلی ، بیامه آزمایه !
آزموده را آزمایش مکن . یا : آزموده را آزمودن خطاست .

* * *

۱۷۰۴ - سینمه مه گن آنتی سیر تی دن اومه !
تر خودی آس نهوی آزمایلی شاته یی مه تیریره !
اسپ را تا نیاز موده باشی از عقبش تیر نشو !

* * *

۱۷۰۵ - سیوگی پولگه ساتیلمس ، کونگل پولگه تاپیلمس .
دوست به پیسو نه خرخیری ، اوزره به پیسو نه
پیدا کیری .
دوست به پول فرو خته نمی شود و دل به پول پیدا نمی
شود .

* * *

۱۷۰۶ - سیوگین سنی سیو گزیدی !
چاچی له تاسره مینه و کره ته هم ورسره مینه و کره !
کسیکه با تو محبت کرده مرایش محبت بکن .

* * *

۱۷۰۷ - شاوقینلی سوودن قورقمه ، آرام سوودن قورق !
دهغو او بو خخه چی شورلری مه ویریره ، دغلو او به خخه
وویریره !
از آب پر سرو صدانترس ، از آب آرام بترس !

* * *

۱۷۰۸ - شاشگن اوردک هم تومشوغی مینن شونقیدی هم قویروغی مینن .
وارخطا هیلی به مینو کی اولکی لامبووهی .
مر غابی وار خطا هم بانول خود شنا می کند و هم باد م
خود .

* * *

۱۷۰۹ شاشگن ده لیبیک تا پیلمس .

دوارخطا یی په وخت کی خواب نه پیدا کیږی .
در وقت وار خطا یی جواب پیدا نه میشود .

* * *

۱۷۱۰ - شاشگن قیز ایر گه یالچیمس .
بی صبره نجلری بنه میړه نه شی موندلای .
دختر بی صبر شو هر خوب نه می یابد .

* * *

۱۷۱۱ - شاعر گه ساز ، سوز و سیس کیرک .
شاعر ته خبره ، ساز او آواز په کار دی .
به شاعر سخن ، ساز و آواز بکار است .

* * *

۱۷۱۲ - شاعر مردم دی رهنما سی .
شاعر دخلکو لار بنسو ددی .
شاعر رهنمای مردم است .

* * *

۱۷۱۳ - شاعر مردم دی سردا ری .
شاعر دخلکو سرداردی .
شاعر سردار مردم است .

* * *

۱۷۱۴ - شاگرد سیز استاد ، میوه سیز درخت .
بی شاگرده استاد ، لکه بی میوی ونه .
استاد بی شاگرد مثل درخت بی ثمر است .

* * *

۱۷۱۵ - شالینی ارغه سیدن کورمک هم سوو اچیب دی .
دشولو له برکته چنجیان هم اوبه خینی .
از خاطر شالی کر مک آب خورده است .

* * *

۱۷۱۶ - شاهین دیب تسوزا ق قویسم ، قوزغون ایلیندی .
چی باز ته دا م کنبیرد م کارغه پکنسی نبیلی .
بنا م شاهین دا م گستر دم زاغ بنده شد .

* * *

۱۷۱۷ - شاهین قو شلر سلطا نی .

بازدمر غانو پسا چادی .
شاهین پادشاه پزنده گان است .

* * *

۱۷۱۸ - شاه کیچیر سه هم ، شاه قولی کیچیر مس .
چی شاه یی وبخنبی ، شاه قولی یی نه بخنبی .
شاه می بخشد شاه قولی نه می بخشد . یا : (شاه میهد هد
شاه قلی نه .)

* * *

۱۷۱۹ - شاهین نگاه بیگیت .
ددی خوان کتل دباز دکتلوغونندی دی .
جوان شاهین نگاه است .

* * *

۱۷۲۰ - شجاعت قیافت گه مر بوطایمس .
میرانه په قواره نه ده .
شجاعت به قواره مر بوطنیست .

* * *

۱۷۲۱ - شراب - کباب «های ، های» حساب - کتاب ، «وای ، وای» .
دشرابو او کبابو په وخت کی «های ، های» او دحساب په
وخت کی «وای - وای» .
در وقت شراب و کباب «های ، های» است ، ودر وقت
حساب و کتاب «وای ، وای» .

* * *

۱۷۲۲ - شردی آزی هم کوپلیک قیله دی .
لر شر هم ډیر دی .
شراندک هم زیاد است .

* * *

۱۷۲۳ - شرمنده گه شم — رکینگ .
شرمنده ته بنار پرا خه دی .
به شرمنده شمیر فراخ است .

* * *

۱۷۲۴ - شریعت ده شرم یوق ، شریعت دی یولی کوپ .
په شریعت کی شرم نشته ، شریعت ډیری لاری لری .
به شریعت شرم نیست ، شریعت راه های زیاد دارد .

- ۱۷۲۵ - شریعت کیسگن بر ماق ، آغریمس .
 هغه لاس چی شریعت پری کپی وی درد نه لری .
 انگشتمی راکه شریعت ببردرد ندارد .

* * *

- ۱۷۲۶ - شریک چیلیک بی—ریلیچیلیک ، آشنا چیلیک ، یوزییل
 چیلیک .
 شریکی یو کال وی ، اودوستی سل کاله .
 شریکی یکساله است ، دوستی صد ساله .

* * *

- ۱۷۲۷ - شریک لیک آشتی ایست ییمس .
 گد آش سپی هم نه خوری .
 آش شریکی را سگ هم نمیخورد .

* * *

- ۱۷۲۸ - شفقت سیز بو لسنگک شفقت کورمیسن .
 که بی مینی او محبتت بی مینه او محبتت نه وینی .
 اگر بی مهر و شفقت باشی مهر و شفقت نمی بینی .

* * *

- ۱۷۲۹ - شکر نعمت آرت دیرر .
 شکر نعمت راوری .
 شکر نعمت می آورد .

* * *

- ۱۷۳۰ - شمال بولمه سه بته نی باشی قمیر له مس .
 چی بادنه وی دبو تو سرو نه نه خوخیری .
 تا شمال (باد) نباشد سر بته نمی جنبد . یا : (تا نباشد چیزکی
 مردم نگویند چیزها .)

* * *

- ۱۷۳۱ - شما لیمدی سو کمه ، توزغلمدی توکمه !
 بادته می نیکنخل مه کوه ، اودمالگی لونی می مه چیه کوه !
 شمالم را دشنام مده ، ونمکدانم را چیه نکن !

* * *

- ۱۷۳۲ - شوقزانگه شو چو میسچ کافی .
 دغه کتوی ته همدغه خمچه بسده . یا : (دغه آش اودغه کاسه .)

به همین دیک همین چمچه کافی است . یا: (همین آش و همین کاسه .)

* * *

۱۷۳۳ - شولنگدی یی ، پرد هنگدی قیل !
شوله دی و خوره ، پرده دی و کپه !
شوله ته بخو ، پرده ته بکو! یا : (شله ات را بخور ،
برده ات را بکن !

* * *

۱۷۳۴ - شولله کیتسه کیتسین ، آبرو کیتمه سون .
شوله که خئی لاره دی شی ، خو آبرو دی نه خئی .
شله می رود برود ، آبرو نرود (نریزد) .

* * *

۱۷۳۵ - شهرت پرست تی شهرت گنده قیله دی .
شهرت غو بنتو نکی شهرت بد نامه کوی .
شهرت پرست را شهرت رسوا می کند .

* * *

۱۷۳۶ - شهرت حد ینی بیلگن آدم گه آفت کیلتیره دی .
چی دشهرت حدو اندازه ونه پیژنی به بلا اخته کیری .
کسی که حد و اندازه شهرت را نفهمد به بلا گرفتار
می شود .

* * *

۱۷۳۷ - شیخ اوژی اوچمیدی ، اونی مرید لری او چیره دی .
شیخ به خپله نه الو خئی ، مریدان یی الو خوی .
شیخ خودش نمی پرد ، اورا مریدانش می پرانند .

* * *

۱۷۳۸ - شیخ دی شیخ قیلگن مریدلری .
شیخ چی شیخ گر مریدانو یی .
شیخ را مریدانش شیخ ساخته اند .

* * *

۱۷۳۹ - شیخ دی کراماتی بو لسه سه خانقاه تنگ .
شیخ چی کرامات ونه لری لنگرورته تنگ دی .
اگر شیخ کرامات نداشته باشد خانقاه برایش تنگ است .

* * *

۱۷۴۰ - شیخ لیک آسان ، درویش لیک قیین .

شیخی آسانه ده اودرویشی سخته .
شیخی آسان است و درویشی مشکل است .

* * *

۱۷۴۱ - شیر دی شیر قیلگن تیشی مینن تیر ناغی .
زمری چی زمری کسری غابونو او منگولو پی زمری
کپی دی .
شیر را ، دندها نها و چنگالهایش شیر سا خسته
است .

* * *

۱۷۴۲ - شیرین چایینگ بو لمه سون ، شیرین سوزینگ بولسون .
خوب چای مه لره ، خو خوزه خبره کوه .
چای شیرین نداشته باش ، گپ شیرین (نغز) داشته باش .

* * *

۱۷۴۳ - شیرین سو ز شکر دن شیرین .
خوزه خبره دشگری نه هم خوزه ده .
سخن شیرین از شکر شیرین تراست .
یا : (سخن خوب از قند شیرین تراست .)

* * *

۱۷۴۴ - شیطان مینن دوست لیک زندان گه تو شیرر .
دشیطان سره دو ستی انسان په زندان کی اچوی .
دوستی با شیطان انسا نرا به زندان می اندازد .

* * *

۱۷۴۵ - صادق دوست اقر باد نیخشی .
رنبتینی دوست (ملگری) دخلوانو شخه بنه دی .
دوست صادق برای انسان از اقارب بهتر است .

* * *

۱۷۴۶ - صادق دوستی اچیق نصیحتی اچیتمیدی ، خا یین
دشمن دی شیرین سوزی اچیته دی .
دصادق دوست تر یسخ نصیحت انسان نه خپه کوی ،
خو دخاین دبنمن خوزه خبره پی خپه کوی .
نصیحت تلخ دوست صادق انسا نرا آزرده نمی سازد ، بلکه سخن
شیرین دشمن خاین آزرده می سازد .

۱۷۴۷ - صادق دوستتی نصیحتی اچیق بوله دی ،
صداق دوست نصیحت تریخ وی .
نصیحت دوست صاد ق تلخ است .

* * *

۱۷۴۸ - صبر اچیق ، اما عا قبتی شیرین .
صبر تریخ دی ، خو میوه یی خوزه ده .
صبر تلخ است و لیکن بر شیرین دارد .

* * *

۱۷۴۹ - صبرایتکن درویش مراد یگه ایتمش .
ملنگ چی صبر کپی دی به مراد رسیدلی دی .
درویشی که صبر کند به مراد خود می رسد .

* * *

۱۷۵۰ - صبر ایله بیستمس ایش بولمس .
داسی کار چی په صبر و نه شی ، نشته ،
کاری که با صبر به سر نرسد وجود ندارد. (یعنی با صبر
هر کار به انجام می رسد).

* * *

۱۷۵۱ - صبر ایله غوره دن حلوا پیشر .
غوره په صبر حلوا کپیری .
با صبر غوره حلوا می شود .

* * *

۱۷۵۲ - صحت فکر، صحت و جوددن دور .
روغ عقل په روغ خان کی وی .
عقل سلیم در بدن سا لم است .

* * *

۱۷۵۳ - صحرانی یکه کو زی باراو هم بولسه آفتاب .
بید یا یوه ستر گه لری چی هغه هم لمر دی .
صحرا یگ چشم دارد که آنهم آفتاب است .

* * *

۱۷۵۴ - صدف سیز در بو لمس، تیکا نسیز گل بولمس .
مرغله بی صدفه نشته او گل بی اغز یه .
در بی صدف نیست و گل بی خار .

۱۷۵۵ - طالعینگ یخشی بو لسه سن اولتیر طالعینگ ایشله سون :
چی نبی طالع لری ، ته کنینه طالع به دی کار کوی .
اگر طالع نیک داشته باشی، توبنشین طالعت برایت کار کند .

* * *

۱۷۵۶ - طیب دی یانیکه بار مه ، درد چیکندی یانیکه بار !
طیب ته مه خه ، رنخورته ورخه ! یاخینی وایی : (طیب
ته خه ورخی ، با تجر به انسان ته ورخه !)
پیش طیب نرو پیش رنجور (درد مند) برو ! یا بعضاً
گویند : (پیش طیب چه می روی ؟ پیش کارافتاده برو !)
یا : (پیش طیب چه می روی پیش سر گذشت برو !)

* * *

۱۷۵۷ - طیب طیب ایمس ، باشیدن او تکزگن طیب .
طیب طیب نه دی ، رنخور طیب دی . یا : (طیب هغه
دی چی رنخ یسی دسره تیروی .)
طیب طیب نیست ، کارافتاده طیب است .

* * *

۱۷۵۸ - طعام سوزمین ، آدم سوزمین .
انسان په خبرو - او طعام په مالگه .
انسان باگپ است و طعام بانمک .

* * *

۱۷۵۹ - طعام دی و کلام دی کوپیدن پرهیز قیل !
د ډیرو خوړلو او ډیرو ویلو څخه ځان وساته ! یا : (ډیر
خوړل او ډیر ویل د ځان بلاده .)
از پر خوردن و پر گفتن پرهیز کن ! یا : (پر خوردن و پر-
گفتن بلای جان است .) یا : (پر خوردن ماهی تپیدن ، کم
خوردن آهو پریدن .)

* * *

۱۷۶۰ - طلا اسکیر سه اسکیره دی ، علم اسکیر میدی .
طلا خوسا کیری ، او علم نه .
طلا می گندد ، علم نه .

* * *

۱۷۶۱ - طلا چیریمش .
طلا نه ورستیری .
طلا نمی پوسد . یا : (طلا نمی گندد .)

۱۷۶۲ - طلا تیشینک بو لگونچه، طلا ایشینگ بولسون .
دطلایی غابن نه طلایی کارلرل بنه دی .
از دندان طلایی کرده کا رطلایی خوبست . یا : (کار خوب از
دندان طلایی بهتر است .)

* * *

۱۷۶۳ - طلا نجا ست استیده هم طلا .
طلا دنجاست لاندی هم طلا ده . یا : (طلا دخاورولاندی هم طلا ده .)
طلا در زیر نجا ست هم طلاست . یا : (طلا در زیر خاک
هم طلا است .)

* * *

۱۷۶۴ - طمع آدم دی ذلیل ایلر .
طمع انسان ذلیل کوی .
طمع انسان را ذلیل می کند . یا : (دست طمع که پیش کسان
میکنی دراز - پل بسته ای که بگذری از آبروی خویش .)

* * *

۱۷۶۵ - طمع انسان دی با شیگه بلا کیلتیره دی .
طمع دانسان سر ته بلاراولی .
طمع به سر انسان بلا می آورد .

* * *

۱۷۶۶ - طمع تاش یارر ، تاش باش یارر .
طمع تیره چوی ، تیرن سرماتوی .
طمع سنگ را می شکند ، سنگ سر را می شکند .

* * *

۱۷۶۷ - طمع کار دی کوزینی بیرهاووج توپراق تولد یره دی .
دطمع کونکی سترگی په یوموتی خاورو مزیزی .
چشم حریص رایک مشت خاک پر می کند .

* * *

۱۷۶۸ - طوطی قوش سوزلر . اما آدم بولمس .
طوطی که خبری هم کوی انسان کیبری نه .
طوطی سخن می گوید مگر آدم نمی شود .

* * *

۱۷۶۹ - طوطی کبی بی معنی سوزلر .
دطوطی غوندی بی معنی خبری کوی .
مانند طوطی گپ بی معنی می زند .

۱۷۷۰ - طهارت تی تیز قیلینگ ، نماز دی آهسته او قینک !
اودس زر زر کوه او لمونخورو ، ورو !
وضو را زود بساز و نمازرا آهسته بخوان !

* * *

۱۷۷۱ - ظالم آدم طمع کار بو له دی .
ظالم حریص وی .
ظالم حریص میباشد .

* * *

۱۷۷۲ - ظالم جزا سینی تاپر .
ظالم دخیل ظلم جزا و ینی. یا: (چی بدگرخی ، بدبه پر خسی .)
ظالم جزای اعما لشن را می بیند .

* * *

۱۷۷۳ - ظالم اوز ظلمیدن اینتر .
ظالم دخیل ظلم له لا سه بر باد پیری .
ظالم از ظلم خود بر باد میشود .

* * *

۱۷۷۴ - ظالم دی اوز ظلمی یتیره دی .
ظالم په خیل ظلم ور کیری .
ظالم را ظلمش نا بود می کند . یا : (ظلم خانه بر انداز ظالم
است .)

* * *

۱۷۷۵ - ظالم دی تاپگنی یا نیسه قالمس .
ظالم چی شه په زوراخیستی وی ، هغه ورته بقا نه لری .
ظالم که با ظلم چیزی به دست می آرد ، بدردش نمیخورد .
یا : (خانه ظلم و یرا ناست .)

* * *

۱۷۷۶ - ظالم دی جایی جهنم ده .
دظالم خای دوزخ دی .
جای ظالم دوزخ است .

* * *

۱۷۷۷ - ظالم دی رشته اقا لینی مردم دی آهی کیسر .
دمظلومانو آه د ظالمانو تخت او بخت نسکوروی .
رشته اقبال ظالم را آه مظلومان می گسلاند . یا : (بترس

از آه مظلومان که هنگام دعا کردن - اجابت از در حق بهر
استقبال می آید .)

* * *

۱۷۷۸ - ظالم دی شمعی تانگه چه یانمس .
دظالم خراغ تر سهاره نه بلیری . یا : (دظلم خراغ تر سهاره
نه بلیری .)
شمع ظالم تاسحر نیمیسوزد . یا : (چراغ ظالم تا صبح روشن نمی
ماند .)

* * *

۱۷۷۹ - ظالمدی عمری آزبولور .
دظالم عمر لنه وی .
عمر ظالم کوتاه میباشد .

* * *

۱۷۸۰ - ظالم دی قهری یمان ، ییلان دی زهری یمان .
دظالم قهر او دمار زهرید دی .
ظلم ظالم وزهرماربد است . یا : (ظلم ظالم مثل زهرمار است .)

* * *

۱۷۸۱ - ظالم گه مدارا کیرک .
دظالم سره مراعات لازم دی . یا : (دظالم سره احتیاط کوه!)
با ظالم مدارا لازم است .
حافظ شیرازی گوید :
(آسایش دوگیتی تفسیر این دو حرفست - با دوستان مروت با
دشمنان مدارا .)

* * *

۱۷۸۲ - ضرردن قورققن . کارایتمس (ایشله مس) .
خوک چی له تا وا نه دارلری کارنه شی کولای .
کسی که از ضرر بتر سدکار نمیکند .

* * *

۱۷۸۳ - ضرر فایده نی قرداشی ، زیان کار دی قرداشی .
گته په تاوان کیری ، گته بی ستر یانه کیری .
فایده رفیق ضرر و ضرور رفیق کار است .

* * *

۱۷۸۴ - ضرریتکرمی دیگن ییلان قیرق ییل یشه سین .

بی آزاره مار پر پیزده چسی خلوبینست کاله ژوندی وی .
مار بی ضرر را بگذارچهل سال زنده گی کند .

* * *

۱۷۸۵ - ضرورت انسان گه هر نیرسه نی اورگه تور .
اړتیا انسان ته هر شی ورزده کوی . یا : (اړتیا دپیدا یینست
سبب گرخی .)
ضرورت برای انسان هر چیز رامی آموزد . یا (احتیاج مادر
ایجاد است .)

* * *

۱۷۸۶ - ضرورت تور مو شدی محر کی .
دژوند دپا یینست محر ک اړتیا ده .
احتیاج محر ک زند گی است .

* * *

۱۷۸۷ - ضرورت جنم آتشی .
اړتیا ددوزخ اوردی .
ضرورت آتش دوزخ است . یا : (آنکه شیران را کند رو باه
مزاغ - احتیاج است احتیاج است احتیاج .)

* * *

۱۷۸۸ - ظریفانه ایما دیسب کوزینگ دی او یه دی .
به ټوکو او مسخرو په سترگو نفوخی .
حرکت ظریفانه گفته ، چشم را می کشد . (مزاغ ، مزاغ
(مزاغ) ته تیاق) (بخنده - خند همیکنه کارگنده .) یا : (مزاغ ، مزاغ ،
کله زاغ .)

* * *

۱۷۸۹ - ظلم ایتگن عاقبت خوار بولور .
ظالم آخر خواریری .
ظالم عاقبت خوار میشود .

* * *

۱۷۹۰ - ظلم ایله آباد بو لگن آدمی عاقبتی برباد بولور .
چی په ظلم و دانیری عاقبت به خرابیری .
آنکه راکه بنای زند گیش با ظلم آباد گردد ، عاقبت بر باد
میشود .

۱۷۹۱ - ظلم ایله تعدی بنای دولتی ایکی بالته سی .
ظلم او تیری ددولت دخرابیدو دپاره دوه غشی دی .
ظلم و تعدی برای نا بودی دولت دو تبر هستند .

* * *

۱۷۹۲ - ظلم ایله دنیا خراب بولور .
په ظلم دنیا خرابیری .
با ظلم دنیا خراب میشود .

* * *

۱۷۹۳ - ظلم ایله قوریلگن بنا تیزیقیلر .
هغه مانی چی په ظلم ودانه شوی وی زرنسکوریری .
بنای ظلم زود ویران می گردد . یا : (ظلم خانه برانداز ظالم
است .)

* * *

۱۷۹۴ - ظلم ایله هرات ویران بولور .
په ظلم هرات خرابیری . (چی په کی ظلم وی کشمیر هم
دانسان بدراخی .)
با ظلم هرات خراب میشود .

* * *

۱۷۹۵ - ظلمت ایچیده نور توغیلر، ظلمت دن سونگ روشنالیک کیلر .
په تیاری پسی رها راحی . یا : (په شپی پسی ورخ ده .)
درون تاریکی روشنی تولید میشود . یا : (بعد از هر تا ریکی
روشنی پیدا میشود .)

* * *

۱۷۹۶ - ظلمت قعر یده نور یاتر .
په تپه تیاره کی رها هم تنه وی .
در قعر ظلمت نور می خوابد .

* * *

۱۷۹۷ - ظلمدی آخری وای .
دظلم نتیجه آخر یو وای دی .
آخر ظلم وای است .

* * *

۱۷۹۸ - عارسیز نیدن عارله نور ؟ جولدور کیسه سالانور .
بی ننگ دشه نه ننگ کوی ؟ خوار که نوی لباس واغوندی فخر
کوی .

بی ننگ از چه ننگ می کند ؟ ژنده پوش اگر لباس نسو
بپوشد فخر میکند .

* * *

۱۷۹۹ - عارسیزدی یوزیگه تو فله سنگ - «یا مغیر یاغدی» دیدی .
دبی ننگه په مخ که لا پی تو کری - وایی «باران واوریده» .
بروی آدم بی ننگ تف کنی میگوید : «باران بارید» .

* * *

۱۸۰۰ - عارف مکتو بدی ار قسه سیدن اوقیدی .
پوه یی دپانی له شا هم لولی .
عارف از پشت ورق می خواند . یا : (دانا پشت ورق را می
خواند .)

* * *

۱۸۰۱ - عارف گه بیر اشارت ینته دی .
هو بنیبار ته یوه اشاره بس ده .
به عاقل يك اشاره کا فی است .

* * *

۱۸۰۲ - عارف گه تعریف نی درکار ؟
پوه ته ور بنو ول شه په کار دی ؟
به عارف تعریف چه لا زم است .

* * *

۱۸۰۳ - عارلی پدردی ، بی عاریچه سی .
دبا ننگه پلار نه ، بی ننگه زوی .
از پدر باننگ بچه بی ننگ .

* * *

۱۸۰۴ - عارسیز آدم دن قاچ !
دبی ننگه انسان نه تنبته !
از آدم بی ننگ بگریز !

* * *

۱۸۰۵ - عارینی ساتدی ، نامو سینی کرایه گه بیردی .
ننگ یی خرخ کر او ناموسی بی په کرایه ورکړی .
ننگش را فروخت ، ناموشش رابه کرایه داد .

* * *

۱۸۰۶ - عاشق بولگن به مثال کوردور .

مین لکه پوندوی .
عاشق مانند کور است .

* * *

۱۸۰۷ - عاشق بولکن گدا بولور .
مین ملنگ کیری . یا : (مین خوارپیری .)
عاشق گدا می شود .

* * *

۱۸۰۸ - عاشق یا صبر قیله دی ، یا سفر .
مین صبر کوی ، یا سفر .
عاشق یا صبر میکند ، یا سفر .

* * *

۱۸۰۹ - عاقل بولسنگ آچمه سرینگ دی دوستینگه ، وقتی او هم
سوزلر دوستینگه .
که هوبنیار یی راز دی دوست ته مه وایه چی هغه یی یوه
ورخ خپل بل دوست ته وایی .
اگر عاقل هستی راز خودرا بدو سنت نکو که روزی او آنرا
بدوست خودش می گوید .

* * *

۱۸۱۰ - عاقل بیردفعه اله نور .
هو بنیاریو خـ ل غولیری .
دانا یکدفعه فریب میخورد . یا گویند : (کور یکدفعه در چاه می
افتد ، احمق هر روز .)

* * *

۱۸۱۱ - عاقل دن عقل چیقـ ه دی ، جاهل دن نیمه چیقـ ه دی ؟
دیوه نه عقل خر گند یری ، دناپوه نه به خه شی خر گند شی ؟
از انسان دانا دانایی اش ظهور میکند ، از نادان چه ظهور
میکند ؟

* * *

۱۸۱۲ - عالم بولیش آسان ، آدم بولش مشکل .
عالم کیدل آسان او انسان کیدل سخت دی .
عالم شدن آسان است ، آدم شدن مشکل است .

* * *

۱۸۱۳ - عالم دی او یقوسی جاهلدی عبادتی دن مینگ دفعه افضل .

دعالم خوب دجا هل دعبادت نه زرخله بڼه دی .
خواب عالم از عبادت جاهل هزار دفعه برتری دارد .

* * *

۱۸۱۴ - عجله شونداغ بیر در خت کیم اونینگ میوه سی ندامت دور .
تلوار یوه داسی و نه ده چی میوه یی پښیمانی ده .
عجله چنان در ختسی است که میوه آن پشیمانی است .

* * *

۱۸۱۵ - عجله قیلسنک ، منزل گه یتیمپسن .
که تلوار کوی ، منزل ته نه رسیری .
اگر عجله ، کنی به منزل نمی رسی . (یعنی اگر در کسار
ها عجله به خرچ دهی به هدف خود نایل نمیگردی .)

* * *

۱۸۱۶ - عجله منن یوروکن ، ندامت منن اولتیرر .
چی په تلوار لار شی ، په پښیمانی کینی .
کسیکه با عجله برود ، با پشیمانی می نشیند .

* * *

۱۸۱۷ - عدالت دنیانی تیره گسی دیدیلر .
وایی چی عدالت دنری ستنه ده .
میگویند عدالت ستون جهان است .

* * *

۱۸۱۸ - عدالت منن ظلم بیر بیر گه توخته مس .
عدالت او ظلم جوړه سره نه راخی .
عدالت و ظلم با هم جور نمی آیند .

* * *

۱۸۱۹ - عداوت تی آخری ندا مت دور .
دښمنی نتیجه پښیما نی ده .
نتیجه عداوت ندا مت است .

* * *

۱۸۲۰ - عداوت دن ذلت تو غیله دی .
دښمنی نه بد مر غسی پیدا کین ی .
از عداوت ذلت پیدا می شود .

* * *

۱۸۲۱ - عزا گه کیلگن هر خا تین اوز دردینی نالیدی .

دمری دویر په وخت کسی هره بنځه دخپل غم لپاره ژاپی .
در مرده خانه (عزا) هر زن درد خود را می نالد .

* * *

۱۸۲۲ - عزت ایت سنگ ایشک که ، «ت» اور ر توشک که .
خره ته چی عزت ور کړ لشی «ت» اچوی .
خرراکه عزت کنسی ، درتوشک «گ» می زند .

* * *

۱۸۲۳ - عزت قیلگن ، عزت تاپر .
عزت کوونکی ، عزت مومی . یا : (دبل درناوی دخان درنولدی .)
کسیکه دیگران را قدر کند ، خودش قدر می بیند .

* * *

۱۸۲۴ - عزرائیل دن قاچیب ، قوتلیب بولمس .
دعزرائیل نه په تینه خلاصون نشته .
با گریختن از عزرا ئیل رهیدن نمیشود .

* * *

۱۸۲۵ - عزرائیل کبی یاقه دن آلهدی . (عزرائیل کبی یا قمگه ترمشمه .)
دعزرائیل غوندی یی له گریوانه نیسی . (دعزرائیل غو ندی
می په گریوان مه ننبله !)
مانند عزرائیل از یخن آدم میگیرد . یا : (مانند عزرائیل به
یخمن چنگ نیندازد !)

* * *

۱۸۲۶ - عزرائیل گه بها نه تا پیب بولمس .
عزرائیل ته بهانه نه کیری .
به عزرائیل بهانه یا فته نمیشود .

* * *

۱۸۲۷ - عشقی باردی ، ایما نسی بار .
چی عشق لری ، ایما ن لری .
آنکه عشق دارد ، ایما ن دارد .

* * *

۱۸۲۸ - عقل بازار گه ساتیلمس .
عقل په بازار کی نه خرخیری .
عقل در بازار فرو خته نمیشود .

* * *

۱۸۲۹ - عقل باشده بو لسه اوینگ آباد دور .

که په سر کی عقل لوری په کور کی هر څه لری .
اگر در سرت عقل داشته باشی خانه ات آباد است .

* * *

۱۸۳۰ - عقل بولمه کچ سا قال نیله سون ؟
عقل چی نه وی زیړه به څه وکړی ؟
عقل نباشد ریش چه کند ؟ یا (آدمیت نه به نطق است نه
به ریش و نه به جان - طوطی هم نطق و بزهم ریش و خر هم
جان دارد .)

۱۸۳۱ - عقل بوی من اولچنمس .
دعقل اټکل دقد له مخی نه کیری .
عقل از روی قد سنجید نه میشود .

* * *

۱۸۳۲ - عقل تجر به من کمال تاپه دی .
عقل په تجربه پخیری .
عقل با تجربه کمال می یابد .

* * *

۱۸۳۳ - عقل حسن بو لسه ، آداب اوسن دور .
عقل چی حسن وی ، آداب پی حسین دی .
اگر عقل حسن با شد ، آداب حسین است .

* * *

۱۸۳۴ - عقل دوست ، جهل دشمن .
عقل دوست ، او نا پوهی دښمن دی .
عقل دوست است ، وجهل دشمن .

* * *

۱۸۳۵ - عقل سیز باشدی عذابینی ایاغ چیکرموش .
دبی عقله سر له لاسه پښی تکلیف وینی .
عذاب سر بی عقل را پای می کشد .

* * *

۱۸۳۶ - عقل سیز دوست یاو د نیمان .
بی عقل دوست له دښمن څخه بدتر دی .
دوست بی عقل از دشمن بدتر است .

* * *

۱۸۳۷ - عقل سیز کله دن کهنه سله یخشی .

دبی عقله سر نه زورلنگوتی بنه دی .
از کله بی عقل سلسله (لنگی) کهنه خوب است .

* * *

۱۸۳۸ - عقل سیز کله نی خام کدودن فرقی یوق .
دبی عقل سر . دخام کدو سره تو پیر نه لری .
کله بی عقل از کدوی خام فرق ندارد . یا (کله بی عقل . کدو
است .)

* * *

۱۸۳۹ - عقل شوندی بیر آلتین تاج دور کیم هر قندی باشده هم بولمیدی .
عقل هغه طلایی تاج دی چی په هر سر کی نه وی .
عقل آنچنان تاج طلا یی است که در هر سر نمیباشده .

* * *

۱۸۴۰ - عقل کی قیمت بهاسرمایه یوق جهانده .
دعقل په شان ارزنبیت ناکه سرمایه په نری کی نشته .
مانند عقل سرمایه گران بهایی در جهان نیست .

* * *

۱۸۴۱ - عقل دی کم لیگی ایاققه زیان .
کم عقلی دپینو تاوان دی .
ضرر کم عقلی متوجه پای است .

* * *

۱۸۴۲ - عقل لی ادب دی بی ادب دن اورگنه دی .
هو بنیيار دبی عقل نه ادب زده کوی .
انسان عاقل ادب را از بی ادب می آموزد . یا: (از افلاطون
پرسیدند «ادب از کجاست آموختی؟» گفت «از بی ادبان» .)

* * *

۱۸۴۳ - عقلی سوزله مسدن توشو نر .
هو بنیيار انسان به نه ویلشوی خبره هم پوهیری .
انسان عاقل قبل از سخن زدن به موضوع پی می برد .

* * *

۱۸۴۴ - عقلی قوزی یکی آنه نی ایبه دی . (قلیغ لی قوزی یکی قوی
دی ایبه دی .)
هو بنیيار وری دوه میندی روی .
بره هوشیيار دو مادر رامی مکده . یا: (بره چابک دو میش را می
مکده .)

۱۸۴۵ - عقلی کیشی ایکی دفعه الدنمیدی .
هو نسیار انسان دوه خله نه غولیری .
انسان عاقل دو دفعه فریب نمیخورد .

* * *

۱۸۴۶ - عقل منن آداب ایگیزک .
عقل او ادب غیر گو نسی دی .
عقل و ادب دو گانگی ها هستند .

* * *

۱۸۴۷ - عقل نی بی عقل دن اورگن !
عقل له بی عقله زده کره !
عقل را از بی عقل بیاموز !

* * *

۱۸۴۸ - عقل نیرده بو لسه ؟ دولت شونده دور .
چیرته چی عقل وی دو لت هم هلته دی .
هر جاییکه عقل با شد دولت همانجاست .

* * *

۱۸۴۹ - عقل وزیر بو لسه ، کونگل پادشاه دور .
عقل چی وزیر وی زره پاچا دی .
عقل وزیر باشد ، دل پادشاه است .

* * *

۱۸۵۰ - عقل یاشدن ، آداب باشدن .
عقل په عمر دی او ادب له او له دی .
عقل به سن است ، آداب اول است .

* * *

۱۸۵۱ - عقل یا شده ایمس باشد .
عقل په کلو نو نه دی په سردی .
عقل به سراسر نه به سال .

* * *

۱۸۵۲ - عقلی باشیده بو لگن آدم غوغالی ایشدن قاچه دی .
هو نسیار انسان دجنجا لی کار نه تنبستی .
انسان عاقل از کارجنجا لی میگریزد .

* * *

۱۸۵۳ - عقلی سیاز پند ییدی ، عقلی چقور قند ییدی .

کم عقل پند اخلی ، او عاقل خوند .
کم عقل پند می شنود و عاقل قند می خورد . (یعنی —)
انسان کم عقل به اثر کارهای احمقانه خود همیشه مورد
ملامت و نصیحت قرار میگیرد .

* * *

۱۸۵۴ - عقلینک با شینگدن بیرقریچ یوقاری بولسون .
عقل دی یو لو یشیت لسه ره لوپ وی .
عقلت یک بلست از سرت بلند باشد .

* * *

۱۸۵۵ - عقلینک مینن کور ، قلبینک منن ایشیت !
په عقل بی گوره ، او په زره بی اوره !
با عقلت ببین ، با قلبت بشنو !

* * *

۱۸۵۶ - عقلینکه عقل قوش ، جهلینکه صبر .
دعقل سره عقل یو خای کره او دجهل سره صبر .
به عقلت عقل یکجای کن ، باجهلت صبر .

* * *

۱۸۵۷ - علامت رضا ، سکوت .
چیتیا دخو نبی نبنده .
سکوت ، علامت رضاست .

* * *

۱۸۵۸ - علت کیته دی ، عادت کیتیمی .
علت ورکیری ، عادت نه ورکیری . یا : (علت خی ، عادت
نه خی) .
زخم جور میشود ، عادت نه . یا : (علت زخم از بین می رود ،
عادت نمی رود) .

* * *

۱۸۵۹ - علت لی حیات دن او لیم افضل .
د دردو نکلی ژوند نه مرگ بنه دی . یا : (له بی خوند
ژونده ، مرگ بنه دی) .
از زنده گی با درد و رنج مرگ بهتر است .

* * *

۱۸۶۰ - علت مینن یشه گن ، زحمت مینن جان بیرر .

چی ژوندیی په زحمت وی، نومرگ یی هم په زحمت سره دی .
آنکه با رنج زیسته باشد، بازحمت جان می دهد .

* * *

۱۸۶۱ - علت یا آس ده ، یا ماش ده .
نقص یا په میو کی دی یا په اوماچ کی . یا : (خه ژرنده پسه ،
خه دانی لندی .)
علت یادر آس است یادر ماش . یا گویند : (یا گندم تر
است ، یا آسیا کند است .) یا : (چیزی گندم تراست و چیزی
هم آسیا کند است .)

* * *

۱۸۶۲ - علم آخرت گه برا بسرکیترا .
دزانگو نه تر گوره د علم زده کړه کوه !
زگهواره تاگور دانش بجوی .
یا : (چنین گفت پیغمبر راستگوی - زگهواره تا گور دانش
بجوی .)

* * *

۱۸۶۳ - علم آلیش ، اینه مینن قدوق قزیش .
د علم زده کړه داسی ده لکه چی شاه په ستن باسی .
تحصیل علم مانند چاه کندن باسوزن است .

* * *

۱۸۶۴ - علم بی عمل ، بسا ل بی ثمر .
بی عمله علم داسی دی لکه مچی چی گینه نه لری .
علم بی عمل مانند ز نبوری عسل است .

* * *

۱۸۶۵ - علم دریا دور .
علم بحر دی . یا : (علم ناپایا ده سمندر دی .)
علم دریاست . یا : (علم بحر بیکران است .)

* * *

۱۸۶۶ - علم سیز آدم بمثل کور .
ناپوه انسان درانده په خیردی . یا : (ناپوه اوپو ند یو شان
دی .)
آدم بی علم مانند کوراست .

۱۸۶۷ - علم صا حبی گه دو ست آرتیره دی ، مال (دنیا) صا حبی
گه دشمن آرتیره دی .

علم انسان ته دوست او مال انسان ته دشمن پیدا کوی .
علم به صا حبش دو ست و مال (دنیا) به صا حبش دشمن
کمایی میکند .

* * *

۱۸۶۸ - علم صاحبی نی عزیز ایلر (عرفان صاحبی نی عزیز ایلر .)
عالم با عزته وی (عار ف با عزته وی) . یا : (پسه علم انسان
عزتمند کیزی .)

علم صا حبش را عز ییز میگرداند (عرفان صا حبش را عزیز
می گرداند .)

* * *

۱۸۶۹ - علم قلب لرنی حیات ایتهدی (تیریلتیره دی .)

علم زپو نه ژوندی کوی .
علم دل ها را زنده می گرداند .
اینطور هم میگویند : (علم اگر بر سر زنده ماری بود -
علم اگر بردل زنده یساری بود .)

* * *

۱۸۷۰ - عجله ایشگه شیطان اره له شه دی .
دتلوار په کار کی شیطان ملگری وی . یا : (تلوار دشيطان
کار دی .)

در کار با عجله شیطان شریک میشود .

* * *

۱۸۷۱ - علم عقل چراغی .

پوهه د عقل خراغ دی .
علم چراغ عقل است .

* * *

۱۸۷۲ - علمی گه عمل قیله گن ، عالم ایسی .

بی عمله عالم ، عالم نه دی .
عالم بی عمل عالم نیست . شاعری درین مورد گوید :
علم ار چند بیشتت — رخوانی
چون عمل در تو نیست نا دانسی
نه محقق بود نه دانشمند
چار پایسی برو کتا بی چند .

۱۸۷۳ - علی خواجه ، خواجه علی-علی مراد ، مراد علی .
علی خواجه ، خواجه علی-علی مراد ، مراد علی یوه معنی لری .
علی خواجه هیچ فرقی باخواجه علی وعلی مرادفرقی بامرادعلی
ندارد .

* * *

۱۸۷۴ - علی نی کلاهنی ولی گه کیدیره دی ، ولی نی کی نی علی گه .
دعلی خولی ولی ته اودولی خولی علی ته په سر کوی .
کلاه علی را به ولی می پوشاند ، کلاه ولی را به علی .

* * *

۱۸۷۵ - عمر آتیلگن اوق ، اصلارقه گه قیت مس .
تیر عمر دویشتل شوی مرده کی به شان دی چی بیر ته
نه راگرخی .
عمر مانند تیر فیر شیده است که هیچگاه بر نمیگردد .

* * *

۱۸۷۶ - عمر اوزر (اوتره) ، حسن تو زر .
عمر تیریری ، بنا یست خرابیری .
عمر میگذرد و حسن خراب میشود .

* * *

۱۸۷۷ - عمر اولچا ولی نعمت .
عمر پیمانه شوی نعمت دی . یا : (عمر تاکیلی نعمت دی .)
عمر نعمت پیمانه شده است . یا : (عمر نعمت تعیین
شده است .)

* * *

۱۸۷۸ - عمر سوداسی ، قیین سودا .
دعمر سودا ، سخنه سوداده .
سودای عمر ، سودای سخت است .

* * *

۱۸۷۹ - عمر ینگدن اوچ روزقالگنده آت آل ، بیر روز قالگن ده خاتین
آل !
که دعمر دی دری ورخی پاتی وی آس واخله ، که یوه ورخ
پاتی وی بنده وکره !
اگر از عمرت سه روزمانده باشد اسپ بگیر و اگر یکروز
مانده باشد زن بگیر !

۱۸۸۰ - عمل سیز عالم ، ثمرسيز درخت .
بی عمله عالم ، بی میوی ونه ده .
عالم بی عمل ، درخت بی ثمر است .

* * *

۱۸۸۱ عیار تو لکی ارقه ایا غید نایلینه دی .
هونبیاره گیدره دوروستیوپنبونه ننبلی .
روباه زرنک از پاهای عقبی به دام می افتد . یا : (مرغ زیرك
در دو حلقه بند میشود .)

* * *

۱۸۸۲ - عیب سیز دوست آخترسنگ ، دوست سیز قاله سن .
که بی عیبه دوست لتوی بی دوسته پاتی کیری .
اگر دوست بی عیب بجویی بی دوست می مانی .

* * *

۱۸۸۳ - عیب سیز یار ایسته گن یار سیز قالور .
چی په بی عیبه یار پسی گرزیدلی دی ، بی یاره پاتی دی .
آنکه یار بی عیب بجو ید بی یار می ماند .

* * *

۱۸۸۴ - عیبینگدی یشیر سنگ ، اونگمیسن .
خوک چی خپل عیب پتوی ، مطلب ته نه رسیری .
کسیکه عیب خود را پنهان نمی کند به مطلب نمی رسد . یا :
(اگر عیبیت را پنهان کنی ، به کمال نمی رسی .)

* * *

۱۸۸۵ - عیبینگدی یشیرمه !
عیب دی مه پتوه !
عیب خود را پنهان مکن

* * *

۱۸۸۶ - عیسی او چون مو سی نی قینه مس لر .
دعیسی په خای موسی نه خوروی .
از خاطر عیسی مو سی راشکنجه نمی دهند .

* * *

۱۸۸۷ - عیسی نی المینی مو سی دن آله سن می ؟
دعیسی قصور دموسی نه اخلی ؟
انتقام عیسی را از مو سی میگیری ؟

۱۸۸۸ - غاصب دی مالی ظالم گه قالور .
دغاصب مال ظالم ته پاتی کیری .
مال غاصب به ظالم می ماند .

* * *

۱۸۸۹ - غالب بولگن ، مغلو بهم بولور .
شوگ چی غالب شی ، مغلو بیری هم .
کسیکه غالب شود ، مغلو بهم میشود .

* * *

۱۸۹۰ - غدار عالم دن ، منصف جاهل یخشی .
دغدار عالم نه منصف جاهل بنه دی .
از عالم غدار جا هل منصف بهتر است .

* * *

۱۸۹۱ - غربت ده کیشی شاد بولمس .
په پرد یسی شوک نه بنادیر ی .
در مسافرت کسی شاد نمی شود .

* * *

۱۸۹۲ - غربت غرور دی کیسر .
پردیسی غرور له منخه وپی .
غربت غرور را از بین می برد .

* * *

۱۸۹۳ - غرق بو له یاتگن کیشی سمانگه هم یا پیشر .
اوبو اخیستی انسان هر ی خوانه لاس اچوی . یا : (او بو
اخیستی شک ته لاس اچوی) .
مغروق به هر بته دست می اندازد . یا : (او برده به هر خس
قپ می اندازه .)

* * *

۱۸۹۴ - غرور غربت گه سالور .
غرور انسان په غربت کی اچوی . یا : (په لوپو چی گرخی ، په
خوپو پرخی) .
غرور انسان رابه غربت می اندازد .

* * *

۱۸۹۵ - غریب ایتتی دمی همیشه ایقلری اره سیده .
دغریب سپی لکی تل دپنبویه منخ کی وی .
د م سگ غریب همیشه در بین پاهایش میباشد .

۱۸۹۶ - غریب باشیدن غربت دیاریده هر نیرسه اوتر .
دپردیس په سر هر شه تیریری .
به سر آدم مسافر هر چیز تیر میشود . (یعنی آدم مسافر
هر گونه سردی و گرمی روزگار رامی بیند .)

* * *

۱۸۹۷ - غریب دن لته ایسی کیله دی .
دغریب نه دلتو بسوی خیزی .
از غریب بوی لته می آید .

* * *

۱۸۹۸ غریب دی اورمه ، سوکمه ، کالا سینی بیرت !
غریب مه وهه ، مه یی کنخه ، کالی یی وشکوه !
غریب را نزن ، دشنام مده ، کالایش راپاره کن !
یا : (جان غریبه بگی ، نانشه نی .) (جان غریب را بگیر ،
نانش رانی .)

* * *

۱۸۹۹ - غریب دی اورمه ، سوکمه ، یقاسینی بیرت !
غریب مه وهه ، شکنخل مه ورته ، کوه گریوان یی و شکوه !
غریب رانزن ، دشنام مده ، یخنش راپاره کن !

* * *

۱۹۰۰ - غریب دی بیرتو یگنی ، چله بایگه نی .
دغریب یوخل مریدل نیمه بنایی ده .
یکدفعه سیر شدن شکم غریب مانند نیمه بای شدن اوست .

* * *

۱۹۰۱ - غریب دی تیوه نی اوستیده ایت قاپه دی .
غریب داوینن په شا سپی خوری .
غریب را در بالای شترسنگ میخورد .

* * *

۱۹۰۲ - غریب دی دو ستی بولمس .
غریب دوست نه لری .
غریب دوست ندارد .

* * *

۱۹۰۳ - غریب دی قهری جانیکه بلا .
دغریب قهر ، دخان بلاده .

قهر غریب بلای جا نشاست . یا گویند : (قهر دیوانه ،
نقص دیوانه .)

* * *

۱۹۰۴ - غریب دی هم خدا سی بار .
غریب هم خدای لری .
غریب هم خدا دارد .

* * *

۱۹۰۵ - غریب گه ارپه اونی هم آش .
غریب ته روته هم چوچی ده .
به غریب آرد جو هم آش (طعام) است .

* * *

۱۹۰۶ - غریب لیکدی عیبی یوق .
غریبی عیب نه لری .
غریبی عیب ندارد .

* * *

۱۹۰۷ - غضب هر قندی فلا کنتی باشی .
غضب دهر چول بدهر غی پیل دی .
غضب منشأ هر گو نه فلاکت است .

* * *

۱۹۰۸ - غفلت تی آخری ندا مت دور .
دغفلت پای پشیمای نیده .
آخر غفلت پشیمای نیده است .

* * *

۱۹۰۹ - غلو پرده سوو تاشیسنمی ؟
په غلبیل او به باسی ؟ (په غلبیل کی اوبه راوپی !!)
با غلبیل آب می کشی (آب میبری؟)

* * *

۱۹۱۰ - غلو پردی سودن کوتر گنده معلوم بو له دی .
غلبیل چی داو بو نه را وخی معلومی .
غلبیل بعد از بالا شدن از آب معلوم میشود .

* * *

۱۹۱۱ - غم بار جایده ، شادلیک بار .

چیر ته چی غم دی ، بنادی هم شته .
جاییکه غم است ، شادی هم است . یا: (غم و شادی بسرا در
است .

* * *

۱۹۱۲ - غمینگ بولمه سه ایچکی آل !
که غم نه لری وزه واخله !
غم نداری بز بخر !

* * *

۱۹۱۳ - غیبت چی نی او بیگه بارمه !
دغیبت کوو نکي کور ته مه خه !
به خانه غیبت گر نرو !

* * *

۱۹۱۴ - غیبت دن دشمن آرتر ، محنت دن دوست .
غیبت دنمن پیدا کوی ، زحمت دوست .
از غیبت دشمن پیدا می شود و از محنت و زحمت ، دوست .

* * *

۱۹۱۵ - غیرت تیمیر ارقا نسی اوز ر .
غیرت پولا دی خنجی—رشمکوی .
غیرت زنجیر فولادی را می کند (می گسلد) .

* * *

۱۹۱۶ - غیرت سیز بیلک ، نا اورین تیلک .
بی غیر ته متی او بی خا یه غوشتنه یو شان دی .
بازوی ضعیف و بی شیمه و آرزوی بیجای یک چیز است .

* * *

۱۹۱۷ - غیرت سیزدی غیر تی ایش بیتگن دن سونگ کیلر .
جنگ سوره شو میری تودشو .
غیرت آدم بی غیرت بعد از خلاصی کار پیدا میشود . یا :
(آدم بی غیرت بعد از ختم کار سر غیرت می آید .)

* * *

۱۹۱۸ - غیرت قیلگن تا غدی کیسر .
غیرتی انسان غر چیه کوی .
انسان با غیرت کوه را چیه می کند .

- ۱۹۱۹ - غیرت هر مشکل دی آسان قیله دی .
 غیرت هره ستو نـزـه آسانوی .
 غیرت هر مشکل را آسان میکند .

* * *

- ۱۹۲۰ - فالبین دی فالیدن اوزیم دی خام خیالیم یخشی .
 دفا لبین دفال خخه می خام خیال بنه دی .
 از فال فالبین خیال خام خودم خو بست .

* * *

- ۱۹۲۱ - فالبین ، فالبین گه پنـداـیتـمـس .
 فالبین ، فالبین ته پنـدـنه بنیی .
 فالبین ، فالبین را پند نمی دهد .

* * *

- ۱۹۲۲ - فالبین لیک یلغا نلیک ، اوزینگک ایشان !
 فالبینی دروغجندی ده ، په خپله فکر (پام) کوه !
 فالبینی دروغ گویی است ، خودت بیندیش (از فکر خود کسار بگیر !)

* * *

- ۱۹۲۳ - فانی دنیا گه اعتمـاـا دیو قدور .
 په دی تیریدو نکي دنیا اعتبار نشته .
 دنیای فانی شایسته اعتماد نیست .

* * *

- ۱۹۲۴ - فایده سمیز دعا گه ، «آمین» دیلمس .
 بی گتهی دعانه «آمین» نه ویل کیری .
 به دعای بی فایده «آمین» گفته نمی شود .

* * *

- ۱۹۲۵ - فایده سمیز دوست دن ، فایده لی دشمن یخشی .
 دبی خیره دوست نه خیررسوونکی دنمن بنه دی .
 از دوست بی خیر ، دشمن باخیر (مفید) خوب است .

* * *

- ۱۹۲۶ - فایده سمیز قویدی بوزی له یسون .
 بی گتهی پسه دی لیـوـه و خوری .
 گوسفند بی فایده را گرگ بخورد .

۱۹۲۷ فایده ضرر دی قرداشی .

گنجه دضرر ملگری ده .

فایده رفیق ضرر است .

* * *

۱۹۲۸ - فایده لی سوزدن قیتمه ، بی فایده سوزدی ایتمه !

دگتوری خبری نهمه تیریره ، اوبی گیتی خبری مه کوه !

از سخن فایده مند منصرف نشو ، وسخن بی فایده رانگو !

* * *

۱۹۲۹ - فایده و ضرر حسا ب تیه سیده معلوم بوله دی .

گنجه او ضرر دحسا ب په وخت کی معلوم میری .

فایده و ضرر در وقت محاسبه معلوم می شود .

* * *

۱۹۳۰ - فتوا هم پول که یره شه بیرله دی .

فتوا (رایه) هم دپیسو په اندازه ورکوله کیری .

فتوا هم به اندازه پول داده میشود .

* * *

۱۹۳۱ - فرزند داغینی کور مسون ، حتی که دشمن .

دزوی داغ دی دشمن هم و نهوینی .

داغ فرزند را حتی دشمن انسان هم نبیند .

* * *

۱۹۳۳ - فرزند کته قلیش آغیر ، فرزند داغی او ندن هم آغیر .

دزوی روزل سخت دی ، خوداغ یی دهغی نه هم سخت .

تربیه فرزند مشکل است و داغ فرزند از آن مشکل تر .

* * *

۱۹۳۳ - فرزند شیرین ، میوه سی او ندن هم شیرین .

زوی خور دی او میوه یی دهغی نه خوره .

فرزند شیرین است و میوه اش از آن شیرین تر . (۱) یا: بچه

شیرین است ، نواسه از آن شیرینتر .

* * *

۱۹۳۴ - فرزند ینگ ، آینده نگ .

(۱) یعنی نواسه شیرینتر از فرزند است . (یعنی نمسی دزوی نه خور دی) .

زوی دی بانگده . یا: (زوی دی دراتلونگی ژوند دامید سبب
دی .)

فرزندت آینده ات هست . (فرزند سرمایه است .)

* * *

۱۹۳۵ - فرزند ینگ ، دلیند ینگ ،

زوی دی دزره توتته ده .

فرزندت ، دلیند تاست . یا: (اولاد توتته جگر آدم است .)

* * *

۱۹۳۶ - فرزند ینگ ، نور دیده نگ ،

زوی دی دستر گو رینهاده .

فرزندت ، نور دیده ات هست .

* * *

۱۹۳۷ - فرصت پولدن قیمت .

وخت لکه سره زر دی . یا: (وخت دطلانه ارزینتمند دی .)

وقت از طلا با ارزش تر است . یا: (فرصت از پول گرانبها
تر است .)

* * *

۱۹۳۸ - فرصت غنیمت .

فرصت غنیمت دی . یا: (وخت غنیمت دی .)

فرصت غنیمت است عزیزان درین چمن - فردا چوبرگ گل همه

در خاک می رویم .

* * *

۱۹۳۹ - فرقت ، فرقت تی سونگی و صلت .

دبیلتون نه ورو سته و صلت (یو خای کیدل) دی .

اول فراق است و بعد از فراق وصال است .

* * *

۱۹۴۰ - فقرا لردی آه لری ، تخت دن ییقیتیر شا هلر دی .

دفقیرانو بنیرا پاچا هان له تخته غورخوی .

آه فقیران پادشا هان را از تخت سر نگون می کند .

* * *

۱۹۴۱ - فقیر گه اعتبار یو قدور .

خوار اعتبار نه لری .

فقیر رسوخ ندارد .

۱۹۴۲ - فقیر لیک عیب ایمس ، تنبل لیک عیب .
خواری عیب نه ده ، لټی عیب ده
فقیری عیب نیست ، تنبای عیب است .

* * *

۱۹۴۳ - فقیر لیک ، نا علاج لیک .
خواری نا علاجی ده . یا : (فقیری بی وزلی ده .)
فقیری نا علاجی است . یا : (فقیری بیچاره گی است .)

* * *

۱۹۴۴ - فلک انسان گه هر زمان یار بولمس .
زمانه هر وخت انسان سره سازش نه کوی .
فلک (زمانه) هر وخت به انسان یار نمیشود . یا : (روزگار
همیشه به دلخواه انسان نیست .)

* * *

۱۹۴۵ فلک زوری مینن او ینه شیب بولمس .
دآسمان دزور سره لو بی نه کیری . یا : (دزمانی دزور سره
لو بی نه کیری .)
با زور فلک بازی نمی شود .

* * *

۱۹۴۶ - فلک که باش ایگمس آدم .
داسی انسان دی چسی آسمان ته سر نه ټیټوی .
آدمی است که سرش رابه فلک خم نمی کند .

* * *

۱۹۴۷ فلک ، کیم لر گه قاوون بییدیره دی ، کیملر گه پلک .
فلک په ځینو خټکی خوری او په ځینو فالیز .
فلک ، به کسی خر بو زه میخوراند و به کسی پلک
(فالیز) .

* * *

۱۹۴۸ - فیلبان گه آشنا بو لسننگ ، دروازه نگدی بلند قور !
دفیل وان سره چی آشناسوی دروازه دی دنگه (لوپه) جو په
کره ! یا : (چی او بنا نساتی ، دروازی لوپی جوپوه !)
با فیلبان آشنا شدی دروازه ات را بلند بساز !

* * *

۱۹۴۹ - قابل شاگرد استاد دن او تر .

لایق زده کوو نکى له استادخه لورپیری .
شاگرد لایق از استاد لایق تر میشود .

* * *

۱۹۵۰ - قاپده کینی ، قادر بیلور .
خه چی په جوال کی دی ، په هغه خدای پوهیږی .
چیزیکه در بین جوال است از آن خدا خبر است .

* * *

۱۹۵۱ - قاچگن بلیق کته کورینور .
تښتیدلی کب غـــت معلومیری .
ماهی بدست نیامده بزرگ معلوم میشود .

* * *

۱۹۵۲ - قاچگن دی قورمه ، بیقیلگن دی اورمه !
تښتید لی مه تعقیبوه ، نویدلی مه وهه !
گریخته را تعقیب نکن ، افتاده رانزن !

* * *

۱۹۵۳ - قاچگن هم دیر «یا خدا» قووگن هم دیر «یا خدا» !
غل هم خدای وایی او کاروانی هم .
دزد هم «خدا» میگو و کاروان هم . یا: (دزد هم میگوید «یا خدا» ،
کاروان هم .)

* * *

۱۹۵۴ - قارانغو کیچه نی یاغدوسی بار .
توره شپه سپین سهـارلری .
شب تاریک صبح رو شن دارد .

* * *

۱۹۵۵ - قارایریر ، تا غاــــر قالر .
واوری و یلی کیری اوغرونه پاتی کیری .
برف ذوب میشود و کوه‌های ماند .

* * *

۱۹۵۶ - قارقنچه لیک کوپ یاغسین یازگه چه قالمس .
واوره چی هر خومره دیره ووریزی تر پُسرلی نه پا تــــی
کیری .
برف هر قدر زیاد ببارد تا موسم تابستان نمی ماند .

۱۹۵۷ - قارنی تو قدی قارنی آج دن خبری بولمس .
موږ دوږی له حاله خبر نه لری .
سیر از دل گشنه خبر ندارد . یا : (سیر از دل گشنه چه
خبر دارد ؟)

* * *

۱۹۵۸ - قارنیمگه یغله میمن، قدریمگه یغلیمن .
دنس دپاره نه ژاږم ، دقدر دپاره ژاږم .
از خاطر شکم نمی گریم ، از خاطر قدر و قیمت می گریم .

* * *

۱۹۵۹ - قرنینگ آج بولسه هم ، کوزینگ توق بولسون .
که نس دی وږی وی خوشترگی دی مری نسی دی .
اگر شکمت گرسنه هم باشد ، چشمت سیر باشد .

* * *

۱۹۶۰ - قاره (یمان) خبر تیزترقه لری .
بده خبره ژر خیر پیری .
گپ بد زود منتشر می شود .

* * *

۱۹۶۱ - قار یاغدی ، ایز لاسیله دی .
واوره ووریده ، پلو نه وورک شول .
برف بارید ، پی ها معدوم شد .

* * *

۱۹۶۲ - قار یاغدی ، نان یاغدی .
واوره ووریده ، ډوډی ووریده .
برف بارید ، نان بارید .

* * *

۱۹۶۳ - قار بیر کوربه سی .
واوره دڅمکی بر ستن ده .
برف لحاف زمین است .

* * *

۱۹۶۴ - قارین تویسه ، قیغ—توکیتر .
چی نس موږ شی اندیینه له منځه ځی .
اگر شکم سیر شود سو دااز بین میرود .

۱۹۶۵ - قازانده باری سی چو میچ گه چیقر .
شه چی په دیگ کی وی په خُمخه کی راوزی .
آنچه در دیگ است در کفلیز (جمجه کلان) می آید بیرون .

* * *

۱۹۶۶ - قازانسنگ دوست قازان، دشمن اوزی تاپیلور .
ته دوست پیدا که ، دشمن په خپله پیدا کیبری .
تو دوست پیدا کن ، دشمن خودش پیدا میشود .

* * *

۱۹۶۷ - قازان قراسی کیتیر ، یو زقراسی کیتمس .
ددیگ توروالی خئی ، دمخ توروالی نه .
سیاهی دیگ می رود ، سیاهی روی نه .

* * *

۱۹۶۸ - قازان قینر ، میمو ن اوینر .
دیگ اینبیری ، بیزو گدیبری .
دیگ میجو شد ، شادی بازی میکند .

* * *

۱۹۶۹ - قازانگه یاند اشسننگ قراسی یوقر ، یمانگه یاند اشسننگ
بلاسی یوقر .
دیگ ته چی کنبینی توریزی دبد سره چی کنبینی بدیری .
با ماه نشینی ماه شوی - بادیک نشینی سیاه شوی .

* * *

۱۹۷۰ - قازانگه یره شه قپقا غی .
ددیک سره سم برغولی . یا : (خنکه دیگ هغسی بی برغولی) .
مطابق دیگ سر پو شان . یا : (همان دیگ و همان
سر پوش) .

* * *

۱۹۷۱ - قاضی لشگن قرایند ش بولمس .
دمدعی سره خپلوی نه کیبری .
با مدعی خو یشی نمیتوان کرد .

* * *

۱۹۷۲ - قالب سیز خشت بولمس ، ریجه سیزایش بولمس .
خبنته بی قالبه نه جو پیری او دیوال بی رچی .
خشت بی قالب نمیشود ، دیوار بی رجه . (رجه طناب
گلکاران) .

۱۹۷۳ - قالگن ایشگه قار یاغز .
په بیر ته پاتی کـا رواوره اوری .
برکار پسمانده بر ف می بارد .

* * *

۱۹۷۴ - قامتنگه ایشا نسنگـک، قدینگک بوکیله دی .
چی په خپله ونه و نازبری، شاکوبی کیبری .
اگر به قا متت بنازی، کوپ میشوی .

* * *

۱۹۷۵ - قاندى قانمینن یوومه، قاندى سوومینن یوو !
وینه په وینه مه پری مینخه په او بو پری مینخه! یا: (وینه په وینو
نه وینخله کیبری .)
خون رابا خون نشوی ، باآب بشوی !

* * *

۱۹۷۶ - قاوندى یخشی سینی ککنه بیر .
خوب ختکی دکوز خورا کدی .
خربوژه خوب را ککنه (۱) میخورد .

* * *

۱۹۷۷ - قاوندى ییگین ، پلگنی سوره مه !
ختکی و خوره ، له پالیزه پوشتنه مه کوه !
خربوژه را بخور فالیزش رانپرس ! یا: (خربوزه بخور ترا به
پالیز چه کار ؟)

* * *

۱۹۷۸ - قاون قاوندن رنگ آلر .
ختکی له ختکی نه رنگ اخلی .
خربوژه خربوزه را دیده رنگ میگیرد ، همسا یه همسا یه
را دیده پند .

* * *

۱۹۷۹ - قاون ییسنگ سحر یی ، سحریمه سنگ زهر یی .
که ختکی خوری سهار یی و خوره او که سهار یی نه خوری
نو زهرو خوره !

(۱) یکنوع حشره است .

خر بوزه میخوری سحر بخور ، سحر نمیخوری
زهر بخور . (۱)

* * *

۱۹۸۰ - قایه بیقیلمه سه دره تولمس .
چی غوندی راپنگه نه شی دره نه چکیری .
تا پشته نیفتد دره پر نمیشود .

* * *

۱۹۸۱ - قبله دن تورگن شمال قارکیتیر ور .
دقبلی دلوری شمال واوره اوروی .
شمال (باد) که از طسرف قبله بوزد ، برف می آورد . (یا شمال
از قبله خیزد - سخت باران می شود .)

* * *

۱۹۸۲ - قدرینگ بیلمه گن قرینداشیدن ، قدرینگ بیلگن یسات
یخشی .
دهغه خپل نه چی به قدردی نه پوهیزی پردی بنه دی .
از خویش قدر نشناس ، بیگانه قدر شناس بهتر است .

* * *

۱۹۸۳ - قرا تاووق دن ، آق یو مورته .
له توری چرگی خخه ، سپینه هگی .
از مرغ سیاه ، تخم سفید .

* * *

۱۹۸۴ - قربان بیر میده ضیا فت بیر ر .
به لوی اختر کی میلمستیاورکوی .
در عید قربان مهما نی می دهد .

* * *

۱۹۸۵ - قرسی ایکی قو لدین چقه دی .
پک ددوارو لا سو خیری .
صدا از دو دست می برآید .

* * *

(۱) یعنی خوردن خر بوزه در صبح مفید تر از او قسات
دیگر است .

۱۹۸۶ - قرض سوره گن دی بیـریوزی قرا ، بیر مگن دی ایکیـی
یوزی .

چی پور غواپی یو هخ یی توردی اوچی نه یی ورکوی دواپه مخو
نه تور دی .

کسیکه قرض میخواهدیک رویش سیاه است و کسیکه
قرض نمیدهد ، هر دورویش .

* * *

۱۹۸۷ - قرضینگ مینگ دن آشکنده مرغ مسما ییگین .

پور، چی له زرو زیات شوچرگان و خوره .

قرض که از هزار گذشت مرغ بریان بخور ! یا: (قرض که
به هزار رسید ، قند آوبزن!) یا: (قرض که از هزار گذشت مرغ
پلوبزن!)

* * *

۱۹۸۸ - قرغه ، قرغه لیگینی قیله دی .

کارغه ، خپل کارغه توب کوی .

زاغ ، زاغ گری اش را می کند .

* * *

۱۹۸۹ - قرغه قرغه نی کوز یی چوقیمه س .

کارغه دکارغه سترگی به منبو که نه وهی .

زاغ به چشم زاغ تول نمی زند .

* * *

۱۹۹۰ - قرغه کبی کوزی نجاست ده .

دکارغه په خیر یی سترگی به مرداره دی .

مانند زاغ چشمش به نجاست است .

* * *

۱۹۹۱ - قرغه کیلیک که تقلید قیله من دیب اوز رفتار یی اونیتیب تی .

کارغه دزرگی دتگ پینیی کولی خپل تگ بی هیرکری .

زاغ رفتار کبک را تقلید کرد رفتار خود رانیز فرا موش نمود .

* * *

۱۹۹۲ - قرغه نی بلبیل دیه سانه دی .

کارغه دلبیل په بیله پلوری .

زاغ را بلبیل گفته می فروشد .

۱۹۹۳ - قری بیلگن دی . پیری بیلیمس .
په خه چی زاړه پو هیږی په هغه پیریان نه پوهیږی ،
چیزی را که پیر می فهمد . پری نمی فهمد .

* * *

۱۹۹۴ - قری دیمه ، قوری دیمه ، بیرته سیننی آلیب قال !
زړه اوړ ندهمه وایه خو یوه وکه !
پیر نگو ، کورنگو ، یکتایش را بگیر !

* * *

۱۹۹۵ - قریلیک - غریلیک .
زړه نیت زهیری ده .
پیری موسم غریبی است . یا : (پیری زهیری است .)

* * *

۱۹۹۶ - قصاب آتسهیگه هم گوشت تی بی استخوان بیرمس .
قصاب خپل پلار ته هم بی هپو کی غوښه نه ورکوی . یا :
(قصاب هپو کی په آشنا خرڅوی .)
قصاب به پدرش هم گوشت رابی استخوان نمیدهد .
(یا قصاب آشنا می پالد .)

* * *

۱۹۹۷ - قصاب دی آشنا سی بولمس .
قصاب آشنا نه لری .
قصاب آشناندارد یا (قصاب آشنا می پالد .)

* * *

۱۹۹۸ - قصاب کو پیسه ، قوی حرام اولر .
په ډیرو قصابانو کی غوامر داریږی .
قصاب زیاد شودگوسفند حرام میشود .

* * *

۱۹۹۹ - قصاب گه یاغ قیغوسی ، ایچکی گه جان قیغوسی .
وزه دځنکد ن په غمده ، قصاب دوازدی په طمع .
بز در غم جان کندن ، قصاب در غم چربو .

* * *

۲۰۰۰ - قصاب آشنا مدور ، پول بیرمه سم گوشت بیرمس .
قصاب می آشنا دی خو چی بیسی ورنکړم غوښه نه را کوی .
قصاب آشنایم است تا پول ندهم گوشت نمیدهد .

۲۰۰۱ قصاص ، قیا مت ده هم گیت مس ،
قصاص په قیا مت کی هم له منځه نه ځی .
قصاص در قیا مت هم از بین نمی رود .

* * *

۲۰۰۲ - قصور سیز دوست ایز له گن دوست سیز قالور .
چی بی عیبه دوست لټوی بی دوسته پاتی کیزی .
کسیکه دوست بی عیب می جوید بی دوست می ماند .

* * *

۲۰۰۳ - قصور سیز گل بو لمس ..
بی عیبه گل نه وی . یا : (گل بی اغزو نه وی) .
گل بی عیب نیست . یا : (گل بی خار نیست) .

* * *

۲۰۰۴ - قصور سیز گوزل بولمس .
بی عیبه نیا یست نه وی .
خو شگلی بی عیب نیست .

* * *

۲۰۰۵ - قصه دن حصه چیقارماق لازم
له قصی څخه نتیجه اخستل ښه دی .
از قصه حصه کشید لازم است . (۱) .

* * *

۲۰۰۶ - قطار ده نارینگ بو لسه یو کینگ بیرده قالمس .
داوښا نو په قطار کی چی اوښ لری نو بار دی په ځمکه
نه پاتی کیزی .
در قطار شترداشته باشی بارت بزمین نمی ماند .

* * *

۲۰۰۷ - قطره - قطره تو بله نیب دریا بولور .
خاڅکی - خاڅکی ، دریاب کیزی .
قطره - قطره جمع شود ، دریا شود .

* * *

۲۰۰۸ - قلاوینی تا پسه نگ ، قاریانر .

(۱) یعنی از قصه و حکایت نتیجه گرفتن ضرور است .

که په چل یی پوهشی واوره هم اور اخلی .
اگر چالش را بیا بی ، برف هم درمیگیرد (میسوزد) .

* * *

۲۰۰۹ - قلب بیر سیر لی سرا یدوراو ننگه تیز کیریپ بولمس .
زپه له رازونو خخه د که خونه ده ژر په کی ننوتلای نشی .
قلب یك-خانه پراز اسراراست زود درآن نمیتوان دا خل
شد .

* * *

۲۰۱۰ - قلب دن قلب گه یول بار .
دزپه نه زپه ته لار دی . یا: (زپه دزپه آینه ده .)
دل را به دل رهیسست درین گنبد سپهر - از کینه کینه خیزد
واز مهر ، مهر .

* * *

۲۰۱۱ - قلب دی قازانی قینه مس، قینه سه هم قویلمس .
دپگ انسان دپگ نه زونبیری ، که وزونبیری نه
پخیری .
دپگ آدم متقلب نمی جوشد ، اگر بجو شد هم پخته
نمی شود .

* * *

۲۰۱۲ - قلب شیشه گه او خشر ، سینسه توزلمس .
زپه دنیینی مثال لری چی مات شی بیانه جوپیری .
قلب (دل) مانند شیشه است اگر بشکند پیوند نمی شود .

* * *

۲۰۱۳ - قلب قریمیدی ، محبت اولمیدی .
زپه نه زپیری ، او مینه نه مری .
دل پیر نمی شود ، و محبت نمی میرد .

* * *

۲۰۱۴ - قلیاغیم قار او ستیگه ، اوله من عار او ستیگه .
خولی می په واوره ده ، دننگ دپاره مر م .
کلا هم بالای برف است و از خاطر ننگ و عارجان مید هم .

* * *

۲۰۱۵ - قلعه ایچیدن فتح ایتیله دی .
کلا له دننه نیول کیری .
قلعه از داخل آن فتح می شود .

۲۰۱۶ - قلم افکار ترجمانیدور .

قلم دافکارو تر جما ندی .

قلم تر جمان افکاراست .

* * *

۲۰۱۷ - قلم جومرد بو لور ، نی‌دیسنگ شونی یازور .

قلم خوانمرد دی ، خه چی‌وایی هغه لیکی .

قلم جوانمرد است ، هر چه بگویی آنرا می نو یسد .

* * *

۲۰۱۸ - قلم قلیچ دن اوتکور .

قلم له توری خخه تیره‌دی .

قلم از شمشیرتیز (برنده) تراست .

* * *

۲۰۱۹ - قلم قلیچ قیلا لگمن‌ایشتی بجره دی .

توره چی کوم کار نه شی‌کپی ، هغه قلم کوی . یا : (هغه

کار چی تورونه شی‌کولای‌قلم یی‌کوی) .

کاری را که شمشیر از کردنش عاجز شود قلم آنرا انجام

مید هد .

* * *

۲۰۲۰ - قلین لیک قیز یم ، قدرلیک‌قزیم .

هغه نجلی‌چی په پیرو لورودیری قدرمنه وی .

دختر تو یانه دار ، دختر باقدر است . (۱)

(۱) گویند و قتی در یکی از دهات عروسی را که با تویانه کم عروسی شده بود براسپی سوار نموده به‌خانه داماد می‌بردند ، در عرض‌راه دریایی‌قرار داشت که موکب داماد و عروس از آن باید عبور می‌کرد . جین گذشتن از دریا پدر داماد خطاب به داماد و دیگران می‌گوید : «احتیاط کنید عروس از اسب به‌دریا نیفتد» داماد به جواب پدر می‌گوید : « اگر افتید خیر است پول ما مصرف نشود تا دل مان بسوزد » این سخن بر عروس تاثیر نا گوار می‌کند ولی در آن لحظه چیزی نمی‌گوید : موقعیکه بخانه داماد مواصلت می‌کنند و شب فرا می‌رسد . عروس پنهانی از خانه داماد گریخته دو باره بخانه پدر می‌آید و موضوع را به پدر خود حکایت می‌کند و به پدر می‌گوید : « تا تویانه زیاد نگیری من بخانه شوهر نمی‌روم » و بدین ترتیب پدر را مجبور می‌سازد تا تویانه زیادی بگیرد و بعد از پرداخت تویانه زیاد عروس را بخانه داماد می‌برند .

- ۲۰۲۱ - قمار پو لی مینن مسجد یا پیلمس .
 دجواری په پیسو جومات نه جوړ پیری .
 باپول قمار مسجد آباد نمی شود .

* * *

- ۲۰۲۲ - قم اوستیکه اوی قوریب بولمس .
 په شگه باندی کور نه جوړ پیری .
 بالای ریگ خانه سا خته نمی شود .

* * *

- ۲۰۲۳ - قنقیگن گه قنقیگین ، باشینگ کوککه یتگو نچه . اینکیگر
 گه این کیگین ، با شینگ بیرگه تیککونچه .
 دمتکبر په مقابل کی سرترا آسمانه لوړ کړه ، اود متواضع په مقابل
 کی سر په ځمکه کیرده !
 به متکبر سرت را تا آسمان بلند کن ، به متواضع سرت را تا
 زمین خم کن !

* * *

- ۲۰۲۴ - قنات سیز قوش او چمس .
 بی وزره مرغی نه الوزی .
 مرغ بی بال نمی برد .

* * *

- ۲۰۲۵ - قنات لرینگ بو تون بولسه پروازینگ بلند بولور .
 چی وزر دی جوړ وی جگه الو تنه کو لی شی .
 اگر با لها یت سالم باشد پروازت بلند می باشد .

* * *

- ۲۰۲۶ - قناعت بو یوک ثروت .
 قناعت لوی دو لست دی .
 قناعت ثروت کلان است .

* * *

- ۲۰۲۷ - قناعت تو گنمس خزینه .
 قناعت نه تما میدو نکسی خزانه ده .
 قناعت گنج بی پیا ناست .

* * *

- ۲۰۲۸ - قناعت دن زور دو لیت بولمس .
 له قناعت شخه ښه دو لست نشته .
 دولتی بهتر از قناعت نیست .

- ۲۰۲۹ - قوت سیز آدم دی زیا ئی ایتی محله گه یتنه دی .
 دکمزوری انسا ن ضرر اووکوختونه رسیبری .
 ضرر آدم ضعیف به هفت محله وگذر می رسد .

* * *

- ۲۰۳۰ - قوتورگنایت ، ایگه سینی تیشلیدی .
 لیونی سپی خپل خبنتن خوری .
 سگ دیوانه صا حبش رامی گزد .

* * *

- ۲۰۳۱ - قوده بولدینگ ، جدا بولدینگ .
 چی خپل شوی ، لیری شوی .
 خویش شدی ، جدا شدی .

* * *

- ۲۰۳۲ - قوربکه سیز کول بولمس .
 دله بی چند خی نیهوی .
 حوض بی بکه نمی باشد .

* * *

- ۲۰۳۳ - قوربکه وقیلله مه سه یارلیب اولر موش .
 که چو نگینه و نه قوریزی نوپر سیری او چوی .
 بکه وق نکند ، کفیده میمیرد .

* * *

- ۲۰۳۴ - قوروق تباqqه دعا یورمس .
 په وچه کا سه دعا نه کیزی .
 به کاسه خشک دعا نمی شود .

* * *

- ۲۰۳۵ - قوروق تور به گه آت توخته مس .
 په تشه توبره آس نه دریری .
 به توبره خالی اسپ ایستاده نمی شود .

* * *

- ۲۰۳۶ - قوروق دستر خوا ن گه دعا او قیلمس .
 په خالی دستر خوان دعا نه کیزی .
 به دستر خوان خشک دعا خوانده نمی شود .

* * *

- ۲۰۳۷ - قوروق سوز قولا ققه یاقمس .

ستغه خبره په چابنه نسه لگیری .
گپ خشك به گوش خوش آیند نیست . یا: (گپ خالی به کسی
خوش نمیخورد .)

* * *

۲۰۳۸ - قوروق غیرت چا ریسق ایسکیرتر .
تش غیرت ملاماتوی .
غیرت خشك چمو سراکهنه میکند . یا: (زور بیموده کمر را می
شکند .)

* * *

۲۰۳۹ - قوروق قاشق آغیز بیرتر .
تشمه کاشو غه دانسا ن خوله شکوی .
قاشق خشك دهن را باز میکند .

* * *

۲۰۴۰ - قوروق نان دستر خوا زدی زینتی .
وجه دووی ددستر خوان بنایست دی .
نان خشك زیب دسترخوان است .

* * *

۲۰۴۱ - قوروق یغاچ ایگیلمس .
وچ لرگی نه کزیری .
چوب خشك کچ نمیشود .

* * *

۲۰۴۲ - قوزغونگه بچه سی عنقا کورینور .
پکی بابنی ته خیل بچی عنقا بنکاری .
به کل مرغ چو چه اشمانده عنقا معلوم میشود .
یا: (خاربشتك میگوید: بخمل بچیم .)

* * *

۲۰۴۳ - قوش بته گه سیغینز ، بته خدا گه .
مرغی بوئی ته پناه و ری ، بوئی خدای ته (واړه دلو یا نو
په اسره او لویان دخدای په اسره) .
پرنده به بته پناه می برد . و بته بخدا یا: (گنجشك ، پناه بته) .

* * *

۲۰۴۴ - قوش تیلینی قوش بیسه دی .

د مرغی په ژبه مر غی بو هیری . (د ماشومانو په ژبه ماشومان
بو هیری) .
زبان پرنده را پر نده می فهمد .

* * *

۲۰۴۵ - قوش قناتی پروازده چینیقه دی .
د مرغی وزرو نه په الوتوسره کلکیری .
بال پرنده به اثر پروا زاستحکام می یابد .

* * *

۲۰۴۶ - قوش قناتی مین او چندی ، قویروغی مینن قونه دی .
مرغی په خپلو وزرو الوزی او په لکی رابنکته کیږی .
پرنده با بال خود می پروادم خود فرود می آید .

* * *

۲۰۴۷ - قوش گه آلتین قفس زندان بولرموش .
د سرو زرو بنجره مرغی ته بندی خانه ده .
قفس طلائی برای پر ندد زندان است .

* * *

۲۰۴۸ - قوش هم اویه سیگه قر باوچه دی .
مرغی هم د جالی لور ته الوزی .
پرنده هم بطرف آشیا نه خود پرواز میکند .

* * *

۲۰۴۹ - قوش هیده ماق باریب کیماق ، آش کیماق ، باش
کیسماق .
یوی کول تک او راتک دی ، اوماچ پریکول سر پریکول دی .
قلبه کردن رفتن و آمدن است ، آش بریدن سر بریدن
است .

* * *

۲۰۵۰ - قوشیق ایت گ...ن قریمس .
لو بغای نه زریږی .
سرا ینده پیر نمسی شود .

* * *

۲۰۵۱ - قور قاق آت اوز سایه سیدن هورکر .
دارن آس له خپل سیو ری څخه هم ویریږی .
اسپ تر سو از سایه خودهم می رمد .

۲۰۵۲ - قور قاقدی ا جل قوولیدی .
ویرندو کی اجل خغلوی .
ترسو را اجل بیش (۱) میکند .

* * *

۲۰۵۳ - قور قاقدی عقلی شاشر .
ویرندو کی وار خطاگیری .
ترسو وار خطا میشود . یا : (ترسو را عقلش فرار میکند .)

* * *

۲۰۵۴ - قور قاققه او ز سایه سی هم دشمن .
ویرندو نکى ته خپل سیوری هم دشمن دی .
به ترسو سایه خودش هم دشمن است .

* * *

۲۰۵۵ - قورققن الدین مشمت کوتاه ر ر .
ویرندو کی ته خپل سیوری لاس پور ته کوی .
آدم ترسو اول مشمت بالامیکند . یا (ترسو اولتر مشمت
خود را بلند میکند) .

* * *

۲۰۵۶ - قور ققه ندن ، حاولیققه نیمان .
له ویری خخه وار خطا یی بده ده .
از ترسیدن وار خطا (هولکی) شدن بدتر است .

* * *

۲۰۵۷ - قور ققه نگه ، قشلاق کورینور .
ویریدلی انسان ته کلسی بنکاری .
به آدم ترسنده (ترسو) قریه معلوم میشود .

* * *

۲۰۵۸ - قورقمه سنگ یاواقچر .
که و نه ویریری ، دشمن تینتی .
اگر ترسی ، دشمن میگریزد .

* * *

۲۰۵۹ - قولدن کیلگن خیر دی دریغ تومه (قیلمه !)
چی خیر دی دلانسه کیبری صرفه مه کوه !
خیری که از دستت پوره می شود دریغ نکن !

(۱) می دواند .

۲۰۶۰ - قول دیک ایشله ، بیسک دیک تیشله .
دمری غوندی بی و گته او دبادار غوندی و خوره! (دمر بی په
دودی و گته ، دخان په دودی و خوره!)
مثل غلام کار کن و مثل بادار بخور! یا : (غلام واری کارکن،
آغا واری بخور!)

* * *

۲۰۶۱ - قول قولدی تانیدی .

لاس لاس پیژنی .

دست دست را می شناسد .

* * *

۲۰۶۲ - قول قولگه مدد .

لاس دلاس مر ستیا لدی .

دست به دست مدد است . (دست همکار دست است) .

* * *

۲۰۶۳ - قول مینن چوری نینگ قاقماقچه آرزوسی بار .
مری اووینخه دواپه دتنتیدو نیت لری . (دتنتیدو آرزو
لری) .
غلام و کنیز آرزوی فراردارند .

* * *

۲۰۶۴ - قول بیتمه سه ، بسوی بیتمس .

خه شی ته چی لاس نه رسیری ، قد هم نه رسیری .

به چیز یکه دست نرسد ، قد هم نمی رسد .

* * *

۲۰۶۵ - قولی قیمیر له گن دی آغزی قیمیر لر .

چی لاسو نه بی بنور پیری خوله هم بنور پیری .

کسیرا که دستش بجنبدهنش هم می جنبد . (۱)

* * *

۲۰۶۶ - قول لینگه قوت ، جیبینگه برکت .

دلای قوت دی د جیب برکت دی .

قوت دست برکت جیب را زیاد میکند .

(۱) مقصد از جنبیدن دست کار کردن و مقصد از جنبیدن دهن،
خوردن است .

۲۰۶۷ - قولینک یاغایق بولسه باشینگه سورت !
چی لاس دی غور وی پسه خیل سر بی وسولوه !
اگر دستت چرب شود به سرت بمال .

* * *

۲۰۶۸ - قول یو گوراغی آشگه ، تیل یو گوراغی باشگه .
دلاس منه د پوچی . په طرفه او دژبی منه دسر په لور .
دوش دست به طرف نا ناست ، دوش زبان بطرف سر
است .

* * *

۲۰۶۹ - قویا شده هم داغ بو لره موش ؟
لمر هم توروالی لری ؟
آفتاب هم داغ دارد ؟

* * *

۲۰۷۰ - قوی بای ، پوستک بای .
دپسونو بپای دیو ستگوبپای هم دی .
آنکه بای گو سفند است بای پوستک هم است .

* * *

۲۰۷۱ - قوی تیر یسیگه یا پینکن بوریدن ، قورق !
له هغه لیوه خخه و ویریره چی دپسه پوست یی اغو ستی
وی .
از گرگی که پوست گوسفند پوشیده باشد بترس !

* * *

۲۰۷۲ - قوی دی چوپانی کو پ بولسه ، قوی حرام اوله دی .
چی شپانه دیر شی ، پسونه مرداریری .
چوپان زیاد شود ، گوسفند حرام میشود .

* * *

۲۰۷۳ - قویدی بوریکه تاپشیری بولمس .
پسه لیوه تهنه سپار لسی کیری .
گوسفند به گرگ تسلیم کرده نمیشود .

* * *

۲۰۷۴ - قوی کیزر قوی مینن ، سیرکه نی ایزی مینن .
پسونه اووری په خیل مخکنس پسی شی .

گوسفند بابرہ به تعقیب قدم های سیر که (۱) میروند .

* * *

۲۰۷۵ - قویمه عقل بولمه سه سورتمه عقل نه قیلور ؟
چی ارئی عقل نهوی کسبی عقل خه کولای شی ؟
عقل فطری نباشد عقل کسبی چه کرده میتواند ؟

* * *

۲۰۷۶ قزیمه ، تو شه رسن ، یاقمه ، بیشرسن .
مه کینه چی لویزی ، اور مه بلوه چی سوژی .
نه کاو (۱) می افتی ، آتش نیفروز که میسوژی .

* * *

۲۰۷۷ - قه قه لگن تاوق توغمی قویمس .
هغه چرگک چی ککری وهی نو حتماً هگی اچوی .
مرغی که «قه ، قه» کند ، حتماً تخم میدهد .

* * *

۲۰۷۸ قهوه یمن دن کیلور ، بلبل چمن دن .
قهوه له یمن خخه او بلبل له چمن خخه راخی .
قهوه از یمن می آید ، بلبل از چمن .

* * *

۲۰۷۹ - قیرق اوی اوزارار قوده بولسه ، قیرق ییل قیزغین کیلمس .
خلو یبنت کورنی چی سره خیلوی وکری ، خلو یبنت کاله
دوژنی سره نه مخا مخ کیری .
چهل عا یله بین هم خو یشا وندی کنند تا چهل سال
روی قتل عام را نمی بینند .

* * *

۲۰۸۰ - قیرق تیموه گه ، بیرایشک .
خلویبنت او بنا نو ته یوخر .
چهل شتر را یسک خر .

* * *

۲۰۸۱ - قیرق ده عقلینگ رسا بولور .
په خلو یبنت کلنی کی دی عقل پخیری .

(۱) تکه بزی که در پیشاپیش رمه حرکت میکند .

(۱) از مصدر کاویدن ، کافتن ، کندن .

۲۰۸۲ - قیرق قاچکن دی بیر قوونکن گه الیشمه .
خلوینبت نبتید لی ، په یوه نیوو نکى مه بدلوه .
چهل فرار کننده را به يك تعقيب کننده عوض نکن !

* * *

۲۰۸۳ - قیر قیگه چه بیرار حکمت سوزلمکن آدمدی قیر قدن کیـن
سو ز لشی امر محال .
چی تر خلو یینتو کلو په شه ونه پوهیبری نورو نه پوهیبری .
از کسیکه تا چهل سالگی سخن حکمت آمیز شنیده نشده
بعد از آن چیزی از او شنیدن ناممکن است .

* * *

۲۰۸۴ - قیر قینگده دو تاراو گنیب گورینگده چله سن می ؟
چی په خلو یینت کلنی کی دی دنوره زده کړی په قبر کی
به یی وهی ؟
در چهل سالگی نوا ختن دو تار را آموخته و در قبر آنرا
مینوازی ؟

* * *

۲۰۸۵ - قیر قینگده قلیچ دی بو له سن .
په خلو یینت کلنی کی دتوری غوندی کیری .
در چهل سالگی مثل شمشیر میشوی .

* * *

۲۰۸۶ - قیرق بیله انتقام آلکن تیوه «نه قدر تیز آلدیم» دیتی .
میرنی خلو یینت کاله وروسته کسات وا خیست مگر بیا
هم وایی چی: «بیره می کړی ده» .
(پنستانه سل کاله وروسته کسات واخیست ، لای یی هم ویل
چی بیره می وکړه .)
شتر بعد از چهل سال انتقام گرفته و باز هم گفته است
که: «چقدر زود انتقام گرفتم» .

* * *

۲۰۸۷ - قیرق بیله بیر سوزایتیب دی اول هم بو لسه ناتوغری
(یلغان) .
په خلو یینتو کلو کی یی یوه خبره کړی او هغه هم درواغ .
در چهل سال يك سخن گفته و آنهم غلط و دروغ .

* * *

۲۰۸۸ - قیرق بیله قازانگن شرف، بیر بیله یو قاتیش ممکن .

کبری چی دځلویښتو کلوپت به یو کال کی له منځه لاړ شی .
شرف و آبروی چهل ساله یا میشود دریک سال از بین بردو تم
کرد .

* * *

۲۰۸۹ - قیرق ییل قران بو لیب ایکن ، اجلی ایتگن اولیب ایکن .
چی ځلو یښت کاله جگړه او ژوبله وی اجل نیولی په کسی
مړی .
چهل سال قتل و قتل شود اجل رسیده می میرد .

* * *

۲۰۹۰ - قیرق ییل گنمکار ، بیر ییل توبه گار .
ځلو یښت کاله گنمکار ، یو کال تو به گار .
چهل سال گنمکار ، یك سال تو به گار .

* * *

۲۰۹۱ - قیرق ییل یاغیر یا غسه ، هر مرگه چه کاره ؟
چی ځلو یښت کاله باران و اواری په مرمر و څه تاثیر نه
لری .
چهل سال باران ، بار دسر مرمر چه تاثیر می اندازد ؟

* * *

۲۰۹۲ - قیره سینى کور ییب بوزینی آل ، آنه سینى کور ییب
قیزینی آل !
ژی گوره خمتا یی اخله ، مور یی گوره لور یی کوه !
کنار کر باس را دیده کر باس بخر ، مادر را دیده دخترش
را بگیر !

* * *

۲۹۰۳ - قیز دی آت گه میند پرسه لر «یا نصیب» دیتی .
نجلی چی په آس سپره کړی بیاهم «یا نصیب» وایی .
دختر را که بالای اسب سوار کنند «یا نصیب میگوید» . (۱) .

* * *

۲۰۹۴ - قیز دی بیر حسن سی باغده .
دنجلی یو ښا یست په باغ کی دی .
یک حسن دختر در باغ است .

(۱) اوزبیک ها اکثر آروس را بر اسب مزین نشانده و بخانه
داماد می برند .

- ۲۰۹۵ - قیزی دی سیپی ، قار دی سووی .
 دنجلی جهیز ، دوا و ری او به دی .
 جهیز دختر ، آب بر فاست .

* * *

- ۲۰۹۶ - قیزی بار دی ، نازی بار .
 دلور پلار ناز کوی .
 دختر دار ناز دارد .

* * *

- ۲۰۹۷ - قیزیم سنگه ایته من ! کیلینیم سن ایشتم !
 لوری تاته وایم نر و ری ته یی واوره !
 دختر م ترا میگویم عروسم تو بشنو ! (در ترامیگویم دیوار تسو
 بشنو !)

* * *

- ۲۰۹۸ - قیزیم کیمدی سیو سه او شل کویا ویم ، اوغلیم کیمدی
 سیوسه او شل کیلینیم .
 لور چی می هر خوک خویش کپ هغه می زوم دی ، او زوی چی
 می هر خوک خوبنه کپ هغه می نرور ده .
 دختر م هر که را خوش کردهمان نفر دامادم است ، بچه ام
 هر که را خوش کرد هما ن دختر عروسم است .

* * *

- ۲۰۹۹ - قیش او چاغی تار .
 دژمی تنور تنگ وی .
 اجاق زمستان تنگ است .

* * *

- ۲۱۰۰ - قیش بولمه سه یاز بولمس ، کول بولمه سه قاز بولمس .
 چی ژمی نه وی پسر لسی به نه وی چه پنم نه وی زانیسی
 به نه وی .
 زمستان نباشد تا بستن نیست ، حوض نباشد قاز نیست .

* * *

- ۲۱۰۱ - قیشتی غمینی یا زده بی !
 دسر و غم په گر می کی و خوره !
 غم زمستان را در تا بستن بخور ! (غم سردی را در گر می
 بخور !)

۲۱۰۲ - قیشدن بیر روز قا لگنده هم قورق !
دژمی چی یوه ورخ هم پاتی وی ور ته پام کوه !
از زمستان يك روز هم مانده باشد حذر کن !

* * *

۲۱۰۳ - قیشده اوچاق باشی یخشی یازده تاغله ر باشی .
په ژمی کی دتنور سر اوپه پسرلی کی دغره سر بنه وی .
در زمستان بالای اجاق خوب است و در بهار سر کوه ها .

* * *

۲۱۰۴ - قیشده قیشلیگیگدی قوی مه ، یازده اوزینک بيله سن .
په ژمی کی پام کوه په پسرلی کی بیا پخپله پوهیبری .
در زمستان احتیاط کن ، در تابستان خودت می فهمی .

* * *

۲۱۰۵ - قیش روزی ده پلاو دن الاو یخشی .
په ژمی کی له پلو خخه اور بنه دی .
در زمستان از پلو کرده الو خوبست . یا : (آتش به زمستان
زگل سوری به) .

* * *

۲۱۰۶ - قیش قیشلیگی نی قیلسون یاز یاز لیگی نی !
ژمی دی ساپه و کپی اوپی دی گرمی .
زمستان ، زمستانی اش (سردی اش) را بکند و تابستان
گرمی اش را .

* * *

۲۱۰۷ - قیشیق او تیرسنگ هم توغری گیر !
کوبز کنبینه اوسم ووايه !
کچ بشین و راست بگو !

* * *

۲۱۰۸ - قیشیق آرتیلکن یو کمنزل گه یتمس .
کوبز بارتر مزله نهرسیری .
بار کچ به منزل نمی رسد .

* * *

۲۱۰۹ - قیلدی قیرقغه یاره دی .
وینسته په خلو ینستو برخویشی .

موی را به چهل حصه تقسیم میکند . یا موی را شگاف
می کند .

* * *

- ۲۱۱۰ - قیلمش ، قدر میش .
هر عمل عکس العمل لری .
هر عمل عکس العمل دارد .

* * *

- ۲۱۱۱ - قیلچیدن قان نامر .
له توری شخه یی و ینبی خاخی .
از شمشیرش خون می چکد .

* * *

- ۲۱۱۲ - قلیچ یراسی توزه لر ، لسان یراسی توزلمس .
دتوری زخم جور یری او دژی زخم نه جور یری .
زخم شمشیر جور میشود ، زخم زبان جور نمیشود .

* * *

- ۲۱۱۳ - قیلیق لیک قوزی ایکسی آنه نی ایمه دی .
بنه وری دوه میسری روی .
بره خوب دو ما در را می مکد .

* * *

- ۲۱۱۴ - قیماقدی قدر ینی قیماق خور بیله دی .
دپیروی په قدر هغه خوک پوهیری چی خوری یی .
قدر قیماق را قیماق خور می داند .

* * *

- ۲۱۱۵ - قیمت بی حکمت بولمس ، ارزان بی علت بولمس .
ارزان بی علت نه وی ، گران بی حکمته .
قیمت بی حکمت نیست ، ارزان بی علت .

* * *

- ۲۱۱۶ - قیمتیدن توشمی دیسنگ کیمسه نی قیمتیدن
توشیرمه !

که غوازی چی قدر دی کم نه شی چاته په سپکه ستر گه
مه گوره !
اگر بخواهی قدرت کم نشود کسی را بی قدر نکن .

- ۲۱۱۷ - قیمر له گن قیر آشر .
 بنوریدو نکى د غرو نه اوړی .
 جنبنده از کوه هیا می گذرد .

* * *

- ۲۱۱۸ - قینانه نک دولت لى بولسون ، قینانه نک سخاوت لى .

خسر دی دولت مند اوسه، خوانبى دی سخاوتمنده .
 خسرت دولت مند باشد ، خشویت سخاوت مند .

* * *

- ۲۱۱۹ - قینغیر ایشتی قیرق ییلدن سونک هم قیغی چیغه دی .
 دکوز کار کوز وا لى خلویبنت کاله وروسته هم معلومیری .
 کار کج را بعد از چهل سال هم کجی اش ظا هر میشود .

* * *

- ۲۱۲۰ - قینه لیب جویک آلسنگ ، راحت قلیب سوغاره سن .
 په زحمت چی ویاله وکنی، په راحت به پنه وکړی .
 با زحمت جویک بکشی، به راحت آبیاری میکنی .

* * *

- ۲۱۲۱ - کاسه نک تگیده ، نیم کاسه .
 دکاسی لاندی دی نیم کاسه ده .
 زیر کاسه ات ، نیم کاسه است .

* * *

- ۲۱۲۲ - کبوتر کبوتر مین اوچس، قاز قازمین .
 همجنس دهمجنس سره الوزی کوتره دکوترو سره او با ز
 دباز سره .
 کند همجنس با همجنس پرواز - کبوتر با کبوتر باز باباز .

* * *

- ۲۱۲۳ - کته دن همت ، کیچیک دن خدمت .
 دلویانو شفقت او دکوچنیانو خدمت .
 از بزرگان همت ، از خوردان خدمت .

* * *

- ۲۱۲۴ - کته نی کته بیل ، کیچیک تی کچیک بیل .
 لوی ته لوی وابه ، او کوچنی ته کوچنی .
 کلانه کلان بدان ، میده رهمیده .

۲۱۲۵ - کته نی گپیکه کیر !
دلویانو په ویلو کارکوه !
به گفته بزرگان عمل کن! یا: (به فرموده کلان ها کاربکن) .

* * *

۲۱۲۶ - کر قوی ایکی دفعه هورکه یدی .
کو نپ پسه دوه خا—ویریزی .
گوسفند کر دو دفعه تورمیخورد .

* * *

۲۱۲۷ - کرنا یچی دن نیمه کیتتی؟ پوف کیتتی .
دسور نه چی یو پوفدی !
از کرنا ی چی چه رفت ؟ یک پوف . یا: (از سر نیچی چه می
رود ؟ یک پوف) .

* * *

۲۱۲۸ - کرگه ایشت دیرمه ، کورگه تو تدیرمه .
کونپ ته یی مه اوروه ، اوپوند ته یی به لاس مه ورکوه !
به کر تشنوان ، و به کورنگیران (چیزی را بگیرش مده) .

* * *

۲۱۲۹ کساواوزون بو لسه قول کویمس .
اورلرو نی چی اوز دو ی لاس نه سوزی .
آتش شوران دراز با شند دست نمی سوزد .

* * *

۲۱۳۰ - کسل آدم دی او لدیرمس، اجل آدم دی او لدیر ر .
ناروغی انسان نه وژنی ، اجل انسان وژنی .
مرض انسان را نمی کشد ، بلکه اجل (وقت رسیده) می کشد .

* * *

۲۱۳۱ - کسل توزه لگیسی کیلسه طبیب او زایاگی مینن کیلر .
ناروغ چی منخ په جور یدوشی نو ډاکتر یخپله راخی .
مریض در حال جور شدن (بهبودی) باشد طبیب با پای خود
می آید .

* * *

۲۱۳۲ - کلال موندیگه سواچر .
کلال یی په کودی کی خوری .
کلال در کوزه شکسته آب میخورد . یا گویند : (خانه نجار
دروازه ندادد) .

۲۱۳۳ - کلتھ ایشک اییتی اوزر ، یمان خاتون یورت تی بو زر .
لنہی خر رسی شکوی ، اوبده بندخہ کلی ورائوی .
خر کوتاہ تار را می کند ، زن خراب محله (گذر) را ویران
می کند .

* * *

۲۱۳۴ - کل طیب بولگنده او زباشینی توزه تردی .
کہ یک طیب وای نو دخیل سر علاج به بی کپی وای .
اگر کل طیب می بود سرخود را تداوی میکرد .

* * *

۲۱۳۵ - گل دی کله سی بیله دی .
یک پوه شه او سر پی .
کل را سرش می فہمد .

* * *

۲۱۳۶ - کلدی نیمه سی بار ؟ تیمیردن تراغی بار . کوردی نیمه
سی بار ؟ چویندن چراغی بار .
یک شه لری ؟ دو سپنی یوه برومنخ ، روند شه لری ؟ دچوون
(چدن) یو چراغ .
کل چه دارد؟ یک شانہ آہنی . کورچه دارد ؟ یک چراغ چوینسی
(چدن) .

* * *

۲۱۳۷ - کله پاچه گوشت بولمس ، خوش آمد گوی دوست بولمس .
سر او پینو ته غو بنہ نہ ویل کیری او چاپلوس ته دوست نہ
ویل کیری .
کله پاچه گوشت نمیشود ، چاپلوس دوست نمیشود . یسا :
(شکبہ گوشت نمیشود دشمن ، دوست) .

* * *

۲۱۳۸ - کل یسنگو نچہ تسوی ترقہ لر .
تر خو چی یک (گنجی) خان سینکاری ، وادہ خلاصیری .
تا کل خودرا آرایش میدہد ، توی خلاص میشود .

* * *

۲۱۳۹ - کمبغل تخم تا پمس ، تاپسہ ہم ایچیدہ گی سر یغینی تاپمس .
غریب انسان ہگی نشی پیدا کولی کہ بی پیدا کپی زیر بہ یکی
نہ وی .
آدم غریب تخم مرغ نمی یابد اگر بیابد ہم زردی آنرا نمی
یابد .

۲۱۴۰ - کمبغل تخم تا پمس تخم تا پسه ایدیش تا پمس .
غریب انبسان هگی نشی موندلای که یی مونده کپی نو دیگ
نشی پیدا کولی .
آدم غریب تخم مرغ نمی یابد اگر تخم بیابد هم ظرف آنرا
نمی یابد .

* * *

۲۱۴۱ - کمبغلدی بچه سینی تیوه نی اوستیده ایلان چقر .
دغریب زوی داویش دپا سه هم مارچیچی .
بچه آدم غریب را در بالای شتر مار می گزد .

* * *

۲۱۴۲ - کمبغل دی بختی بسای دی تختینی بیقه دی .
دغریب بخت دبای تخت چیه کوی .
بخت غریب تخت بسای راجیه می کند .

* * *

۲۱۴۳ - کمبغل دی تیوه نی اوستیده ایت قاپییتی .
غریب داویش دپاسه هم سبی خوری .
غریب را در بالای شتر سگ خورده است . یا گویند :
هر جای سنگ است ، دریای بزنگ است .

* * *

۲۱۴۴ - کمتر لیک آلتین مینن برابر .
تواضع له سر وزرو سر سسه ده . یا : (تواضع لکه سره
زر دی) .
تواضع مثل طلا است . یا : (تواضع با طلا برابره
است) .

* * *

۲۱۴۵ - کمزور ایت کینگی یاغی مینن تو پراق ساچر .
کمزوری سپی پهورو سستیو پشو خاوری شیندی .
سگ ضعیف با دو پای عقبی خاک می پاشد .

* * *

۲۱۴۶ - کم کم بیگین ، همیشه بیگین !
لن خوره ، تل خوره !
کم کم بخور ، همیشه بخور !

* * *

۲۱۴۷ - کوپ آغیز بیر بو لسه ، بیر آغیز بینگیلر .
چی ډیری ژ بی گهی شی، یوه ژبه له منځه ځی .
زبان بسیار یکجای شودیک زبان از بین می رود . (سخن نفر
زیاد یکجای شود سخن یک نفر از بین می رود) .

* * *

۲۱۴۸ - کوپ برکت ، کوپ حرکت دن .
ډیر برکت له ډیر حرکت څخه دی .
برکت بسیار از حرکت بسیار است .

* * *

۲۱۴۹ - کوپ بیلگن آرسوزلر ، آرسوزله سه هم ساز سوزلر .
هو بسیار انسان لږ وای ، خو په ځای یی وای .
آدم دانا کم حرف می زند و پخته (۱) حرف می زند . یا: کم
گپ بزن ، پخته گپ بزن .

* * *

۲۱۵۰ - کوپچیلک بیر لشمسه تاغدی قوله ته دی .
چی ډیر سره یو شی ، غرچه کوی .
اگر نفر زیاد متحد شوند، کوه را چپه می کنند .

* * *

۲۱۵۱ - کوپچیلک بیر مشمت دن اورسه اولدیره دی ، بیر برده
دن بیرسه ، تولد یوردی .
چی ډیر یویو سوک واکری ورنی یی اوکه یوه یوه ټوتسه
ورکری مروی یی .
اگر نفر زیاد یک مشمت بزنند انسان را می کشند و
اگر یک یک توته به هند آباد می کنند .

* * *

۲۱۵۲ - کوپچیلک قولیده اونوم کوپ .
ډیر برکت په ډیر ولا سوکی وی .
برکت بسیار در دست بسیار است .

* * *

۲۱۵۳ - کوپچیلک قیده بو لسه ، توقچیلک شونده .
په کوم ځای کی چی زور ډیروی هلته آبادی هم ډیره وی .
هر جای جمع و جوش است سیری و آبادی همانجا ست .

(۱) سنجیده .

- ۲۱۵۴ - کوپچیلیک لازم تا بسسه کاروان تیوه سینی هم سویر .
 که دیر لازم و وینی دکا روان اوین قصابی کوی .
 اگر جمعیت لازم بینند شتر کاروان را قصابی می کنند .

* * *

- ۲۱۵۵ - کوپدن قویان قا چیب قوتیلمس .
 سوی د دپرو خلکو خخه نه شی تنبتیدی .
 از گیر آدم بسیار خرگوش گریخته نمیتواند .

* * *

- ۲۱۵۶ - کوپدن ، کوپ عقیل چقیر .
 د دپرو دیر عقل وی .
 عقل جمعیت زیاد می باشد . چنانچه گویند : (انسان بیک آئینه
 تنها روی خود را می بیند، به دو آئینه هم پشت کله و هم
 رویش را می بیند .

* * *

- ۲۱۵۷ - کوپدی یمانله گن اوزی یمان .
 چی د دپرو بدوایی ، بخیله بدوی .
 کسیکه جمعیت را بد گوئی کند ، خودش بد است .

* * *

- ۲۱۵۸ - کوپدی یمانله گن کسوکرمس .
 چی د دپرو بدوایی مطلب ته نه رسیری (یاچی د دپرو بدوایی
 نه لویبری) .
 کسیکه جمعیت را بد گوئی کند از زندگی بهره نمی بیند .

* * *

- ۲۱۵۹ - کوپدی یمانله گن ، کومیلر .
 چی د دپرو بد خواهوی بخیله له منخه شی .
 کسیکه جمعیت را بد گوئی کند خودش نیست و نا بودمی
 شود .

* * *

- ۲۱۶۰ - کوپ سوز له مه ، آغیزینگ کته بو لور .
 دیری خبری مه کوه چی خوله دی لویبری .
 بسیار گپ نزن دهنه کلان می شود .

* * *

- ۲۱۶۱ - کوپ کو لکن ، کوپ بیغلر .

چی ڊیر خاندی ، ڊیر به وژاڙی . یا : (به خندا پسې ژږاوی .
کسیکه زیاد بخندد ، زیاد می گرید .

* * *

۲۱۶۲ - کوپ کیز گن ، کوپ بیلور .
چی ڊیر گرزیدلی وی ، ڊیر پوهیږی . یا وایی : (د پروت زهری نه
گرزنده گیدره ښه ده) .
بسیار گشته بسیار می فهمد . یا (جهان دیده بسیار می
فهمد) .

* * *

۲۱۶۳ - کوپ گپ ایشک کیه یوک .
ډیری خبری دخره بساردی .
گپ بسیار به خر بساراست .

* * *

۲۱۶۴ - کوپ گپ حمام ده یسره شور .
ډیری خبری په حمام کی ښایی .
جای گپ زیاد حمام است . یا : (گپ زیاد در حمام زیست
دارد) .

* * *

۲۱۶۵ - کوپ گپ دن آرایش بخشی .
د ډیرو خبرو نه لږ کار ښه دی .
از گپ بسیار کار کم خوب است .

* * *

۲۱۶۶ - کوپ گه کیسک آتمه !
ډله په ډیره مه وله !
جمعیت را بگلوخ نزن (یعنی با جمعیت در نیاویز) .

* * *

۲۱۶۷ - کوپ گپیر گن عار سیز بولور .
ډیرو ویو نکي بی ننگه وی .
آدم پر گوی بی ننگ است .

* * *

۲۱۶۸ - کوپ گپیر گن دی قلبی ناپاک بولور .
د ډیرو ویو نکي انسان زړه خچن وی .

دل آدم پر گوی نا پیا کمبیاشد یا شاعری درین مورد گوید:
(دل زپر گفتن بمیرد در بدن - گرچه گفتارش بود در بدن).

* * *

۲۱۶۹ - کوپ گپ یلغان سیببولمس ، کوپ پول حرام سین .
دیری خبری بی دروغو نهوی ، او دیری پیسی بی حرامو نه
وی .
گپ بسیار بی دروغ نمی باشد ، و پول بسیار بی حرام .

* * *

۲۱۷۰ - کوپگه کیلگن بلا ، جشن .
دیارانو سره مرگ جشن دی .
مرگ با یاران جشن است . یا : (بلا بیکه سر جمعیت بیاید
جشن است .)

* * *

۲۱۷۱ - کوپمینن اوینشمه !
د دیرو سره مه لویبزه !
با مردم زیاد با زی نکن !

* * *

۲۱۷۲ - کوپ یشه گن بیلمس کوپ کیز گن بیلر .
بوچا نه پوهیری ، مگرگرخنده انسان پوهیری .
بسیار زیسته (معم) نمی فهمد ، بسیار گشته (جها ندیده)
می فهمد .

* * *

۲۱۷۳ - کوپ یشه گن دن سوره مه ، کوپ بیلگن دن سوره !
له بوچا خچه مه پوشته ، له هو بنیبار خچه و پوشته !
از بسیار زیسته نپرس ، از بسیار فهم بپرس .

* * *

۲۱۷۴ - کوپی کیتی ، آزی قا لدی .
دیر لاول ، لرن پا تی دی .
زیاد ش رفت ، کمش ماند .

* * *

۲۱۷۵ - کوپ بیگن احمق بولور .

(۱) یعنی با جمعیت طر فواقع نشو .

گیبیه ور ناپوه وی . یا : (چی ډیره خوری لږ عقل لری .)
پر خور احمق است . یا : (شکمبو احمق است .)

* * *

۲۱۷۶ - کوپ یورگن دن سوره مه، کوپ بیلگن دن سوره !
دگرځنده څخه مه پو بنسته، دهو نسیار نه وپوښتنه !
از بسیار گشته (جهانـدیده) نپرس ، از آدم دانا پپرس !

* * *

۲۱۷۷ - کوپ یور گن گه ایرگشمه کوپ بیلگن گه ایر گش !
دگرځنده سره ملگری مه شه دهو نسیار سره ملگری شه!
با انسان جهان دیده همراه نشو، با آدم فهمیده همراه شو !

* * *

۲۱۷۸ - کوچك آغز یدن استخوان دی آلیب بولمس .
دسپی له خو لی هپو کی نه اخیستل کپری .
از دهن سگ استخوان گرفته نمی شود .

* * *

۲۱۷۹ - کوچوك تامگه چیقسه هم ایگه سیدن کنه بولمس .
که سپی بام ته هم و خپری دڅښتن نه یی نه لوړپیری .
اگر سگ به بام هم بالا شود از صاحبش بزرگ نمی شود .
شاعری گوید :
(ناکسان گراز کسان با لانشینند عیب نیست
زانکه خس بالای دریازیر دریا گوهر است)

* * *

۲۱۸۰ - کو چو کتی خو یی (فعلی) ایگه سیگه معلوم .
دسپی عادت څښتن ته معلوم وی .
عادت سگ به صاحبش معلوم است .

* * *

۲۱۸۱ - کوچه خندان ، او ی زندان .
کوچه خندان ، او کور زندان .
کوچه خندان است و خانه زندان .

* * *

۲۱۸۲ - کوچیمدی آلگن بیر کیشی، گمانداریم مینگ کیشی .
غل یو او بد گمانی په زرو. کفشم را یکنفر گرفته و گمانم
بالای هزار نفر است . یا : (دزدیکی ، گمان هزار .)

۲۱۸۳ - کوچینگ یتمه گن تا شندی او پیب اوت .
ددرندی تیری په جگو لوچی قادر نه وی میج پی کره تری خه !
سنگی را که زورت نرسید بوسه کن و بگذر .

* * *

۲۱۸۴ - کور پنگه قرب ایا غینگدی اوزت !
پنبی دی له بر ستنی سره غزوه !
پایت را باندازه لحافت دراز کن ! یا گویند : (گلیمت را دیده پایت
را دراز کن !)

* * *

۲۱۸۵ - کور تاووق قه هر نیر سه بغدای کورینور .
پانده چرگ ته هر خه غنم وی .
به مرغ کورهر چیز کندم معلوم می شود . یا : (در نزد مرغ
کور هر دانه کندم است .)

* * *

۲۱۸۶ - کور تو تکه نینی قو یمس ، کرایشست گنینی .
پوند نیولی نه بر یبر دی او کون اوریدلی .
کور گر فتگی اش رار هانمیکند ، و کر شنیده گی اش را .
یا : (خدا از زدن کسرو از گرفتن کور نجات بد هد)

* * *

۲۱۸۷ - کور خوراز گه ، کور تاووق .
پاند چرگ ته ، پنبسته چرگه .
به خروس کور ، ما کیا ن کور .

* * *

۲۱۸۸ - کور قویگه نینی ساغ تاپمس .
چی پوند اینمی وی بینایی نه شی موند لی .
آنچه راکه کور به جایسی مانده بینا یافته نمیتواند .

* * *

۲۱۸۹ - کور کوردی قرانغوده تا په دی .
پوند پوند په تیاره کی هم پیدا کوی .
کور کور را دز تا ریکسی هم می یابد .

* * *

۲۱۹۰ - کور گه بیرسنگ کورینمس ، سوو گه تو کسنگ بیلینمس .

پوند ته یی چی ورکړی لیدلی یی نه شی ، په او بو کی
یی چی واچوی معلو میدلی نه شی .
به کور بد هی دیده نمی تواند و به آب بریزی معلوم نمی
شود .

* * *

۲۱۹۱ - کورماق بار ، ییماق یوق .
لیدل شته ، خوړل نشته .
دیدن هست و خورد نی .

* * *

۲۱۹۲ - کورمه گن گه خیدا روزبیردی ، کوندوز چراغ یاقدی .
نا دیده ته خدای شته ورکړل په رڼا ورځ چراغ لگوی .
نا دیده را خدا روزی دادبه روز روشن چراغ رو شــــن
کرد .

* * *

۲۱۹۳ - کور نشینک چرا یلی ، قلبینگ ده زهرینگ بار .
مخ دی بشکلی او زړه دی زهرجن دی . یا : (ظاهر دی بشکلی
دی ، او باطن دی خراب) .
طلعتت مقبول است و دلت زهر آلود . یا : (به ظاهر گل هستی
وبه باطن خار) . یا : (در بیرون نقش و نگار ، در درون
زهر مار) .

* * *

۲۱۹۴ - کورینمس بلا ایسا قاستیده .
بلا چی نه بشکاری دینبولاندی وی .
بلای نا معلوم ، در زیر پای است .
یا : (بلا کجاس زیر پای) .

* * *

۲۱۹۵ - کوزبار بیرده ، مهر بار .
مینه او محبت دسترگودی . (یا مینه دلید لونه پیدا کیبری) .
آنجا که چشم است مهر و محبت است . یا گویند : (محبت از
چشم پیدا میشود) .

* * *

۲۱۹۶ - کوزدن بیراق ، کونگله ن بیراق .
له ستر گو شخه لری ، دزپه نه لری دی .
کسیکه از چشم دور با شده از دل هم دور میشود .

- ۲۱۹۷ - کوزده ییغسننگ، قیشده ییسن .
که په منی یی ټول کپری په ژمی به یی و خوری .
اگر در خزان جمع کنی ، به زمستان میخوری .

* * *

- ۲۱۹۸ - کوز قور قاق، قول باتیر .
ستر گی و یرندو کی دی اوزپه زپه ور .
چشم تر سو است و دست دلاور (بهادر) .

* * *

- ۲۱۹۹ - کوز کوزدن شرم ایتر .
ستر گی دستر گو نه شرمیری .
چشم از چشم می شرمه .

* * *

- ۲۲۰۰ - کومک لشکن ایش بیتر .
یوخایی کار سرتنه رسیری. یا : (ډله ئیزه کار سر ته رسیری .)
کاریکه به کمک و همدستی صورت گیرد به انجام رسد .

* * *

- ۲۲۰۱ - کونگلی قاره نی یوزی قاره .
چی زپه تور دی مخ یی هم تور دی .
کسی راکه دلش سیاه باشد رویش هم سیاه است .

* * *

- ۲۲۰۲ - کونگلینگه کیلسه، اونگینگه کیلسر .
چی په زپه دی راشی په یاددی راخی .
اگر در دلت بیاید ، دریادت می آید .

* * *

- ۲۲۰۳ - کونگیل آچیق دی قو لی آچیق .
چی زپه لری خلا ص لاس لری .
کسیکه دل باز دارد دست باز دارد . (۱)

* * *

- ۲۲۰۴ - کونگیل کو نگیل دن سوو ایچر .
زپه دزپه نه او به کپری. یاوایی چی (زپه زپه ته لار لری .)
دل از دل آب میخورد . یاگویند : (دل به دل آئینه است .)

(۱) یعنی سخی است .

۲۲۰۵ - کویاو تر پراغی قینا ته دن کیلن تو پراغی قینانه دن .
دزوم خاوره دخسر له کوره او دنن ور خاوره دخوا بئی دکوره
وی .

یا : (دنن ورخپه دخسر دکوره وی) .
خاک داماد از خاک خسراست و خاک عروس از خاک
خشو .

* * *

۲۲۰۶ - کویمه گن گه کویمه !
چی پیرزوینه در باندی نه لری ، پیر زوینه پری مه کوه !
کسیکه بتو دلسوزی نکند تو هم به او دلسوزی نکن !

* * *

۲۲۰۷ - کیچ بو لسون ، اوت (الو) بو لسون .
چی په خنله راخی ، په خونده راخی .
دیر شود گرم باشد . یا : (دیر آید ، درست آید) .

* * *

۲۲۰۸ - کیچگی ایکنگه خطربار .
وروسته کر ل شوی غنم سرخی و هی . یا : (وروسته کر ل
شوی تخم ته آفت رسیری) .
به کشت دیره کی آفت می رسد . یا گویند : (کشت
دیره کی (ناوقتی) بی آفت نیست) .

* * *

۲۲۰۹ - کیچه اوزاق ، میمون بیکار .
شپه اوژده ده اوبیزو و زگاره .
شب دراز است و میمون (شادی) بیکار .

* * *

۲۲۱۰ - کیچیک لردی کته سی بولگو نچه ، کته لردی کیچیگی
بول !

چی دوژ و مشر کیبری ، بنه داده چی دمشرانو کشر شی .
تاکلان خوردان شدن خوردکلان ها باش !

* * *

۲۲۱۱ - کیتیتیگاندی دردی کم .
دتلو نکي درد لڼ دی .
رونده را درد ش کم .

۲۲۱۲ - گیر پی بچه سینی «ووشا غیم» غیم» دیدی، قونغیز بچه سینی «اپا غیم» دیدی

شیژ گی خپل زوی ته وایی «بخلم بچی» او گونکت خپل بچی ته وایی «سپین زر بچی»
خار پشتک بچه اش را گفته «بخلم بچیم» قانغوزک بچه اش را گفته «نقره بچیم»

* * *

۲۲۱۳ - کیر پی دعاسی مینن هوایا غمس .
دشیژ گی به دعا باران نه اوری .
بدعای خار پشتک باران نمی شود .

* * *

۲۲۱۴ - کیره دیگان ایشیکینگ دی قتیغ یا بچه !
دراتلو دروازه نی په کلکه مه بندوه !
دروازه در آمدت را محکم بسته نکن !

* * *

۲۲۱۵ - کیسه نگه پو لینگک ، اسکندر قولیضک .
کله پیسی به جیب کی ولری سکندر پی مری دی .
اگر در جیب خود پول داری سکندر غلامت است .

* * *

۲۲۱۶ کیشی ایلیده رنگینگک سامان .
دپردیو په ملك کی دانسان رنگ زپروی .
در ملك بیگانه رنگ انسا ن زرد می باشد .

* * *

۲۲۱۷ - کیشی ایلیده شاه بو لگونچه ، اوز ایلینگده گدابول .
دپردی ملك دپاچا هی نه دخپل ملك گدایی بنه ده .
تله شاه ملك دیگران بودن گدای ملك خودت باش .

* * *

۲۲۱۸ - کیشی ایلی غر بت خانه .
پردی ملك غربت خانه ده . یا : (پردی ملك فقیر خانه ده) .
ملك بیگانه ، غر بت خانه است .

* * *

۲۲۱۹ - کیشی بچه سیگه کشمش بیرسنگ تو خته مس .
که دپردی اولاد ته ممیزهم ورکری نه پاتی کیری

۲۲۲۰ - کیشیکه کو لجه گین زنهارسینگه هم کولی تیگان بار .
به چا پوری به خانه چسی به تا پوری به هم شوک و خاوندی .
زنهار کسی را تمسخر نکن که ترانیز تمسخر می کنند .

۲۲۲۱ - کیم قیلمگنی ، کیم کور مگی ؟
شوگ دی چی بد کار و کری او جزاونه و ینی ؟
که ؟ نکند کار بد که نبیند جزاشه . (یعنی کیست که کار بد
بکند و جزایش را نبیند) یعنی که حتما جزا می بیند .

۲۲۲۲ - کیم که بو لسه دل آزار ، اوندن ایل و یورت بیزار .
شوگ چی زهه آزاروی ، پولورنه بیزار وی .
از انسان مردم آزار تمام اولس بیزار است .

۲۲۲۳ - کیم که بیراو گه چاه قزیسه اوزی ییقيله دی .
شاه کن ، به شاه کسی دی .
چاه کن ، در چاه است .

۲۲۲۴ - کیند یگینگ قانی توکیلگن جای عزیز دور .
به کوم خای کی چی خاپوری شوی وی هغه خای دیر گرانوی .
یا : (هغه خای کی چی دنوم وینی توی شوی وی ، هغه خای
گران وی) .
به جایکه خون نافانسا ن ریخته باشد آنجا عزیز است .

۲۲۲۵ - کینگیشلی تون تار کیلمس .
به مصلحت چوره شووی جامه تنگه نه وی .
جامه به مصلحت تنگ نمی آید . یا گویند : (جامه به مصلحت
دیر کهنه میشود) .

۲۲۲۶ - کینه عداوت تی همسایه سی .
کینه عداوت گما و نده ی ده .
کینه همسایه عداوت است . یا : (کینه رفیق عداوت است) .

۲۲۲۷ - کیمه ی ینگیزی یخشی ، دوستی ایسکیسی .

لباس (جامه) نوی بنه دی، او ملگری زوپ (پخوانی) .
لباس نو خوب است و دوست قدیم .

* * *

۲۲۲۸ کیسنگی پلاو دن ، حاضر گی شور با یخشی .
دنسیه پلو شخه ، په لاس شوروانسه ده .
از پلا ونسیه کرده شوربای نقد خوبست . (از پلاو پگاه کرده
شوربای امروز خوب است .) یا : (شش نقد به ازدنیه نسیه .)

* * *

۲۲۲۹ - گاو پیر تو شیده کنجا ره کور یتتی .
وژی په خوب کی دسترخوان وینی (یا وایی لوخ په خوب
کی خمتاوینی) .
شتر بیند در خواب پنبه دانه . یا میگو یند : (گشنه چه
خواب می بیند ؟ تخته و ناوه .)

* * *

۲۲۳۰ - گاو ینگدی س سوی ، گنجشک نیمه ؟
خپل غوایی حلال کره چوغکه شه شی ده ؟
گاو ت را حلال کن ، گنجشک چیست ؟

* * *

۲۲۳۱ - گپ باشقه ایش باشقه ،
خبری یو شه دی ، او کار بل شه .
گفتار دیگر است ، و کردار دیگر .

* * *

۲۲۳۲ - گپ بوریت ده . بو لگه نده ، پیشک وزیر بو لور ایدی .
که میپ نتوب په بریتو وای بینسو به جنرال وای .
اگر گپ به بروت می بود پیشک وزیر می شد . (اگر شجاعت
به بروت می بود پیشک جنرال می شد .)

* * *

۲۲۳۳ - گپ بیلگو نچه ، اینش ریل .
په خبرو پو هیدو لو شه کوی په کار پوه اوسه !
گپ فهمی راجه میکنی ، کار فهم باش . یا میگویند : (گپه کم
کو ، کاره زیاد) .
همچنان میگویند : (پیش طبیب چه می روی ؟ پیش کارافتاده
پرو) .

۲۲۳۴ - گپ دن گپ چیقر .

دخبری شخه خبری پیداگیری .
از گپ گپ می خیزد .

* * *

۲۲۳۵ - گپدی ایاغی بار .

خبره پبسی لری .
گپ پای دارد .

* * *

۲۲۳۶ - گپ دیسنگ قاپ ، قاپ ، ایش دیسنگ ، قند هاردن تاپ .

نور جوړ ، کارته ناجوړ . یاوایی (کارته شل دی ، خورا کته
تکسره) .

اگر گپ بخواهی جوال - جوال است و اگر کار بخوا هسی
از قندهار پیدایش کن ! یا : (اگر به گفتار است برسر همه
تاجم

و اگر به کردار ، به موری محتاج یا میگویند : (دست کم
در خیشاوه ، دست بسیاردر پیاوه (ایشکنه) .

* * *

۲۲۳۷ - گپدی کم سوز له ایشدی کوپ کوزله .

خبری کمی کوه او کارزیات یا : (خبری کمی کوه او کار ته
دیر پام کوه !) .

گپ کم بزن ، کار را زیاد بسنج .

* * *

۲۲۳۸ - گپدی گپور اققنگه ، جاندی جانکه سوقه نکه .

خبره پوه ته کوه او دلسوزی دهغه چانه غواړه چی رحم لری .
سخن را به اهل سخن بگو جانرا به دلسوز فدا کن !

* * *

۲۲۳۹ - گپدی یمانی قنچیق ، مریضدی یمانی سنجیق .

چاته «سپی» ویل دیره بده خبره ده .
خراب ترین دشنام ها گفتن کلمه «ماده سگ» است و خراب
ترین مریضی ها سینه بغل است .

* * *

۲۲۴۰ - گپ ریش آسان ، قلیش مشکل .

ویل آسان ، او کول گران دی .
گفتار آسان است ، و کردار مشکل (اگر به گفتار است بر سر
همه تاجم و اگر به کردار به موری محتاج) .

۲۲۴۱ - گپ کوپ ، عمل آز .
خبری پیری ، عمل لږ .
گپ زیاد است ، عمل کم .

* * *

۲۲۴۲ - گپ کو له سنگ بلا گه یولیکه سنگ .
چی خبره لتهوی په بلا اخته کیری .
اگر گپ بیالی (بکاوی) در بلا می مانی .

* * *

۲۲۴۳ - گپ دلینگده دور جوا هر در دور - آغزینگدن چیقده یمی
فیل و شتر دور .
خبره چی په زړه کی ده دمرغلرو په شان ده او چی دخو لی
دی وو ته دبیل او اوښ په شان کیری .
سخن تا در دلت هسست در جواهر است ، و قتیکه از دهانت
بر آمد فیل و شتر میشود . (سخن تا نگفته آید بهتر باشد) .
یا میگویند : (دهان بسته ، هزار تنگه) .

* * *

۲۲۴۴ - گپ کیلکه نده ، آته نگدن هم اییمه !
چی خبره راغله په پلار هم صرفه مه کوه !
گپ برابر شد از پدر تهم دریغ مکن !

* * *

۲۲۴۵ - گپ مینن شاشمه ، ایش مینن شاش .
په خبرو عجاهه مه کوه ، په کار عجله وکړه .
به گپ زدن عجله نکن ، به کار کردن عجله کن !

* * *

۲۲۴۶ - گپ مینن وعده بیرمه ، ایش مینن وعده بیر !
وعده مه کوه ، چی و عده دی وکړه وفا پری وکړه !
با گپ و عده نده ، با عمل وفا بکن (وفارا با عمل نشان
بده) !

* * *

۲۲۴۷ - گپ هم آغیز دن چیقر ، جان هم .
خبره هم له خو لی وخی ، او ساه هم .
گپ هم از دهان می بر آید و جان هم .

* * *

۲۲۴۸ - گدای ارازله سه ، کچکولیکه زیان .

دخوار گيله دهغه دکچکول په ضرر تمامیری .
اگر گدا قهر کند زیان به کچکولش میرسد .
(قهر دیوانه، نقص دیوانه)

* * *

۲۲۴۹ - گدایچیلیککه هم مینگ تنگه خر چی لازم .
دفقیری کولو له پاره هم زرتنگی خرخ ضرور دی .
بگدایی هم هزار تنگه خرچی لازم است .

* * *

۲۲۵۰ - گدای دی کچکولی تولسه کوزی تویمه یدی .
که دخوار کچکول دک هم شی سترگی یی نه مریزی .
کچکول گدا اگر پر هم شود چشمش سیر نمی شود .

* * *

۲۲۵۱ - گدای ذات (نیر سه) تاپسه هم ، جای تاپمس .
فقیره ! کور دی چیری دی؟ ویل «هر چیری» . فقیر چه شه پیدا
کی دساتنی خای یی نه مومی .
اگر گدا چیزی بیا بد جای ماندن آنرا نمی یابد .

* * *

۲۲۵۲ - گدای گدای دی دشمنی .
خوار دخوار دبنمندی .
گدا دشمن گداست . یامیگویند : (مهمان ، مهمان را بد
می بیند ، صاحب خانه هر دویش را) .

* * *

۲۲۵۳ - گدای گه بیرا یشییک یابوق بولسه باشقه سی آچیق .
خوار ته یوور پوری ، سل ورونه پرانیستی .
به گدا یک در بسته ، صدر یله .

* * *

۲۲۵۴ - گردننگه پیچاق قویسه هم راست گپور !
که پر رنبتیا وژل کی ری هم له رنبتیا مه اوپه !
به گردنت شمشیر هم بمانند راست بگو . چنا نچه شاعری
گوید :

(گراست سخن گو یی ودر بند بمانی
به زانکه دروغت دهد از بند رهایی)

* * *

۲۲۵۵ - گل بته سیگه عزیز .

گلاب په بوټی کی ښه ښکار پیری .
گل در گل بته اش زیب دارد . یا میگویند (سنگ بجای
خود سنیگین است) .

* * *

۲۲۵۶ - گل تیکان سیز بولمس .
گل بی اغزی نه وی .
گل بی خار نیست .

* * *

۲۲۵۷ - گلدی سیو گن ، تیکانینی هم سیوه دی .
دچاچی گل خو ښییری ، اغزی یی هم خونمییری .
کسی که گل را می پسندد خار را هم می پسندد .

* * *

۲۲۵۸ - گل دی گلکه قوش !
گل له گل سره یو ځای کړه !
گل را باگل یک جای کن !

* * *

۲۲۵۹ - گل قدر ینی بلبل بیلر .
دگلو په قدر بلبل بو هییری .
قدر گل را بلبل می داند .

* * *

۲۲۶۰ - گل قیزگه یره شر ، قلیچ بیگیت گه .
گل په جلی ښه ښکاری ، توره په ځوان .
گل به دختر می زیدوشمشیر به جوان .

* * *

۲۲۶۱ - گل ، گلدی کور یب آچیله دی .
گل گل و ینی او گل کیری . (خټکی ، دخترکی نه رنگ
اخلی .)
گل گل را دینه می شگفد . (خربوزه ، خربوزه را دینه رنگ
می گیرد .)

* * *

۲۲۶۲ - گنده گپ نیز تر قه لر .
بده خبره هر ځای ته زرسیری .
گپ خراب زود به سر زبان ها می افتد . یا : (گپ خراب زود
منشر می شود) .

۲۲۶۳ - گوزل بولیب توغلگو نچه، بخت لی بولیب توغیل .
دنيا یسته زیریدو نه طالع مند زیریدل بنه دی . (یا) دنیکلاخچه
طالع مندی بنه ده .
از زیبا تولد شدن ، طالع مند تولد شدن بهتر است .

* * *

۲۲۶۴ - گوشت بی استخوان بو لمس ، شالی بی کر مک .
غو بنه بی هلو و کی نه وی او شو لی بی چینجی .
گوشت بی استخوان نیست و شالی بی کر مک .

* * *

۲۲۶۵ - گومان ایگن ، ایمان ایلتمس .
بد گو مانه بی ایمانه وی یا: (بد گومانی دایمان زیان دی .)
کسیکه گمان کند ایما ن نمی برد . یا : (بد گمان بی ایمان
است .)

* * *

۲۲۶۶ - گلیم ساتسنگک همساینگه سات ، بیر چیکه سیده او لتیره
سن .

لیمسی په هغه چا و پلور ره چی سبا پری کینی .
گلیم را به همسایه ات بفروش که یوقت بالایش می نشینی -

* * *

۲۲۶۷ - لافتی تاشمت اوره دی، ایشمتی ایشمت قیله دی .
کار ایش مت (ایش محمد) کوی او لاف یی تاشمت (تاش -
محمد) وهی .
کار را ایش مت (ایش محمد) میکند و لاف را تاشمت (تاش محمد)
می زند .

* * *

۲۲۶۸ - لاف مینن دیوار توز لمس .
په لافو دیوال نه جو پیری .
بالاف دیوار بلند نمی شود .

* * *

۲۲۶۹ - لذت حیات صحبت ده دور .
د ژوند مزه په صحبت کی ده . یا: (دژوند خوند په ناسته
ولاره کی دی) .
لذت زندگی در صحبت است . یا (لذت زندگی در دید و
وادید است .)

۲۲۷۰ - لذت سبزه شور با گه توزکارایتمس .
بی خونده خواپه ما لگه خوندور کولی نه شی .
طعام بی مزه را نمک بامزه ساختن می تواند .

* * *

۲۲۷۱ - لسان حال لسان قال دن آسان دور .
دحال ژبه دقال دژ بی نه ویو نکى ده .
زبان حال از زبان قال گویاتر است .

* * *

۲۲۷۲ - لشکر باشی ماهر بو لسه دشمن لردی حالی تنگ .
که سر افسر ما هروی ددشمن حال خراب وی .
سر افسر ما هر باشد حال دشمن تنگ است . یا: (سر لشکر
متجرب باشد حال دشمن خراب است) .

۲۲۷۳ - لطف گه اندازه بو لمس .
لطف اندازه نه لری .
لطف اندازه ندارد . یا: (احسان پایان ندارد) .

* * *

۲۲۷۴ - لطفینک زیاده بو لسون !
لطف دی په زیاده اوسه !
لطفت زیاده شود . یا : لطفت زیاده باد !

* * *

۲۲۷۵ - لعنت حلقه سی بوغوزیکه کیلیپ تی .
دلعت کری یی په غا په لویدلی ده .
طوق لعنت به گورد نشرافتیده است .

* * *

۲۲۷۶ - لفظ آلتین دن قیمت .
وعده د سرو زرو خسه قیمتی ده .
لفظ (قول و وعده) از طلا با ارزش تر است .

* * *

۲۲۷۷ - لفظ قیلد ینگ می بجر !
په وعده وفا دار اوسه !
وعده کردی ، و فاکن !

* * *

۲۲۷۸ - لقمه کنه آغیز دی بیر ته دی .

غټه مړۍ خو له شكوى ،
لقمه كلان دهن را پا ردمى كند .

* * *

۲۲۷۹ - لقمه نى آز آل ، كوچپينه !

مړۍ وږه وا خله ، ډيره يى وژووه .
لقمه را كم بگير و زياد بگو ! يا : (لقمه را خورد بگير و
زياد گنجه بزى !) .

* * *

۲۲۸۰ - لقمه نى آغيز گه آليش دن اول ، او نى قندى يو تما قتمى
بليش لازم .

دمړۍ له اخستو څخه دمخه يى دتير يدو فكر وكړه !
قبل از گر فتن لقمه فكر بلعيد نش رابكن !

* * *

۲۲۸۱ - لك لك چه يور من ديېچو مچو قدى بو تى يير تليپدى .
دلك لك په تلو دمر غۍ ورنو نه و شكيدل .
به تقليد رفتار لك لك لنگمهاى گنجشك پاره شده است .

* * *

۲۲۸۲ - لوليني ايشه گينى سوغارپوليني آل !
دلولى خر او به كړه پيسى يى واخله !
خر لولى را آب بند ه و پولش رابگير !

* * *

۲۲۸۳ - لوليني ايشه گى هر در بازدهه بير توختر .
دلولى خر په هره دروا زه كى يو ځل دريږى .
خر لولى در هر دروا زه يك مر تبه مى ايسته .

* * *

۲۲۸۴ - لولى هم اوز خو ي شيگه يان باسه دى .
لولى هم په خپلوانو ز ږه سوى كوى .
لولى هم به خو يش خوددلسوزى مى كند .

* * *

۲۲۸۵ - مار باز دى هندو ستان دن ايز له ، دار بازدى تر كستان دن .
پاږ وگر په هندو ستان كى لټوه او دار باز په تر كستان كى .
مار بازارا از هندو ستان جستجو كن ، ودار بازارا از تر كستان .

۲۲۸۶ - ماضی ماضی ، کیله جك كه باقی !
چی تیر شو هغه تیر شو، راتلونکی ته متوجه اوسه !
گذشته گذشت ، متوجه آینده باش !

* * *

۲۲۸۷ - مال (دنیا) آدم گه هم دوست هم دشمن .
مال (شته) دانسان هم دوست دی هم دشمن .
مال (دنیا) به انسان هم دوست است و هم دشمن .

* * *

۲۲۸۸ - مال آشنا سی بولمه ، جان آشناسی بول .
دشتو آشنا کیره مه ، دسپرو آشنا شه .
آشنای مالی نباش ، آشنای جانی باش !

* * *

۲۲۸۹ - مال (آت) ایله نیب قازغینی تاپه دی .
آس گرخی گرخی خپل موزی مومی .
اسپ میگردد و سرانجام میخ خود را می یابد .

* * *

۲۲۹۰ - مال باغله نه دیگن قازیق بوش قالمس .
هغه موزی چی خا روی پری تپول کیری وز گارنه پا تسی کیری .
میخی که حیوان به آن بسته میشود بیکار نمی ماند .

* * *

۲۲۹۱ - مال صاحبی گه او خشه مهسه ، حرام او له دی .
حیوان چی خا وند ته ورته نه وی مردار پری .
مال که به صاحبش مشابیهت نداشته باشد ، مردار
می شود .

* * *

۲۲۹۲ - مال صاحبی نی را ضی قلدیمو ، دلال راضی بولمه پیتی
دمال خاوند می را ضی کر خودلال نه راضی کیری .
صاحب مال را راضی کردم دلال راضی نمی شود .
یا: (شاه میدهد و شاه قولی نی) .

* * *

۲۲۹۳ - مال قازانیش آسان ، شان قازانیش قیین .
دمال (شته) پیدا کول آسان وی خود پت پیدا کول سخت وی .

یافتن مال آسان است یافتن عزت مشکل است . یا: (مال صدقه سر ، سر صدقه ناموس .)

* * *

۲۲۹۴ - مال مال گه یتگونچه عزرائیل جانگه یته دی .
تر خو چی مال مال ته رسیبری عزرائیل ساه اخلی .
تامال به مال برسده عزرائیل روح را قبض میکند یا مثل
اینکه گویند : (تا نو شداروبه سهراب برسده سهراب مرد ه
باشد .)

* * *

۲۲۹۵ - مال مشتری گه یره شه ساتیله دی .
مال داخستو نکى د حال سره سم پلورل کیبری .
مال مطابق حال مشتری فروخته میشود .

* * *

۲۲۹۶ - مال مینن انسان ، انسان بولمه س .
په شتو انسان نه انسان کیبری .
با ثروت انسان انسان نمیشود ، بلکه شرط انسانیت، داشتن
خصوصیات انسانی است .

* * *

۲۲۹۷ - مالیدن کیچگن ، جانیدن کیچر .
چی دمال قربانی ته تیارشی ، دغان قربانی ته هم
تیاریری .

کسیکه به قربانی مال حاضر شود به قربانی جان هم حاضر
می شود . یا : (کسیکه مالش را فدا کند جانش را هم فدا میکند .)

* * *

۲۲۹۸ - مال یمک دن سیمیره دی ، آدم عزت دن .
آس په خوراک چاغیری ، او انسان په عزت .
اسپ با خوراک (جو) چاق میشود و آدم با عزت . یا (حیوان
از خوراک چاق میشود و آدم از عزت و قدر) .

* * *

۲۲۹۹ - مالینگدی احتیاط قیل ، همسایه نگدی او غری تومه !
خپل مال دی ساته ، همسایه دی غل مه نیسه !
مال خوده هوش کو ، همسایه ته دزدنگی . یا : (مال خود
را احتیاط کن همسایه ات را دزدنگیر !)

- ۲۳۰۰ - مامانگه زر بیر سنگ ، نربوله دی .
چی بوچی ته هم زرور کپی نر کیری .
به پیر زن زر به هی ، نرمی شود .

* * *

- ۲۳۰۱ - متارکه صلح مژده سی .
اور بنده دسو لی خوشس خبری ده .
متارکه مژده صلح است .

* * *

- ۲۳۰۲ - مجلس ده تیلینگی کولته قیل ، دستر خوان اطرا فیله
قولینگی .
په مجلس کی دی ژ به لنده کپه او په دستر خوان کی دی
لاسی .
در مجلس زبانت را کو تاه کن ، واز اطراف دستر خوان
دستت را .

* * *

- ۲۳۰۳ - محبت ایکی قلب د ن بولوز .
مینه ددوارو خواوو خخه وی .
محبت از دو قلب است . یا : (محبت جانبین است .)

* * *

- ۲۳۰۴ - محبت شرکت قبول ایتمس .
مینه . شریک نه منی .
محبت شرکت را قبول نمیکند . یا : (عشق مشتسرک
ممکن نیست) .

* * *

- ۲۳۰۵ - محبت شونده ی بیر درد کیم ، گر فتار بولمه گن بیلمس .
محبت هغسی درد دی ترخوچی پری اخته نه شی نه حس
کیری .
عشق آنچنان درد یست که تا کسی گر فتار نشود نمی
فهمد .

* * *

- ۲۳۰۶ - محنت ، بخت کیتیر ددی .
زحمت بخت راوپی .
حرکت برکت لری .
محنت (زحمت) بخت می آورد . یا : (کار مایه سعادت
ست .)

۲۳۰۷ - محنت تی تگی راحت .
دزحمت ایستلو نتیجه راحت دی .
پایان هر زحمت راحتست .

* * *

۲۳۰۸ - محنت تی را حتی بار .
هر زحمت را حت لری .
هر محنت راحت دارد . یا: نتیجه زحمت آسایش است (هر رانج گنج دارد) .

* * *

۲۳۰۹ - محنت دن دوست آر تر ، غیبت دن دشمن .
دزحمت گاللو نه دو ست پیداگیری او دغیبت نه دشمن .
از محنت دوست پیدا می شود ، و از غیبت دشمن .

* * *

۲۳۱۰ - محنت دن قور قمه ، منت دن قورق !
دمحنت نه مه ویریزره ، دمنت نه ویریزره !
از محنت نترس ، از منت بترس !

* * *

۲۳۱۱ - محنت راحت تی پایدیواری .
زحمت ایستل دراحت اساس دی .
محنت اساس را حست است .

* * *

۲۳۱۲ - محنت سیز را حست یوق .
بی زحمته را حت نشته .
بی زحمت را حت نیست .

* * *

۲۳۱۳ - محنت قلیب تاپکه نینگ ، قند و عسل تاآگه نینگ .

چیزی راکه به زحمت یافته باشی ، مانند عسل شیرین است .

* * *

۲۳۱۴ - محنت قیلمی را حست کورمیسن ، تخم سیپی حاصل
اورمیسن .
بی زحمته راحت نشته زماوروره - که راحت غوا پی زحمت
درلره بویه .

تا محنت نکنی را حت نمی بینی - تا تخم نکاری حاصل
نمی دروی .
یا: (نا برده رنج ، گنج میسر نمیشود - مزد آن گرفت جان برادر
که کار کرد .)

* * *

۲۳۱۵ - محنت مینن کیلگن نیر سه ، شیرین .
چی په زحمت ایستولاس ته راغلی وی . هغه خوږوی .
چیزیکه با زحمت بدست آمده باشد شیرین است .

* * *

۲۳۱۶ - محنتینگ ، آبرو ینینگ .
زحمت و ایستل دی پست دی .
محنتت آبرو یت هست

* * *

۲۳۱۷ - محنتینگ ، صادق همراهنګ .
زحمت ایستل دی رښتینې دوست دی .
محنتت یار راستین تواسه . یا (کارت رفیق صادق
است) .

* * *

۲۳۱۸ - مخنث دی پلی دن او تګونچه سوو که یقیل گن یخشی .
په او بو کی دو بیدل بنه دی نه دنر بنځی له پله خخه
تیریدل .
در آب غرق شدن بهتر است تا از پل مخنث تیر شدن .

* * *

۲۳۱۹ - مر حمت ایمان دن کیلر .
ترحم له ایمانداری خخه پیدا کیږی .
مهربانی از ایمان داری پیدا میشود .

* * *

۲۳۲۰ - مردار ، مردار دی بیلهدی .
مردار ، مردار پیژنی .
مردار مردار را می شناسد .

* * *

۲۳۲۱ - مردار مردار گه ایر گه شور .
مردار دمردار سره یوځای کیږی .
آدم خراب با آدم خراب همراه میشود . (الخبثین للخبثات) .

۲۳۲۲ - مرد بچه سی ، مرد بولور .
دمپره زوی میپره وی .
بچه مرد مرد است .

* * *

۲۳۲۳ - مرد بیر سوزده توره دی .
دمپرو یوه خبره وی .
از مردان يك سخن است .

* * *

۲۳۲۴ - مرد دی میدان ده سینه !
میپره په میدان کی و آزمایه!
مرد را در میدان امتحان کن !

* * *

۲۳۲۵ - مرد دی محنت یینگالمس .
میپره په ربر له منځه نه‌خی .
مرد را محنت از بین برده نمیتواند .

* * *

۲۳۲۶ - مروت تی اندازه سی بولمس .
میر نتوپ ، اندازه نه‌لری .
مردانگی اندازه ندارد . یا: (احسان پایان ندارد .)

* * *

۲۳۲۷ - مروت سیز آدم قلف لی تیگیرمان !
بی خیره انسان د قلفشوی ژرندی غوندی وی .
آدم بی مروت مانند آسیای مقفل (۱) است .

* * *

۲۳۲۸ - مرض دی یشیر سنگ ، حرارتی آشکار قیله دی .
ناروغی که پته کری تبه یی شکاره کوی .
مرض را پنهان کنی تبش آشکار میکند .

* * *

۲۳۲۹ - مسافر لیک اثر قیلدی باش یاستیق قه یتگن ده .
مسافری هغه وخت تاثیر و کړی چی سرمی په بالنست کینبود .

(۱) قفل شده .

مسافرت و قتی تاثیر کرد که سرم به بالین رسیده . (۱)

* * *

۲۳۳۰ - مسجد دی بوز ، کو پریک توزت !
جومات و ران کره ، پل جوهر کره !
مسجد را ویران کن ، پل آباد کن !

* * *

۲۳۳۱ - مشك هیچ جای ده پنہا ن قالمیدی .
دمشکو بوی په هیچ خا ی کی نه پتپیری .
بوی مشك در هیچ جا ی پنہان نمی ماند .

* * *

۲۳۳۲ - مشورت سنت شریفدور .
مشوره یو شریف سنت دی .
مشوره سنت شر یفاست .

* * *

۲۳۳۳ - مشورت سیز قیلینگن ایشدن یخشیلیک چقمس .
دبی مشوری کار نتیجه خرابه وی .
کار بی مشوره انجام خوب ندارد .

* * *

۲۳۳۴ - مشو ککه او یین ، تیچقانگه اولیم .
دیشو لوبی دموزک اجل دی .
بازی پشک برای مو ش مرگ است .

* * *

۲۳۳۵ - مصلحت لردی اینگ خیرلیسی اور ته سی .
خیر په میانه روی کی دی (نه دچانه مخکی نه دچانه وروسته) .
خیر الامور او سطها (بهترین کار ها اوسط کار هاست) .

* * *

۲۳۳۶ - مظلوم ایشک که هر کس مینه دی .
په دنگر خره هر خوک پننه اروی .
خر مظلوم (عاجز) راهر کس سوار می شود .

* * *

۲۳۳۷ - معرکه گه بار سنگ جاینگدی بلیب اولتیر !

(۱) یعنی هنگام مر یضی مسافرت خود را فهمیدم .

په مجلس کی ځای وپيژنه بيا کينه !
در مجلس رفتی جایته راشناخته بنشین !

* * *

۲۳۳۸ - معر که ده یمان گپیر گن دن تیک تور ماق یخشی .
چی په مجلس کی ورا نی خبری کوی دهغه نه چپ کنبینا
ستل بڼه دی .
در بساط نکته دانان خود فروشی شرط نیست - یاسخن
دانسته گواي مرد دانا یاخמוש .

* * *

۲۳۳۹ - مفت شراب دی قاضی هم ایچه ر .
مفت شراب قاضی هم خوری .
شراب مفت را قاضی هم میخورد .

* * *

۲۳۴۰ - مفلس دن مدد سوره مه ، منافق دن نصیحت !
دمفلس نه مرسته مه غوا په او له منافق څخه نصیحت !
از مفلس مدد مخواه و از منافق نصیحت مجو !

* * *

۲۳۴۱ - مکرو حيله صا حبی گه ضرر کیلتیره دی .
مکر او حيله خپل خاوند ته ضرر رسوی .
مکر و حيله به صا حبش ضرر می رساند .

* * *

۲۳۴۲ - مکه نی سوره گن تا په ر .
په پو بښتنه خلك مکی ته ځی .
مکه را پرسنده می یابد . یا : (به پرسیدن خانه کعبه پيدا
میشود) .

* * *

۲۳۴۳ - ملا بیلگه نینی او قییر ، بوز چی بوز ینی توقیر .
ملا خپل یاسین تیزوی او جولا خپله خمتا او پی .
ملا یاسین خود را می خواند و بافنده کرباس خود را می بافد .

* * *

۲۳۴۴ - مناره دن یقیلسه هـ پشک کبی ایا قلری مینن تو شه
دی .

که دپیشو غو ندی دمناری له سر څخه ولویږی بیا هم پسه
پښو درپږی .
مانند پشك از مناره هم بیفتد سر چارپای قرار میگیرد .

* * *

۲۳۴۵ - منافق آدم بی برد بولور .
منافق انسان بی ثباته وی .
آدم منافق بی ثبات میباشد .

* * *

۲۳۴۶ - منافق دی کوز لری همیشه یاش لی .
دمنافق انسان سترگی تل داوښکو ډکی وی .
چشمان منافق همیشه پراشك است .

* * *

۲۳۴۷ - من باغدن گپیږ سم ، سن تاغدن گپیږه سن .
زه دباغ خبری کوم او ته دراغ (دښت) .
من از باغ گپ بزڼم توازراغ گپ می زنی .

* * *

۲۳۴۸ - من بچم گه گویه من ، بچم بچه سیگه .
زما زړه په زوی سوزی ، دزوی می په زوی .
دل من به بچه ام می سوزدودل بچه ام به بچه اش . یا گویند :
(دل مادر به بچه ، از بچه به سنگ خارا) .

* * *

۲۳۴۹ - منت کمی آغیر یوک یوق جهانده .
دمنت څخه په نړۍ کی دروند بار نشته .
مثل منت بار سنگینی درجهان نیست .

* * *

۲۳۵۰ - منت لی آشدن بی منت تاش یخشی .
دمنت څخه ډکو خوړو نه دبی منته تیری خوړل ښه دی .
سنگ خوردن بی منت از طعام خوردن با منت بهتر
است .

* * *

۲۳۵۱ - من تیگیر مان دن کیله من سن ایته سن «دول قنی (خالی)» .
دژندی نه زه را غلم او ته وایی چی «دول بی خالی و» .
از آسیا من آمدم ، تو می گویی «دول خالی است» .

۲۳۵۲ - من چیکه من جفانی ، سن سوره سن صفانی .
جفا په ماده او صفا په تا. یا : (زحمت زه گالم او راحت یی ته).
من میکشم جفا را ، تو میکشی صفارا . یا : (زحمت را من
می کشم و راحت را تومی بینی .

* * *

۲۳۵۳ - منصب بیر دسمال کیم قولدن قولگه اوته دی .
منصب دد سما ل په شا ندی له یولاس خخه بل لاس ته
خسی .
منصب مانند دستمال است که دست به دست میگردد .

* * *

۲۳۵۴ - من گه تیگه دیگن دی باشی اونته .
بلا چی په ما راخی لس سره یی وی .
بلا یی که بسر من بیایدده سره می باشد . یا گو یئند :
(نوبت به ما رسید بلی را بلا نوشت .)

* * *

۲۳۵۵ - من من لیک شیطان دی کاریدور .
په خان مین توب دشیطان کار دی .
خود بینی (خود خوا هی) کار شیطان است . یا : (تکبر عزازیل
را خوار کرد - به زندان لعنت گرفتار کرد .)

* * *

۲۳۵۶ - من من لیک قلیب نیترسن ، آبرو ینگدن کیترسن .
په ډیر غرور خپل پت له منځه وړی .
با خود بینی آبرو یت راهی ریزانی .

* * *

۲۳۵۷ - من من لیک منن ایمان بیریر گه تو خته مس .
غرور او ایمان سره یو خای نه اوسیری .
با خود بینی ایمان در یک جای نمی ایستد .

* * *

۲۳۵۸ - من مینن کیند یگینگ بیرمی ؟
ستا نوم زما په نوم پو ری نینتی دی ؟
ناف تو باناف من یکی است ؟ یا بعضاً میگویند : (ترا با من
بسته اند ؟)

* * *

۲۳۵۹ - من نیمه دیمن ، دمبور م نیمه دیدی ؟

زه شه وایم ، او دمبو رهمی شه وایی ؟
من چه میگویم ، و دمبوره ام چه میگوید ؟

* * *

۲۳۶۰ - منی تولکی ییگو نچسه ارسلا ن ییسون .
چی گیده می خوری زمیری می دی و خوری .
مرا تا رو باه خوردن شیر بخورد بهتر است .

* * *

۲۳۶۱ - منی چقمه گن ییلان مینگ ییل یشه سون .
هغه مار چی مانه چیچی زرکاله دی ژوندی وی .
ماری که مرا نگزیده است هزار سال زنده گی کند .

* * *

۲۳۶۲ - منی عزت قیلمی سن ، اله تو نیمدی عزت قیله سن .
زما عزت نه کوی دبر گسی چینی می عزت کوی .
مرا عزت نمیکنی ، چپن ابلقم را عزت میکنی .

* * *

۲۳۶۳ - مور چه لر اتفاق مینشن شیردی هم تولوم سویر .
سره یو شوی میر یان له زمیری شخه پوستکی باسی .
با اتفاق مور چه ها شیر را پوست می کنند .

* * *

۲۳۶۴ - مو گوز لت ییگنده زیر قیر رتیاق .
وهل بنکر و خوهرل اوزگیروی دسوم خیزی .
شاخ (شاخ حیوان) لست میخورد و سم نالش می کند . یا :
(لت را شاخ میخورد و نالش را سم میکند .)

* * *

۲۳۶۵ - مه له گن اینگ سوت بیرمس .
رمبار نه غوا شودی نه کوی .
گاو غالمغا لی شیر نمی دهد .

* * *

۲۳۶۶ - مهمان آتنگ دن الوغ .
میلمه له بلار شخه هم گران وی .
مهمان از پدر هم عزیز تر است .
یا : (مهمان عطای خداست .)

۲۳۶۷ - مہمان بیرنیچی روز طلا، ایکینچی روز کموش، او چو نچی
روز مس، تو رتنچی روز پیس .
لومری ورخ میلیمه سره زر،
دویمه ورخ سپین زر، دریمه ورخ مس اوخلورمه ورخ پیس
وی .

مہمان روز اول طلا ست، روز دوم نقره است، روز سوم مس
است، روز چهارم پیس (۱) است .
مہمان روز اول گل ناراست، روز دوم گل خار، روز سوم
لنگش بگی بزن به دیوار .

* * *

۲۳۶۸ - مہماندی دیدہ بچہ نگدی سوکمه !
دمیلیمه پھ مخ کی زوی مہ شکنخہ !
در نزد مہمان بچہ خود رادشنام مدہ !

* * *

۲۳۶۹ - مہماندی دیدہ پشکینگدی ہم «پشت» دیہہ !
دمیلیمه پھ وړاندی پشی تہ ہم «پشی» مہ وایہ !
در نزد مہمان پشک خود راہم «پشت» نگو !

* * *

۲۳۷۰ - مہماندی دیدگہ آش قوی، ایکی قولینی بوش قوی !
دمیلیمه پھ مخ کی پوچی کیردہ او دوه لاسونہ یی خو ششی
کپہ !
در نزد مہمان طعام بگذارودر خوردن آن مختارش کن !

* * *

۲۳۷۱ - مہماندی اشترا بلگنی خانہ صاحبی گہ اکرام قیلہ دی .
ژر تلو نکی میلیمه دکورخاوند خو شالوی .
مہمان زودرو صاحب خانہ را خوش میسازد .

* * *

۲۳۷۲ - مہمان دی جا یی توردہ، مہماندی جایی کوز او ستیدہ .
دمیلیمه خای دمجلس پھ سینہ کی دی، دمیلیمه خای پھ
ستر گو کی دی .
جای مہمان در صدر مجلس است جای مہمان بالای چشم است .

* * *

(۱) مر ض برص .

۲۳۷۳ - مهماندى كيليشى اوزاختياريده ، كيتشى ميزبان اختيار
يده .

آمدن مهمان به اختيار خوداوست ورفتنش به اختيار صاحب
خانه .

* * *

۲۳۷۴ - مهمان سورب ييميدى .
كه دميلمه نه د چوچى . خورلوبونبنتنه وكپرى نو چوچى . نهخورى .
مهمان پرسیده نان نمى خورد .

* * *

۲۳۷۵ - مهمان عطاى خدا ، هرروز كيلسه بلاى خدا .
ميلمه دخداى بخشش دى ، كه هره ورخ راشى دخداى بلاده .
مهمان عطاى خدا ست ، هرروز بيايد بلاى خداست .

* * *

۲۳۷۶ - مهمان كيلسه ايشيك دن ، رزقى كيلر تيشيك دن .
ميلمه چي له دروازي راخي روزى يي په ديمخى راخي .
اگر مهمان از دروازه بيايدرزقش از پنجره مى آيد .

* * *

۲۳۷۷ - مهمان مهمان گه ياقمس ، ميزبان گه ايکه له سى هم .
دميلمه ميلمه بدايسى ، دکور به دواره .
مهمان مهمان رابد مى بيند ، صاحب خانه هرديش را .

* * *

۲۳۷۸ - ميته نى پمانى هم تيگيرمان دن بتون چيغه دى .
سپرى دژرندى له پله خخههم ژوندى وخی .
میته (۱) خراب حتى از آسياهم زنده مى بر آيد .

* * *

۲۳۷۹ - ميردى چشمه سى دن سوايچمه !
د زورور دچيني او به مهخنبه !
از چشمه مير آب نخور ! (۲) .

(۱) ميته نوعى حشره ايست كه از حبوبات مخصوصاً گندم ،
مشنگ و باقلى تغذيه مى كند .
(۲) مير به معنى خان ، حاكم ارباب وغيره .

۲۳۸۰ - میردی مالی بلیق تسی قیلته ناغی کبی بوغز ینگه قالور .
که د زورور مال و خوری دماهی دلشکو په شان دی په ستونی
کی ننبلی .

اگر مال میر را بخوری مثل خار ماهی در گلویت بند می
ماند .

* * *

۲۳۸۱ - میزاندن سونگ یاز کیلمس نوروزدن سونگ قیش کیلمس .
دتلی دمیاشتی نه ورو سته گرمی نه راخی ، او دنوروزورو سته
ساره .
بعد از ماه میزان گرمی نیست و بعد از نو روز سردی .

* * *

۲۳۸۲ - میلکینی کور بوزینی آل ، آنه سینی کورقیزینی آل !
تاریی گوره کر باس یسی اخله ، مورپی گوره لوزی کوه !
کنارش را ببین کر باسش را بگیر ، مادرش را ببین دخترش
را بگیر !

* * *

۲۳۸۳ - مینگ ایشیت ، بیرسویله !
زر کرت و اویره ، یو کرت و وایه !
هزار مرتبه بشنو ، یک مرتبه بگو !

* * *

۲۳۸۴ - مینگ بیلسنگ هم بیریلگن دن سوره !
که په زرو علمو پوهی له هغه خخه پوخته چی په یوه
علم پوهیبری !
اگر هزار نوع علم را میدانی باز هم از کسیکه یک رشته علم را
می داند پرس !

* * *

۲۳۸۵ - مینگته نی تانی گو نچه بیرته نی آتینی بیل !
دزرو تنو پیژندنه نه دیوه دنوم زده کره بنه ده !
تا هزار نفر را سر سر ی شناختن نام یکی را صحیح بدان !

* * *

۲۳۸۶ - مینگ دوست آذربیر دشمن کوب .
زر دوستان لردی او یو دشمن ډیر .
هزار دوست کم است و یک دشمن بسیار .

- ۲۳۸۷ - مینگ قرغه گه بیرکیسک کافی .
 زرو کارغانو ته یوه دیره کافی ده .
 به هزار زاغ يك كلوخ کافی است .

* * *

- ۲۳۸۸ - مینگ قویلیق تی ایچیده بیر قویلیق تی بوری تلپتی .
 دبهای په زرو بسو نو کی دغریب یو پسه لیوه خوری .
 در میان هزار گوسفند بای يك گوسفند غریب راگرگ می
 خورد .

* * *

- ۲۳۸۹ - مینگ قیغو ییغیلسه بیرایش بیتمس .
 چی زر سودا یو خای شی، یو کار په سر نه رسیبری .
 هزار تشویش یکجای شودیک کاربسر نمی رسد .

* * *

- ۲۳۹۰ - مینگ نصیحت دن بیرمصیبت فایده لی دور .
 دزرو نصیحتو نو نه دیوه مصیبت لیدل گپور دی .
 يك مصیبت از همز ارز نصیحت سود مندتر است .

* * *

- ۲۳۹۱ - میوه سیز یغاچ بو لور اما سایه سیز یغاچ بولمس .
 بی میوی بناخ شته خو بی سیوری بناخ نشته .
 درخت بی میوه است اما درخت بی سایه نی .

* * *

- ۲۳۹۲ - میوه سیز یغاچ کیسیلر .
 بی میوی بناخ پیری گیری .
 شاخ بی میوه بریده می شود .
 (ببرند شاخ درختان بی بر سزا خود همین است مریبری را)

* * *

- ۲۳۹۳ - میوه سیز یغاچ گه با لته اوریلر .
 بی میوی بناخ په تبر وهل گیری .
 چوب بی میوه را به تبر می زنند . یا : (شاخ بی میوه را قطع
 می کنند)

* * *

- ۲۳۹۴ - میوه سینی ییگین ، یغاچینی سورمهه !
 میوه یی و خوره او دنباخ بو بنتمنه یی مه کوه !

میوه اش را بخور ، از شاخس نپرس ! یا : (خربوژه بخور
ترا به فالیز چه کار ؟)

* * *

۲۳۹۵ - میوه لی درخت قنقه میس .
دمیوه لرو نکى و نسی نیاخونه خوړندوی .
شاخه‌های درخت میوه دا رسر به هوا نمی باشد .

* * *

۲۳۹۶ - میوه لی درخت گه تاشس آتوچیلر کوپ .
په میوه لرو نکى ونه هرڅوک وار کوی .
به درخت میوه دار هرکس سنگ می زند .

* * *

۲۳۹۷ - میوه نی او غری سسی بولمس .
میوه غل نه لری .
میوه دزد ندارد (۱)

* * *

۲۳۹۸ - میوه نی یخشیسنی کر م بیدی .
بنه میوه چنجی خوری .
میوه خوب را کر م میخورد .

* * *

۲۳۹۹ - نا امید ، شیطان .
نا امید شیطان دی .
نا امید از رحمت خدا وندشیطان است .

* * *

۲۴۰۰ - نادان آت دن تو شسه هم ، اوزنگیدن تو شمیدی .
خراب انسان که داس نه کوز شی در کاب نه نه کوزیری .
آدم نادان اگر از اسپ پائین شود هم از کاب پائین نمیشود .

* * *

۲۴۰۱ - نادان آدم گه نادان سو زایته دی .
ناپوه گهی وچی وایی .
انسان نادان سخنان نادانی می زند .

(۱) در فولکلور اوز بیکها چنین تصور و جود دارد که
خوردن میوه از باغ هرکس باشد مجاز است .

۲۴۰۲ - نادان ایله ییب ، ایچ، اماصحبت قورمه (صحبت قیلمه) !
دنا پوه سره خوراک اوخنیباک کوه خو خبری ورسره مه کوه !
با نادان بخور ، بنو ش اماصحبت نکن !

* * *

۲۴۰۲ - نادان سوزلر ، دانا عبرت آلر .
ناپوهه خبری کوی او پوه ورخخه عبرت اخلی .
نادان گپ می زند و داناعبرت می گیرد . مثل: افلاطون را
گفتند : (ادب از که آموختی؟ گفت از بی ادبان) .

* * *

۲۴۰۲ - نادان قولیدن سووایچمه آب حیات بو لسه هم .
دناپوه دلاس او به مه خنبه ، که دژ وند او به هم وی .
از دست آدم نادان آبمخور ، اگر آب حیات هم باشد .

* * *

۲۴۰۴ - نادان گه جوا بسکوت .
چوپتیا دجاهلانو بنه خوابدی .
جواب جاهلان باشد خموشی .

* * *

۲۴۰۵ - نادان گه سوزله گن ایسیز سوزیم ، او لیک که بیغله گن
ایسیز کوزیم .
افسوس په هغه خبره چی ناپوه ته می وکړه او افسوس پسه
هغه ژر اچی په مری می وکړه .
افسوس از سخنی که به نادان گفتم ، افسوس به گریه ایکه
عقب مردم کردم .

* * *

۲۴۰۶ - نادان گه مقتاوا یا قسه دی .
ناپوه دخپل صفت په اوریدلومین وی .
نادان را ستایش خو شمش می آید .

* * *

۲۴۰۷ - نادان مینن سرداش بولمه ، یمان مینن یولداش بولمه !
دناپوه سره راز مه یو کوه او دخراب انسان سره ملگر تیا مه
کوه !
بانادان همراز نشو ، بسا آدم بد همسفر نشو !

۲۴۰۸ - نادان مینن گپ لشما قده ناهل عرفان ایله تاش تشیماق -
افضل .

دناپوه سره دخبرو کولونه دهو بنیاریانو سره دتیگو ایستل
بنه دی .

از گپ زدن با نادان، سنگ کشیدن با اهل عرفان بهتر است .

* * *

۲۴۰۹ - نادرست ایشکه روا چ یوق .

ناوپه کار روا چ نه لری .

کار نادرست روا چ ندارد .

* * *

۲۴۱۰ - نادیده او غیبل کوردی ، آتینی رمضان قویدی .

نادیده زوی پیدا کر نوم بی ور بانندی رمضان کیننود .

نادیده بچه یافت ، نامشرا رمضان ماند . یا : (بچه نا آمده
نامش مظفر .)

* * *

۲۴۱۱ - نادیده کوندوز چراغ یاقر .

نادیده په رنا ورخ چراغ لگوی .

نادیده در روز روشن چراغ روشن میکند .

* * *

۲۴۱۲ - ناز معشوقه دن ، نیاز عاشق دن .

دمعشوقی ناز او دعا شق نیاز وی .

ناز از معشوقه است و نیاز از عاشق .

* * *

۲۴۱۳ - ناکس دن قرض آله ، هم یولده قستیدی هم گورده .

دناکاره انسان نه پور مه کوه چی خپل پورهم په لار کی غوازی

او هم په قبر کی .

* * *

از ناکس قرض نکن هم درراه پولش را میخواهد و هم در

گور .

یا : (از ناکس قرض نکن ، قرض کردی خرج نکن !)

* * *

۲۴۱۴ - ناکس دی مالینی جو مردلریسون .

دناکس انسان مال غا زیان خوری .

مال موزی ، خورا کاغازی .

* * *

۲۴۱۵ - ناکس دی مهمانخا ناسیدن اوزیم دی . کلبه خا ناسم

یخشی .

دنا کاره انسان دمهمانخانی نه می خپله فقیر خانه بښه ده .
کلبه فقیرانه خودم از مهمانخانه ناکس بهتر است .

* * *

۲۴۱۶ - ناکس نه ییدی ، نه ییدیره دی .

نا کاره انسان یی ناسه پخپله خوری او نه یی چاته ور کوی .
ناکس نه خودش میخور دونه به کسی میخوراند (میدههد) .

* * *

۲۴۱۷ - نا مبارک آدم دی قد می دریالردی قوریتتر .

دنا پاکه انسان پل سیندونه وچوی .
قد م آدم نامبارک دریارا خشک میکند . یابعضی هارامی گویند :
(به دریا بروی دریا خشک میشود) .

* * *

۲۴۱۸ - نا موس انسان دی خون بها سی دور .

ناموس دانسان دوینوقیمت لری .
نا موس خون بهای انسان است .

* * *

۲۴۱۹ - نا مرد قیلگن یخشیلیک باشکه تو قماق .

دنا مرده انسان احسان دگرزغوندی وی .
احسان آدم نامرد به سرانسان مانند گرز است .

* * *

۲۴۲۰ - نا مرد که اصلا محتاج ایتمه سون .

خدای دی خوک نامرد ته هیخکله مه احتیاجوی .
خداوند آدم را به نا مرده هیچگاه محتاج نکند .

* * *

۲۴۲۱ - نامرد مینن یولیورمه ، یورگن دههم مول یورمه !

دنا مرد سره به لارمه خه ، که لاری نو ډیر مه خه !
بانا مرد در راه یک جای نرو اگر رفتی هم بسیار نرو !

* * *

۲۴۲۲ - نان بیر ماق مرد لردی ایشی .

چوچی ور کول دمردا نوکار دی .
نان دادن کار مردان است .

۲۴۲۳ - نان پیشگونچه کلچه کوییدی .
 د دوچی تر پخیدو پو ری کلچه وسوه .
 تا پخته شدن نان کلچه سوخت .

* * *

۲۴۲۴ - ناندى قوینینگه سال، یولده همراهینگ بولور .
 دوچی دی په تخرگ کبی ونیسه ، په لار کی دی په کسار
 یزی .
 نان را در بغلت بگذار ، درراه همراهت میشود . (یعنی
 بدردت میخورد .)

* * *

۲۴۲۵ - ناندى کته ییگین و گیدی کته گیرمه !
 مری غته واخله ، خو غتی خبری مه گوہ !
 لقمه را گلان بگیر ، مگرگپ گلان نزن !

* * *

۲۴۲۶ - ناندى هم چینه مه سنگک اوتمس .
 دوچی چی هم ونه ژ ووی دستونئی نه نه تیریزی .
 نان را هم تانه جوی ازگلون تیر نمیشود .

* * *

۲۴۲۷ - نان هم نان ، او شاغی هم نان .
 دوچی دوچی ده او خخوزکی بی هم دوچی .
 نان هم نان است و ریزه نان هم نان است .

* * *

۲۴۲۸ - نانى عزیز ، طعمای نفیس .
 دوچی بی خوزه او خواره بی پاسته دی .
 نانمش عزیز است و طعامش نفیس .

* * *

۲۴۲۹ - نانینگ باریده ایل تانی، دمینگ باریده یول تانی !
 کله چی دوچی لری خپل قوم و پیژنه اوچی آسوده وی لار !
 وقت نان داشتن قوم رابشناس ، و قتی که دم را ست
 هستی راه را !

* * *

۲۴۳۰ - نانینگ بولمه سه جانینگ یوق .
 چی دوچی نه لری ساه نه لری .
 نان ندا شته باشی جان نداری .

۲۴۳۱ - نانینگ جلال بولسه کوچده بیگین .
که دودی دی په حلاله گتلی وی په داگه بی خوزه ! یا: (پاک اوسه
بی پاک اوسه !)
اگر نانت جلال باشد بر سر راه بخور ! یا : (اگر حساب پاک
است ، از محاسبه چه باک است .)

* * *

۲۴۳۲ - نقصا نینگدی یوز ینگه ایتکن واقعی دوستینک .
دوست هغه دی چی دوست بی عیب مخامخ وایی .
دوست واقعی آنست که عیب دوست را برویش بگوید .

* * *

۲۴۳۳ - نسیه دن او نکن چه ، تیگیرمان دن چقونچه .
له پوروی سره تر پوراخیستلو او دژندی نه ترو تو .
از نسیه تا مگر فتن قر ض واز آسیا تا بر آمدن .

* * *

۲۴۳۴ - نفاق ایله اتفاق بیر بیرده تو خته مس .
نفاق او اتفاق سره نه یوخی کیری .
نفاق با اتفاق یک جای نمی ایستند .

* * *

۲۴۳۵ - نفاق بار بیرده اتفاق بولمس .
چیر ته چی نفاق وی هلته اتفاق نه وی .
در جا بیکه نفاق اندازی باشد آنجا اتفاق نیست .

* * *

۲۴۳۶ - نفاق دوست لیک که دشمن دور .
نفاق ددوستی دشمن دی .
نفاق دشمن دوستی است .

* * *

۲۴۳۷ - نفاق دوست لیک که رخنه ساله دی .
نفاق ددوستی تر منج درزاجوی .
نفاق در بین دوستی رخنه می اندازد .

* * *

۲۴۳۸ - نفسانیت بیلگن انسانیت بیلمس .
خوک چی خان نه پیژ نی هغه انسانیت نه پیژنی .
کسیکه خود را نشنا سدانسانیت را نمی شناسد .

۲۴۳۹ - نفس بلاسی هر بلا دن زور .
دخانخانی بلا دهری بلاخه زوروره ده .
بلای خود خواهی از هر بلاقوی تراست . یا گویند : (دردهر
چیز می رود درد شکم نی).

* * *

۲۴۴۰ - نفسیگه ایرگش گن، شیطان گه ایر گه شور .
خوک چی دخپلو غوبنتنوملگری شی هغه دشيطان ملگری
کیزی .
کسیگه بانفس همراه شود با شیطان همراه میشود .

* * *

۲۴۴۱ - نفس یمان حیت ده او لور .
خیتور داختر په ور غ مری .
آدم بد نفس (پر خوروشکمبو) در روز عید می میرد .

* * *

۲۴۴۲ - نفسیم قوریگور بلا دور ، الاولر گه سالا دور .
خاوری په نس چی انسان اورته اچوی .
خاک به سر نفس (شکم) که انسان را در آتش می اندازد . یا
گویند : (گشنه به شیر می زند) .

* * *

۲۴۴۳ - نفسینی بیلمه گن ، تینگریسینی بیلمس .
خوک چی خان و نه پیژنی، خدای نه پیژنی .
کسیگه خود را نشناسد ، خدایش را نمی شناسد .

* * *

۲۴۴۴ - نماز گه میلی بو لمه گن آدمدی قولای غیگه اذان کارایتمس .
چی دلماخه تابیا بی نهوی اذان نه اوری .
کسیگه میل نماز خواندن نداشته باشد اذان را نمی شنود .

* * *

۲۴۴۵ - نور او ستیگه ، اعلی نور .
نور په نور ، اعلی نور .
نور ، علی نور . یا : (نور بالای نور) .

* * *

۲۴۴۶ - نور سیز کوز بو لمس ، حکمت سیز تیل .
سترگی بی نوره نه وی ، او ژبه بی حکمه .
چشم بی نور نیست وزبان بی حکمت .

۲۴۴۷ - نو روز دن سو نک قیش کیلمس ، میزان دن سو نک
یاز کیلمس .

دنو روز نه ورو سته سناپه نه وی ، او دمیزانه وروسته گرمی .
بعد از نو روز سردی نمی آید و بعد از میزان گرمی .

* * *

۲۴۴۸ - نو کیسه دن پول تیله مه !
له نوی شته من خخه پیسی مه غواره !
از نو کیسه پول لمخواه !

* * *

۲۴۴۹ - نو کیسه دن قرض قیلمه ، قرض قیلسنگ هم خرچ قیلمه !
له نوی شته من خخه پورمه کوه ، چی پور دی و که هغه
مه مصرفوه !

از نو کیسه قرض نکن ، قرض کردی خرچ نکن !

* * *

۲۴۵۰ - نه آتی بار ، نی میدانی .
نه آس لری ، او نی میدان .
نه اسپ دارد ، نی میدان .

* * *

۲۴۵۱ - نه اوزینگه قیله سن نه بیرا وگه .
نه خان ته کوی او نه یی بل ته .
نه به خودت میکنی نه به دیگران .

* * *

۲۴۵۲ - نه دان بولد ینگ ، نه سامان .
نه وابنه شوی او نه غله .
نه گاه شدی نه دانه . (بی مرد دنیا شدی نی زن آخرت) .

* * *

۲۴۵۳ - نیرده بیر لیک ، او شل بیرده تیریک لیک .
چیر ته چی اتفاق وی هلته ژوندوی .
جایی که اتفاق است همانجا زنده گی است .

* * *

۲۴۵۴ - نیرده حر کت ، شول بیرده بر کت .
چیر ته چی حرکت وی هلته بر کت وی .
جاییکه حر کت است همانجا بر کت است .

۲۴۵۵ - نیرده گل ، شول ییرده خار، نیرده یار ، شول ییرده اغیار.
چیر ته چی گل وی هلته اغزی وی ، چیرته چی یاروی هلته
اغیاروی .
جاییکه گل است آنجا خاراست ، جاییکه یار است آنجا اغیار
است .

* * *

۲۴۵۶ - نیر سنگدی یاشییر ، همساینگدی او غری تونمه !
خپل مال دی ساته ، همسایه ته غل مه وایه !
مال خود را هو ش کن ، همسایه ات را دزد نگیر !

* * *

۲۴۵۷ - نیمته نان راحت جان ، بیرته نان بلان جان .
نیمه چوچی دخان راحت او پوره چوچی دخان بلا .
نم نان راحت ، جان یک تانان بلای جان .

* * *

۲۴۵۸ - نیمه ایکسنگک ، شو نی اوره سن .
خه چی کری ، هغه به ریپی .
آنچه بکاری هما نرادرومی کنی .
(دهقان پیر چه خوشی گفت با پسر - کای جان من بجزاز کشته
ندروی .)

* * *

۲۴۵۹ - نینه دیک گپدی ، تیوه دیک قلیب ایته دی .
دستنی شو کی په اندازه خبری نه غرچوروی .
گپ مانند سوزن را مثل کوه می سازد . یا : (کاه را کوه نشان
میدههد .)

* * *

۲۴۶۰ - وعده گه وفا مزد دی ایشی - وعده سیز بی ننگ و بی ثبات
کیشی .
په خپله و عده و فا دمیر نوکار دی .
وفا کردن به عهد خود کارمردان است .

* * *

۲۴۶۱ - وطن آنه دن هم عزیز .
وطن له مور خخه هم گران دی .
وطن از مادر هم عزیزتر است .

- ۲۴۶۲ - وطن او چون جا نینگد ی فدا قیلسنک ارزیر .
که په وطن سرورکری پری ارزی .
اگر جانت رابه وطن فداکنی می ارزد .

* * *

- ۲۴۶۳ - وطن دی آچه که سا تیب آلیب بو لمس .
وطن په پیسو نه پیرو دل کیری .
وطن به پول خریده نمی شود (خریده شده نمیتواند) .

* * *

- ۲۴۶۴ - وطن دی آلتین که هم تاپیب بولمس .
وطن په سرورزو هم نه پیدا کیری .
وطن به طلا هم یا فست نمی شود .

* * *

- ۲۴۶۵ - وطن دی قولدن بیرمه آب بقاوطن ده دور .
خپل وطن له لاسه ور نه کیری چی دوژند او به په وطن
کی دی .
وطن را ازدست مده که آب بقا در وطن است .

* * *

- ۲۴۶۶ - وطن دیک دیار بولمس ، آنه کبی یار بو لمس .
دمور غو ندی زهیرا او دوطن غوندی بل خای هیخ نه پیدا
کیری .
مثل ما در یاری و مثل وطن دیاری نیست .

* * *

- ۲۴۶۷ - وطن سیز آدم ، قنات سیزقو شدور .
بی وطنه انسا ن دبی وزره مرغه په شان دی .
آدم بی وطن مثل پر نده بی بال است .

* * *

- ۲۴۶۸ - وطن هر کیمسه گه اعلاکور ینور .
هر چا ته خپل وطن کشمیردی .
برای هر کس وطن خودش فرخار است (۱) .

* * *

(۱) ولسوالی فرخارد روایت تخار موقعیت دارد که دارای کوه ها
و در های سرسبز و دریای خروشان می باشد .

۲۴۶۹ - وطنیم هم جانیم ، هم تنیم .
زما وطن ، زما ساه اوزماتن .
وطنیم ، جان و تنم .

* * *

۲۴۷۰ - وطنینگ ، آنه ننگ .
وطن دی مور ده .
وطن مادر تو ست .

* * *

۲۴۷۱ - وطنینگدی ترک ایتمه !
خپل وطن مه پریرده !
وطن خود را ترک نکن !

* * *

۲۴۷۲ - وقت آدم گه هر نیر سه نی اورگه ته دی .
دوخت تیرید ل انسان ته دیری موضوع گانی او تجر بی
ورزده کوی .
گذشت زمان به انسان هرچیز را می آموزد .

* * *

۲۴۷۳ - وقت او تگندن سو ننگ خنانی ارقنگه قوی !
چی اختر تیر شو نو نکر یخی په دیواله و تپه !
خینه (حنا) بعد از عید رابه دیوار بمال ! یا گو یند :
(نو شد ارو پس از مرگ به سهراب چه فایده کرد ؟)

* * *

۲۴۷۴ - وقت اوتر ، سوو لرقوریر .
وخت تیریری او به وچیری .
وقت میگردد و آباخشک می شوند . (یعنی انسان اگر کاری
کند یا نکند وقت تیر میشود .)

* * *

۲۴۷۵ - وقت تی بیهوده او تکزگن پشیمان بولور .
چاچی خپل وخت بی خایه تیر کپی وی پشیمانانه کیری .
کسی که وقتش را بیهوده بگذراند پشیمان می شود .

* * *

۲۴۷۶ - وقت سیز قیچقیر گن خوارزدی باشینی کیسرلر .
چرگ چی بی وخته اذا نو کپی سری دی دغو خولودی .

خرو سیکه بی موقع اذان بدهد سرش به بریدن است) یعنی
کار بی موقع کردن خطر جانی دارد.

* * *

۲۴۷۷ - وقتیده تو غلمه گن بچه یخسی اوسمیدی .
بی و خته زین یدلی ماشوم بنه وده نه کوی .
طفلی کی بی وقت تو لدشود خوب نمو نمی کند .

* * *

۲۴۷۸ - وقتیده فرار بخت کیلتیره دی .
دمیره یا خسر پ وی یاتر پ .
فرار به موقع آسایش با رمی آورد . یا میگویند : (از مردان
یازدن است یا پرییدن) (گریختن) .

* * *

۲۴۷۹ - وقتیکه کوره سیجقا ندی اوینی مینگ تنگه بوله دی .
په خپل وخت دمورک سوپه په زرو تنگو هم ارزی .
در وقتش غار موش هزار تنگه ارزش پیدا میکند .

* * *

۲۴۸۰ - وقتینگ کیتدی ، بختینگ کیتدی .
وخت دی لاپ ، بخت دی لاپ .
وقت رفت ، بخت رفت .

* * *

۲۴۸۱ - وقتینگ کیتدی ، نقدینگ کیتدی .
وخت لکه سره زردی .
وقت رفت ، نقدت رفت . یا میگویند : (وقت رفته و آبریخته
دو باره بدست نمی آید) .

* * *

۲۴۸۲ - وقف مال ، کیمسه گه مال بولمس .
دپردیو کت تر نیمو شپووی .
مال وقفی بکسی مال نمی شود .

* * *

۲۴۸۳ - وقف ملک بولسه هم کیمسه گه ملک بولمس .
وقف شوی ملک چانه وفاوا بقا نه لری .
ملک وقفی بکسی و فایی و بقایی ندارد .

۲۴۸۴ - ها ولیقن پشک کور توغر .

- بی صبره پیشو پانده بچیان زیروی .
- پشک بی صبر چو چه کور می زاید .

* * *

۲۴۸۵ - هرا یشتی هم تاوی بار ، تیگیر مانندی ناوی بار .

- هر کار چل او هنر لری ، ژرنده ناوه لری .
- هر کار به خود چالی و هنری دارد ، آسیا ناوه دارد .

* * *

۲۴۸۶ - هر باشدی بیر دردی بار .

- هر سر خائنه بیل درد لری .
- هر سر ی را دردی است .

* * *

۲۴۸۷ - هر بقه اوز باتقا غینی مقتر .

- هر چو نگینه خیل دهستوگنی خای ستایی .
- هر بقه لجن زار خود رامی ستاید .

* * *

۲۴۸۸ - هر بلانی اوز بلا گردا نی - بوله دی .

- هره بلا خائنه بلا گردا ن لری .
- هر بلا از خود بلا گردا ندارد .

* * *

۲۴۸۹ - هر بهار دی خزا نی بار .

- په هر پسر لی پسی منی راخی .
- هر بهار خزانی دارد . یا: (هر بهاری را خزانی در قفاست .)

* * *

۲۴۹۰ - هر بیرا یشتی انجامیگه باق !

- دهر کار پای ته پام کوه !
- به انجام هر کاری بیندیش !

* * *

۲۴۹۱ - هر بیر تاش اوز اور نیده آغیر .

- تیپره په خیل خای در نه ده .
- هر سنگ به جای خود سنگین است .

- ۲۴۹۲ - هر بېر قوش اوزاو يه سيگه قرب او چه دی .
 هره مرغی خپلی خا لسی ته الوزی .
 هر پرنده به طرف خا نه خود پرواز می کند .

* * *

- ۲۴۹۳ - هر بېر قوش اوز سیسی مینن ذوقله نه دی .
 هره مرغی په خپل آوازمینه وی .
 هر پرنده عاشق آواز خوداست .

* * *

- ۲۴۹۴ - هر بېر قوش شا هیین بولالمس .
 هره مرغی باز (شا هیین) کیدای نه شی .
 هر پرنده شا هیین شده نمیتواند .

* * *

- ۲۴۹۵ - هر توندی اوز تا نگی بار .
 په هری شپې پسی ور خوی .
 هر شب را سحری در پی است .

* * *

- ۲۴۹۶ - هر جایده خوراز بېرد يك قيچقیره دی .
 په هر خای کی چرگ یوشان اذان کوی .
 خروس در هر جای يك قسم بانگ میکند .

* * *

- ۲۴۹۷ - هر جا یگه قیلمه آرزو ، هر جایده بار تاش و ترازو .
 په هر خای کی غو بنتنه مه کوه ، هر خای بيله تله لری .
 به هر جای نکن آرزو ، هر جای دارد سنگ و ترازو .
 (یعنی در همه جای حسابی و کتابی است .)

* * *

- ۲۴۹۸ - هر جا یینگ آغر یسه جانینک او شه جایگه .
 دخان هر غری چی دی دردوکړی ساه دی هم هلته ده .
 هر عضوی از بدنست دردکند جانت در همانجا ست .

* * *

- ۲۴۹۹ - هر درد دی بېر دوا سی بار .
 هر درد یو دوا لری .
 هر درد يك دوا دارد .

۲۵۰۰ - هر درد کيتر اما شکم دی دزدی کیتمس .

هر درد خي مگر دنس دردنه خي .

هر درد ميروود اما درد شکم نميروود .

* * *

۲۵۰۱ - هر دریانی اوز کیمه سی بوله دی ، هر آدمدی اوز چمه سی

بوله دی .

هر دریاب خانه کشتی لری او هر انسان بیل روش لری .

هر دریا لایق خود کشتی دارد ، هر آدم روش خاصی دارد .

* * *

۲۵۰۲ - هر دستر خواندی نا نی بشقه .

هر دستر خوان بیله پوچی لری .

هر دستر خوان نسان علیحده دارد .

* * *

۲۵۰۳ - هر روز کوزه سینمیدی ، بیر روز سینه دی .

منگی هره ورخ نه ماتیری ، یوه ورخ ماتیری .

کوزه هر روز نمی شکندیک روز می شکند .

* * *

۲۵۰۴ - هر روز کیلگن مهمانندی قدری یوق .

میلمه چی هره ورخ را خي قدر نه لری یا : (دمیلمه ما بنا م مخ

وینه سهار یی خت .)

مهمانی که هر روز بیا یدقدر ندارد . (۱)

* * *

(۱) گویند وقتی برادر چشم سفیدی به خانه خواهرش خود را مهمان ساخت ، چندین روز متوالی سپری شد ولی برادر چشم سفید از خانه خواهر نرفت . خواهر بیچاره که از دیدن ماندن برادر به جان آمده بود ، طفل خورد خود را بدست گرفته و اینطور دیل ، دیل (ناز دادن طفل با بالا و پائین کردن و جنباندن او) کرد : « دیل ، دیل هی ، دیل دیل هی ، حالی تغش (مامایش) می روه ، حالی تغش میروه » برادر چشم سفید که این سخن ها به گوشش نمی رفت با خونسردی و بی اعتنائی خواهر زاده خوا را بدست گرفته و چنین دیل دیل کرد : « دیل دیل هی ، دیل دیل هی ، «ك» تغش میروه ، «ك» تغش میروه .

- ۲۵۰۵ - هر روز گنہگار ، بېر روز توبه گار .
 هره ورځ گنہگار دی ، یوه ورځ تو به گار .
 هر روز گنہگار است ، يك روز تو به گار است .

* * *

- ۲۵۰۶ - هر روز ليك وعظ خوانليك دن بېر روز ليك جانباز ليك یخشی .
 دهری ورځی وعظ نه دیوی ورځی جانبازی ښه ده .
 از موعظه هر روزه جانبازی يك روزه بهتر است .

* * *

- ۲۵۰۷ - هر سقال دن بېر توك آلینسه كو سه گه سا قال بولور .
 دهری بزیری نه چی یووینښته وا خستل شی كو سه ته
 بزیره جوړیږی .
 از هر ریش يك يك تاز گر فته شود به كو سه ریش
 می شود .

* * *

- ۲۵۰۸ - هر شهر دی هوا سی بشقه .
 دهر ښار هوا بیله ده .
 هوای هر شهر جداست .

* * *

- ۲۵۰۹ - هر طعام دی جا یی بشقه .
 دهر طعام جلا خای دی .
 جای هر طعام جداست . (۱)

* * *

- ۲۵۱۰ - هر عالم دی بېر خطا سی بار .
 هر عالم یوه خطا لری .
 هر عالم سهو و اشتبا هی دارد .

* * *

- ۲۵۱۱ - هر کس اوز قیلمشیگه یره شه تا په دی .
 هر څوك دخپل کار په اندازه گټه اخلی .
 هر کس به تناسب کار ش ئمر میگیرد .

* * *

- ۲۵۱۲ - هر کسب دی اوز گشتی بار .

(۱) از قول شکمبوهاست .

هر کسب یوه دوره لری .
هر کسب از خود دوره یی دارد .

* * *

۲۵۱۳ - هر کسدی الده ما قچسی بولگن کیشی ، همه دن کو پراق
اوزی الده نه دی .

خوک چی نور غولوی دنورونه ډیر خیل خان غولوی .
کسیکه دیگر انرا فریبدهد بیشتر از همه خود فریب
می خورد .

* * *

۲۵۱۴ - هر کسدی نیتی یخشی بولدا ش .

بنه عمل دلاری مل دی .
نیت هر کس رفیق راه اوست .

* * *

۲۵۱۵ - هر کسی عاقبت اوزچقوریگه کیره دی .
په آخر کی هر خوک په خیل قبر کی خملی .
عاقبت هر کسی در قبر خود می در آید .

* * *

۲۵۱۶ - هر کس هم اوز عیبینی بیله ور میدی .

هر خوک په خیل عیب نه پوهیری .
هر کس عیب خود را نمی فهمد .

* * *

۲۵۱۷ - هر کس گه یاز بول و اما بار (یوک) بولمه !
دهر چا سره ملگری شه مگرو ربانندی پیتی مه شه !
به هر کس یاز شو ، اما بار نشو .

* * *

۲۵۱۸ - هر کله ده بیر خیال .

په هر سر کی یو فکرشته .
در هر کله یک خیال است .

* * *

۲۵۱۹ - هر کمالدی بیر زوا لسی بار .

هر کمال زوال کری .
هر کمال را زوا لسی است .

- ۲۵۲۰ - هر کيچه ني کوندو زي بار، هر آسماندي يو لدوزي بار .
 په هري شپي پسي ورځ وي او هر آسمان کي ستوري .
 هر شپي را روزي است ، هر آسماني را ستاره هايي .

* * *

- ۲۵۲۱ - هر کيم اوز قيلمشي-ان تا پر .
 هر څوک يي د خپل عمل نه مومي .
 هر کس از عمل خود مي يابد .

* * *

- ۲۵۲۲ - هر کيمدي پير باغي بار ، يور گيده بيرداغي بار .
 هر څوک يو باغ لري ، په زړه کي يو داغ لري .
 هر کس باغي دارد ، دردلس داغي دارد .

* * *

- ۲۵۲۳ - هر کيمدي کي اوزيگه ، گل کورينر کوزيگه .
 هر چاته خپل اولاد گل نيکاري .
 اولاد هر کس به نظر خودش مانند گل معلوم ميشود .

* * *

- ۲۵۲۴ - هر کيم هم اوز عيبيني ييلمس .
 هر څوک په خپل عيب نه پوهيږي .
 هر کس عيب خود را نمي فهمد .

* * *

- ۲۵۲۵ - هر گلدی ايسي باشقه .
 هر گل خاتته بوي لري .
 هر گل از خود بوي جدا دارد .

* * *

- ۲۵۲۵ - هر گوزلدي پير قصور ي بار .
 هر بنا يسته يو نقص لري .
 هر خوشگلي يك نقص دارد .

* * *

- ۲۵۲۶ - هر مسئله ضدي مينن منکشف بولور .
 هره مسئله له خپل ضدخه معلوميږي .
 هر مسئله با ضد خود منکشف ميشود .

* * *

- ۲۵۲۷ - هر ملت اوز آنه تيلي مينن زنده دور .

هر ملت په خپله مور نی ژبه ژوندی دی .
هر ملت با زبان ما دری خود زنده است .

* * *

۲۵۲۸ - هر نیر سه او زو قتی ده یره شه دی .
هر شه په خپل وخت کی مناسب دی .
هر چیز در وقت خود مناسب (زیننده) است .

* * *

۲۵۲۹ - هر نیر سه دن گپ بولمس ، ایچکی تیر یسیدن د پ
بولمس .
دهر شه نه خبره نه جوړپوری دوزی دپوست نه دایره .
از هر چیز گپ جور نمی شود ، از پوست بزدف (دایره)
جور نمی شود .

* * *

۲۵۳۰ - هر نیر سه نی اوز کشنده سی تا پيله دی .
دهر شه وژو نکي پيدا کیری .
هر چیز را کشنده اش پیدا میشود .

* * *

۲۵۳۱ - هر نیر سه نی بيله مړديگن آدم بير نیر سه نی هـ
بيلمس .
شوگ چی دهر شه دپوهیدو دعوا لری هغه په هیخ نه
پوهیری .
آدمی که ادعا کند هر چیز را می فهمد ، هیچ چیز را نمی فهمد .

* * *

۲۵۳۲ - هر نیر سه نی کثر تی ضرر کیلتیره دی .
افراط په هر شه کسی مضر دی .
افراط در هر چیز مضر است .

* * *

۲۵۳۳ - هر نیر سه نی و قتی بار .
هر شه وخت لری .
هر چیز وقت دارد .

* * *

۲۵۳۴ - هر وقت گه بیر وقت .

هر وخت خائنه جـلاشرایط لری .
هر وقت به خوداقتضای دارد .

* * *

۲۵۳۵ - هر ییگیت تی باشیگه ایش تو شگنده سینه !
هر خلمی په هغه وخت کی و آزما یه چی کار دی ورته پینبشی .
هر جوان را وقتی آزمایش کن که کاری بالایش واقع شود
(یعنی جوان را در عمل آزمایش کن !)

* * *

۲۵۳۶ - هر ییل دی او زبهاری بار .
هر کال خائنه پسر لی لری .
هر سال از خود بهاری دارد .

* * *

۲۵۳۷ - همت بو لسه تاغ یورر .
چی همت وی غر له خایه بنموری .
اگر همت باشد کوه حرکت میکند .

* * *

۲۵۳۸ - همت گه اندازه بو لمس .
همت اندازه نه لری .
همت اندازه ندارد .

* * *

۲۵۳۹ - همت لی آدم گه تاغ لرهم قایل قالر موش .
با همته انسان ته غرو نه تابع کیبری .
به آدم با همت کوه ها هم تابع میشود .

* * *

۲۵۴۰ - همتینگ عالی بو لسه ، قیمتینگ بلند بولور .
چی همت دی عالی وی بیه دی لوپیری .
اگر همتت عالی با شد قیمتت بلند میشود .

* * *

۲۵۴۱ - هم رزق دن ایر یلدیم ، هم رازق دن .
درزق نه هم پاتی شوم درازق نه هم .
هم از رزق مانند م وهم از رازق . یا گویند : (هم از زاغ مانندم
هم از رزاق (رزاق) .)

۲۵۴۲ - هم زیارت هم تجارت .
هم زیارت هم تجارت .
هم زیارت میشود و هم تجارت . یاگویند : (هم خرما و هم ثواب) .

* * *

۲۵۴۳ - همساینگ قرغه بو لسه ییمیشینگ نجاست .
که گاوندی دی کار غه وی خوراک یی پلیتی ده .
همسایه ات زاغ باشد خوراکت نجاست است .

* * *

۲۵۴۴ - همسایه همسایه نیی بازاری .
گاونوی دگاو نویی بازاری .
همسایه بازار همسایه است .

* * *

۲۵۴۵ - هم ییغلر هم کولر .
هم ژاپی هم خاندی .
هم میگرید و هم میخندد .

* * *

۲۵۴۶ - هنر اور گنماق اوچون هم هنر کیرک .
دکمال زده کو لو ته هم کمال پکار دی .
به آموختن هنر هم هنر ضرورت است .

* * *

۲۵۴۷ - هنر اوز صا حبی نی معلوم قیله دی .
هنر خیل خاوند دربنیی .
هنر صا حب خود را می شناساند .

* * *

۲۵۴۸ - هنر سیز آدم ، بی ثمر درخت .
بی هنره انسان دبی ثمره ونی غوندی وی .
آدم بی هنر ، درخت بی ثمر است .

* * *

۲۵۴۹ - هنر سیز دی عمری خوار .
دبی هنره انسا ن عمر خوار وی .
عمر آدم بی هنر خوار میباشد .

۲۵۵۰ - هنر لی آدم خوار بولمس .

کمالداره انسان — خوار پیری .
انسان هنر مند خوار ز نمیشود .

* * *

۲۵۵۱ - هنر لی آدم عزیز ، هنر سیز آدم خوار .

هنر مند عزیز دی ، بی هنره ذلیل .
هنر مند عزیز است ، و بی هنر ذلیل است .

* * *

۲۵۵۲ - هنر لی کیشی خوار بولمس .

هنر مند انسان — خوار پیری .
انسان با کمال خوار ز نمی شود .

* * *

۲۵۵۳ - هنر صاحبی نی عزیزایر ، طعامینی لذیذایر .

هنر خپل خاوند عزیز وی او طعام یی لذیذ وی .
هنر صاحبش را عزیز می کند و طعامش را لذیذ .

* * *

۲۵۵۴ - هنری یوق کیشینی ، مزه سی یوق ایشینی .

دبی کماله انسان کار بی خونده وی .
کار آدم بی هنر بی مزه است (بی رونق است) .

* * *

۲۵۵۵ - هوس هر نیر سه دن کوچلی .

هوس دهر خه نه قوی دی .
هوس از هر چیز قوی تر است .

* * *

۲۵۵۶ - هو شینگک باریده ایتگینگدی یاپ !

دهوش به وخت کی خپله لمن تولوه !
در وقت هو شیاری دا من خود راجمع کن !

* * *

۲۵۵۷ - هو کوز دی شا خینگه اورسنگ تو یاغی زر قیریدی .

غویی چی به بنکر وو هی سم یی آواز کوی .
اگر به شاخ گاو بز نی سمش بصدایم آید .

* * *

۲۵۵۸ - هول خمچه قیر پلر ، قروغی سینر .

لنده لښته کړیږي ، و چه ماتیري .
خمچه تر کج میشود ، خشک آن می شکند .

* * *

۲۵۵۹ - «هه» دیگن ، تیوه گه مدد .
«هه» ویل داوښ سر همرسته ده .
«هه» گفتن به شتر مدداست .

* * *

۲۵۶۰ - یا آل خدا ، یا بیر خدا !
ای خدایه ! یا ونیسه ، یارا که !
خداوندا ! یا بگیر ، یابده !

* * *

۲۵۶۱ - یا پیغلیق قازان ، یا پیغلیق
دمپرو راز پت وی .
راز مردان پو شیده (یادیگ پو شیده رازش پوشیده)
یا گویند : (دهان بسته هزار تنگه .)
یا : (دهن بسته ، بلاسته)

* * *

۲۵۶۲ - یا تخت بو لسون یا تابوت .
یا تخت دی یا تا بوت .
یا تخت است یا تابوت .

* * *

۲۵۶۳ - یا تخت ، یا بخت .
یا تخت دی ، یا بخت .
یا تخت است یا بخت .

* * *

۲۵۶۴ - یا تگن ارسلان دن یوروگن تولکی یخشی .
تر پروت زمري گر زنده گیدره بنه ده .
رو باه گردنده از شیر به خواب رفته بهتر است .

* * *

۲۵۶۵ - یا تگن هو کوزیمک که (خوراک) ارزی مر .
لپ غویی په کنجاره نه ارزی .
گاو تنبل به کنجاره نمی ارزد .

۲۵۶۶ - یاتگن ییلاندی قویر و غینی باسمه !
ویده مار په لفته مه وهه !
مار خواب برده را زیر پای نکن (لگد نکن) !

* * *

۲۵۶۷ - یار و دو ست لر آره سیده اولسنگ ارمانینگ قالمس .
دو ستانو په منخ کی مریته ارمان نه لری .
اگر در بین دو ستان واقارب بمیری دردلت ارمان نمی
ماند .

* * *

۲۵۶۸ - یار دوست لرا یله تارتگن عذاب توی .
دوستانو سره مرگ جشن دی .
مرگ با یاران جشن است .

* * *

۲۵۶۹ - یار صادق اقر بـ اـ دـ اـ ن یخشی .
بنه ملگری دخپلوا نـ وـ خـ خـ بنه دی .
دوست صمیمی از اقارب بهتر است !

* * *

۲۵۷۰ - یار قو لیدن زهر بولسه هم ایچیلور .
در بنستینی یار له لاسه زهر هم دخور و ووی . (یار دیار له
پاره خوری دغویی غونبی .)
از دست یار زهر هم باشد بنوش ! یا گویند : (دشنام کز دهان
تو باشد شنیدنی است .)

* * *

۲۵۷۱ - یاز جنت دن نشانه ، قیش جهنم دن .
پسرلی دجنت اوژمی ددوزخ علامه ده .
بهار نشانه جنت وزمستان نشانه دوزخ است .

* * *

۲۵۷۲ - یازده ایشله سنگ ، قیشده تیشلی سن .
په اوپری کی یی گنه ، په ژمی یی خچه !
اگر در تا بستان کار کنی به زمستان میخوری .

* * *

۲۵۷۳ - یازده ایشینگ پشیق بولسه ، قیشده آشینگ پیشیق
بولور .

که په دوربی کی پاڅه کارو نه وکړی په ژمی کی به
هو سایی .
اگر در تابستان کار تپخته بود به زمستان نانت پخته
می باشد .

* * *

۲۵۷۴ - یازده یاپینچیفینگی تشله مه ، قیشده اوزینگ بيله سن .
په اوپری کی کالی لیری مه غورزوه په ژمی کی په خپله پوهیږی .
(داوپری لوبننی دژمی نکولی (کنغ) .
در تابستان لباس خود رادور نینداز به زمستان خودت می
فهمی . یا می گویند : (درگرمی لباس بگیر و درسیری نان) .

* * *

۲۵۷۵ - یازده یو لکه چقغه نینگ ده قیشدی هم یادینگ دن چپقرمه !
په دو بی کی چی لاره و هی ژمی له یاده مه باسه !
در تابستان که راه میرفتی زمستان را از یاد میر !

* * *

۲۵۷۶ - یازدی کیلیشی ساو غه سیدن معلوم .
میری .
کال دپسرلی شخه معلو (داوپری راتلل دهغه دسو غات
نه معلو میری) .
سالی که نکو سست از بهارش پیدااست . (آمدن تابستان
از تحفه وسو غاتش معلوم است) .

* * *

۲۵۷۷ - یا زروزیده گی یاغین ایکی سیوشکن دی ملاقاتیگه او خشر ،
تیز کیلیب تیز کیتتر .
دپسرلی باران زر تیریری . (یا داوپری باران دوام نه لری) داوپری
باران ددوو مینو دلیدو په شان زر راخی اوخی .
باران تابستان مانند ملاقات دو عاشق است ، تیز می آید و تیز
می رود .

* * *

۲۵۷۸ - یا زرینگ بو لسون ، یازور ینگ بولسون .
یابه زر لری ، یازور .
یا زر داشته باشی یازور .

۲۵۷۹ - یازگی محنت ، قیشگی راحت . یا : (تابستانی تاشی ، زمستان دی آشی .)

ددوبی زحمت په ژمی راحت یاوایی (داوړی پارو په ژمی دارو .)
محنت تابستان را حست زمستان است .
یا : (داوړه لو بننی ، دژمی نگولی .)

* * *

۲۵۸۰ - یاستق دی اوزاقدن کورسه کوزلری یو میله باشلی دی .
دبا لښت په لیدو خو بورخی .
بالشت راکه از دور ببیندچشمانش به خواب میرود .

* * *

۲۵۸۱ - یا سردن کیچه سن یایار دن .
یابه له سره تیر یسری یاله یاره .
یا از سر تیر می شوی یا از یار .

* * *

۲۵۸۲ - یاش یا غاچ ایگیلر .
لمده لښته تاویری .
خمچه تر تاب میخورد .

* * *

۲۵۸۳ - یاش آغچکه بالته اور گن قول کوکرمس .
چی لمدی لښتی پری کوی ، آخر پری کیری .
دستی که نهال تازه را می برد قطع می شود .

* * *

۲۵۸۴ - یاش ایشه سون ، رو زکورسون .
خوانان دی کار و کسری خپل روز گار دی ووینی .
جوانها کار کنند و لذت جوانی را ببینند .
یا : (جوان زندگی کندولذت زندگی را ببیند .)

* * *

۲۵۸۵ - یاشدن خطا ، قری دن عطا .
له کشرانو نه خطا ، له مشرانو نه عطا (بخشش یا بخښنه) .
از خوردان لخشیدن ، از کلان ها بخشیدن . (یا) از خوردان
خطا واز بزرگان عطا .)

* * *

۲۵۸۶ - یاشلیک ده بیلکه نینگ ، تاشکه یازگه نینگ ، قری لیگ
ده بیلکه نینگ ، موزگه یازگنینگ .

چی بی زده کری په طفلی-هیر به بی نه کری په پیری .
(چی بی زده کری په پیکي، هیر به بی نه کری تر پیری . یا :
هر آن علمی که کسب اندر صغر شد . به خاطر ثبت چون نقش
حجر شد .

* * *

۲۵۸۷ - یاشو للوغ حرمتی افرض .
دلو یانو درناوی فر ضدی .
احترام بز رگان فر ضاست .

* * *

۲۵۸۸ - یاشو للوغ نی عزت ایت !
دلویانو درناوی کوه !
بزرگان را احترام کن !

* * *

۲۵۸۹ - یاشینگک ایتمش، ایشینگک بیت مش .
چی پیر شوی ، نوز هیرشوی (یاچی زور شوی نودیغو ر
شوی) . (چی او یا کلن شوی نور خلاص شوی .)
شصت و شکست یا : (که پیر شدی ، زهیر شدی .)
یا : (سنت که به هفتادرسید کارت تمام است .)

* * *

۲۵۹۰ - یاشی یوغدی عقلی یوق .
چی هلك دی ملک شو ، کلی دی ورك شو . یا : (دماشوما نو
عقل کم دی .)
آنکه عمر کم دارد عقل کم دارد . یا : (کار بچه - کچه .)

* * *

۲۵۹۱ - یاغاچدی بو شینی قورت ییدی .
چنجی پو ست لر گسی خوری .
چوب نرم را کر م می خورد .

* * *

۲۵۹۲ - یاغ اچیق بو لسه پلاوی هم اچیق بو له دی .
چی غوری ترخه وی پلاوی هم ترین راخی .
اگر روغن تلخ بود ، پلاوش هم تلخ می آید .

* * *

۲۵۹۳ - یاغ ایچیده یالچیمگن بغری قاره .

خوار په هندوستان هم خوار وی .
نا سوده کجا رود که آسوده شود .

* * *

۲۵۹۴ - یاغ سالمه سنگ شمع یا نس .
چی غور نه وی شمع نه سوزی .
تا روغن نیندا زی شمع نمی سوزد .

* * *

۲۵۹۵ - یاغلیق کوزه تشیید نیلینور .
دغور یو کپی په لید وپیژندل کیری .
کوزه روغن دار از بیرونش معلوم میشود . یا: (گاوشیری از
خوشه دمش معلوم است .)

* * *

۲۵۹۶ - یاغ یاغقه تامه دی ، پیاوه گه جزوجیز .
غوری په غور یو بی آواز توپیری او په پیاوه جغهار کوی .
روغن در روغن به خاموشی می ریزد و در پیاوه جزوجیز میکند .

* * *

۲۵۹۷ - یاغقه نینی بیگین ، یره شکه نینی کیگین !
مری په خپله خوښه خوره ، کالی دخلکو په طبیعت اغو نده . چی
ور باندی لگیری ویی خوره چی در باندی زیبیری وایی غونده !
آنچه راکه به جانت می نشیند بخور ، آنچه راکه به ننت
می زبید پپوش !

* * *

۲۵۹۸ - یالغان ایله ایمان بیر بیرده توخته مس .
درواغ او ایمان سره یو خای نه اوسیری . یا: (دقوی ایمان
هیخکله درواغ نه وایی .)
دروغ و ایمان یکجا نمی ایستند . (ایمان قوی و دروغ با هم
جور نمی آیند .)

* * *

۲۵۹۹ - یالغا نچیده و فابولمس .
دروغجن وفا نه لری .
دروغگوی وفا ندارد .

* * *

۲۶۰۰ - یالغانچی دنیا ده را حت تاپمس .

- درو غجن په ټول عمر کې راحت نه ویني .
 درو غگوی در تمام عمر خود راحت نمی بیند .
 یا : (دروغگوی دشمن خداست .)

* * *

- ۲۶۰۱ - یالغا نچینی او یی یا نیپتی ، هیچ کس ایشا نیپتی .
 ددروغجن کور چی وسوزی هم څوک باور نه کوی .
 خانه دروغگوی اگر بسوزدهم کسی باور نمیکنند .

* * *

- ۲۶۰۲ - یالغا نچی نینگ راست سوزی هم یالغان بولور .
 ددرواغجن رښتیا خبره هم درواغ ده .
 گپ راست دروغوی هم درواغ است .
 یا : (اگر دروغ گوی بگوئید «شیر سفید است» کسی باور نمیکنند .)

* * *

- ۲۶۰۳ - یالغا نچینی شهاد تیگه هیچکس ایشا نیپتی .
 ددرواغجن په شاهدی څوک باور نه کوی .
 شهادت دروغوی را کسی باور نمیکنند .

* * *

- ۲۶۰۴ - یالغا نچینی یا لغا نی توگنمس .
 ددروغجن دروغ پای نه لری .
 دروغ های دروغ گوی خلاص شدنی نیست .

* * *

- ۲۶۰۵ - یالغا نچی یالچیمس ، اوغری بای بولمس .
 دروغجن هریری نه ، اوغل دولت مند کیری نه .
 دروغوی سیر نمی شود و دزد اړوتمند نمیشود .

* * *

- ۲۶۰۶ - یالغاندی تینگلش یا لغان سوزلشدن هم قین .
 ددروغو اوریدو نیکی ددروغجن خچه هم بدوی .
 گوش کننده دروغ از گوینده دروغ بدتر است .

* * *

- ۲۶۰۷ - یالغانچی یالغان سویلر ، سونگره اوزی هم ایشانر .
 دروغجن دروغ وایی ، او بیابا خپله ور بانندی باور کوی .
 دروغگوی دروغ میگوید و بعداً خودش باور میکند .

۲۶۰۸ - یالغان ، یالغان بویا لغان، فیل دی یوتیپتی ییلان .
دالوی دروغ دی چی وا یی مار پیل و خوړ .
این دروغ شا خدار است که گویند مارفیل راقرت کرد (بلعید .)

* * *

۲۶۰۹ - یالغیز آتتی چنگی چیقمس، چنگی چیقسه هم دانگی چیقمس .
دیوازی آس دپنبو گرد کم وی .
از سم اشپ تنها گـردنمیخزد ، اگر گردد هم بخیزد شهرتش
زیاد نمیگردد .

* * *

۲۶۱۰ - یا لغیز دی یاری ، خدا .
خدای ، دبی کسو یار دی .
یار بی کسان خداست .

* * *

۲۶۱۱ - یالغیز دی رفیغی شیطان ایמוש .
دیوازی انسان ملگری شیطان دی .
رفیق آدم تنها شیطان است .

* * *

۲۶۱۱ - یالغیز لیک انسان گه هر تیرسه نی قیلدیره دی .
یوازی توب انسان هر شی ته اړ باسی .
تنها یی انسان را محتاج هر چیز میکند . یا : (روزگار آئینه
را محتاج خاکستر کند) .

* * *

۲۶۱۲ - یالغیز لیک او لیمد نیمان .
یوازی توب دمرگ نه بد دی .
تنهایی از مرگ بد تر است .

* * *

۲۶۱۳ - یالغیز لیک تینگر یگه یره شور .
یوازی توب یوازی خدا ی لره بنایی .
تنها یی تنها زینده خداوند است .

* * *

۲۶۱۴ - یالغیز هو کوز قو شگه قوشیلمس .
په یوه غوایی یوی نه کیبری .
بایک گاو قلبه نمی شود .

۲۶۱۵ - یالغیز بیگیت الپ بو لوز، الپ بولسه هم قلب بولور .
بی ملگری خوان که پهلوان (اتل) شتی هم بنه پهلوان نه شی
کیدای .

جوان بی کس و بی رفیق پهلوان خوب نمیشود .

* * *

۲۶۱۶ - یا لغیز بیگیت دن دیوال قورقه دی .

دیوازی خوان نه یوازی دیوال ویریزی .

از جوان تنها فقط دیوار می ترسد و بس .

* * *

۲۶۱۷ - یامان آنتی یا لسی کوپ .

دیکاره آس یال ببری .

اسپ خراب یک قلنخ (۱) یال دارد . یا گویند : (یابو را از

یالش معلوم است) .

* * *

۲۶۱۸ - یامان آدم خاتینی نسی قریتر .

دبد انسان بنجه زر زریری .

آدم بد زنش را زود بهرمیکند .

* * *

۲۶۱۹ - یامان اتلیققه یانداشمه !

دبد نا مو سره مه کینه !

با آدم بد نام در تماس نشو! یا گویند (به جایگاه تهمت نرو !) .

* * *

۲۶۲۰ - یامان اوز ایاغیدن ییتر (یوقالر) .

بد انسان په خبله خان ورکوی .

آدم بد با پای خود گم می شود .

* * *

۲۶۲۱ - یامان اوز یگه تارتر .

خاین په غوز بیداروی . یا: (دغله په بزیره خس دی .)

دزد در کلاه خود پر دارد . یا گویند : (چه گوساله گوساله

میکنی ؟ (یک قصه دارد .)) یا: (مثل دیوار نم کش هستی .)

* * *

۲۶۲۲ - یامان ایشک یکی تیپر .

* * *

(۱) یک قلنخ ، یک بغل مثلیکه گویند «یک دامن گل» .

کچه خر غیر گی لغتسی وهی .
خر خراب دو دفعه لکد می زند .

* * *

۲۶۲۳ - یامان بولسه هم ایل یخشی، اوزاق بولسه هم یول یخشی .
سمه لاره که لویه هم وی دکبری خخه بنه ده ، خپل قام که
بد هم وی دبی قامی خخه بنه وی . دقام به بازه کی داسی
هم وایی : (چی بی قامه شی ، بی مقامه شی .)
اگر بد هم باشد قوم خوب است و اگر دراز هم باشد راه خوب
است .

* * *

۲۶۲۴ - یامان تخم دن یخشی میوه کوتاهه !
دبد تخم نه بنه میوه مه غواره !
از تخم خراب ثمر خوب تقاضا نکن !! (تخم بد میوه اش بد)
یا گویند : (گندم از گندم بروید جوزجو .)

* * *

۲۶۲۵ - یامان تیمیردن شمشیریسلمس .
دخرابی او سینی خخه توره نه جو پیری .
از آهن خراب شمشیر جور نمیشود .

* * *

۲۶۲۶ - یامان خاتین ایرینی قرینه دی ، یامان ایر زنینی چرینه دی .
بده بندخه خپل میره او بده میره خپله بندخه زر زپوی .
زن خراب شو هرش راوشوهر خراب زنش رازود پیر
می کند .

* * *

۲۶۲۷ - یامان خاتین ، عمر دی ایگای .
بده ماندینه تنگه مو چنه ده . یا : (بده بندخه کبره پوینتی ده
چی ماته به شی سمه بانه شی .)
زن خراب آفت عمر است . یا (زن خراب آتش عمر است .)

* * *

۲۶۲۸ - یامان درد گه یا مان دوا .
بد درد ته بد در مل پسه کار دی . یا (دبد مرض بده دواوی) .
درد بد ، دوا ی بد .

* * *

۲۶۲۹ - یامان دن سوره سنگسک «یاوکیلدی» دیدی .

۲۶۳۰ - له بد څخه گه ښه غوا پی ټوبد به ټری واورنی .
از آدم بدچیزی بیرسه سی فوراً خبر بد میدهد .

* * *

۲۶۳۰ - یاماندن قاچ، یخشیگه قولاج آج !
دبد انسان څخه یا غلسی اوسه یالیری !
از بد بگریز ، با خوب بیامیز !

* * *

۲۶۳۱ - یاماندن یار تی قالور .
دبد انسان څخه بسده ښه پاتی وی .
از آدم بد کار ناتمام می ماند . یا گویند : (بد کارها رالایاو
(خیت) میکند .)

* * *

۲۶۳۲ - یا ماندن یخشیلیک چیقمس .
دبد انسان نه هیڅکله چاته ښه نه رسیری .
از آدم بد کار خوب سر نمی زند . یا گویند (بدید است
ارچه نیک دان با شد سنگ است ارچه پا سبا ن
باشد .)

* * *

۲۶۳۳ - یاماندی او پگنی ، تیوه نی تیپ گنی .
دبد انسان ښکو لول لکه داوښن لغته ده .
بوسه آدم بد مانند لگدشتر است .

* * *

۲۶۳۴ - یاماندی اوز بلاسی باشیگه بیتر .
بد نیتی دڅان نیستی ده . یا : (خاه کن په خاه کی دی) .
نیت بد ، قضای سر . یا : (چاه کن در چاه است) .

* * *

۲۶۳۵ - یا ماندی او لد یو سنگ (حتی) کاساوینگ هم کوکراموش .
که بد انسان له میڅه یوسی نو اور لړو نی به دی هم
شنه و نه شی .
آدم به را بگشی (حتی) الاوشورک (۱) تو هم درخت می شود .

(۱) چوبی است که با آن آتش تنور را شور میدهند تا به
خوبی و روشنی بسوزد .

۲۶۳۶ - یا ماندی ایشی بوزماق ،
دبد انسان کار تل نفاق اچول وی ،
عادت آدم بد همیشه نفاق اندازی است .

* * *

۲۶۳۷ - یا ماندی کور مگو نچسه یخشینی قدرینی بیلمی سن
دنیو په قدر هغه پو هییزی چی یی بدلیدلی وی .
تا آدم بد را نبینی قدر انسان خوب را نمی فهمی . یا :
(قدر عافیت کسی داند که بمصیبتی گرفتار آید .)

* * *

۲۶۳۸ - یامان روز لر یخشی بولر ، یامان آدم یخشی بولمس .
بده ورخ بنه کیری ، مگر بد انسان نه .
روو های بد خوب می شود ، آدم های بد نه .

* * *

۲۶۳۹ - یامان سوز انسان دی دیندن چقه ره دی .
بده خبره انسان بی دینه کوی .
گپ خراب انسان را از دین می کشد .

* * *

۲۶۴۰ - یامان قا ووندی تخمی کوپ بوله دی .
کچه خر بوزه دیر ز ی لری .
خر بوه خراب تخم زیاد دارد .

* * *

۲۶۴۱ - یامان گپ باشگه بلا .
بده خبره دسر بلاده .
گپ بد بلای جان است . (زبان سرسبز میدهد بر باد .)

* * *

۲۶۴۲ - یامان گپ تیز تر قه لر .
بده خبره زر هر خای ته سیری .
گپ خراب زود سر زبان هامی افتد .

* * *

۲۶۴۳ - یامانگه یاغ یره شمس ، کل گه سر یمساق .
دبد انسان په طبعه زیسپ غوری او دیک انسان په طبعه هوگه
نه جوهر یسری .
به طبع آدم بد رو غن زرد خوش نمی آید و به طبع کل سیر .

۲۶۴۴ - یامان گه یامان بول ، یخشی گه یماق بول .
دنبو په مقابل کی بنه اودبدو په مقابل کی بدکول عدالت دی .
یا : (په درنو دروند ، په سپکو سپک .)
با بد بدباش و با نیسک بییوند . یا : (بابدان بدباش و با نیکان
نکو - جای گل گل باش و جای خار خار .

* * *

۲۶۵۴ - یامانگه یانداشسنگه بلاسی یوقر ، قازانگه یا نداشسنگه
قراسی یو قر .
له بدو سره چه اوسی که بدنه کپی بد به یوسی .
با ماه نشینی ماه شوی - بادیک نشینی سیاه شوی .

* * *

۲۶۶۶ - یامانگه یا نداشکن ، ییقلمی قالمس .
که دیدو سره گرخی بد به پرخی .
هم نشینی با بدان عا قبت بد دارد .

* * *

۲۶۶۷ - یامانگه یا نداشمه !
چی په خره دی کار نه وی «ایشه» ور ته مه وایه . یا : (چی نه
کار هلته شه کار ؟)

یا : (دجاهل نه یا لری ، یاغلی .)
طلب صحبت خسان نکنی - تکیه بر عهدناکسان نکنی . یا : ()
بابد میا میز !

* * *

۲۶۴۸ - یامانگه یخشلیک قیلمه ، اوندن یخشلیک کوتمه (تقاضا قیلمه !)
دبد انسان سره مه بنه کوه ، اومه ورخته بنه غوازه !
به آدم بد نه خو بی بکن ونه خوبی تقاضا داشته باش !

* * *

۲۶۴۹ - یامانلیک قیل با خبر بول ، یخشلیک قیل امید وار بول !
چی بدی و کپی هونبیار اوسه ، چی نیکی و کپی امید وار !
بدی کردی خبر دار باش ، خوبی کردی امید وار باش !

* * *

۲۶۵۰ - یامانلیک قیلگو نجسه یخشلیک قیل !
بنه پر بدو دمپرو کاردی . یا (بنه به دی لوپ کی ، بد به دی
خوپ کی .) یا : (بنه کوه ، بد مکوه !)

از خوبی چه بدی دیده ای که بدی می‌گنی؟ یا: (بدی نکن خوبی بکن!)

* * *

۲۶۵۱ - یامانلیک هر کیشینی کاری، یخشیلیک ایر کیشینی کاری .
دبدو سره ننه د میسر و کار دی .
بدی را هر کسی میتوانداگر مرد هستی نیکی بکن !

* * *

۲۶۵۲ - یامان مینن یاتمه، ایر ته توریب ایت مه !
دبدانو سره مه کنبینه که کیناستی حال مه وایه !
با ماه نشینی ماه شو ی- با دیگ نشینی سیاه شوی (با بدان
کم نشین که بد مانسی) یا: (همراه بدان نه نشین و اگر
نشستی بکسی نگو !)

* * *

۲۶۵۳ - یامان مینن یو لداش بولمه، نادان مینن سرداش بولمه !
دبدانو سره ملگر تیا مه کوه او ناپوهانو ته خپل حال مه وایه !
با آدم بد همراه نشو و با آدم نادان همراز !

* * *

۲۶۵۴ - یامان همسایه نی ضر ری ایتی محله گه یتنه دی .
دبد گاونوی ضرر او و کلیوته رسیری .
ضرر همسایه بد به هفت محله (گذر) می رسد .

* * *

۲۶۵۵ - یامان یو لداش دن تیا قیخشی .
دبد ملگری نه امسا (عصا) ننه ده .
چو بدست از همسفر بد بهتر است .

* * *

۲۶۵۶ - یامان یور کلی آدم دن خاین چقه دی .
دبد یتنه انسان خخه خاین جو پیری .
از آدم بد نیت خاین بارمی آید .

* * *

۲۶۵۷ - یا مغیر ایگین دی جانی .
باران دنباتاتو ساه ده .
باران روح نباتات است . یا: (باران مرهم گیاهان است .)

۲۶۵۸ - یا مغیر دریا گه یاغر .
باران په دریاب اوری .
باران بدریا می بارد (مراد از کار بیپوده کردن است ، چه
باریدن باران به دریاسودی نه میبخشد .)

* * *

۲۶۵۹ - یا مغیر دن قاجیب چککه توتیلدیم .
له باران خخه تبتتید م ترناوی لاندی می شپه شوه . یا :
(له بارانه جگ شوی ناوی ته کنیناستی)
از باران گریختم به چکک گر فتار شدم . یا از زیر باران به
زیر چکک یا : (از زیر باران به زیر ناوه .)

* * *

۲۶۶۰ - یا مغیر دن قاجیب قار گه توتیلدیم .
له بارانه تبتتید م په او روکی ولویدم .
از باران گریختم ، در بر ف بند ماندم .

* * *

۲۶۶۱ - یا مغیر روزی ییلقی خوشله مه ، حیت روزی خاتین خوشله مه !
دباران په ورخ آس مه اخله او داختر په ورخ نجلی مه خوښوه !
در روز باران اسپ خوش نکن و در روز عید همسر !

* * *

۲۶۶۲ - یا مغیر یاغر ، بیرا وزینی مقتر .
باران پسرلی راوړی خولافی مځکه وهی .
باران می بارد و زمین لاف می زند .

* * *

۲۶۶۳ - یا نغینگه مشعله او شلب باره سمنی ؟
داور لگیدو خای ته خراغ وړی .
به دیدن حریق با چراغ میروی .

* * *

۲۶۶۴ - یانداشمه گین یاما نگه ، رنگینک اوخشر سامان گه .
دبدانو سره مه کینه چی په بدواخته کیری .
با ماه نشینی ماه شوی - بادیک نشینی سیاه شوی .

* * *

۲۶۶۵ - یانکن دنیا (مال) ، او لکن بابا مینن افتخار بولمس .
په مړه شوی بابا او په تلوشنتو افتخار درست نه دي .

به مال حریق شده واجداد از دست رفته افتخار مکن !

• • •

- ۲۶۶۶ - یانیده بیر پیسه سی یوق-تیوه نی تیشینی کور ر .
په جیب کی پیسه نه لری، داو بنانو غابنونه گوری .
در جیبش یک پول ندارد از هوای بلند دندان شتر را می بیند .

• • •

- ۲۶۶۷ - یاودن ایه گن یره یریر .
چی ددشمن لحاظ کوی، دلاسه یی زخمی کیری .
لحاظ دشمن را کوردی ازدستش زخم میخوری .

• • •

- ۲۶۶۸ - یاوگه بارسه ایل بو لسه دی .
چی دشمن بسی شی دخان دوست کولی یی شی .
اگر پیش دشمن برود آنرا به خود دوست میکند یا گویند :
(مار را به حربه میگیرد) یا: (از شیرنر شیر میگیرد) (مراد
از آدم های حراف و چالاک است) .

• • •

- ۲۶۶۹ - یاووزایت نه او زی بیدی نه باشقه سیگه ییدیره دی .
خوړو نکي سپی یی نه په خپله خوری اونه یی بل ته پریردی .
سگ درنده نه خودش می خورد نه دیگران را بخوردن میگذارد .

• • •

- ۲۶۷۰ - یتیم او ز ایشینی ایشلر، باشقه نی زحمتینی تارتو .
یتیم (مزدور) په خپل کارسر بیره دنور و زحمت هم گالی .
مزدور هم کار خود را می کند وهم زحمت دیگران را می کشد .

• • •

- ۲۶۷۱ یتیم بای بولمس .
یتیم نه بلای کیری .
یتیم بای نمی شود .

• • •

- ۲۶۷۲ - یتیمدی حقینی ییگن بر باد بولور .
دیتیم حق چی چا خوړ لی وی بر باد پیری .
کسیکه حق یتیم را بخورد بر باد میشود .

• • •

- ۲۶۷۳ - یتیمدی ییغلتمه !

یتیم مه زروم !
یتیم را نه گریان که عر خدا به لرزه می آید .

• • •

۲۶۷۴ - یخشی آت که بیر قمچی ، یمان آت که مینگ قمچی .
بنه آس ته یوه مترو که او بدته زر مترو کی به کار دی .
اسپ خوب رایک قمچین به کار است و اسپ بدرا هزار قمچین .

• • •

۲۶۷۵ - یخشی آدم ایل توزر ، یمان آدم ایل بوزر .
بنه انسان قام آبادی ، بدانسان قام ورائوی .
آدم خوب قوم را آباد می کند و آدم خراب قوم را ویران
می کند .

* * *

۲۶۷۶ - یخشی آدم دی کیت گسندن سونگ قدرینی بیله سنن .
دنبه انسان قدر دهغه دتلونه وروسته معلو میری .
قدر آدم خوب را بعد از رفتنش می فهمی .

* * *

۲۶۷۷ - یخشی آشیننی ییدی ، یمان باشیننی .
بنه انسان خپله دوپی خوری ، بد انسان خپل سر .
آدم خوب نان خود را می خورد ، و آدم بدسر خود را .

* * *

۲۶۷۸ - یخشی آغیز گه آش ، یمان آغیز گه تاش .
به بنه خوله آش ، به بد خوله تیره .
به دهن خوب آش و به دهن خراب سنگ .

* * *

۲۶۷۹ - یخشی انجام آغاز یسدن معلوم .
بنه پای دبیل نه معلوم هوی .
انجام خوب از آغازش معلوم است . (سالی که نکو است
از بهارش پیداست) .

* * *

۲۶۸۰ - یخشی او غیل آته سینسی وزیر ایلر ، یمان او غیل آته سیننی
ذلیل ایلر .
بنه زوی پللا وزیر کوی ، او بد زوی یلار ذلیل کوی .
بچه خوب پدرش را وزیر می سازد ، بچه بد پدرش را ذلیل
می سازد .

- ۲۶۸۱ - یخشی اوغیل یورت توزر، یمان او غیل یورت بوزر .
 بنه زوی کلی آبادوی ، اوبدزوی کلی ورائوی .
 بچه خوب ده را آبادمیکند، بچه بد ده را ویران میکند .

* * *

- ۲۶۸۲ - یخشی بچه دن راحت ، یمان بچه دن لعنت .
 دینه زوی نه راحت وی ، او دبد زوی نه لعنت .
 از بچه خوب راحت است و از بچه بد لعنت .

* * *

- ۲۶۸۳ - یخشی بچه نان کیلتیر ر ، یمان بچه غم کیلتیر ر .
 بنه زوی دووی گتهی ، بدزوی غم .
 بچه خوب نان می آورد ، بچه بد غم می آورد (بچه خوب باغ
 دل است و بچه خراب داغ دل) .

* * *

- ۲۶۸۴ - یخشی بوزی ایکی اینی دی ایمه دی .
 بنه خو سی دوه غواوی روی .
 گوساله خوب دو مادر رامی مکد .

* * *

- ۲۶۸۵ - یخشی بولماق ایسته سنگ ، یخشی لر گه ایرگشکین ؟
 که بنه غواوی دبنو خلکوسره ملگر تیاه کوه .
 اگر می خواهی انسان خوب شوی با انسان های خوب یکجای شو!
 (صحبت نیکانت از نیکان کند ایر گریان باغ را خندان کند) .

* * *

- ۲۶۸۶ - یخشی تو خته مس ، یمان یوقالمس .
 بنه نه پاتی کیبری ، او بدنه ورکیبری .
 خوب نمی پاید ، بد گم نمی شود .

* * *

- ۲۶۸۷ - یخشی خاتین او ید ی دو لتی .
 بنه بنه دکور دو لستدی .
 زن خوب دو لت خانه است .

* * *

- ۲۶۸۸ - یخشی خاتین یمان ایردی ایر قیلر ، یمان خاتین یخشی ایردی
 ییر قیلر .
 بنه بنه بد میره بنه کوی او بده بنه میره خرابوی .

زَن خُوب شو هر خراب را خوب میکنند ، زن خراب شو هر خوب
را خراب میکند .
(زن خوب و فرمانبرپارسا - کند مرد درویش را بادشا)

* * *

۲۶۸۹ - یخشیدن آت قالسه دی ، یماندن داد .
دنبه نه نوم پاتی کیبری او دبد نه ایداد (یعنی شکایت) .
از خوب نام می ماندواز بدداد . (اثر ظلم و بی داد) .

* * *

۲۶۹۰ - یخشیدن باغ قالسور ، یماندن داغ .
دنبه خخه باغ پاتی کیبری، دبد خخه داغ .
از خوب باغ می ماند ، واز بد داغ .

* * *

۲۶۹۱ - یخشیدن شرافت ، یماندن کثافت .
دنبه خخه شرافت او دبدنه کثافت .
از خوب شرافت ، از بد کثافت .

* * *

۲۶۹۲ - یخشیدن قندیسن ، یماندن بند .
دنبه نه به قند و خوری او دبد نه به بند .
از خوب قند میخوری ، واز بد بند میگیری .

* * *

۲۶۹۳ - یخشیدن یمانلیک چیقمس .
دنبه خخه بدی نیسه خیری .
از خوب بدی نمی آید .

* * *

۲۶۹۴ - یخشی دوست مشکلات ده بیلینه دی .
دنبه دوست دستو نزو په وخت کی معلو میری .
دوست خوب در وقت مشکلات معلو م میشود .

* * *

۲۶۹۵ - یخشیدن گيله بولمس ، یماندن گيله کیتمس .
دنبه نه گيله نه وی او دبدنه تل گيله وی .
از خوب گيله و گذاری نیست واز بد گيله و گذاری هست .

* * *

۲۶۹۶ - یخشی روز تو غلشیدن معلو م .

بنه ورخ دسپهار نه معلوم مهوی .
روز خوب از بر آمد نشن معلوم است . (روز خوب از سحرش
معلوم است) .

* * *

۲۶۹۷ - یخشی سوز بالدن تاتلی .
بنه خبره دشا تو نه خوپرده .
گپ خوب از غسل شیرین تر است .

* * *

۲۶۹۸ - یخشی سوز تیمیر در بازه نی هم آچر .
بنه خبره فولادی ور هم خلاصوی .
گپ خوب دروازه فولادی را هم باز میکند .

* * *

۲۶۹۹ - یخشی سو زجان آزیغی ، یمان سوزباش قازیغی .
بنه خبره دخان هو ساینده ، بده خبره دسر گوزدی .
گپ خوب راحت جان است ، گپ خراب گرز سواست .

* * *

۲۷۰۰ - یخشی سوزفیلدی هم یولکه سناله دی .
بنه خبره هاتی به لاره کوی .
گپ خوب فیل را هم به راهمی اندازد .

* * *

۲۷۰۱ - یخشی سوز گه ایسلان اینیلین چقه دی .
به بنی خبری پسی هار لسه غاره راوخی .
به گپ خوب ما را از لانه اش می بر آید .

* * *

۲۷۰۲ - یخشی سوز گه قولاق سال ، یمان سوز گه توزاق سال !
بنه خبره واوره او بدی پسی مه گوزه !
به گپ خوب گوش بده و گپ خراب را نشنو !

* * *

۲۷۰۳ - یخشی فضیلتینک ، زیسبوزینتینک .
بنه فضیلت دی ، زینست (شناست) دی .
خضایل نیکو زیبایی انسان است .

* * *

۲۷۰۴ - یخشی قیز گه یوزه ته سی چیقر ، بیبر ته سی آلر .

دنبی نجلی سل تنه غونبتونکی او یوتن کوفکی وی .
دختر خوب را صد نفر خواستگار می شود و یک نفر
میگیرد .

* * *

۲۷۰۵ - یخشی کیشینی آشی هم تاتلی .
دنبه انسان دوپی هم خوندوره وی .
آدم خوب را نا نش هم لذید است .

* * *

۲۷۰۶ - یخشی کیلن او یسدی اوستونی .
بنه ناوی دکور ستنه ده .
عروس خوب ستون خا نه است .

* * *

۲۷۰۶ - یخشی گپ گه تیوه هم چوکه دی .
په بنه خبره اویش هم گونای وهی .
به سخن خوب شتر هم زانو میزند .

* * *

۲۷۰۷ - یخشی گپ هم بیر آغیزدن چیه دی ، یمان گپ هم .
بنه اوبده خبره دیوی خولی شخه وخی .
گپ خوب هم ازیک دهن می برآید وگپ خراب هم .

* * *

۲۷۰۸ - یخشیگه اییک ایله شور، یمانگه تیکه نک .
په بنه انسان با نسی ورینیم ننبلی ، په بد انسان اغزی .
به آدم خوب ابریشم می چسپید و به آدم خراب خار .

* * *

۲۷۰۹ - یخشی گه قاره یوقمس .
په بنه انسان تور ولسی نه ننبلی .
به آدم خوب سیا همی نمی چسپید . یا : (خاک خشک به
دیوار نمی چسپید) .

* * *

۲۷۱۰ - یخشیگه یانداشتیر ، یمان دن ادشتیر !
دنبو سره پی یو جای کره، دبدو نه پی جدا کره !
باخوب یکجای کن ، از بس جدا کن !

۲۷۱۱ - یخشی گه یخشی بول، یمان گه یمان .
دنبه سره بنه اوسه ، دبدسره بد .
با خوب خوب باش با بدبد .
(بابدان بد باش وبانیکا نیکو - جای گل، گل باش و جای
خار ، خار .)

* * *

۲۷۱۲ - یخشی گوشت دن یخشی شور با .
دنبی غو بنی بنه بنسورواوی .
از گوشت خوب شور بای خوب جور میشود .

* * *

۲۷۱۳ - یخشی لباس آرایش ، یخشی یولدانش آسایش .
بنه لباس بنایست دی ، اونبه ملگری هو ساینه ده .
لباس خوب وسیله آرایش است و همسفر خوب سبب آسایش
است .

* * *

۲۷۱۴ - یخشلیک ایر بیگیت تسی کاری .
بنه والی دخوانا نو کاردی .
خو بی کار جوان مردان است .

* * *

۲۷۱۵ - یخشلیک ایکی طرفد ن بو لور .
بنه والی له دواپو خوا وووی (دیوه لاسه ٲک نه خیری) .
خو بی جانبین است (ازیک دست صدا بر نمی آید .)

* * *

۲۷۱۶ - یخشلیک بار جا یگه یمانلیک سیغمس .
ٲه کوم خای کی چی بنه والی وی هلته بدی نه خاییری .
در جاییکه خو بی باشد بدی نمی گنجد .

* * *

۲۷۱۷ - یخشلیک دی دریا گه قیل بیابان دن تاپ .
بنه وکره ٲه سیند کی بی و اچوه ، ٲه بیابان کی به بی بیامومی .
تونیکی میکن و درد جله انداز - که ایزد دربیانات دهد باز .

* * *

۲۷۱۸ - یخشلیک قلیب شکر قیل! یمانلیک قلیب فکر قیل .
ٲه بنه کولو کی شکر کوه ٲه بدو کی ٲام کوه !
خو بی کردی شکر کن ، بدی کردی فکر کن .
(یعنی متوجه عکس العمل و ثمره بدی های خود باش !)

۲۷۱۹ - یخشلیلیک قیل، امیدوار بول، یمانلیک قیل ، خبر دار بول .
په بنه کولو امید واراوسه، په بدو خبر دار اوسه !
خو بی بکن امید وار باش، بدی بکن خبر دار باش (یعنی اگر
بدی کردی غافل مباش .)

* * *

۲۷۲۰ - یخشلیلیک قیلسنگ قیلسنگ یخشلیلیک کوره سن ، یمانلیک
قیلسنگ ، یمانلیک کوره سن .
که بنه کوی بنه وینی ، که بد کوی بد وینی .
خو بی کردی خو بی می بینی ، بدی کردی بدی می بینی .
یا : (این جهان کو هست و فعل ماصدا - سوی ماآید ندا اندرندا)

* * *

۲۷۲۱ - یخشلیلیک کبی سرما یسه جهانده بو لمس .
دنیگنی په خیر سرما یسه په نری کی نشته .
مثل خو بی سرمایه یی در جهان نیست .

* * *

۲۷۲۲ - یخشلیلیک که یخشلیلیک هر کیشینی کار یدور ، یمانلیک
که یخشلیلیک ایریگیگت تی کار یدور .
بنه دبنو په مقابل کی دهرچا کار دی ، او بنه دبدو په مقابل
کی دمیرنو کار دی .
خو بی به مقابل خوبی کارهر کس است ، خوبی بمقابل بدی
کار جوانمردان است .

* * *

۲۷۲۳ - یخشلیلیک یبرده قا لمس، یخشلیلیک ضایع کیتمس .
بنه والی په حمکه نه پا تی کیری او بنه والی نه ضایع کیری .
خو بی به زمین نمی ماند ، خوبی ضایع نمیشود .

* * *

۲۷۲۴ - یخشی مال اوزینی اوزی مقتر .
بنه مال خان په خیله نبیی .
مشک آنست که خود بوید، نه که عطار گوید .

* * *

۲۷۲۵ - یخشی مالیم ، یمان روزیم .
بنه مال می په بدو ورخ کی . (یعنی بنه مال می په بدو ورخ په بنه
راخی) .

مال خوبم ، و روز بدم . (یعنی مال خوبم در روز بد بدردم
میخورد) .

* * *

۲۷۲۶ - یخشی مینن یوردیم بیتدیم مراد گه ، یمان همین یوردیم
قالدیم اویت گه .

دنبه سره گرخیدم به مراد رسیدم ، دبد سره گرخیدم
وشر میدم .

با انسان خوب گشت و گذار کردم به مقصد رسیدم ، با آدم بد
گشت و گذار کردم خجل شدم .

* * *

۲۷۲۷ - یخشی نامکه گرد یوقس .

په تبه نوم دوپی نه پیروزی .

به نام خوب گرد نمی نشیند .

* * *

۲۷۲۸ - یخشینی ایشی ئنا ، یماندی ایشی غوغا .

دنبه انسان کار ئنا ویلدی او دبد انسان کار غوغا کول .

کار آدم خوب ئنا گفتن است و کار آدم بد غوغا کردن است .

* * *

۲۷۲۹ یخشینی سوزی قیماق ، یماندی سوزی توقماق .

دنبه انسان خبره لکه پیروی ، او دبد انسان لکه روی وی .

گپ آدم خوب ما نند قیماق است و گپ آدم خراب
مانند گرز است .

* * *

۲۷۳۰ - یخشینی قربانی بولسنگک ارزیدی .

که دنبه انسان نه خا ن قربان کپی ارزی .

اگر به آدم خوب جان خود را قربان کنی می ارزد .

* * *

۲۷۳۱ - یخشینی مقته سنگ یرشر ، یماندی مقته سنگ اده شر .

دنبه چی صفت و کپی ارزی ، دبد چی صفت و کپی بی لاری

کپی .

خوب را صفت کنی شایسته است ، بد را صفت کنی گسراه

می شود .

* * *

۲۷۳۲ - یخشینی نامی هم تو تیلر یماندی نامی هم .

- دنبه انسان نو م هم یادگیری او دبد انسان هم .
- نام آدم خوب هم یاد میشود و نام آدم بد هم .

* * *

- ۲۷۳۳ - یخشی نیت ، نیم مال .
- بنه نیت ، نیم مال دی .
- نیت خوب - نیم مال است .

* * *

- ۲۷۳۴ - یخشی نیت ، یریم ثروت .
- بنه نیت نیم دو لست دی .
- نیت خوب ، نیم ثروت است .

* * *

- ۲۷۳۵ - یخشی همسایه خیر سیز خویش دن یخشی .
- بنه گاوانهی دبی خیره خیل نه بنه وی .
- همسایه خوب از خویش بی خیر خوبتر است .

* * *

- ۲۳۷۶ - یخشی هو سینگدی یمان خاقینگ بوزه دی .
- بنه هوس دی بد خلق له منخه وپی .
- هوس و آرزوی نیکور اخلق بد خراب میکند .

* * *

- ۲۷۳۷ - یخشی یخشیگه باقر ، یمان دریاگه آقر .
- بنه بنه ساتی ، بد په سیندکی دویبری .
- خوب را خوب نگاه میکند ، بدر دریا غرق میشود .

* * *

- ۲۷۳۸ - یخشی ، یخشی نی قدریگه ایته دی .
- بنه ، دینو قدر پیژنی .
- خوب قدر خوب را می داند .

* * *

- ۲۷۳۹ - یخشی ییگیت یوز یدن معلوم .
- بنه خوان دخیری نه معلومیری .
- جوان خوب از سیمایش معلوم است .

* * *

- ۲۷۴۰ - یخگه بیتیب آفتاب گه یا یه سن می ؟
- په کنگل پی لیکئی او لمر ته پی زدی ؟
- دریخ نوشته ودر آفتاب میمانی ؟

- ۲۷۴۱ - یره مس آدم او ز با شینی اوزی ییدی .
بی عقل انسان خپل سر پخپله خوری .
آدم بد سر خود را خودش میخورد .

* * *

- ۲۷۴۲ - یره مس گه اوز بلا سی کافی .
بی عقل ته خپله بلا بسده .
به نادان بلای خودش کافی است .

* * *

- ۲۷۴۳ - یره مس ، یراسیز تورمس .
بد انسان بی تپه نه پاتی کیبری .
آدم بد بی زخم نمی ماند .

* * *

- ۲۷۴۴ - یریم حکیم جانندن آزدیرر، یریم ملادیندن آزدیرر .
نیمگری طیب دخان بلا اونیم ملا دایمان بلادی .
نیمچه طیب بلای جان، نیمچه مابلای ایمان است .

* * *

- ۲۷۴۵ - یرک دم غنیمت .
یو دم غنیمت دی .
یرک دم غنیمت است .

* * *

- ۲۷۴۶ - یرکه نی یاری خدا .
دبی کسو خدای یار دی .
یار بی کسان خدا ست .

* * *

- ۲۷۴۷ - یرلنغاچ ایشک سودن تایمس .
لوخ خر داو بونه نه داریزی . یا : (یربند سپی له او بو نه نه
داریزی) .
خر لیج از آب نمی هراسد .

* * *

- ۲۷۴۸ - یرنتاقدن عطر چیقمس ، احمقندن باتیر چیقمس .
داغزی شخه عطر نه جو پیری او داحق شخه قهرمان (بهادر) .
از خار عطر نمی بر آید ، احمق قهرمان نمیشود .

۲۷۴۹ - ینگلیش حساب هرات دن هم قیتیدی .
کوب بار منزل ته نسه رسیبری .
بار کچ به منزل نمی رسد .

* * *

۲۷۵۰ - ینگی دوست گه اعتمادکم دور .
په نوی دوست لږ اعتمادکیری .
به دوست نو اعتماد کم میشود .

* * *

۲۷۵۱ - ینگی کیلن کبی قیزه ر .
دنوی ناوی غوندي شرمیبری .
مانند عروس نو سرخ می شود . (خجالت می کشد .)

* * *

۲۷۵۲ - ینگی نی ایسکی سقلمر .
نوی زور ساتی .
نو را کهنه محافظت می کند .

* * *

۲۷۵۳ یورت قوریسنگ او سر سن ، قوریمه سنگ توزرسن .
که دقوم ساتو نکي پی په مطلب رسیبری او که نه وی نو
بربادیبری .
اگر محافظ قوم خودباشی به کمال میرسی واگر نباشی ازبین
می روی .

* * *

۲۷۵۴ - یور تی بایدی ، اوزی بای .
کلی چی موروی انسان په کی هم موروی .
محلّه کسی ثروت مند باشد ، خودش هم ثروت مند است .

* * *

۲۷۵۵ - یور شتی بیلمه گن یول بوزر ، سو زلشتی بیلمگن ایسل
بو زر .
چی په لاره تلل یی نه وی زده لاره ورنوی ، چی خبری یی
نه وی زده نو قام خرابوی .

کسیکه راه رفتن را یاد نداشته باشد راه را خراب میکند ،
کسی که گپ زدن را یاد نداشته باشد قوم را خراب میکند .

* * *

۲۷۵۶ - یور گک ده تیکن مر ض ، اولگن ده هم کیتیمیدی .

هغه ناروغی چی په رو نی که واخلی تر مرگه له مینځه نه ځی .
مرضی که هنگام ولادت به نوزاد برسد تا وقت مرگ هم از
بین نمیروود .

* * *

۲۷۵۷ - یوروگن دریا ، اوتیر گن بوریآ .
تلی دریاب دی اوسید لی بوریآ دی .
رونده دریاست ، نشسته بوریآ .

* * *

۲۷۵۸ - یوروگن یولدن تاپه دی ، اولتیر گن قه یدن تاپه دی ؟
گرځیدو نکى یی په لاره پیدا کوی اوناست یی دڅه نه پیدا
کوی ؟
گرځنده از راه می یا بد ، نشسته از کجا می یابد ؟

* * *

۲۷۵۹ - یورک قریمس ، آرزواریمس .
زپه زپیری نه او تهمه پیری نه .
دل پیر نمی شود و آرزوسیر نمیشود .

* * *

۲۷۶۰ - یوز بار ، خاطر بار .
دانسان مخ دخدای له نوره دی .
روی است خاطر است (یعنی لحاظ وپاس است .)

* * *

۲۷۶۱ - یوز سیزدن یوزینگدی اوزاق توت !
له بی مخه نه خان لری وساته !
از بی روی روی خود رادور بگیر !

* * *

۲۷۶۲ - یوزش بیلمه گن دریا ده چوکر .
خوک چی لا مپوزن نه وی به سیند کی پوبیری .
کسیکه شناوری ندا ندر دریا غرق میشود .

* * *

۲۷۶۳ - یوزگه ایتیل گن گپدی زهری یوق .
خبره چی مخا مخ وشى زهر نه لری .
سخنی که روبر گفته شود زهر ندارد .

۲۷۶۴ - یوزگه یوزتو شگند ، کونگول ، یو مشر موش .
منخ چی مخامخ شی ز په شمیرمی .
روی که به روی بیفتسدل می شرمه .

* * *

۲۷۶۵ - یوزی گوزل دن خو یی گوزل افضل .
دصورت نه سیرت بنه دی .
سیرت زیبا از صورت زیبا بهتر است .

* * *

۲۷۶۶ - یوز یکه تو فله سنگک یا مغیر حساب لیدی .
چی په منخ یی تو کسری باران یی کنی .
اگر برویش تف کنی باران حساب می کند .

* * *

۲۷۶۷ - یوز یوزدن عار له نور .
ستر گی له ستر گوسرمیری .
چشم از چشم می شرمه .

* * *

۲۷۶۸ - یوز یوزگه تو شر ، مهر کوزگه .
مینه په تلور اتلوزیا تیری کله اراخه کله بهزه دوخم مینه .
روی به روی می غلته مهر در چشم است .

* * *

۲۷۶۹ - یوغان چوزیله دی ، انکیچکه اوزیله دی .
په تکلیف کی چاغ ډنگر کیری اوډنگر له منخه څی .
در وقت تکلیف ، آدم چاق لاغر میشود ولاغر از بین میرود .

* * *

۲۷۷۰ - یو قالگن بیچا غدی سا پی آلتین .
دور کی شوی چری تیکی طلایی وی . (دمه زوی ستر گی
غتی وی) .
غلاف کارد گم شده طلایی بود .
یا : (خرموده ، پالان زری) .

* * *

۲۷۷۱ - یو قالگنی یخشی بو لدی باشیم که تار ایدی .
بنه شوه چی ور که شوه په سز کی می تنگه وه .
خوب شد که گم شد به سرم تنگ بود .

۲۷۷۲ - یوق بوغدای گه یوق تیگیرمان .
چی غنم نه لری هغه ژرنده‌خه کوی ؟
کسیکه گند م ندارد آسیارا چه میکند ؟

* * *

۲۷۷۳ - یوقد یکی همیشه یوق .
به نیستی کی هر شه نشت‌وی .
خانه نیست همیشه نیست‌است . (یعنی خانه مفلس همیشه
خالی است .)

* * *

۲۷۷۴ - «یوق» دیمه یوق بولور .
مه وایه چی «نشته» چی نشت به شی .
«نیست» نگو، نیست می‌شود .

* * *

۲۷۷۵ - یوققه توان هم یوق .
چی شه نه وی وسه هم‌نه‌وی .
به نابودی (نیستی) توان هم نیست .

* * *

۲۷۷۶ - یوقله گه نیم‌الدیم دن‌چپقدی .
رانه وركشوی را‌شخه پیدا‌شو . یا : (جغ غوا‌ری ، جغ به غا‌ره)
گم شده ام از نزد خودم پیدا شد . یا گویند : (خرته پام‌خرمی
شور م) (یعنی خر در زیر پایم هست و خرمی پالم .)

* * *

۲۷۷۷ - یوقلیک تاشدن سخت .
نیستی دتیری نه سخته‌ده .
نیستی از سنگ سخت تر است .

* * *

۲۷۷۸ - یوقلیک شور پیشا نه‌لیک .
نیستی ، بد بختی ده .
ناداری شور پیشانه گسی است . یا : (ناداری بد بختی است .)

* * *

۲۷۷۹ - یوقتی او ندریب بولمس .
دنیستی نه شه نه‌خیزی .
از نیستی چیزی پیدا نه می‌شود .

۲۷۸۰ - یوگوروك (یورغه) آت، بی بهاآت .
یرغه آس قیمت نه لری .
اسپ یورغه (چار نعل) بها ندارد .

* * *

۲۷۸۱ - یول ایری (مرد) یو لده کیرک .
سپی په سفر کی معلومیزی . یا: (خوانمرد په سفر کی په کاردی) .
مرد را در راه معلوم می شود . یا: (مردی و جوانمردی در
سفر لازم است) .

* * *

۲۷۸۲ - یو لچی عباس ، کیمسه باقمس .
لاروی عباس پاچا دی خوک پری کار نه لری .
راه رو عباس (شاه عباس) است کسی به او کاری ندارد .

* * *

۲۷۸۳ - یو لبرس جنگلده بندد قالمس .
ببر په خنگل کی بند نه پاتی کیری .
ببر در جنگل بند نمی ماند .

* * *

۲۷۸۴ - یولچی گه یول قیسقه زر .
په تلو لار لندیزی .
به گردنده (راهرو) راهش کوتاه می شود .

* * *

۲۷۸۵ - یولچی یو لینی تاپر .
لاروی خپله لار مومی .
راه روراهش را می یابد .

* * *

۲۷۸۶ - یولدن ادشسنگک . یول کورسه توجی تاپیلور .
که لاره ورکه کپی لاریشونکی دزته پیدا کیری .
اگر راه گم شوی را همناییدا میشود .

* * *

۲۷۸۷ - یولدن ادشگن گه کو پک سیسی بلبل آواز یدن افضل دور .
په صخره کی دلاری په غلطشوی انسان دسپی آواز دبلبل
آوازه نینه لگیری .
به مسافری که راهش را گم کرده است آواز سنگ خوش آیند تر
از آواز بلبل است .

۲۷۸۸ - یولدن قالسنگ قال اما یولداش دن قالمه !
که دلاری خخه پا تی شوی خیردی ، خودملگری نه مه پاتسی
کیزه !
از راه جدا شو ولی ازهمراه نه !

* * *

۲۷۸۹ - یولدن یور گن یوقالمس .
په سمه لاره تلو نکلی نه ورکیبری .
مسافری که به راه را ست برود راه گم نمیشود .
یا : (در راه راست خطر نیست) .

* * *

۲۷۹۰ - یولده توغری یور گن که کیمسه تیگمس .
خوک چی په لاره سم خی ، دچاپری کار نه وی .
آنکه براه راست برود کسی رابوی کاری نیست .

* * *

۲۷۹۱ - یولدی عذاب ، گور دی عذابی .
دسفر عذاب دقبر عذاب دی .
عذاب راه مثل عذاب گو راست .

* * *

۲۷۹۲ - یولدی یور شی کیرک ، بورچدی او ته شی کیرک .
په لاره تلل لازم دی اودوجدان سم اجرا کول .
راه را رفتن لازم است و وجدان را حسن عمل .

* * *

۲۷۹۳ - یولدی یور گن دن سوره، در ددی چیککن دن سوره !
دلاری تکلیف دلاروی او ددرد تکلیف د دردمند نه و پونبته !
راه را از راه روبپرس ، در درا از درد منه (مریض) .

* * *

۲۷۹۴ - بیتیمیش ایکی دره د نسو کیلتیره دی .
دوه او یا درو خخه او به بهوی . یا : (دزخمی خخه شودی
اخلی) یا (دشگو نه کوچ وباسی) .
از هفتاد و دو دره آب جاری میکنند . (یا گویند از شیور نر شیر
می گیرد) (مراد از آدم سرزور است) .

۲۷۹۵ - ییتی اولچب ، بیرکیس !
اوه واری بی اندازه کسه بیایی پری کره!
هفت مر تبه اندازه کن ، یک مر تبه بیر !

* * *

۲۷۹۶ - ییتیسیده نی بو لسه ؟ ییتمشیده هم شولدور .
خه چی په اووه کلنی وی په اويا کلنی به هم هفه وی .
چیز یکه در هفت سا لگی باشد در هفتاد هم همانچیز خوا هد
بود . یا : (به هفت نشد به هفتاد نمیشود) .

* * *

۲۷۹۷ - بیر آلدینگ بیتدینگ ، بیرساتد ینگ بیتدینگ .
که خمکه دی واخیسته آبادیری ، که دی خرخه کسه
بربادیری .
زمین خریدی معور شدی ، زمین فروختی معدوم شدی . یا
گویند : (زمین خریدی آباد شدی ، زمین فروختی برباد
شدی) .

* * *

۲۷۹۸ - بیراقده گی کشنه شر ، یقین دیگی تشله شر .
دلیرو ستاینه کوی اودنژدو بدوایی .
اگر دور باشند با هم محبت می کنند واگر نزدیک باشند
جنگ ویر خاش می کنند .

* * *

۲۷۹۹ - بیر بوگردن بیر قور قر ، بیر قورمه سه هم ایل قورقر .
خوک چی تل خمکی ته گوری خمکه ور خخه بیریری ، که
مخکه ونه ویریری نو خلك تری ویریری .
کسی که همیشه به زمین نظر میکند زمین ازومی ترسد . اگر زمین
نترسد مردم ازو میترسند .

* * *

۲۸۰۰ - بیر تقیج جا نوردی جانی بوکیر تریب چقه دی
دخپروونکی ساه په چیغووخی .
جان جانور درنده با چیغ و فریاد می برآید .

* * *

۲۸۰۱ - بیر تقیج قوشنی عمری قیسقه بوله دی
دخورو نکی مارغه عمر کموی .
عمر پرنده درنده کو تاهمی باشد .

۲۸۰۲ - بیر تویمه گو نجه ایسل تویمس .
ترخو مخکه مره نشی، ولس نه مریزی .
تازمین سیر نشود ، مردم سیر نمی شوند .

• • •

۲۸۰۳ - بیر تیندی سرر ، او ت کویدی رر .
مخکه هو سا ینی راو لسی او اور سوزوی .
زمین آسود گی می آورد و آتش میسوزاند .

• • •

۲۸۰۴ - بیردی آلد تگن اوزی الده نور .
خوک چی خپله مخکه غولوی، خان غولوی .
کسی که زمینش را فریب دهد خود را فریب میدهد .

• • •

۲۸۰۵ - بیردی اوستی هم بار ، استی هم بار .
خمکه هم لاندی باندی لری .
زمین هم سر وزیر دارد . (یازمین هم پایان و بالا دارد .)

• • •

۲۸۰۶ - بیردی قولاغی بار .
دیوالو نه هم غوزو نله لری .
زمین گوش دارد . (یا دیوارموش دارد ، موش گوش دارد .)

• • •

۲۸۰۷ - بیردی کور په سی قار .
دخمکی پر ستن واوره ده .
برف لحاف زمین است . (یا میگویند :) برف خمیر هایه زمین
است .

• • •

۲۸۰۸ - بیرقتیغ بولسه هو کوزهو کوزدن کورمیش .
په کلکه خمکه غوایان یوبل ته بشکر اچوی (یعنی یوبل په بشکره
وهی) .
اگر زمین سخت باشد برزه گاو از برزه گاو دیگر می بیند .

• • •

۲۸۰۹ - بیر قدر ینی بیلمه یدی ، بیرایکمه گن نادان لر .
هغه بزگر چه مخکه نه لری دمخکی په قدر نه پوهیری .
دهقا نیکه زمین را کشت نکرده باشد قدر زمین را نمی فهمد .

۲۸۱۰ - پیر قزیمه سنگ آلتین چقمس ، قرماق سالمه سنگسک
بلیق چقمس .
چی مخکه و نه کینی طلاس ته نه راخی ، چی چنگک
سیند ته وانه چوی کبا نلاس ته نه درخی .
تا زمین را نه کاوی طلا بدست نمی آید ، تا بدریا چنگک
نینهازی ماهی بدست نمی آید .

• • •

۲۸۱۱ - پیر کوله سنگ خزینه گه یولیکه سن ، گپ کوله سن
بلا گه یولیکه سن .
چه مخکه کینی گنج مومی ، چی خبره کینی رنج مومی .
زمین را بکاوی گنج می یابی و اگر گپ بکاوی رنج می بینی :

• • •

۲۸۱۲ - پیر گه باقن یو قسا ری چقمس (کوته ریلمه س) .
خوک چی تل مخکی ته گوری پر مخ نشی تلای (پرمختک نشی
کولای) .
کسیکه همیشه به زمین می بیند در زندگی هیچگاه پیشرفت
نمی کند .

• • •

۲۸۱۳ - پیر گه باقر ، یورک یاقر .
چی خمکی ته گوری او به لاره خی فتنه اچونکی وی .
کسیکه زمین را دیده راهی رود فتنه انگیز میباشد .

• • •

۲۸۱۴ - پیر گه توشگنی یتیمدیکی .
هر شه چی به خمکه لویدلی وی ، هغه دیتیم برخه ده .
آنچه به زمین افتیده حق یتیم است .

• • •

۲۸۱۵ - پیر گه (جایگه) قرب سو زسویله !
خبره به خای کوه !
گپ را بجایشی بزن ! یامیگویند : (بی خلته فیرنکن) همچنان
گفته میشود که : (هر سخن جایی و هر نکته مکانی دارد) .

• • •

۲۸۱۶ - پیر مراد ینگه بیتکه زر .
مخکه دی به مقصد رسوی (یعنی چی یکی کار وگری) .
زمین به مرادت می رساند .

۲۸۱۷ - بیر همه نرسه نی کوتسه ر :

دٚولو شیانو بار په خمکه دی .

زمین و زن همه چیز را بر میدارد .

* * *

۲۸۱۸ - بیر همه نرسه نی بیر .

خمکه هر شه خوری . یا : (خمکه ٚول شیان خوری .)

زمین همه چیز را می بلعد .

* * *

۲۸۱۹ - بیر یارلمه دی ، بیر گه کیرمه دیم .

مخکی سوری نه شوه چی زه پری نتو تی وای .

زمین سوراخ نشد که به زمین می در آلمم . (این جمله و قتی

گفته میشود که شخصی منتها در جه خجالت شده باشد .)

* * *

۲۸۲۰ - بیر یخشی نی هم بماندی هم قبول ایتر .

مخکه پرده بو بنه ده . (یا مخکه بنه اوبد دواپه په یو ٚول

قبلوی) .

زمین خوب و بد را می پذیرد . یا : (پرده پوش خوب و بد

زمین است .)

* * *

۲۸۲۱ - بیریم دی آلدینگ ، جانیم دی آلدینگ .

خمکه چی دی را نه واخیسته ، ساه دی رانه واخیسته .

زمینم را گرفت ، جانم را گرفت .

* * *

۲۸۲۲ - بیغلب بیغلب مرزه (جویک) آلسنگ ، اوینب اوینب سوغاره من .

که په ژپ او یاله وباسی ، به خدا به بی او به کری .

گریسته گریسته جو یه بکشی ، خندیده خندیده آب یاری

میکنی .

* * *

۲۸۸۳ - بیغله گن لر بیر روز کولر لر .

چی ژاپی یوه ورخ به و خاندی . یا : (به ژاپسی خنداده .)

آنانکه بگر یند یک رو زمیخندند . یا : (از بی هر گریستن

خندیدن است .)

۲۸۲۴ - ییغله مگن بچه گه مه مه بیر مسلر ،
چی زوی ونه ژاپی مور تی نه ور کوی .
تا طفل نگرید مادرش شیر نمیده .

* * *

۲۸۲۵ - ییغله مه اولیک اوچون ، ییغله گین تریک اوچون !
په مپی بسی مه ژاپه ، دژوندی غم وخوره !
از بی مرده گریه نکن ، غم زنده را بخور ! یا : (پشت آبرفته
بیل نبر دار !)

* * *

۲۸۲۶ - ییغله هی کوزلریم ییغله ، نه کیلگن بارنه کیت گن .
ژاپی سترگو ژاپی ! چی نه دراغلو خوک شته او نه دتلو .
ای چشمانم زار زار گریه کنید که نه از آمده هائریست و نه
از رفته ها .

* * *

۲۸۲۷ - ییقیتیش (بوزیش) آسان ، تورغزیش (توزه تیش) قیین .
جوپول سخت اوورا نول آسان وی .
ویران کردن آسان است ، آباد کردن مشکل است .

* * *

۲۸۲۸ - ییقیت مه ، ییقیلرسن .
خوک مه غور زوه چی په خپله وغورزیری .
کسی را نفلطان که خودت می غلطي . یا گویند : (نزن در مردمان
به انگشت ، که نزنند در ترابه مشست .)

* * *

۲۸۲۹ - ییقیل دنیا باس مینی ، کوزم کورمه سین سنی .
دنیا را بانندی ولویزه ، چی نوره دی و نه وینم .
چه شوای دنیا و مرا زیر بگیر تاترا نه بینم . یا گویند :
(ای زمین سوراخ شو گنه من در آیم .)

* * *

۲۸۳۰ - ییقلسنگک تیوه دن ییقل !
که لوییری له او بنه ولویزه !
اگر می افتی از شتر بیفت !

* * *

۲۸۳۱ - ییقیلگن دی سو یه ماق مرد آدمی کاریدور .

لویدلو ته میرنی تسلسی ورگوئی :
دلجو یی شکست خوردگان کار جوانمردان است :

• • •

۲۸۳۲ - بیقیلگن دی عیبی یوق ، بیقیل مکن بیگیت یوق .
په پریوتو کی عیب نشته داسی خوک به نه وی چی پریوتی
نه وی .
در افتیدن عیب نیست ، جوانی نا افتیده و جود ندارد (یعنی
ناکا می عیبی ندارد هیچ کسی نیست که ناکا می را ندیده
باشد) .

• • •

۲۸۳۳ - بیقیلگن کورش گسه تویمس .
خملو ل شوی پهلوان په پهلوانی نه مریزی .
پهلوان افتیده (مغلو ب شده) از پهلوانی سیر نمیشود
(یعنی ازینکه عقده بدل می ماند می خواهد که باز هم پهلوانی
کند) .

• • •

۲۸۳۴ - بیقیلگن یغاچ گه با لتبه اوره دیگن کوپ تاپله دی .
پروت لرگی هر خوک په تبروهی .
چوب افتیده را هر کس به تبر می زند .

• • •

۲۸۳۵ - بیگن آغیز او یالر .
هغه خو له چی پری خورل شوی وی مراعات لری (چا چسی
دچا مالگه خورلی وی له سترگو یی نه وخی) .
دهنی که نان کسی را خورده باشد می شرمند (یعنی پاس
نمک را می داشته باشد) .

• • •

۲۸۳۶ - بیگیت اولمی رزقی توگن مس .
دژوندی سپی روزی نه تمامیری .
جوانمرد نامرده رزقش خلاص نمیشود (یعنی تا جوان
زنده است رزقش هم هست) .

• • •

۲۸۳۷ - بیگیت باشیدن دو لت بیراق بولمس .
بخت دخوان له سبره نه لیری کیری .

بخت و دولت از سر جوان دور نمیشود . یا: (جوانی موسم
بختیاری است .)

* * *

۲۸۳۸ - بیگیت تی ارقه سیسندن اورمه !
په خوان دشا له لوری وارمه کوه !
جوان مرد را از پشتش نزن (یعنی جوانرا به نامردی نزن) !

* * *

۲۸۳۹ - بیگیت تی اور یشی بیروبولور .
دخوان وار یووی (یعنی خوان یو گوزار کوی) .
زدن جوان يك دفعه است (یا ضربه جوان یکی است .)

* * *

۲۸۴۰ - بیگیت باشیدن هر نیرسه او ته دی .
په خوانا نو هرخه تیزیری .
از سر جوان هر چی میگذرد .

* * *

۲۸۴۱ - بیگیت تی سوزی بیروبولور .
دمیرنو یوه خبره وی .
گپ جوان یکی می باشد یا: (از مردان يك گپ است .)

* * *

۲۸۴۲ - بیگیت تی مالی (دنیا سی) میدانده دور .
دخوان مال په میدان پروتوی .
مال جوان در میدان می باشد .

* * *

۲۸۴۳ - بیگیت درد ینی قیز کیسر ، قیز کیسمه سه قلیغی کیسر ،
قلیغی کیسمه سه ، قویینی کیسه ر .
دخوان درد علاج پیغله کوی که پیغلی یی هم علاج ونه کپ نو
دهفی مکیزو نه یی علاج کوی ، که مکیزو نو یی هم علاج ونکپ
نودهفی غیریی علاج کوی .
درد پسر جوان را دوشیزه جوان درمان میکند ، اگر دو شیزه
درمان نتواند نازوادایش درمان میکند و اگر ، نازوادایش
درمان نکند آغوشش درمان میکند .

* * *

۲۸۴۴ - بیگیت دن قورقمه ، قورقاق دن قورق !

دمپرنی نه مه ویریزه ، دویرندوکی نه وویریزه !
از جوان مرد نترس از ترسو بترس !

* * *

۲۸۴۵ - بیگیت دن قورقمه ، مخنث دن قورق !
دنارینه نه مه ویریزه ، دنرنبخی نه وویریزه !
از جوان مرد نترس از نامرد (مخنث) بترس .

* * *

۲۸۴۶ - بیگیت سایه سی ، چنارسایه سی .
دخوان سیوری د چنارسیوری دی .
سایه جوان سایه پنجه چناراست .

* * *

۲۸۴۷ - بیگیت قیزی بیگیت گه بیر شتی آرزو قیله دی .
میرنی خپله لورمیرنی ته ورکوی .
جوانمرد آرزو دارد دخترش رابه جوانمرد دیگر بدهد .

* * *

۲۸۴۸ - بیگیت کپته من دیسب قورقته دی ، چال اوله من دیسب
قورقته دی .
خوانان په مرور کیدو ا وزا په مره کیدو خپله کورنی
تهدیدوی .
جوان از رفتنشمی ترساند و پیر از مردنش .

* * *

۲۸۴۹ - بیگیت کیلسه ایشگه ، چال کیلسه آشگه .
خوان دی کارته راشی او بوادی چوچی ته .
جوان بیاید به کار ، پیر بیاید به نان (به نان خوردن) .

* * *

۲۸۵۰ - بیگیت گه بیر قزینگی ، الله بیرسین روزقینی .
لوردی خوان ته ور کپه ، روزی یی خدای ورکوی .
دخترت را به جوان (جوانمرد) بده ، روزی اش را خدایم دهد .

* * *

۲۸۵۱ - بیگیت لیک آلتین دور .
خوانی سره زردی .
جوانی دوران طلائی زندگی است . یا (جوانی بهار زندگانی
است) .

۲۸۵۲ - ییگیت لیک آلتین گه تاپیلمس .
خوانی په سرو زرو نه موندله کیری .
جوانی به طلا یا فست نمیشود .

* * *

۲۸۵۳ - ییگیت لیک اوت ، قیزلردی یاقر .
خوانی اوردی پیغلی سوزوی .
عشق موسم جوانی آتشر است دوشیزه گان را در مد هد
(می سوزاند .)

* * *

۲۸۵۴ - ییگیت لیک پادشاه لیک .
خوانی پاچاهی ده .
جوانی پادشاهی است .

* * *

۲۸۵۵ - ییگیت لیک دوریم قه یده سن ؟
خوانی چیری یی ؟
جوانی کجایی یادت بخیر ؟

* * *

۲۸۵۶ - ییگیت لیک ده تو به قیلسنگ بیتله سن ، قریلک ده
توبه قیلسنگ کومیله سن .
تو به چی په خوانی کی گته لری په سپین یرتوب کی یی
نه لری .
در جوانی توبه کردن خصلت پیغمبر است - گربه پیری که
رسید گبرهم مسلما ن میشود .
اگر در جوانی تو به کردی به مقصد می رسی ، در پیری تو به
کردی خاک بر سر میشوی .

* * *

۲۸۵۷ - ییگیت میدانده بیلینده دی .
خوان په میدان کی معلو میری .
جوان در میدان معلوم می شود .

* * *

۲۸۵۸ - ییگیت ضربیگه ییگیت چیده یدی ، ییگیت تی ضربینی
ییگیت کوته ره دی .
دخوان وار خوان تحمل کولی شی ، دخوان وار خوان اخلی .

به دم ضربه جوان ، جوان می باید . یا : (ضربه جوان راجوان
می بردارد .)
(لغت فیل را فیل می بردارد .)

* * *

۲۸۵۹ - ییگیت یراسینی ییگیت توزه تر .
دخوان په زخم خوان پتمی پدی .
زخم جوان را جوان التیا م می بخشند .

* * *

۲۸۶۰ - ییگیتینگ ییگیت بو لسه تاش بقه هم یراگی .
که خوان خوان وی نوکاسه گرب (کیشپ کاسه) هم دهغه
وسله ده .
جوان اگر جوان باشد سنگ بقه هم برایش سلاح است .
یا : (اگر پهلوان پهلوان خوب باشد سنگ بقه هم سلاح
اوست .)

* * *

۲۸۶۱ - ییگیت یوزگه تفلت مس .
خوان داسی شه نه کوی چی ورباندی خجالت شی .
جوان کاری نمیکند که باعث ننگ و خجالتی باشد .

* * *

۲۸۶۲ - ییگیت ییگیت گه آت بغیشلر .
خوان : خوان ته آس بخنسی .
جوانمرد به جوانمرد اسپ می بخشند .

* * *

۲۸۶۳ - ییل ایسمه گونچه کوکوتتی باشی قیمیر له مس .
چی باد نه وی و نه نه بنوری .
تا شمال نباشد شاخ درختان نمی جنبند . یا : (شاخ بته
نمی جنبند .)

* * *

۲۸۶۴ - ییلدی توتیب بولمه س .
دباد مخه نه نیو له کیری .
جلو شمال (باد) گر فته نمیشود (گر فته شده نمیتواند) .

* * *

۲۸۶۵ - ییل کبی کیلگن ، سیل کبی کیتر .

دباد غوندى چى راغلى وى دسيلاب غوندى خى .
چيزيکه مثل باد آمده باشد مثل سيل ميرود .

* * *

۲۸۶۶ - بيل کيليشى نور وزد ن معلوم .
کال دلومرى ورخى نه معلوميرى . (مياشت دلو مرى
ورخى نه معلوميرى .)
سالى که نکو ست از بهارش پيدا است .

* * *

۲۸۶۷ - بيمک بيرمس در ختتى کيسر لر .
بى ميوى ونه دپسرى کولو ده .
درخت بى ثمر را مى برند .

* * *

۲۸۶۸ - يميکدى آزيدن، سوزدى کويپدن تينگرى اسره سون .
د روزى دلر والى اودخبرود دزياتوا لى خخه دى خداى وژغوره .
از کم رزقى واز سير گپى خدا نگاه کند .

* * *

۲۸۶۹ - بيکمدى يخشيسى حا ضرگيسى (تيارى) .
غوره خواره هغه خواره دى چى تياروى .
قال النبى خير البشر - خير الطعام حاضر . يعنى پيغمبر خدا
گفته است که : «بهترين خوراک ها خوراک تيار است .»

* * *

۲۸۷۰ - ييمه ، ايچمه ، بول بخيل ، باى بولمه سنگ مين کفيل .
مه يى خوره ، مه يى آغونده ، اوسه بخيل ، که به اى نه
شوى زه يم کفيل (ضامن) .
نخور ، نپوش باش بخيل ، اگر باى نشدى من ضامن هستم .
(يعنى اگر امساک کردى حتماً ثروتمند مى شوى .)

* * *

۲۸۷۱ - ييمه کينگده توزبو لسون ، سوزينگده شکر بولسون .
په خوړو کى دى مالگه وى او په خبرو کى دى شيرينى (مقصد
دخوړى خبرى خخه دى) .
په خوراکت نمک باشد و به سخت شکر (مراد از سخنان شيرين
است .)

۲۸۷۲ - بیمه گی همسایه دن بولگهن آدم کوپ وقت آچ قالور .
دگاونپی دخوراک په تمه (طمع) سپری تل وزی پاتی کیزی .
یاوایی چه : (چه پردی کورته په طمعه شی - یو من غو بنه
پی کمه شی .)
اگر کسی همیشه از همسایه بخورد اکثر اوقات گرسنه
می ماند .

قوله نیلگن ماخذ لر

مترقی اجتماعی - سیاسی - فلسفی ادبیات لر :

- ۱- لیف تولستوی روس انقلابی نینگ آئینه سی صفتی ده . م . ۱۰ . ت . ۵ . نشری . ۳۸ . جلد .
- ۲- خلق آغزه کی «شفاهی» ادبیاتی باره سیده (سوویت اتنو گرافیه سی) مجله سی . ۱۹۵۴ ع ۴ - شماره .
- ۳- عایله ، شخصی ملک چیلیک و دولت نینگ پیدا بولیشی . مسکو ۱۹۷۳ ع .
- ۴- طبیعت دیا لیک تیکه سی . گو سپو لیت ایزدات . مسکو ۱۹۵۰ ع .
- ۵- هنر باره سیده ۱۰ . جلد . «اوزبیکستان» نشر یا تی تا شکند ۱۹۷۵ ع .

هنری و علمی ادبیات لر

- ۶- ت . گک . آبا یوا . افغان خلق ایجادی باره سیده (روسی تیلیده «شرق یولدوزی» مجله سی . تا شکند . ۱۰ شماره . ۱۹۵۸ ع
- ۷- ت . گک . آبا یوا . نور ستان قبیلله لر نینگ افسانه و عرف عادت لر (روسی تیلیده) تا شکند . ۱۹۶۴ ع
- ۸- م . گک . اسلانوف . افغان فولکلوری و اونینگ سوویت اتفاقیده تدقیق قلنیشی (روسی تیلیده) مسکو شرق شناسلیک انستیتو تی اثر لر - شماره . ۱۹۴۷ ع
- ۹- م . گک . اسلانوف . افغانلر اولرنینگ تیلی و فر هنگی . «آسیا خلق له ری» مجموعه سی . (روسی تیلیده) . سوویت اتفاقی علوم اکادیمیسی میکلو خاما کلای نامیده گی اتنو گرافیک انستیتو تی . مسکو . ۱۹۵۷ ع .
- ۱۰- عبدالله یف ن . افغانستان ده گی اوزبک لهجه له ری . «اوزبک تیلی و ادبیاتی» مجله سی . تا شکند . ۱۹۷۶ ع

- ۱۱ - الویه م . اوزبک خلق قوشیق له ری . تاشکند . اوزبکستان
جمهوریتی «فن» نشر یاتی .
- ۱۲ - الیکینکوف پ . افغانستان ترکستانی ده زراعت مسئله له ری .
(روسی تیلیده) مسکو . ۱۹۳۳ ع
- ۱۳ - ازادووسکی م . ک . روسی فولکلور شننا سلیگی تا ریخی .
(روسی تیلیده) مسکو . ۲ - جلد . ۱۹۶۳ ع
- ۱۴ - انیسیموف ف . ۱ . ف . ابتدایی تمدن انکشافی هر حله له
ری . (روسی تیلیده) مسکو - لنین گراد ۱۹۶۷ ع
- ۱۵ - افغان خلق ضرب المثلری . (روسی تیلیده) . مسکو . ۱۹۶۱ ع
- ۱۶ - س . اسد الله یوف . نمونه ضرب المثل ها و مقال های تاجکان
واوزبکان ولایت قطغن افغانستان . دوشنبه . ۱۹۶۳ ع
- ۱۷ - احمد اف باری . کوچمنچی اوزبیکلر دولتی (روسی تیلیده) .
مسکو . ۱۹۶۵ ع
- ۱۸ - افغانچه مقال و متلله (روسی تیلیده) . ویساتسکی گاور
بیلین و چو یکوف تو پله ب نشرگه تیار له گن . تاشکند . ۱۹۵۰ ع
- ۱۹ - بار تولد و . و . با ختربلخ و تخارستان . ایران نینگ تاریخی
وجغرافیه سی باره سیده مقاله لر . (روسی تیلیده) . اثر لر . ۷ جلد .
مسکو . ۱۹۷۶ ع
- ۲۰ - بیلین سکی و . گک . خلق شعریتی باره سیده مقاله لر . (روسی
تیلیده) م . ۱ . ت . ۵ - جلد .
- ۲۱ - بیلین سکی و . گک . گوگولگه مکتوب . (روسی تیلیده) م
۱ . ت . ۱۰ - جلد .
- ۲۲ - بیلایف و . افغان خلق موسیقی سی . (روسی تیلیده) .
مسکو . ۱۹۶۰ ع
- ۲۳ - بیر تیلسی ی . ا . تر کی خلق لر نینگ قهرمان لیک (حماسه)
افسانه له ریده گی عنعنه لر مسئله سی گه دایر . (روسی تیلیده)
«سوویت شرقشنا سلیگی» مجله سی ۴ - جلد ۱۹۴۷ ع
- ۲۴ - بیرونی ابوریحان . او تگن اولاد لردن قالگن اثر لر (الاثار الا-
باحثیه) . اثر لر . ۱ - جلد . تاشکند . ۱۹۵۷ ع
- ۲۵ - ولی خانوف چوقان . مقاله لر و مکتوب لر . (قازاق تیلیده) الماتا
ع ۱۹۴۷ ع

- ۲۶- گیر اسیمو وا، گیری ، دووریانکوف ، دور و فیوه . افغانستان نینگ حاضرگی زمان ادبیاتی ده اجتماعی آهنگ لر . (روسی تیلیده) مسکو . ۱۹۶۱ ع
- ۲۷- گیرس . گک . ف . بویسینمکن و مبارز خلق ادبیا تی . (روسی تیلیده مسکو . ۱۹۶۶ ع
- ۲۸- گورگی ا . م . هنر باره سیده (روسی تیلیده) مکمل اثر لر . مسکو . ۶- جلد .
- ۲۹- گورگی ا . م . ادبیات باره سیده (روسی تیلیده) . مسکو . ۱۹۳۸ ع
- ۳۰- گوسیف و . یی . فو لکلورنفاستی . (روسی تیلیده) . لنین گراد . ۱۹۶۷ ع
- ۳۱- دوبرو لیووف ن . ا . نیژیگورود ولایتی نینگ ضرب المثلله ری باره سیده (روسی تیلیده) اوج جلد لیک منتخب اثر . ۱- جلد . مسکو - لنین گراد . ۱۹۶۱ ع
- ۳۲- ژیر مو نسکی و ظریفوف . اوزبک خلق قهرمانلیک (حماسه) داستانی (روسی تیلیده) مسکو . ۱۹۴۷ ع
- ۳۳- کرد خلقی نینگ ضرب المثلله ری . آردیخانلی جلیل و جمیله تو پله ب نشر گه تیار لکن . مسکو . ۱۹۷۲ ع
- ۳۴- میرزایسفت . اپا میشمی داستانی نینگ اوزبک چه معاد لله ری . تاشکند . ۱۹۶۸ ع
- ۳۵- مظفراف ر . ای وزایانچکوسکی . قریم - تاتار ضرب المثلله ری .
- ۳۶- مراد وف م . ایجاد در دانه له رینی ایز له ب . تاشکند . ۱۹۶۷ ع
- ۳۷- نمونه فولکلوری خلق های افغانستان . رباعیات و سرود ها . نشر ۲ . به چاپ تیار کننده گان : م . خالوف ون . معصومی . دوشنبه . ۱۹۶۶ ع
- ۳۸- پیترو و خین ا . ای . جهان بینی و فلکلور (روسی تیلیده) چیبا کساری . ۱۹۷۱ ع
- ۳۹- شرق خلق لر نینگ ضرب المثل لر (روسی تیلیده) مسکو . ۱۹۶۱ ع
- ۴۰- پوریتسکی ، د ، افغان لر نینگ شعری ایجادی . (روسی تیلیده) ینگی دنیا مجله سی مسکو . ۱۹۲۷ ع

- ۴۱- سعید اف م . اوزبك خلق داستانیچیلیگیده بدیعی مهارت مسئله له ری . تاشکند . ۱۹۶۹ ع
- ۴۲- سمیر نووان . س . قازاق خلق ایجاد یاتی . (روسی تیلیده) . آلمه - آته . ۱۹۶۷ ع
- ۴۳- صابر اف آ . اوزبك سوویت فولکلوری باره سیده مقاله ر . تاشکند . ۱۹۷۱ ع
- ۴۴- حیت میت اف ع . افغانستانده گی اوزبك لهجه له ریگه عایدمواد له ر . اوزبك تیلی و ادبیاتی «مجله سی» . شماره - ۱ . ۱۹۷۵ ع
- ۴۵- حسین او واز . اوزبك تاپیشماق لری (جماق لری) . تاشکند . ۱۹۶۶ ع
- ۴۶- اوزبك سوویت فولکلور یدنمواد له ر . تاشکند . ۱۹۵۴ ع
- ۴۷- اوزبك خلق ایجادی . تاشکند . ۱۹۶۷ ع
- ۴۸- قابل نیازاف ج . بیگیرمنچی بیله ر اوزبك خلق شعری ایجادی . تاشکند . ۱۹۵۹ ع
- ۴۹- محمود قاشغری . دیوان لغت الترك . ترجمان و نشر گه تیار لوچی س . مطلب اف تاشکند . ۱۹۶۰
- ۵۰- چیز نیشو سکی ن . گ . هنرنینگ بارلیق گه استینیک (زیبا پرستی) مناسبتی . (روسی تیلیده) . مسکو . ۱۹۵۵ ع
- ۵۱- چوکووسکی ک . نیکراسوف مهارتی (روسی تیلیده) ۴ - نشری مسکو . ۱۹۶۲ ع
- ۵۲- شاه منصور وا آ . افغان ترکستانی ده گی اوزبك له رفولکلوری «اوزبك تیلی و ادبیاتی» مجله سی ۱۱۰ - شماره تاشکند . ۱۹۶۰ ع
- ۵۳- شاه مقصوداف ودالیم اف . کینک اوینینگ کیلن چگی . تاشکند . ۱۹۶۴ ع
- ۵۴- شاه نیاز اوک . اوزبك خلق ینینگ اتنیک تاریخی گه دایر (روسی تیلیده) تاشکند ۱۹۷۴ ع
- ۵۵- فولکلور دری زب - افغانستان (تاجک تیلیده) توپله ب نشر گه تیار لگن سنگین نارمتو ف دوشنبه . ۱۹۷۴ ع
- ۵۶- دانا سوزله . (تر کمن تیلیده) توپله ب نشر گه تیار لگن بای محمد قاریف . عشق آباد . ۱۹۷۸ ع
- ۵۷- قار اقلپاغستان تر کمن لر نینگ ضرب المثلله ری . (تر کمن تیلیده) توپله ب نشر گه تیار لگن س . آرزو قلوب . عشق آباد . ۱۹۶۸ ع

- ۵۸- روسی خلقی نینگ شعر ی ایجاد یاتی (روسی تیلیده) .
پروفیسور لر نوویکو و اوکو کریفلر تحریر لری آستیده . مسکو .
۱۹۶۹ ع
- ۵۹- سوفیو ا . چیستانها ی خلق تاجک (تاجک تیلیده) . دو شنبه .
۱۹۷۲ ع
- ۶۰- اویغور چه ضرب المثلله (روسی تیلیگه ترجمه سی بیلن) .
توبل ب نشر گه تیار لو چی لـبرگ . سید وقاسوف ، ش . کبیروف
آله - آته . ۱۹۷۸ ع
- ۶۱- رجب آمانوف . لیریگه خلق تاجک . دو شنبه . ۱۹۶۸ ع
- ۶۲- اوزبک لر (روسی تیلیده) « آسیا خلق لری » مجموعه سی .
شوروی اتحاد علوم اکادیمیسی نینگ میکلو فاما کلای نامیده گی اتنوگرافیه
انستیتی . مسکو .
- ۶۳- اوزبیک خلق مقاله ری . توبله ب نشر گه تیار لو چی لـر
خدی بیرگن اف ، افضلوف ابراهیم اف . تا شکند . ۱۹۷۸ ع
- ۶۴- افسانه ، فولکلور ، ادبیات (روسی تیلیده) . لنین گراد .
۱۹۷۸ ع
- ۶۵- فولکلور شناسلیک نینگ متودیک مسئله لری . (روسی تیلیده)
لنین گراد . ۱۹۷۸ ع
- ۶۶- عارف عثمان . افغانستان اوزبک لری باره سیده مختصر
معلومات لر (روسی تیلیده) « سنترال ایشیتیک ژورنال » .
مذکور مقاله افغانستان دموکراتیک جمهریتی تعلیم و تربیه وزار تی
گه قره شلی « عرفان » مجله سیده هم اوزبک تیلیده نشر قیلین دی . اسد
آبی ۱۳۵۷ .
- ۶۷- عارف عثمان . افغانستان اوزبک لری فولکلوری و شعر یتي
نینگ اورگه نیلیشی .
« عرفان » مجله سی . ۱ . د . ج . کابل دلو آبی ۱۳۵۷ .
- ۶۸- عارف عثمان . افغانستان اوزبک لری فولکلوری نی اورگنیشی
نینگ ایریم مهم مسئله له ری باره سیده (انگلیسی تیلیده) شرق شناس
لرنینگ ۲۹ - خلق آرا کونگره سی مواد له ری . پاریس
۱۹۷۶ ع
- ۷۰- امثال وحکم . توپله ب نشر گه تیار لکن عنایت الله
شهرانی . کابل پښتو و دری تیلله ریده .

- ۷۱- راهنمای قطغن و بدخشا ن. تالیف مو لوی بر هان الدین کشککی.
کابل اول جدی ۱۳۰۲ .
- ۷۲- فریدون فاضل تولبنجی . تورک آته سوز لری و دیم لری
(ترک تیلیده) استانبول ۱۹۶۳ ع .
- ۷۳- روھی متلو نه (پښتو تیلیده گي ضرب المثلله رمجمو عه
سي) ترتیب و تدوین محمد نواز ظاهر . پښتو اکاډیمی پېشاور
یونیورسټی . پشاور .
- ۷۴- محمد دین ژواک . متلو نه . کابل . پښتو ټولنه . ایکی مرا تبه
نشر بولگن .
- ۷۵- محمد گل نوری . ملی هنداره . کابل . پښتو ټولنه .
- ۵۶- پښتو - پښتو تشریحی قاموس . لمړی ټوک . دافغانستان
دعلومو اکاډیمی کابل . ۱۳۵۸ .
- ۷۷- دپښتو داوولسی ادب لاری خیر نوال دوست محمد دوست . کابل
پښتو ټولنه . ۱۳۵۶ .
- ۷۸- لنهې انتخاب او درې ترجمه د عبد الروف بینوا انگریزی ترجمه
د سعد الدین شیون . دافغانستان د علومو اکاډیمی . دپښتو خیر نو
بین المللی مرکز کابل ۱۳۵۸ .
- ۷۹- پښتو متلو نه . انتخاب او درې ترجمه (بینوا انگریزی
ترجمه د عبداحمید شنوار ی دافغانستان د علومو اکاډیمی . دپښتو
خیر نو بین المللی مرکز . کابل . ۱۳۵۸ .

1. Ilse Laude-Cirtautas. Uzbek Matrimonial forms of Address. *Studia Turcica*, Budapest, 1971.
2. Ilse Laude-Cirtautas. Uzbek Female folk Healers. *Researchers in Altaic Languages*, Budapest
3. Ilse Cirtautas. On pre-Islamic rites among Uzbeks. *Traditions Religieuses et para-religieuses des peuples Altaïques*. 1972, Presses Universitaires de France
4. I. Laude-Cirtautas. A Glimpse at the Uzbeks in Afghanistan: An Uzbek Radio Program in Kabul. *Ural-Altäische Jahrbücher* Band 45 Wiesbaden, 1973.
5. Gunnar Jarring. *Worterverzeichnis zu G. Raquettes Ausgabe von Taji bila zohra* Lund. 1930.
6. Gunnar Jarring. Weather-lore from Eastern Turkestan, *Ethnos*. n—2, 1936.
7. Gunnar Jarring. Uzbek texts from Afghan Turkestan, With Glossary. *Lund C.W.K. Gleerup Leipzig Otto Harrassowitz* 1938.
8. Gunnar Jarring. On the distribution of Turk tribes in Afghanistan. An attempt at a preliminary classification. *Lund C.W.K. Gleerup Leipzig Otto Harrassowitz*. 1939.
9. Gunnar Jarring. An Uzbek's View of his Native-Town and its circumstances. *Ethnos*. 1939. Published bimonthly by the Ethnographical Museum of Sweden. Stockholm and Bokforlags Aktibolaget Thule.
10. Gunnar Jarring. A tall Tale from Central Asia. *Lund CWK Gleerup*. 1972-1973.
11. Gustaw Raquette, The Accent Problem in Turkish. *Lund C.W.K. Gleerup Leipzig Otto Karassowitz*. 1927.
12. Gustaw Raquette. Nagra Turkiska Geografiska Namn, centralas in. *Svensk Geografisk Arsbok*, 1928.

13. Weodzimierz Zajaezko- ski.
Die Krimkaraimischen Sprichwörter. Krakow,
1959.
44. Uzbek Structural Grammar, by Andree F.
Sjoberg. Indiana University Publi-
cations. Indiana University, Bloo-
mington. U.S.A. 1963.
15. Basic Course in Uzbek, By Alo Raun. Indiana
University, Bloomington, Vol.
59. Uralic and Altaic Series.
16. Mataluna (Pukhto Proverbs), translations
Akbar S. Ahmed Peshawar, 1973.
17. H. F. Shurmann. The Mongols of Afgha-
nistan. An Ethnography of Mongols and Related
People of Afghanistan S —Gravenhoge, 1962.

از خوانندگان مجترب خواهشمندیم نسخه خود را قبل از آغاز به خواندن از روی این جدول تصحیح فرمایند تا حین خواندن دچار اشتباه نشوند.

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۳	سطور ۵ و ۶ یکی بجای دیگر قرار گرفته است.		
۹	۱	آ	آت
۹	۸	م ه	مړه
۹	۱۵		وزی خرد آس نه منخ کی کیری .
۹	۱۹	باری	بازی
۱۰	۹	چوی	چوچی
۱۰	۱۱	خوا	خواب
۱۱	۴	خلا	خلاف
۱۱	۱۵	آ	آج
۱۲	۱۸	اد	ادب
۱۴	۲۲	د م	آدم
۱۵	۱	د م	آدم
۱۵	۹	آد	آدم
۱۵	۱۴	دنسان	دانسان
۲۱	۱۲	آیخته	آویخته
۲۶	۱۲	بفرد	به فردا
۳۱	۲۱	زیان	زبان
۳۳	۶	دنا	دانا
۴۶	۶	زگانی	زنده گانی
۵۱	۱۰	کونلگی قررمیدی	کونلگی قریمیدی
۵۷	۷	اوچیشگه	اوچیشگه
۶۳	۱۶	دوازد	داوژد
۷۴	۱۳	گردوی	گردی

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۸۸	۱۴	کورپنگک	کورپنگک
۹۵	۱۶	شان	شدن
۹۵	۱۹	بتنرس	بتنرس
۹۷	۱۹	هوخوان	هرخوان
۱۰۰	۱۸	درفکر	درفکر
۱۲۹	۹	بمرد	بمیرد
۱۳۵	۱۳	خودیم	خوردیم
۱۴۹	۱۳	سوروگه	سووگه
۱۵۳	۴	ورنینی	بورنینی
۱۵۳	۲۰	ایر مه	ایرته
۱۵۴	۹	بیش	بیشه
۱۵۶	۱۹	خوی	خوری
۱۵۶	۲۲	درواه	دروازه
۱۶۴	۱۶	درید	درآید
۱۷۹	۱۰	بیری	بیر
۱۸۷	۱۶	اغوند	اغونده
۱۹۷	۱۴	تدبیرته	تهتدبیر
۲۲۷	۳	نسان	انسان
۲۵۱	۵	یوبنتنه	پوبنتنه
۲۶۱	۷	پیه	بیله
۲۸۷	۲۳	قیله	قیلمه
۳۰۰	۲۱	قرایندش	قریندش
۳۰۱	۱۳	کنکه	کنکه
۳۰۸	۷	اینکیگر	اینکیگن
۳۱۱	۱۶	کیماق	کیسماق
۳۳۲	۱	لوز	کوز
۳۳۴	۱	یومشاغیم، غیم	یومشاغیم
۳۶۷	۱۱	نم	نیم
۳۶۸	۱۱	وژند	ژوند
۳۷۳	۲۶	خوارا	خودرا
۳۸۳	۱۵	معلو	معلومییری
		میری در سطر ۱۴ اضافی است.	
۳۹۷	۲	عر	عرش

B
3.51
OSM
2338

Ḫalq Tafakkuri

Proverbs and Sayings of the Uzbeks in Afghanistan.

Collected

by: *Dr. Arif Osman*

Pashto and Dari

Translation by: *A. Hamid Atif*

Academy of Sciences of Afghanistan

International Center for Pashto Studies

Kabul, Afghanistan

1981 (1359)

تعداد طبع (۱۰۰۰) جلد

Government Printing Press

دولتی مطبعه